

ERRATA.

453. oldalon levő rezümé bal hasábjának utolsó bekezdett része a mérleg egy tételénél becsúsztott sajnálatos hiba folytán a következőkép módosul:

Page 453. Colonne gauche, dernier alinéa: une fâcheuse faute s'y étant glissée, le texte est modifié de la façon suivante:

La balance des paiements de la Hongrie, dont le passif fut, en 1923, de 564 millions de couronnes-or, s'est soldée, en 1924, par un passif de 363 millions de couronnes-or.

Le passif de 1923 n'a eu pour cause que le déficit de la balance du commerce extérieur du pays, car le mouvement des capitaux, ainsi que les postes d'intérêts, de dividendes etc. de la balance des paiements représentaient un actif, ce qui était principalement dû au fait que, pour l'amortissement des dettes anciennes, la Hongrie n'a payé, en 1923, à l'étranger, que des sommes peu considérables.

En 1924, outre le poste du mouvement des marchandises, celui des intérêts et des dividendes s'est également soldé par un passif. Notamment, à titre d'intérêts et de divi-

dendes, nous avons payé en 1924 à l'étranger à-peu-près dix fois plus qu'en 1923.

Le rapide accroissement, par rapport à 1923, des postes du mouvement des capitaux était dû à l'emprunt de la reconstruction, ainsi qu'aux emprunts contractés, dans l'intérêt de la production et pour avoir des devises, par des moulins et des raffineries de sucre.

Les postes relatifs aux versements effectués pour des emprunts étrangers ont également été supérieurs à ceux de 1923. Le passif de la balance du mouvement des marchandises de Hongrie a aussi dépassé, en 1924, celui de l'année précédente. Le passif de la balance, causé par ces deux postes importants, a été en quelque sorte contre-balancé par l'emprunt de la reconstruction et les emprunts contractés par les entreprises susmentionnées.

489. oldalon levő szöveg második sorában 912·3 helyett 916·3, harmadik sorában 1807·3 helyett 1843·9, tizedik sorában 90·2% helyett 89·4%, tizenkettedik sorában 20·8 helyett 24·8 irandó.

496. oldalon a 15. Csoport c) tétele alatti összegek (89.254 és 17,541.685) 4,140.346 ill. 54,109.808-ra javítandók; e változásnak megfelelően a 15. a-d, összesen végösszegei (10,106.005 és 136,457.540 helyett) 14,157.097 ill. 173,025.663, az I. összesen végösszege pedig (20,753.998 és 143,083.887 helyett) 24,805.090 ill. 179,652.010 lesz.

498. oldalon I. Tőkeforgalom összegei 24,805.090 ill. 179,652.010-re javítandók. I—V. összesen végösszegei pedig 488,394.868 és 940,103.107-re helyesbítendők.

498. oldalon az utolsó táblázatban a Tőkeforgalom főcsoport 1923. évi passzívuma és egyenlege 24,805.090 ill. 12,339.730, az 1924. év passzívuma és egyenlege pedig 179,652.010 ill. 95,635.319-re javítandó. A táblázat főösszegei az említett évek passzívum és egyenleg rovatai alatt a fenti sorrendben 488,394.868, — 60,445.883, 940,103.107 és — 36,305.315-re javítandók.

Page 489. (Texte) 2e ligne, au lieu de 912·3, lisez: 916·3. 3e ligne, au lieu de 1807·3, lisez 1843·9. 10e ligne, au lieu de 90·2%, lisez 89·4%. 12e ligne, au lieu de 20·8, lisez 24·8.

Page 496. Groupe 15, poste c). Au lieu de 89.254 et 17,541.685, lisez: 4,140.346 et 54,109.808. Conformément à cette rectification, aux totaux généraux de 15. a-d, au lieu de 10,106.005 et 136,457.540, lisez 14,157.097 et 173,025.663 et au total général de I, au lieu de 20,753.998 et 143,083.887, 24,805.090 et 179,652.010.

Page 498. I. Mouvements des capitaux: Au lieu des totaux y indiqués, lisez 24,805.090 et 179,652.010. I—V: Au lieu des totaux généraux y indiqués, lisez 488,394.868 et 940,103.107.

Page 498. Dernier tableau, mouvement des capitaux: Au lieu du passif et du solde de 1923, lisez 24,805.090, respectivement 12,339,730, et au lieu du passif et du solde de 1924, 179,652.010, respectivement 95,635.319. Conformément à ces rectifications, dans la rubrique du passif et du solde, au lieu des totaux généraux, relatifs à 1923 et à 1924, y indiqués, lisez, dans l'ordre ci-dessus, 488,394.868, respectivement — 60,445.883, 940,103.107 et — 36,305.315.

© TERÜLET ÉS NÉPESSÉG ©

Magyarország népmozgalma vallásfelekezetek és nemzetiségek szerint az 1921—1924. években.

Mouvement de la population de Hongrie dans les années 1921—1924, suivant les cultes et les nationalités.

Résumé. Comme avant la guerre, les faits du mouvement de la population sont relevés en Hongrie, suivant même les cultes et les nationalités. Tandis qu'au point de vue de la répartition par culte, cette opération n'a rien de difficile, on rencontre, pour l'exact relèvement du mouvement de la population des nationalités — qu'on relève en Hongrie d'après la langue maternelle — des difficultés indubitables, car on y a une base beaucoup moins sûre que chez les cultes. Les minorités du territoire laissé à la Hongrie, et dont le nombre ne représente que quelques % de la population totale, vivent tellement mêlées des Hongrois, et sont, dans leurs habitudes, leur costume et, le plus souvent, dans leur langue, tellement adaptées à ceux-ci, que le relèvement précis et le groupement statistique uniforme s'y heurte à de grandes difficultés, puisque la grande majorité des nationalités étant bilingue, les agents chargés de recueillir les données inscrivent la même personne tantôt comme Hongrois, tantôt comme Allemand ou Slovaque etc. Dans la Hongrie ancienne, cette circonstance influait peu sur le relèvement des données de nationalités. D'un côté, une partie considérable des nationalités y vivait en bloc, et de l'autre, dans les territoires de population mixte — en Transylvanie, par exemple — elles étaient, par la religion, les traditions, les professions etc., plus nettement séparés des Hongrois qu'elles ne le sont dans la Hongrie actuelle; aussi la nationalité de chacun pouvait-elle être établie d'une façon presque toujours exacte.

Nous ne faisons connaître ici que les données relatives aux résultats du mouvement de la population, à l'accroissement naturel; les autres chiffres se trouvent dans les tableaux Ier et II. Des cultes, ce sont les catholiques grecs qui tiennent le premier rang au point de vue de l'accroissement naturel. Dans la moyenne des quatre dernières années, leur proportion d'accroissement était 18.6 pour 1000 habitants, dépassant de beaucoup celle des catholiques romains (10.0), quoique ceux-ci fussent également au-dessus de la moyenne

du pays. Les autres cultes sont restés bien au-dessous de la moyenne du pays; la proportion d'accroissement des calvinistes était 7.9; celle des luthériens, 7.8; celle des gréco-orientaux, 5.6; celle des unitaires, 2.7; celle des israélites, seulement 1.5.

Des nationalités, ce sont les Roumains, peu nombreux dans la Hongrie actuelle, qui s'accroissaient le plus (9.8); outre eux, seuls les Hongrois (9.4) ont dépassé la moyenne du pays. La proportion d'accroissement des Allemands était 7.4; celle des Slovaques, 6.2, celle des Croates, 6.0. Les Serbes sont en train de disparaître du territoire actuel de la Hongrie: leur mortalité dépasse presque constamment leur natalité.

Magyarország a megcsonkítás óta nemzeti-ségileg majdnem teljesen egyöntetű állammá lett, a népesség vallásfelekezeti megoszlása azonban csak egyes felekezetek arányai tekintetében változott meg némileg, de továbbra is majdnem azt a kaleidoszkopszerű képet mutatja, mint azelőtt.

A magyar népmozgalmi statisztika régi gyakorlatához híven továbbra is kimutatja a népmozgalmi jelenségeket vallásfelekezetek és nemzetiségek szerint, hogy képet adjon azokról a különbségekről, amelyek az egyes felekezetek és nemzetiségek népmozgalmi jelenségeiben mutatkoznak. A felekezetek szerinti részletezésnél nincsen semmi különösebb nehézség, mert a felekezeteknél sokkal biztosabb az ismérv, amely a statisztikai adat-szolgáltatás alapját képezi, mint a nemzetiségeknél, vagy — ahogy mi felvenni szoktuk — az anyanyelvénél. Az egyes nemzetiségek népmozgalmi jelenségeinek pontos kimutatása tekintetében azonban kétségtelenül bizonyos nehézségek mutatkoznak. Magyarországnak ezen a megmaradt területén ugyanis a néhány százalék megmaradt nemzetiség annyira elkeveredetten lakik a magyarsággal és szokásaiban, viseletében, legnagyobbbészét nyelvében is annyira simult a magyarsághoz, hogy a statisztikának nagy nehézséget okoz éppen a kétnyelvűség folytán a nemzetiségeknek

pontos számbavétele és minden vonatkozásban következetesen egyformán való kezelése, mert az adatszolgáltatók ugyanazt az egyént egyszer magyarnak, másszor németnek, vagy tótnak, stb. minősítik. A háborúelőtti Magyarországon ez a körülmény csak nagyon kis részben befolyásolta a nemzetiségi számadatokat, mert akkor megvoltak egyrészt a zárt nemzetiségi területek, másrészt olyan vegyes lakosságú területek (pl. Erdély), amelyeken az egyes nemzetiségek vallás, hagyományok, foglalkozás stb. tekintetében élesebben el voltak különülve, ahol tehát majdnem mindenkinek nemzetisége szinte kétséget kizárólag volt megállapítható.

Az 1920. évi népszámlálás óta immár négy év adatai állanak rendelkezésünkre, amelyekből következtethetünk a megmaradt Magyarország felekezeteinek és nemzetiségeinek különböző szaporodási viszonyaira.

Ami a *házasságkötéseket* illeti (l. az 1. sz. táblát a 441. lapon) ebben a tekintetben az egyes felekezetek alig mutatnak feltűnőbb különbségeket. A négy év átlagában ezer lélekre 10·3 házasságkötés esett. A róm. katolikusok házasságkötései körülbelül az átlagon mozognak. Az átlagon alul csak az izraeliták arányszáma marad (9·9) és az egészen kis számú „egyéb“ (többnyire baptista) felekezeteké (6·2). Ellenben igen magas a kis számú unitáriusoknak házasságkötési arányszáma (14·1), ami azzal magyarázható, hogy a többnyire Erdélyből menekült unitáriusok között sok a produktív korú. A többi felekezetek is mind magasabb arányszámot mutatnak az átlagnál (görög keleti 11·5, görög katolikus és ágostai 10·9, református 10·6). Ezek természetesen csak nyers arányszámok, a korról való kombináció esetleg más sorrendet állapítana meg.

Az *élveszületések* aránya tekintetében már jóval nagyobb különbségeket látunk az egyes felekezetek között. Az országos átlaggal (29·6-del) szemben a görög katolikusok születési aránya 42·1, a róm. katolikusoké már csak 30·8. Az „egyéb“ rovatban összefoglalt kisebb felekezeteket figyelmen kívül hagyva, ahová az ismeretlenek is soroztattak, csupán a két szertartású katolikus egyház az, melynek hívei az országos átlagnál magasabb születési arányt mutatnak fel. A reformátusok születési aránya majdnem eléri az országos arányt (29·5), sőt az utolsó két évben valamivel meg is haladta. Ellenben az ágostai hitvallású evangélikusok születési aránya már csak 27·6, a görög keletieké 27·1, az unitáriusoké 20·9 és a zsidóké csupán 15·4. *A zsidók születési aránya tehát alig több mint fele az országos aránynak.* Más számítás

szerint, míg a zsidók Magyarország mai területén az 1920. évi népszámlálás szerint 5·9%-os arányt képviselnek, a születésekből rájuk csak 3·0%-o esik.

Az egyes vallásfelekezetek *halálozási* arányszámai ismét kisebb kilengéseket mutatnak. A négy év átlagában országosan 20·6 halálozás esett ezer lélekre. Ennél az aránynál kedvezőbb az ág. hitvallású evangélikusoké (19·8), az unitáriusoké (18·2) és különösen a zsidóké (13·9) ellenben jóval meghaladja az átlagot a görög katolikusoké (23·5), kevésbé a reformátusoké és görög keletieké (21·6, ill. 21·5) és még kevésbé a róm. katolikusoké (20·8).

Ha már most a népesedés mérlegét, a *természetes szaporodást* vizsgáljuk, ennek évi átlaga a négy év adatai szerint ezer lélekre 9·0. Az országos átlagot több, mint kétszeresen fölülmúlja a görög katolikusoknak 18·6-et tevő szaporodási aránya, akiknél a magas halálozási szám se tudja lerontani a még mindig rendkívül kedvező születési arányt. A róm. katolikusok évenként átlag 10-zel szaporodtak minden ezer lélekre, a többi felekezet már mind jóval az országos átlag alatt maradt. Így a reformátusoknál a szaporodási arány 7·9, az ág. hitv. evangélikusoknál 7·8, a görög keletieknél 5·6, a unitáriusoknál 2·7, az izraelitáknál már csak 1·5. Különösen feltűnő a zsidóság igen csekély szaporodása, amely csekély népnövekvés is csak a keleti részek aránylag még elég erős szaporodásának tulajdonítható. Budapestnek, ahol a mai Magyarország zsidóságának közel fele tömörül, és az egész Dunántúlnak a zsidósága már évek óta passzív mérleget mutat. A zsidóság utolsó években elért csekély szaporodásának éppen fele (évenként átlag 707-ből 351) az egyetlen Szabolcs vármegyére esik.

A népmozgalomnak nemzetiségek szerint való megoszlásában (l. a 2. sz. táblát a 442. lapon) — figyelembevétel a fentebb elmondottakat, — a következő jelenségek mutatkoznak:

A *házasságkötéseknél* a magyarok aránya meghaladja az átlagot, a többi nemzetiségeké többé-kevésbé alatta marad. A szerbek és a németek házasságkötési arányszáma mutatkozik legmagasabbnak (9·0, ill. 8·8), az oláhoké 8·2, a tótoké és horvátoké már csak egyaránt 7·0. A horvátok a nyugati részekben lakván, alacsony házasságkötési arányszámukra ez a körülmény is lehet befolyással, a tótoknál azonban már valószínűleg az adatgyűjtésnél fennálló s említett nehézségek is okozhatják a szóbanforgó jelenséget, amelyek a többi népmozgalmi jelenségeknél is szemmel láthatólag rontják az adatok értékét.

I. Magyarország főbb népmozgalmi adatai hitfelekezetek szerint az 1921—1924. években.

1. Principales données, par cultes, du mouvement de la population de Hongrie pour les années 1921—1924.

Megnevezés, év Désignation, année	Abszolút számok, illetőleg %-ok Nombres absolus, respectivement %									Ezer lélekre eső arányszámok Nombres proportionnels pour 1000 âmes									
	összes szám nombre total	róm. kath. cath. rom.	g. kath. cath. grecs	rel. — calvi- nistes	ág. h. ev. luthériens	g. kel. — gréco- orientaux	unitárius unitaires	izr. — israélites	egyéb és isme- retlen — autres et non connus	összes szám nombre total	r. kath. cath. rom.	g. kath. cath. grecs	rel. — calvi- nistes	ág. h. ev. luthériens	g. kel. — gréco- orientaux	unitárius unitaires	izr. — israélites	egyéb és isme- retlen — autres et non connus	
1. Vőlegények Mariés																			
1921 . . .	93310	58264	2197	20528	6357	804	88	4992	80	11·6	11·4	12·4	12·2	12·7	15·7	14·1	10·5	7·7	
1922 . . .	87871	55113	2177	18922	5727	754	137	4991	50	10·8	10·6	12·1	11·2	11·4	14·6	21·9	10·5	4·9	
1923 . . .	78706	48822	1911	17389	5239	591	108	4578	68	9·6	9·3	10·4	10·2	10·3	11·4	17·2	8·9	6·9	
1924 . . .	75060	47479	1675	16184	4774	556	80	4228	84	9·1	9·0	8·9	9·4	9·3	10·7	12·7	8·9	8·7	
1921—1924. évi átlag — Moyenne annuelle pour 1921—1924.	83737	52419	1990	18256	5524	676	103	4699	70	10·3	10·1	10·9	10·7	10·9	13·1	16·4	9·9	7·0	
2. Menyasszo- nyok — Mariées																			
1921 . . .	93310	59114	2237	20015	6307	558	94	4936	49	11·6	11·5	12·6	11·9	12·6	10·9	15·1	10·4	4·7	
1922 . . .	87871	55655	2188	18653	5724	564	87	4948	52	10·8	10·7	12·1	11·0	11·4	10·9	13·9	10·4	5·1	
1923 . . .	78706	49845	1854	16780	5092	468	67	4551	49	9·6	9·5	10·1	9·8	10·0	9·0	10·6	9·6	4·9	
1924 . . .	75060	48197	1689	15699	4673	456	50	4236	60	9·1	9·1	9·0	9·1	9·1	8·8	7·9	8·9	6·2	
1921—1924. évi átlag — Moyenne annuelle pour 1921—1924.	83737	53203	1992	17787	5449	511	74	4668	53	10·3	10·2	10·9	10·5	10·8	9·9	11·8	9·8	5·3	
3. Vőlegények és menyassz. Ma- riés et mariées																			
1921—1924. évi átlag — Moyenne annuelle pour 1921—1924. ‰-ban — en ‰	83737 100·0	52811 63·1	1991 2·4	18022 21·5	5487 6·5	594 0·7	88 0·1	4683 5·6	61 0·1	10·3 —	10·1 —	10·9 —	10·6 —	10·9 —	11·5 —	14·1 —	9·9 —	6·2 —	
4. Élveszületések Nés vivants																			
1921 . . .	255453	169695	7818	52959	15061	1670	150	7778	322	31·8	33·1	44·2	31·6	30·2	32·6	24·0	16·4	31·0	
1922 . . .	249279	166339	7799	51503	14412	1470	145	7312	299	30·8	32·1	43·2	30·4	28·6	28·5	23·1	15·4	29·4	
1923 . . .	238971	158599	7760	50004	13737	1336	124	7066	345	29·2	30·3	42·2	29·3	27·0	25·8	19·7	14·9	34·8	
1924 . . .	221462	146711	7322	46221	12560	1114	104	7052	378	26·8	27·8	39·1	26·9	24·6	21·4	16·5	14·8	39·1	
1921—1924. évi átlag — Moyenne annuelle pour 1921—1924. ‰-ban — en ‰	241291 100·0	160336 66·4	7675 3·2	50172 20·8	13942 5·8	1397 0·6	131 0·1	7302 3·0	336 0·1	29·6 —	30·8 —	42·1 —	29·5 —	27·6 —	27·1 —	20·9 —	15·4 —	33·5 —	
5. Halálozások Décès																			
1921 . . .	170059	109605	4353	37069	10370	1237	123	6780	522	21·2	21·4	24·6	22·1	20·8	24·2	19·7	14·3	50·2	
1922 . . .	173351	111359	4345	38563	10400	1229	118	6798	539	21·4	21·5	24·1	22·8	20·6	23·8	18·8	14·3	53·0	
1923 . . .	159287	103878	3982	34490	9047	997	95	6199	599	19·5	19·8	21·7	20·2	17·8	19·2	15·1	13·1	60·4	
1924 . . .	167668	107809	4454	36959	10130	970	118	6603	625	20·3	20·4	23·8	21·5	19·8	18·6	18·7	13·9	64·6	
1921—1924. évi átlag — Moyenne annuelle pour 1921—1924. ‰-ban — en ‰	167591 100·0	108163 64·5	4283 2·6	36770 21·9	9987 6·0	1108 0·7	114 0·1	6595 3·9	571 0·3	20·6 —	20·8 —	23·5 —	21·6 —	19·8 —	21·5 —	18·2 —	13·9 —	56·9 —	
6. Term. szaporod. Accroiss. naturel																			
1921 . . .	85394	60090	3465	15890	4691	433	27	998	-200	10·6	11·7	19·6	9·5	9·4	8·4	4·3	2·1	-19·2	
1922 . . .	75928	54980	3454	12940	4012	241	27	514	-240	9·4	10·6	19·1	7·6	8·0	4·7	4·3	1·1	-23·6	
1923 . . .	79684	54721	3778	15514	4690	339	29	867	-254	9·7	10·5	20·5	9·1	9·2	6·6	4·6	1·8	-25·6	
1924 . . .	53794	38902	2868	9262	2430	144	-14	449	-247	6·5	7·4	15·3	5·4	4·8	2·8	-2·2	0·9	-25·5	
1921—1924. évi átlag — Moyenne annuelle pour 1921—1924. ‰-ban — en ‰	73700 100·0	52173 70·8	3392 4·6	13402 18·2	3955 5·4	289 0·4	17 0·0	707 0·9	-235 -0·3	9·0 —	10·0 —	18·6 —	7·9 —	7·8 —	5·6 —	2·7 —	1·5 —	-23·4 —	

2. Magyarország főbb népmozgalmi adatai nemzetiségek szerint az 1921—1924. évek átlagában.
2. Principales données, par nationalités, du mouvement de la population de Hongrie, dans la moyenne des années 1921—1924.

Megnevezés, év Désignation, année	Abszolút számokban, illetőleg %-okban Nombres absolus, respectivement %								Ezer lélekre eső arányszámok Nomb. proportion. pour 1000 âmes							
	összesen total	magyar Hongrois	német Allemands	tót — Slo- vaques	oláh — Rou- mains	horvát Croates	szerb Serbes	egyéb és isme- retlen — autr. et non connus	összesen total	magyar Hongrois	német Allemands	tót — Slo- vaques	oláh — Rou- mains	horvát Croates	szerb Serbes	egyéb és isme- retlen — autr. et non connus
1. Völegények — Mariés 1921—1924. évi átlag — Mo- yenne annuelle pour 1921—1924	83737	76836	4770	955	207	259	173	537	10.3	10.5	8.5	6.6	8.5	6.9	10.1	8.6
2. Menyasszonyok — Mariées 1921—1924. évi átlag — Mo- yenne annuelle pour 1921—1924	83737	76574	5086	1066	189	260	134	428	10.3	10.5	9.1	7.4	7.8	7.0	7.9	6.9
3. Völegények és menyasszo- nyok — Mariés et mariées 1921—1924. évi átlag — Mo- yenne annuelle pour 1921—1924 %-ban — En %	83737 100.0	76705 91.6	4928 5.9	1011 1.2	198 0.2	260 0.3	153 0.2	482 0.6	10.3	10.5	8.8	7.0	8.2	7.0	9.0	7.7
4. Élveszületések — Nés vivants 1921—1924. évi átlag — Mo- yenne annuelle pour 1921—1924 %-ban — En %	241291 100.0	220699 91.5	14399 6.0	3191 1.3	713 0.3	815 0.3	286 0.1	1188 0.5	29.6	30.3	25.7	22.2	29.4	21.8	16.7	19.1
5. Halálozások — Décès 1921—1924. évi átlag — Mo- yenne annuelle pour 1921—1924 %-ban — En %	167591 100.0	152481 91.0	10277 6.1	2301 1.4	475 0.3	589 0.3	330 0.2	1138 0.7	20.6	20.9	18.3	16.0	19.6	15.8	19.3	18.3
6. Természetes szaporodás Accroissement naturel 1921—1924. évi átlag — Mo- yenne annuelle pour 1921—1924 %-ban — En %	73700 100.0	68218 92.6	4122 5.6	890 1.2	238 0.3	226 0.3	-44 -0.1	50 0.1	9.0	9.4	7.4	6.2	9.8	6.0	-2.6	0.8

3. Magyarország népessége hitfelekezet és anyanyelv szerint az 1924. év végén a természetes sza-
porodás alapján, összehasonlítva az 1920. évi népszámlálás adataival.

3. Population de la Hongrie, à la fin de 1924, suivant les cultes et les nationalités, sur la base de l'accroissement naturel, comparée avec les données du recensement de 1920.

Év Année	Összes népes- ség — Popu- lation totale	R. kath Catholiques rom.	G. kath Catholiques grecs	Ref. Calvinistes	Ag. ev. Luthériens	G. kel. Gréco-orien- taux	Unitárius Unitaires	Izraelita Israélites	Egyéb Autres	Magyar Hongrois	Német Allemands	Tót Slovaques	Oláh Roumains	Ruthén Ruthènes	Horvát Croates	Szerb Serbes	Egyéb Autres
1920 %-ban En %	7980143 100.0	5096729 63.9	175247 2.2	1670144 21.0	497012 6.2	50990 0.6	6224 0.1	473310 5.9	10487 0.1	7147053 89.6	551211 6.9	141882 1.8	23760 0.3	1500 0.0	36858 0.5	17131 0.2	60748 0.7
1924 %-ban En %	8274943 100.0	5305422 64.1	188812 2.3	1723750 20.8	512835 6.2	52147 0.6	6293 0.1	476138 5.8	9546 0.1	7419925 89.7	567697 6.9	145440 1.8	24712 0.3	1535 0.0	37763 0.4	16954 0.2	60917 0.7

Ami a születési arányt illeti, a magyarság születési aránya 30·3, tehát meghaladja az országos átlagot; majdnem az országos átlagon van az oláhok születési arányszáma: 29·4; a németeké már csak 25·7, a tótoké 22·2, a horvátoké 21·8 és igen alacsony a szerbeké: 16·7.

A halálzási aránynál hasonló a sorrend a nemzetiségek között, azzal a különbséggel, hogy itt a szerbek a harmadik helyre nyomulnak elő. Legnagyobb a halandósága (az átlagon felül) a magyarságnak: 20·9; azután következnek az oláhok 19·6, a szerbek 19·3, a németek 18·3, a tótok 16·0 és a horvátok 15·8 arányszámmal.

Végül, ami a népmozgalom mérlegét, a természetes szaporodást illeti, a négy évi átlaghoz képest nagyobb szaporodási arányt látunk az oláhoknál (9·8), a magyaroknál (9·4), míg a többi nemzetiségek az országos átlagnál kisebb arányszámot mutatnak. Így a németek 7·4, a tótok 6·2, a horvátok pedig 6·0‰-et. A szerbek Magyarország mai terü-

letén kihalóban vannak, mert halálzási számuk majdnem állandóan fölülmúlja a születési számukat. A négy év átlagában a szerbek 286 születésével szemben 330 szerb ember halt meg, a szerbek tehát évenként átlag 44 lélekkel, vagyis 1000 lélekre 2·6-del fogytak meg.

A 3. sz. táblán adjuk még a természetes szaporodás alapján 1924. év végére kiszámított népességet vallás és anyanyelv szerint, szembeállítva az 1920. évi népszámlálás által megállapított számokkal és arányokkal. Amint látjuk, a nemzetiségeknél az arányszámokban alig mutatkozik eltolódás, a vallásfelekezeteknél azonban a római katolikusok arányszáma a természetes szaporodás kedvezőbb volta következtében két tizeddel növekedett, a reformátusoké pedig ugyancsak két tizeddel csökkent. A görög katolikusoknál mutatkozó egytizednyi javulás viszont a zsidók arányszámánál jut kifejezésre, kiknek aránya 5·9-ről 5·8-ra csökkent e négy év alatt.

Kovács Alajos.

◎ SZOCIÁLIS STATISZTIKA ◎

Munkanélküliség Magyarországon az 1925. év november havában.

Chômage en Hongrie au mois de novembre 1925.

Résumé. Quoique, en novembre dernier, le nombre des chômeurs se soit accru de 15·6‰ par rapport à octobre, le marché du travail s'améliorait, car il y avait de 16·8‰ de moins de chômeurs qu'à la même époque de l'année dernière. D'après les relevés des bureaux de placements publics, on a enregistré, en novembre, 5162 offres de travail et 13.843 personnes cherchant du travail, dont on a placé 3117.

A munkanélküliek száma Magyarországon az érdekképviseletek kimutatásai szerint 15·6‰-kal 27.488-ra emelkedett az előző hóval szemben. Kimutatásaink szerint még így

is 16·8‰-kal kevesebb, a munkanélküliek száma 1925 novemberében, mint az előző év ugyane hónapjában.

Az összes munkanélküliek közül 16.225 (59·0‰) volt budapesti, szemben az előző havi 65·2‰-kal, tehát a fővárosban tovább javult a helyzet.

Az egyes főbb foglalkozásokat tekintve, a múlt évvel szemben jelentékenyebben csökkent a munkanélküliség a hús- és vasiparban, a pénzügyi tisztviselőknél és segédmunkásoknál, a szállodai és éttermi alkalmazottaknál, viszont növekedett a fa-, cipész-, szabóiparban és a kereskedelmi alkalmazottaknál.

I. A magyarországi szociáldemokrata szakszervezetek által kimutatott munkanélküliek száma foglalkozás szerint 1924 és 1925 nov. havában.

Nombre et répartition par profession des chômeurs relevés, pour novembre 1924 et 1925, par les syndicats professionnels socialistes-démocrates en Hongrie.

Foglalkozás <i>Profession</i>	1924	1 9 2 5		
	nov. nov.	n o v e m b e r n o v e m b r e		
	Össz. <i>Au tot.</i>	Férfi <i>Homm.</i>	Nő <i>Femm.</i>	Össz. <i>Ensemb.</i>
Aranyműves <i>Orfèvres</i>	33	82	5	87
Borbély <i>Coiffeurs</i>	25	23	1	24
Bőrmunkás <i>Ouvriers en cuir</i>	4	13	17	30
Bőröndös <i>Faiseurs de malles</i>	26	73	2	75
Cipész <i>Cordonniers</i>	756	1010	154	1164
Élelmezési munkás <i>Ouvr. d'alimentation</i>	471	644	6	650
Építő <i>Ouvr. de bâtiment</i>	10400	8285	—	8285
Famunkás <i>Ouvriers en bois</i>	1122	2698	52	2750
Fényképész <i>Photographes</i>	8	7	2	9
Grafikus <i>Ouvriers graphiques</i>	46	25	8	33
Húsipari munkás <i>Ouvr. d'ind. de la viande</i>	910	510	—	510
Kalapos <i>Chapeliers</i>	108	92	36	128
Kályhás <i>Funustes</i>	9	—	—	—
Kereskedelmi alk. <i>Empl. de commerce</i>	136	242	22	264
Könyvkötő <i>Relieurs</i>	150	40	19	59
Magántisztviselő <i>Employés privés</i>	797	642	402	1044
Mintakészítő <i>Faiseurs de modèles</i>	112	128	—	128
Nyomdász <i>Typographes</i>	474	152	74	226
Pénzügyi tisztviselő <i>Empl. d'établ. de crédit</i>	3836	1403	954	2357
Pénzügyi segéd. <i>Ouvr. auxil. d'établ. de cr.</i>	384	64	—	64
Segédmunkás <i>Ouvriers auxiliaires</i>	147	43	—	43
Szabó <i>Tailleurs</i>	113	277	144	421
Szállítási munkás <i>Ouvriers de transport</i>	65	140	—	140
Szállodai, éttermim. <i>Ouvr. d'hôtel et de rest.</i>	847	593	39	632
Szobrász <i>Sculpteurs</i>	146	80	—	80
Textilmunkás <i>Ouvr. d'industr. textile</i>	21	6	11	17
Üveges <i>Verriers</i>	7	60	3	63
Vasmunkás <i>Ouvriers en fer</i>	9269	6300	30	6830
Vegyész <i>Chimistes</i>	131	83	18	101
Zenész <i>Musiciens</i>	15	29	3	32
Összesen — Total:	30568	24244	2002	26246
Ebből Budapest:	17149	—	—	14983

II. A keresztényszocialista szakszervezetek országos szövetsége által kimutatott munkanélküliek száma foglalkozás szerint Budapesten 1924 és 1925 november havában.

Nombre et répartition par profession des chômeurs de Budapest relevés, pour novembre 1924 et 1925, par l'Association nationale des syndicats socialistes-chrétiens.

Foglalkozás <i>Profession</i>	1924	1 9 2 5		
	Összesen <i>Au total</i>	n o v e m b e r — n o v e m b r e		
		Férfi <i>Hommes</i>	Nő <i>Femmes</i>	Összesen <i>Ensemble</i>
Cipészek és bőrmunkások — <i>Cordonniers et ouvriers en cuir</i>	28	15	3	18
Egészségügyi alkalmazottak — <i>Employés d'hygiène</i>	177	4	70	74
Élelmezési munkások — <i>Ouvriers d'alimentation</i>	8	19	—	19
Építőmunkások — <i>Ouvriers de bâtiment</i>	33	56	—	56
Éttermi alkalmazottak — <i>Employés de restaurants</i>	1470	347	23	370
Famunkások — <i>Ouvr. en bois</i>	37	38	3	41
Festőmunkások — <i>Peintres en bâtiment</i>	24	17	—	17
Húsipari munkások — <i>Ouvriers d'industrie de la viande</i>	43	31	—	31
Kereskedelmi alkalmazottak — <i>Employés de commerce</i>	76	58	13	71
Kéményseprőmunkások — <i>Ouvriers ramoneurs</i>	—	—	—	—
Könyvkötőmunkások — <i>Ouvriers relieurs</i>	22	5	11	16
Magántisztvis. — <i>Employés priv.</i>	65	130	83	213
Molnárak és malommunkások — <i>Meuniers et ouv. de moulin</i>	3	4	—	4
Segédmunkások — <i>Ouvriers auxiliaires</i>	47	22	2	24
Szabómunk. — <i>Ouvr. tailleurs</i>	23	28	13	41
Textilmunkások — <i>Ouvriers d'industr. textile</i>	1	1	11	12
Vas- és fémmunkások — <i>Ouvr. en fer et en métaux</i>	403	235	—	235
Összesen — Total	2460	1010	232	1242

A hatósági munkaközvetítők 1925 november havában 5162 munkahelyet és 13.843 munkakeresőt tartottak nyilván. Száz munkahelyre e hónapban 268 munkakereső esett. November hóban összesen 3117 munkaközvetítés történt, ami száz munkahelyre 60,4 közvetítésnek felel meg.

Munkanélküliség a külföldön.¹⁾*Chômage à l'Étranger.*

Állam Etat	A munkanélküliek száma*) — Nombre de chômeurs									
	1924 — en 1924				1925 — en 1925					
	március mars	június juin	szept. sept.	december décembre	március mars	május mai	június juin	július juillet	auguszt. août	szept. sept.
Németország — <i>Allemagne</i>	674.606	340.774	362.997	282.645	211.259	129.933	130.116	131.966	154.032	—
Ausztria — <i>Autriche</i>	106.908	63.556	77.550	154.491	175.580	130.778	118.315	117.183	116.365	119.006
Belgium — <i>Belgique</i>	4.060	6.659	4.597	9.344	9.414	7.289	6.483	6.701	5.634	—
Kanada — <i>Canada</i>	10.051	9.250	9.156	18.373	13.631	—	9.578	—	—	8.964
Dánia — <i>Danemark</i>	43.184	13.116	15.121	45.206	39.475	29.295	24.146	22.528	26.347	26.489
Finnország — <i>Finlande</i>	1.620	672	1.186	2.234	3.502	1.398	1.155	984	1.563	2.011
Franciaország — <i>France</i>	1.022	547	447	509	1.016	675	626	637	581	618
Nagybritannia — <i>Grande-Bretagne</i>	1.137.683	1.084.517	1.240.045	1.260.465	1.307.937	1.294.965	1.406.155	1.326.910	1.440.628	1.423.566
Olaszország — <i>Italie</i>	218.740	130.793	115.590	150.449	142.552	101.405	85.532	79.526	72.211	82.764
Norvégia — <i>Norvège</i>	4.101	1.714	1.830	4.386	4.018	3.466	3.256	3.056	3.764	—
Hollandia — <i>Pays-Bas</i>	29.320	15.843	22.716	34.910	25.718	19.546	18.243	22.939	21.818	—
Lengyelország — <i>Pologne</i>	109.531	137.830	156.110	161.940	185.400	173.140	171.340	174.729	184.910	195.044
Svédország — <i>Suède</i>	28.133	14.033	13.911	32.650	25.824	16.920	17.709	16.252	16.728	—
Svájc — <i>Suisse</i>	31.380	10.938	8.718	11.419	10.185	7.189	8.084	9.751	9.895	10.356
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	—	71.127	—	65.213	60.710	—	40.200	42.036	45.402	—

¹⁾ L. Bulletin Mensuel de Statistique 1925. 10. sz.

Voir " " " " 1925. No. 10.

*) Az adatok csak a teljes munkanélküliekre vonatkoznak.

Ces données ne se rapportent qu'aux ouvriers manquant tout à fait de travail.

A nemzetközi munkapiac helyzetére vonatkozó újabb adatok nem mutatnak lényegesebb eltéréseket az előző hónapok adataival szemben.

A nagyobb mérvű munkanélküliséggel rendelkező államok közül egyedül *Lengyelországban* mutatkozott rosszabbodó tendencia, ahol a munkanélküliek szeptemberben is növekvő száma mintegy 20—25%-kal volt nagyobb az 1924. évvégi adatoknál.

Kisebb mértékben növekedett ezenkívül a munkanélküliek száma szeptember folyamán *Olaszországban* és *Ausztriában*. A kisebb államok közül *Dániában* és *Hollandiában* a szokásos ingadozásoktól eltekintve nagyobb eltolódás nem következett be és *Svájcban* is csak egészen jelentéktelen emelkedés észlelhető az év közepe óta.

Lényegtelenül javult a munkapiac helyzete a szeptember havi adatok szerint *Nagy-*

britanniában, amelyben azonban a munkanélküliek száma még mindig közel 1¹/₂ millió.

A munkanélküliek segélyezésének rendszerében beállott változás folytán *Cseh-Szlovákia* júniustól kezdve ismét rendszeresen közölt adatai csupán a szakszervezetek munkaközvetítő irodái által nyilvántartott munkásokra vonatkoznak. Az új adatközlésnek megfelelően módosították összehasonlíthatóság céljából az 1924. évi júniusi és decemberi, valamint 1925. évi márciusi adatok is, úgyhogy ezek az adatok nem egyeznek meg a Magyar Statisztikai Szemle előző számaiban közzétett adatokkal.

A rendelkezésre álló adatokból azonban így is megállapítható, hogy az 1925. évi munkanélküliség *Cseh-Szlovákiában* kisebb az előző évinél.

A magyar gyáripár 1924-ben.

L'industrie manufacturière hongroise en 1924.

Résumé. L'année 1924 fut bien difficile pour l'industrie manufacturière de Hongrie. Par suite de la réduction d'exploitation, du licenciement d'ouvriers et de la réduction de la journée de travail, la production décrivit. Ce décroissement de l'activité des usines se produisit surtout dans le deuxième semestre de 1924. Il eut pour cause première la diminution de la consommation, mais l'augmentation des frais d'exploitation, laquelle fut amenée par le relèvement de salaires, de charges publiques et de prix de matières premières, y influa aussi grandement.

Cependant, malgré la grave situation économique, l'esprit d'entreprise n'a pas diminué. De nombreuses entreprises ont été fondées, de sorte que le nombre des établissements manufacturiers s'est élevé en 1924 à 2755, contre 2728 en 1923; par contre, des entreprises faibles en capitaux se sont dissoutes. En 1924, la valeur totale de la production manufacturière, a par rapport à 1923, augmenté de 30·2%, dépassant 1550 millions de couronnes-or et ne restant que de 6·7% au-dessous du niveau de la dernière année de paix. Mais comme cet accroissement était dû, en majeure partie, à la hausse des articles industriels, il ne signifiait pas une augmentation pareille de la production manufacturière.

A Statisztikai Havi Közlemények legutóbbi száma közli az 1924. évi gyáripári termelési statisztika főbb eredményeit, tehát alig fél-évre az adatgyűjtés végrehajtása után, tájékoztatást nyerhetünk a magyar gyáripár helyzetéről. Figyelembevételét, hogy a rendszeres magyar iparstatisztika megindítása óta alig telt el három esztendő, — s ez időnek majdnem a felét az 1921. évi adatok begyűjtése foglalta le, — az immár negyedik évfolyamról közzétett adatokból, az adatgyűjtések eredményeinek folyton gyorsuló közreadása alapján ma már bizonyosra vehető, hogy a magyar ipari termelésről ezentúl mindig féleven belül rendelkezésre fognak állni a tájékoztató adatok.

Az 1924. évi gyáripári termelési statisztikai adatok a magyar gyáripár küzdelmes

évről számolnak be. Az állami pénzügyek szanálási akciója átmenetileg a gazdasági élet minden ágában a hitelválság tüneteit idézte elő. A tőzsdei konjunktúra hanyatlása lehetetlenné tette a szükséges tőkének részvényemissziók útján való előteremtését, más módon belföldi kölcsönhöz jutni csak alig s igen drágán lehetett, míg a külföldi tőke még mindig tartózkodó volt. A tőkehiány okozta nehézségek a fogyasztás jelentékeny megcsappanása folytán a gyáripárt a termelési válság felé sodorták s az 1924. év második felében a kevésbé tőkeerős vállalatok közül számosan kénytelenek voltak az üzemet beszüntetni. Fokozta a termelési nehézségeket az üzemi költségek nem szűnő emelkedése, különösen a mind súlyosabbá váló közterhek nyomása s az általános drágulás folytán a munkabérek vissza nem tartható növekedése.

A termelési nehézségek mind szélesebb körben üzemredukcióra vezettek, az 1924. év utolsó hónapjaiban a napi munkaidő megrovidítése, majd hetenkint egy-két munkabeszüntetéses nap s végül munkáselbocsátások következtek be. Az üzemredukció mellett szól az októberi munkáslétszámnak 5·7%-os csökkenése, mely szerint a gyáripárban 1924 októberben 194·1 ezer munkás dolgozott az előző évi 205·8 ezerrel szemben. Az évi legnagyobb munkáslétszám ezzel szemben 241·2 ezerről 252·4 ezerre emelkedett, de ily nagy munkáslétszámmal a gyárak csaknem kivétel nélkül az 1924. év első hónapjaiban dolgoztak. A gazdasági ujjáépítés munkája azonban az 1924. évben sem akadt meg, a küzdelmek nem riasztották el a vállalkozási kedvet. A megszűnt ipartelepek helyébe újak alakultak s az 1923. évi 2729 gyárral szemben 1924-ben 2755 gyári vállalatról számolnak be a statisztikai adatok. A 2755 gyári vállalat 1924-ben munkabér címén 160·8 millió aranykoronát fizetett ki, csaknem 100%-kal többet, mint amennyit az 1923. évben kifizetett munkabérek összege tett. Egy-egy gyári munkás átlagos évi keresménye pedig az október elseji munkáslétszám alapján számítva 828·6 aranykoronát tett, míg az előző évi átlagos keresmény összege csak 398 aranykorona volt. A gyári munkások átlagos évi keres-

1. A munkabérváltozások aránya iparágankint.
Proportion des changements de salaires par branches d'industrie.

Ipari főcsoport <i>Principales branches d'industrie</i>	Egy-egy munkás átlagos évi keresménye <i>Salairé annuelle moyenne d'un ouvrier</i>				Az emelkedés %-ban <i>Augmentation en % par rapport à</i>	
	1923-ban — <i>En 1923</i>		1924-ben — <i>En 1924</i>		<i>la couronne-or de 1923 az 1923. évi aranykoronához</i>	<i>la couronne ayant le pouvoir d'achat d'avant-guerre a békebeli vásárlóerejű koronához</i>
	aranykoronában <i>en couronnes-or</i>	békebeli vásárlóerejű koronában — <i>en couronnes ayant le pouvoir d'achat d'avant-guerre</i>	aranykoronában <i>en couronnes-or</i>	békebeli vásárlóerejű koronában — <i>en couronnes ayant le pouvoir d'achat d'avant-guerre</i>		
I. Vas- és fémpár — <i>Industrie sidérurgique et métallurgique</i>	440	821	1026	1139	133·2	38·7
II. Gépgyártás — <i>Construction mécanique</i>	506	944	980	1088	93·7	15·2
II. 22. Áramfejlesztő telepek — <i>Établissements générateurs de courant</i>	518	966	1056	1172	103·9	21·2
III. Kő-, föld-, agyag- stb. ipar — <i>Industrie de la pierre, céramique etc.</i>	337	629	760	844	125·5	34·1
IV. Fa- és csontipar — <i>Industrie du bois et des os</i>	377	703	783	869	107·7	23·5
V. Bőripar — <i>Industrie du cuir</i>	427	797	773	858	81·0	7·7
VI. Textilipar — <i>Industrie textile</i>	280	522	596	661	112·8	26·6
VII. Ruházati ipar — <i>Industrie du vêtement</i>	467	871	955	1060	104·5	21·6
VIII. Papirosipar — <i>Industrie du papier</i>	301	562	662	735	119·9	30·8
IX. Élelmezési ipar — <i>Alimentation</i>	314	586	668	741	112·7	26·5
X. Vegyészeti ipar — <i>Industrie chimique</i>	419	782	868	963	107·1	23·2
XII. Sokszorosító és műipar — <i>Imprimeries, lithographie</i>	577	1077	1194	1325	106·9	23·1
Összesen: <i>Total:</i>	398	743	829	912	108·2	22·7

ményének összege azonban az aranykorona megfelelő évi vásárlóereje alapján átszámítva 1923-ban 742·5 aranykoronát, 1924-ben pedig 911·6 aranykoronát tett. A munkabérek javulásának aránya ezek szerint tehát 1924-ben nem 108·3%-ra, hanem csak 22·7%-ra becsülhető.

Ezúttal is hangsúlyoznunk kell ugyanis, hogy a gyárak által az egész év folyamán kifizetett munkabérek összegének az októberi munkáslétszámmal történt elosztása nem adhatja eredményül egy-egy gyári munkás tényleges évi keresményösszegét. Az így számított átlagos keresményösszegek összehasonlítása azonban tájékoztatást nyújthat a munkabérváltozásokról s azok arányát is megmérhetővé teszi.

Az 1924. év második felében bekövetkezett üzemredukció az üzemnapok számát feltüntető adatokban nem jut kifejezésre. Az 1923. évben ugyanis a 2729 gyár 682·5 ezer napon át, egy-egy gyár tehát átlag 250 napon át volt üzemben, míg az 1924. évben nyilvántartott 2755 gyári üzem átlag 256·6 napon át dolgozott. A gyárak ugyanis a termelési válság felé sodródva elsősorban csak a napi

munkaidő megrövidítésével redukálták az üzemet; egész napon át tartó üzemszünetelés eleinte csak kevés üzemben volt, s csak az 1924. év utolsó hónapjaiban fordult elő sürűbben. Az üzemredukciónak ez a módja a gyárak szénfogyasztásában sem hatott csökkentőleg. Egy-egy gyár szén- és kokszfogyasztása 1924-ben 13 539 q-t tett, szemben az 1923. évi 13.619 q-s átlaggal.

A magyar gyáripar nem csökkenő munkakedvét kell látnunk abban a teljesítményben, melyet az 1924. évi adatok elénk vázolnak. A gyárak nagy többsége lankadatlan erővel küzdött az üzleti számításokat folyton nehezebbé tevő akadályokkal.

A vámsorompók megnyitása folytán betóduló külföldi árúkkal a hazai iparcikkeknek súlyos versenyt kellett kiállaniok, mely számos esetben a termelés megszorítására vezetett. Gyáraink azonban a legtöbb esetben új iparcikkek előállításának a bevezetésével igyekeztek ellensúlyozni e hatást s csak a legutolsó esetben állították le az üzemet, mint azt az üzemnapok számánál s a tüzelőanyag fogyasztásánál is láttuk.

2. Gyárparunk 1924. évi termelése az 1923. évi termelés értékéhez viszonyítva iparágankint.

Production de 1924 de notre industrie manufacturière suivant les branches d'industrie, par rapport à la valeur de la production de 1923.

Ipari főcsoport <i>Principales branches d'industrie</i>	A termelés értéke ezer aranykoronában <i>Valeur de la production en couronnes-or</i>		A növekedés %-a <i>Pourcentage de l'accroissement</i>
	1923-ban <i>En 1923</i>	1924-ben <i>En 1924</i>	
I. Vasipar — <i>Industrie sidérurgique.</i>	147216	193583	31·5
II. Gépipar — <i>Construction mécanique</i>	87257	115097	31·9
II. 22. Közh. áramfejlesztők — <i>Etablissement d'intérêt public générateurs de courant</i>	24983	45397	81·7
III. Kőipar — <i>Industrie de la pierre</i>	39142	52339	33·7
IV. Faipar — <i>Industrie du bois</i>	26645	36140	35·6
V. Bőripar — <i>Industrie du cuir</i>	41148	51620	25·4
VI. Fonó- és szövőipar — <i>Industrie textile</i>	147356	193442	31·3
VII. Ruházati ipar — <i>Industrie du vêtement</i>	28560	31858	11·5
VIII. Papirosipar — <i>Industrie du papier</i>	4658	7225	55·1
IX. Élelmezési ipar. — <i>Alimentation</i>	543394	702546	29·3
X. Vegyészeti ipar — <i>Industrie chimique</i>	72442	84199	16·2
XII. Sokszorosító ipar — <i>Imprimeries, lithographie</i>	14194	18075	27·3
Összesen: — <i>Total:</i>	1176995	1531521	30·1

A gyáripari termelés intenzitásának a termelt iparcikkek összes értéke alapján való mérlegelése is a fokozott erő kifejtés képét mutatja. Az 1924. évi összes termelési érték ugyanis 1,531·5 millió aranykoronában állapítható meg, amely az 1923. évi összes termelés értékével, az 1177 millió aranykoro-

nával szemben 30·1%-os emelkedést jelent s a békebeli termelés értékénél már csak 6·7%-kal kevesebb.

Gyárparunk 1924. évi teljesítményét a termelési érték alapján kétségkívül kedvezően kell megítélnünk, mert hiszen egy-egy gyár átlag 555.906 aranykoronaértékű iparcikket produkált az előző évi 431.292 aranykoronaértékű átlagos termeléssel szemben. A munkások teljesítménye pedig még kedvezőbb javulást mutat, mert az előállított termelési értékből fejenként 7892 aranykoronát számíthatunk, 37·9%-kal többet az 1923. évi átlagos termelésnél. A gyáripari termelés összes értékének mérlegelésénél azonban, ha a termelés intenzitására akarunk következtetni, figyelembe kell vennünk az iparcikkek áralakulását, amint azt az 1923. évi adatok tárgyalásánál is megtettük.

Láttuk, hogy az iparcikkek áralakulása 1923-ban nem tudott lépést tartani az infláció okozta koronaromlással, az aranykoronában kifejezett termelési érték tehát a termelés intenzitását a valóságosnál kedvezőtlenebb színben mutatta. A pénzünk elértéktelenedése folytán bekövetkező kiegyenlítő áremelkedés azonban nem maradhatott el, s a stabil korona mellett is folytatódott mindaddig, míg az egyensúlyi helyzet helyre nem állt, természetesen az áralakulásokra kiható más tényezőknek is a megfelelő érvényesülése mellett. A másfél-milliárd aranykoronaértéket meghaladó termelés tehát, mely az 1923. évi termelési értékkel szemben 30·1%-os növekedést mutat, nem jelenti egyszersmind a gyáripari termelés intenzitásának megfelelő arányú emelkedését. Az újabb megfigyelések alapján szerzett tapasztalatok azonban kétségkívül azt mutatják, hogy gyárparunk a háború utáni újjáépítés egyik legnehezebb esztendejének, az 1924. évnek válsággal fenyegető küzdelmeit, bár súlyos áldozatokkal, de megroppanás nélkül kiállotta s így bizalommal nézhetünk a további küzdelmek elé.

Farkasfalvi Sándor dr.

Iparosvárosaink.

Les villes industrielles de la Hongrie.

Résumé. Si l'on classe, selon la valeur de la production manufacturière de 1924, les principales villes et communes manufacturières de la Hongrie, on voit que Budapest était très supérieur aux autres. De la production de 1924, dépassant 1 milliard et demi de couronnes-or, de l'industrie manufacturière de Hongrie, il est revenu 39·1%, soit une valeur de 598·5 millions, aux fabriques de Budapest. Vient ensuite Ózd avec une valeur de production de 67·1 millions de couronnes-or: puis Újpest (56·6 millions de couronnes-or), Győr (36·1), Szeged (35·8), Csepel (33·8) et Debrecen (32·8).

Az 1924. évi gyáripari termelés értéke alapján sorba állítva a mai Magyarország jelentősebb iparosvárosait és községeit, természetesen a sor élén Budapest az ország fővárosa áll, messze kimagasló értékkel. A magyar gyáripar másfélmilliárdot meghaladó 1924. évi produkciójából 39·1%-ot, tehát 598·5 millió aranykoronát budapesti gyárak állítottak elő.

Budapest gyáriparában a legjelentősebb helyet az élelmezési ipar foglalja el 220 millió aranykoronás termeléssel, melyből 32·0% (70·4 millió aranykorona) a malomiparra esik. Utána a gépgyártás következik 78·4 millió aranykorona termeléssel, majd nyomon követi azt a textilipar 78·1 millió aranykoronát elérő produkciójával. A budapesti vegyészeti gyárak 1924. évi termelése is meghaladta az 50 millió

aranykoronát s csaknem elérte azt (45·6 millió aranykoronát) a közhasznú áramfejlesztőtelepek által eladott elektromos-áram értéke. A többi iparágak produkciója jóval csekélyebb értéket jelent. A ruházati ipar termelése nem érte el a 22·5 millió aranykoronát, míg a sokszorosító- és műipar termelése 16·2, a faipar 13·8, a bőripar 12·8, a kő-, föld-, agyag stb. ipar 9·3 s a papíripari gyárak termelése mindössze 6·5 millió aranykoronát tett.

Budapest után gyáripari termelési érték szempontjából legnagyobb jelentőségű Ózd, ahol 1924-ben 67·1 millió aranykoronaértéket állítottak elő az ipartelepek, majd Újpest következik 56·6 millió aranykoronás termeléssel.

Az említettek alatt maradnak jóval, de a 30 millió aranykoronaértéket meghaladó termelést értek el: Győr (36·1), Szeged (35·8), Csepel (33·8) és Debrecen (32·8). Meglepően magas a termelése Szolnoknak (24·6), melyet Pécs (21·7), majd Békéscsaba (20·0) követ. A kisebb, de a 10 millió aranykoronát meghaladó városok és községek sorában Pestszentlőrinc áll elől 17 milliós termeléssel, majd Budafok, Salgótarján és Kispest következik s csak azután találjuk Miskolcot 11·7 és Szombathelyt 10·5 millió aranykoronás termeléssel. Jelentősebb még, bár a 10 millió aranykoronát sem érik el, Sopron (8·6) és Pesterzsébet (7·1), míg a többi városokban és községekben levő gyárak termelése ez utóbbi érték mögött is messze elmarad.

F. S. dr.

© KERESKEDELEM ÉS KÖZLEKEDÉS ©

Külkereskedelmi forgalmunk 1925. október havában.

Commerce extérieur de la Hongrie au mois d'octobre 1925.

Résumé. En octobre 1925, la valeur de l'importation a été, en Hongrie, 77·2 millions de couronnes-or, et celle de l'exportation, de 77·8 millions; donc la balance mensuelle s'est soldée par un excédent d'exportation de 0·6 million de couronnes-or. Dès août et septembre derniers, la balance du commerce extérieur avait été active; et si l'actif du bilan d'octobre fut relativement petit, la raison en était que, par suite de la baisse d'octobre des prix de froment et de farines,

et des difficultés de placement en résultant, l'exportation de farines, de froment et de seigle a extraordinairement diminué par rapport à celle de septembre. Notamment, au cours du mois d'octobre, la Hongrie a exporté seulement 268.673 q de farines, 324.154 q de froment et 103.679 q de seigle, contre 325.408 q de farines, 444.289 q de froment et 253.746 q de seigle en septembre. Vu que la valeur de la diminution se produisant à ces trois articles d'exportation de pre-

Magyarország külkereskedelmi forgalma 1925. év október havában, szembállítva az 1924. évi október havi adatokkal.

Commerce extérieur de la Hongrie au mois d'octobre 1925, confronté avec les données du mois d'octobre 1924.

Az áruk, illetőleg árucsoportok megnevezése <i>Désignation des marchandises, respectivement des groupes de marchandises</i>	1924	1925	1924	1925	Az érték 1925 október havában több (+), v. kevesebb (-) ezer ar. K. — Excédent (+) ou diminution (-) de la val. en oct. 1925 (en milliers de cour.-or)	Az 1925. évi október havi összes érték % -ában En % de la valeur totale du mois d'octobre 1925
	október hónapjában — au mois d'octobre					
	Mennyiség méter- mázsákban <i>Quantité en quin- taux métr.</i>		Érték ezer arany- koronákban <i>Valeur en milliers de couronnes-or</i>			
A) Behozatal — A) Importation						
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	17.217	9.274	14.957.6	8.246.8	- 6.710.8	10.68
Nyers és megmunkált fa — <i>Bois brut et ouvré</i>	2,286.393	2,339.971	6.525.6	7.451.8	+ 926.2	9.65
Szén — <i>Charbon</i>	1,087.462	1,415.145	4.507.7	5.729.9	+ 1.222.2	7.42
Gyapjúszövet — <i>Tissus de laine</i>	7.050	3.465	10.447.4	5.222.0	- 5.225.4	6.76
Pamutfonál és -cérna — <i>Fils de coton et fils retors</i>	5.970	6.520	2.410.3	3.438.2	+ 1.027.9	4.45
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i> .	16.974	13.114	2.734.8	2.682.9	- 51.9	3.47
Papiros és papirosárúk — <i>Papier et art. de pap.</i>	28.333	49.074	1.137.3	2.620.9	+ 1.483.6	3.39
Nyers fémek — <i>Métaux bruts</i>	5.844	18.389	696.6	2.316.0	+ 1.619.4	3.00
Vasárúk — <i>Articles en fer</i>	8.992	13.821	715.1	1.723.4	+ 1.008.3	2.23
Gyapjúfonál — <i>Fils de laine</i>	2.054	2.651	1.931.3	1.626.5	- 304.8	2.11
Kikészített bőr — <i>Cuir préparés</i>	2.159	1.247	2.105.7	1.487.0	- 618.7	1.93
Ásványolaj — <i>Huile minérale</i>	116.013	74.386	1.500.4	1.291.9	- 208.5	1.67
Nyers pamut — <i>Coton brut</i>	1.310	5.324	352.4	1.290.1	+ 937.7	1.67
Kötöttárúk, pamutból — <i>Articles tricotés en coton</i>	897	405	1.354.7	1.159.5	- 195.2	1.50
Üveg és üvegárúk — <i>Verres, verreries</i>	14.019	18.108	741.8	1.088.1	+ 346.3	1.41
Nyers kávé — <i>Café brut</i>	1.765	3.323	353.0	930.4	+ 577.4	1.20
Nyers bőr — <i>Peaux brutes</i>	5.562	3.473	1.009.8	884.0	- 125.8	1.15
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i> } db — pièce	54.783	108.617	23.174.6	28.042.9	+ 4.868.3	36.31
} pár — paire	—	108.020				
} q — q . . .	500.530	896.636				
Behozatal összesen — <i>Import. total</i> } db — pièce	54.783	108.617	76.656.1	77.232.3	+ 576.2	100.00
} pár — paire	—	108.020				
} q — q . . .	4,108.544	4,874.326				
B) Kivitel. — B) Exportation.						
Liszt — <i>Farine</i>	335.612	268.673	15.629.6	12.258.3	- 3.371.3	15.75
Buza — <i>Froment</i>	291.940	324.154	9.050.1	8.752.2	- 297.9	11.25
Vágó- és igásáll. — <i>Anim. de boucherie et de trait¹⁾</i>	32.607	35.502	9.004.2	8.099.9	- 904.3	10.41
Cukor — <i>Sucre</i>	159.583	165.717	6.624.2	4.821.3	- 1.802.9	6.19
Leölt baromfi — <i>Volaille morte</i>	5.448	11.557	1.444.5	2.565.2	+ 1.120.7	3.30
Tengeri — <i>Maïs</i>	15.194	133.350	395.0	2.533.7	+ 2.138.7	3.26
Gyapjú — <i>Laine</i>	11.461	8.979	3.949.7	2.330.6	- 1.619.1	2.99
Árpa — <i>Orge</i>	32.044	105.773	769.1	2.327.0	+ 1.557.9	2.99
Villamosgépek és készül. — <i>Mach. et appar. électr.</i>	3.596	5.386	1.494.9	2.177.1	+ 682.2	2.80
Rozs — <i>Seigle</i>	212.399	103.679	5.841.0	2.125.4	- 3.715.6	2.73
Toll — <i>Plumes</i>	1.846	2.838	1.301.7	2.011.5	+ 709.8	2.58
Friss és elkészített hús, kolbász — <i>Viandes fraîches et préparées, saucisses</i>	9.125	11.888	1.774.2	1.996.6	+ 222.4	2.57
Zab — <i>Avoine</i>	19.854	96.431	446.7	1.928.6	+ 1.481.9	2.48
Bab, száraz — <i>Fève sèche</i>	140.008	74.800	4.760.3	1.870.0	- 2.890.3	2.40
Disznósír, szalonna — <i>Saindoux, lard</i>	1.342	10.385	227.5	1.739.1	+ 1.511.6	2.23
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i> .	8.935	9.260	1.171.8	1.437.8	+ 266.0	1.85
Tojás — <i>Oeufs</i>	6.084	4.450	1.186.4	979.0	- 207.4	1.26
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i> } db — pièce	183.898	13.659	13.904.5	17.874.1	+ 3.969.6	22.96
} pár — paire	—	19.076				
} q — q . . .	978.169	1,192.551				
Kivitel össz. — <i>Exportations total</i> } db — pièce	216.505	49.161	78.975.4	77.827.4	- 1.148.0	100.00
} pár — paire	—	19.076				
} p — q . . .	2,232.640	2,529.871				

¹⁾ A mennyiség darabokban van kimutatva. — *La quantité est indiquée en pièces.*

mière importance a presque atteint 9 millions de couronnes-or et que, malgré cela, la balance du commerce extérieur d'octobre dernier s'est soldée par un actif, on doit le considérer comme un mois très favorable au point de vue de la capacité de rendement économique de la Hongrie.

En ce qui concerne la somme totale du mouvement du commerce extérieur, il n'y a eu de changement notable ni par rapport aux résultats d'octobre 1924 ni relativement à ceux de septembre 1925. Toutefois, quant aux détails, on voit, à l'importation de tissus de coton et de laine, un décroissement dépassant même celui qui s'est produit, par rapport à septembre 1925 et octobre 1924, à l'exportation de froment et de farines, décroissement qui n'a cependant été très considérable, pour les tissus mentionnés, que par rapport à octobre 1924. Quoique cette diminution semble très grande, elle ne doit guère être considérée comme une baisse de l'importation, de 1925, des deux importants articles d'importation, car, en raison de la suspension des prohibitions ayant rigoureusement limité, pendant plus d'un an, l'entrée des articles textiles, l'importation de tissus de coton et de laine avait, en octobre 1924, tellement dépassé le niveau normal qu'elle n'est, guère propre à servir de base de comparaison.

Les importations de bois, de papier, de coton et de café bruts, ainsi que celle des métaux bruts se sont, en octobre, accrues par rapport à l'année dernière. L'exportation de maïs, de sucre, de volaille morte, d'animaux de trait et de boucherie, de machines, d'articles d'électricité et de viandes fraîches et préparées se développait. Outre les produits panifiables susmentionnés, on n'a relevé un certain fléchissement que pour l'exportation d'oeufs, de haricots et de légumes frais.

Az 1925. év október havában a behozatal értéke 77·2 millió, a kivitelé 77·8 millió aranykorona volt. A havi mérleg tehát 0·6 millió aranykorona kiviteli többlettel zárult. Az október hónapot megelőző két hónapban is már aktív volt a külkereskedelmi mérleg s októberben csak azért volt az aktivitás viszonylag kismértékű, mert a búza- és lisztáraknak október havi lanyhasága s ezzel kapcsolatban fellépő elhelyezési nehézségek

folytán az októberi liszt-, búza- és rozsexport a szeptember havi exporthoz képest rendkívül visszaesett. Magyarország ugyanis lisztből a szeptemberi 325.408 métermázsával szemben októberben csak 268.673 métermázsát, búzából a szeptemberi 444.289 métermázsával szemben 324.154 métermázsát és rozsból pedig a 253.746 métermázsa helyett csak 103.679 métermázsát exportált. Tekintettel arra, hogy az itt említett három elsőrendű exportcikknél jelentkező visszaesés értéke megközelíti a 9 millió aranykoronát, az október hónapot, mely az itt vázolt visszaesés dacára is aktív egyenleggel zárult, az ország gazdasági teljesítő-képessége szempontjából igen kedvező hónapnak kell tekintenünk. A gabona- és lisztexportnak az árszínvonal hanyatlásával kapcsolatos időleges visszaesése az ország gazdasági élete szempontjából különben sem kedvezőtlen jelenség, mert remélni engedi, hogy a külföldre szállítható készletekből ezután még nagyobb mennyiségek lesznek magasabb árak mellett értékesíthetők.

A külkereskedelmi forgalom végösszegeit illetőleg nem mutatkozik nagyobb eltolódás sem a múlt év október havi, sem a folyó év szeptember havi eredményeivel szemben. A részleteknél azonban a f. évi szeptemberi, valamint a múltévi októberi exporthoz képest a lisztnél és gabonánál jelentkező visszaesés mértékét is meghaladó csökkenés mutatkozik a pamut- és gyapjúszövetbehozatalnál. A két utóbb említett cikknél a visszaesés azonban csak a múltévi október hónapoz viszonyítva igen jelentékeny. Ez a látszólag igen nagymértékű visszaesés azonban alig tekinthető e két fontos importcikk f. évi behozatalában való hanyatlásnak, mert az 1924. októberi pamut- és gyapjúszövetimport — a textiliák behozatalát több mint egy éven át szigorúan korlátozó intézkedéseknek felfüggesztésével kapcsolatban — e cikkekből abnormisan magas s így összehasonlításra alig alkalmas.

Az elmúlt évhez képest növekedett a fa, papíros, nyerspamut, nyersfémek és a nyerskáv behozatala. A kivitelben pedig fejlődött a vágó- és igásállatok, cukor, leölt baromfi, tengeri, gépek és villamossági cikkek, valamint a friss és elkészített hús exportja. A már előbb említett kenyértermékek mellett csupán a tojás, friss főzelék és babkivitel mutat bizonyos ellanyhulást. T. B.

Magyarország nemzetközi fizetési mérlegének alakulása 1923-ban és 1924-ben.

Formation de la balance internationale des paiements de la Hongrie en 1923 et en 1924.

Résumé. Lors de l'établissement de la balance des paiements de la Hongrie pour 1923 et 1924, nous avons suivi la méthode conseillée, pour être adoptée uniformément et internationalement, par la Société des Nations. C'est pourquoi, le schéma de cette balance diffère essentiellement de celui employé auparavant, par MM. Aloyse de **Szabóky**, sous-secrétaire d'Etat et Frédéric de **Fellner**, professeur d'Université, pour les calculs concernant la formation de la balance des paiements de Hongrie. Conformément au schéma établi par la Société des Nations, nous avons introduit dans la balance certains grands postes du mouvement international des capitaux — par exemple le mouvement du crédit et des titres — qui n'étaient pas relevés par les auteurs mentionnés. En raison de ce changement de méthode, les résultats de la balance des paiements de 1923 et de 1924 ne sauraient être comparés avec ceux établis, pour les années antérieures, dans les calculs faits par eux, que si on laissait de côté les différents postes du mouvement des capitaux.

Il n'était pas possible de se conformer aux plus petits détails du système de balance des paiements adopté par la Société des Nations. Aussi, là où la situation de la Hongrie a rendu souhaitable la prise en considération de certaines formes spéciales du mouvement international des valeurs, quelques modifications ont-elles été apportées au groupement des postes. A ce point de vue, on devait faire ressortir surtout les paiements effectués en vertu du traité de paix de Trianon. Comme on ne pouvait s'appuyer sur des cadres nettement établis au point de vue de la teneur, dans plusieurs cas — et particulièrement pour les postes relatifs au mouvement international des capitaux — il a fallu créer des cadres, en prenant avec soin en considération les vues théoriques et pratiques.

Le gros des exportations et des importations de paiement dites invisibles est constitué par les paiements figurant au poste du mouvement des capitaux. Comme pour certaines formes du mouvement international des capitaux — et particulièrement, pour la vente

et l'achat des valeurs en circulation et l'activité du crédit privé — nous ne disposions pas de moyens susceptibles d'établir ou d'évaluer, statistiquement, d'une façon exacte la valeur de toute la masse du mouvement international, c'est en pesant soigneusement les installations de la vie économique hongroise et ses différents facteurs, que nous avons résolu cette question.

La Société des Nations ayant souhaité qu'on employât le système brut pour l'établissement de la balance des paiements, — puisqu'on peut éviter certaines omissions de cette façon, — nous avons fait une **balance brute en son essence**. Toutefois, après nous être rendu compte que, pour certains postes, les données nettes pouvaient être plus exactement établies ou évaluées statistiquement, nous avons préféré y employer, exceptionnellement, le système net.

Outre les changements survenus, selon la formation du mouvement international des valeurs, dans les créances et les dettes du pays, nous avons, autant que possible, relevé, par postes, l'effectif même des créances et des dettes. Cependant, quant à l'effectif de certaines créances et dettes, il n'était pas possible de se procurer de données exactes. Pour les postes représentant des sommes dues à la Hongrie, ce défaut est atténué par le fait qu'en général, il ne s'agit que d'effectifs relativement insignifiants, la Hongrie n'ayant été — ni avant la guerre ni depuis — à même de placer à l'étranger de capitaux pouvant comporter des arrérages considérables.

Dans l'intérêt de l'exactitude de la balance, nous avons tâché d'établir les sommes de valeur par un relèvement statistique détaillé des données. Là où ce n'était pas possible, nous avons recouru à de prudentes évaluations; et lorsqu'il n'y avait pas de base pour cela, nous nous sommes, tant pour les postes de paiement actifs que passifs, rapprochés plutôt de la limite minima.

En examinant les résultats de la balance des paiements de la Hongrie pour 1923 et 1924, on remarque que le mouvement international des valeurs a été très faible. Et si l'on

compare cette balance avec celles de la Hongrie d'avant-guerre et des autres États, on voit que le mouvement des valeurs s'effectuant entre la Hongrie et l'étranger, est bien resté au-dessous des proportions qu'on devrait atteindre en temps normal, et dans le cas où la Hongrie se rattacherait plus étroitement à la vie économique internationale. Quoique l'Autriche ait moins d'habitants que la Hongrie et que les forces économiques de ces deux pays soient en général pareilles, le mouvement des marchandises d'Autriche, par exemple, représente, à lui seul, plus de valeur que toute la balance des paiements de Hongrie. La baisse considérable du mouvement international des valeurs de la Hongrie tient à plusieurs causes. Il est indubitable que les forces économiques du pays furent tellement épuisées par la guerre, la révolution et les occupations étrangères, que, pendant les années qui suivirent immédiatement la guerre, il n'eût pu être question d'un mouvement considérable de marchandises ou de capitaux entre la Hongrie et l'étranger. — La production de marchandises et de capitaux du pays était absorbé par les besoins de la vie économique intérieure se débattant entre de graves difficultés. En outre, par suite, d'une part, du fait que les paiements à effectuer pour les capitaux — d'ailleurs non considérables — placés à l'étranger avant la guerre, et vice-versa, étaient suspendus, et par suite, d'autre part, de ce qu'une partie des paiements courants se fit en monnaie dévalorisée, les versements reçus — et faits — par le pays ne furent pas considérables.

La balance des paiements de la Hongrie, dont le passif fut, en 1923, de 564 millions de couronnes-or, s'est soldée, en 1924, par un actif de 0,3 million de couronnes-or. Le passif de 1923 n'a eu pour cause que le déficit de la balance du commerce extérieur du pays, car le mouvement des capitaux, ainsi que les postes d'intérêts, de dividendes etc. de la balance des paiements représentaient un actif, ce qui était principalement dû au fait que, pour l'amortissement des dettes anciennes, la Hongrie n'a payé, en 1923, à l'étranger, que des sommes peu considérables.

La raison de l'actif de la balance de 1924 est que, d'une part, la Hongrie a reçu, cette année-ci, une somme importante de l'emprunt de la reconstruction et que, d'autre part,

quelques grandes entreprises ont emprunté, à l'étranger, de capitaux considérables. Les postes relatifs aux versements que le pays a effectués pour d'emprunts étrangers ont également été supérieurs à ceux de 1923. Le passif de la balance du mouvement des marchandises de Hongrie a aussi, en 1924, dépassé celui de l'année précédente. Le passif de la balance, causé par ces deux postes importants, a été presque complètement contre-balancé par l'emprunt de la reconstruction et les emprunts contractés par les entreprises privées; l'actif, représentant 0,3 million de couronnes-or, était dû à l'excédent de recettes des autres postes (transport de marchandises d'entreprises hongroises et mouvement migratoire).

En examinant, par postes, la balance des paiements de la Hongrie, on peut établir que les postes les plus considérables sont constitués par les sommes provenant du mouvement des marchandises. Dans la balance de 1923, les résultats du mouvement des marchandises avaient un poids relativement plus grand, parce que les autres postes leur étaient encore bien inférieurs. Mais en 1924, les postes appartenant au mouvement des capitaux ont eu un rôle beaucoup plus considérable. Les sommes payées à l'étranger pour des intérêts et des dividendes étaient, en 1924, presque dix fois supérieures à celles versées, à ce titre, en 1923; à côté du poste de mouvement de marchandises, elles formaient le deuxième groupe de la balance des paiements qui s'est soldé par un passif.

Si l'on compare le montant des valeurs représentées par les balances des paiements de 1923 et de 1924, on voit que le mouvement des valeurs de 1924 a été presque le double de celui de 1923; et l'on peut espérer que, dans l'avenir, le mouvement des valeurs s'accroîtra encore. Par suite de l'établissement de relations économiques plus étroites avec l'étranger, le mouvement des marchandises augmentera probablement; on fera de plus en plus recours aux emprunts publics et privés nécessaires au relèvement de la Hongrie; les paiements à faire pour l'amortissement et pour le service d'intérêts des dettes contractées auparavant entre le pays et l'étranger s'effectueront d'une façon plus régulière; tout cela contribuera à accroître et l'intensité et les proportions du mouvement international des valeurs de la Hongrie.

A nemzetközi fizetési mérleg megállapítására irányuló munkálatok ma még sem elméletileg, sem gyakorlatilag nincsenek elég szilárd alapokra felépítve. Még nincs kellőképpen tisztázva a nemzetközi fizetések mérlegbe állított eredményének közgazdasági jelentősége, nincs általánosan elfogadott rendszer, melyet a mérleg összeállításánál követni kell, jelentékeny részben ismeretlenek továbbá azok a gyakorlati eszközök, amelyeknek segítségével a mérleg egyes tételei a statisztikai pontosság követelményei szerint megállapíthatók volnának. A kérdés iránt azonban — a megoldásnál mutatkozó nehézségek dacára — egyre fokozódó érdeklődést tapasztalunk. Az államok gazdasági helyzetének tárgyalásánál a fizetési mérleg alakulását feltüntető adatok rendszerint beható vizsgálat tárgyát képezik s a tudomány ezzel párhuzamosan nagy energiával igyekszik felderíteni a mérleg összeállításánál és bírálatánál szem előtt tartandó elveket.

A Nemzetek Szövetségének közgazdasági és pénzügyi irányú tevékenységében erősen kidomborodik az a törekvés, hogy a fizetési mérleg bonyolult, de nagyfontosságú problémája a kormányok közreműködésével is előbbre vitessék. A m. kir. pénzügyminiszter ezt a kormányoknak hangsúlyozottan figyelmébe ajánlott célt a maga részéről is előmozdítani kívánva, 1925. évi január hó 31-én 305/P. M. sz. alatt kelt rendeletével megbízta a m. kir. központi statisztikai hivatalt, hogy az ország 1923. és 1924. évi fizetési mérlegének adatait állítsa össze, egyúttal felkérte a gazdasági élet fontosabb tényezőit, hogy a statisztikai hivatalra bízott feladat teljesítését adatszolgáltató tevékenységükkel a lehetőség szerint mozdítsák elő.

E munkálatnak a m. kir. pénzügyminiszter úr említett megbízása alapján történt végrehajtásánál a Nemzetek Szövetsége által egyetemes nemzetközi alkalmazásra ajánlott módszert követtük. Mérlegsémánk ezért lényegesen más, mint amelyet a magyarországi fizetési mérleg alakulásáról korábban eszközölt számítások — Fellner Frigyes egyetemi tanár és Szabóky Alajos államtitkár számításai — alkalmaztak. E munkálatokban nincsenek kimutatva a tőkék nemzetközi mozgalmának egyes nagy tételei, például a hitel- és címetforgalom, melyeket ezúttal a Nemzetek Szövetsége által megállapított sémához képest beállítottunk a mérlegbe. A mérleg eredményére ez az eltérés önmagában olyan nagy befolyással van, hogy kizárja a végeredmények nyers összehasonlíthatóságát.

Magyarország fizetési mérlegének korábbi, Fellner Frigyes és Szabóky Alajos által megállapított eredményeivel tehát e fizetési mérleg eredményét csak a tőkemozgalom egyes tételeinek figyelmen kívül hagyása esetén lehet egybevetni.

A fizetési mérlegnek a Nemzetek Szövetsége által megállapított rendszeréhez nem alkalmazkodtunk ridegen a legapróbb részletekig. A tételek csoportosításában bizonyos változtatásokat eszközöltünk ott, ahol a nemzetközi értékgörögalm egyes különleges alakjainak a figyelembevételét a hazai viszonyok kívánatossá tették. Ebből a szempontból főként a trianoni békeszerződésben megállapított rendelkezések szerint teljesített fizetések voltak kiemelendők. Egyébként a népszövetségi mérlegrendszer alapul vételével még nem támaszkodhatott e munkálat tartalmilag egészen meghatározott keretekre, hanem úgy az elméleti, mint a gyakorlati szempontok meszszemenő mérlegelésével önállóan kellett azokat több esetben megállapítani, különösen a tőkék nemzetközi mozgalmára vonatkozó tételeknél. Az ú. n. láthatatlan fizetési exportnak és importnak a zömét a tőkemozgalmak gyűjtőneve alá sorakozó fizetések képezik. Nem állanak rendelkezésünkre olyan eszközök, amelyeknek segítségével a nemzetközi tőkeforgalom egyes alakjainál, különösen a forgalomban levő értékpapírok adásvételénél és a magánhitel tevékenységénél a nemzetközi forgalom egész tömegének értékét statisztikailag meg lehetne rögzíteni, vagy megbízhatóan fel lehetne becsülni. Megfontolandó volt ennek következtében, hogy mennyiben lehetne a forgalom egy részének számbavételével a fizetési mérleg szóbanlevő tételeinek megállapítását kielégítően biztosítani. E kérdés megoldása a magyar gazdasági élet berendezkedéseinek és különféle tényezőinek a mérlegelésével történt.

A Nemzetek Szövetsége a fizetési mérleg összeállításánál a bruttó rendszer alkalmazását tartja kívánatosnak, mert így bizonyos kihagyások inkább elkerülhetők. Híven ezekhez az instrukciókhoz, lényegében bruttó mérleget adunk. Egyes tételeknél azonban meggyőződést szerezve arról, hogy a nettó adat statisztikailag pontosabban megállapítható vagy megbízhatóbban felbecsülhető, helyesebbnek tartottuk kivételesen a nettó rendszer alkalmazását.

Az ország követeléseiben vagy tartozásaiban a nemzetközi értékgörögalm alakulása szerint bekövetkezett változáson kívül e munkálat a lehetőség szerint tételenként kimutatja

a követelések és tartozások álladékát is. Némely követelésünk és tartozásunk állásáról azonban nem sikerült megbízható adatokat szerezni. Ezt a fogyatékossgot a Magyarország javára követelést jelentő tételeknél enyhíti az a körülmény, hogy általában csak aránylag jelentéktelen álladékokról lehet szó, miután Magyarország sem a háború előtt, sem azután nem volt abban a helyzetben, hogy a külföldre olyan összegű tőkéket adhatott volna ki, amelyekből ma számottevő követeléseink állhatnának fenn. A tartozásoknál úgy szólván minden fontosabb tételnek a háború vége szerinti álladékát módunkban van ismertetni. Azóta hitelgényeink a külföldről alig nyertek kielégítést, azonban a békeszerződés rendelkezései és a valuták értékének nagyfokú változása lényegesen módosították külföldi tartozásaink összegét. Az eltolódásnak ezt a két irányát minden fontosabb esetben ismertetjük.

A munkálat megbízhatósága érdekében nem téveszthettük szem elől azt a feladatot, hogy lehetőleg az adatoknak részletes statisztikai felvételével állapítsuk meg a mérlegbe tartozó értékösszegeket. Köztudomásu, hogy e feladat megvalósítása az adott viszonyok között számos irányban rendkívüli, sőt bizonyos irányokban még leküzdhetetlen akadályokba ütközik. Ily esetekben a mellőzhetetlen becslő eljárást oly módon igyekeztünk megbízhatóbbá tenni, hogy minden lehető alkalommal megkíséreltük a jelenségeket legalább részben felölölő és a becslés alátámasztására alkalmas statisztikai adatok beszerzését és felhasználását. A becsléseknél általában óvatos eljárásra törekedtünk s ezt olyankor, midőn a szabatosabb megállapításnak már nem volt biztos alapja, úgy értelmeztük, hogy úgy az aktív, mint a passzív természetű fizetési tételeknél inkább a minimális, mint a maximális határhoz közeledtünk.

A mérlegtételek értékösszegének pontos megállapításánál igen erős akadályt jelentettek azok a nagy kilengések, amelyek a magyar korona és néhány más valuta árfolyamának 1923. és 1924. évi alakulásában észlelhetők. Az ilyen valutákban kifejezésre jutott és a naptári év különböző időpontjaiban lebonyolított fizetéseket, abból a célból, hogy azokat a fizetési mérleg egyes tételeibe az egységes érték közös nevezője alá összevonhassuk, mindenekelőtt a nagyobb árfolyamváltozások időszakai szerinti részletezéssel kellett megállapítani s azután az árfolyam ingadozásaiból származó értékeltolódásokat kiegyenlítő kulccsal közös értékalapra helyezni. Ebben az

értelemben a nemzetközi fizetéseknek az ú. n. rossz valutákban megnyilvánuló összegeit fizetési napok, vagy amennyiben ilyen tökéletes részletezés nem volt lehetséges, lehetőleg havi időszakok szerint tagoltuk és a Zürichben jegyzett megfelelő napi, illetve átlagos havi árfolyamokkal a legstabilabb valuta, a dollár paritásában számítottuk át aranykoronára. Természetes, ott, ahol nem lehetett eljutni a havi részletezésig és ennél nagyobb időszakok adatai állottak csak rendelkezésünkre, az illető nagyobb időszakok (negyedév, félév stb.) átlagos zürichi árfolyamával végeztük az átszámítást, amint ez az alkalmazott átszámítási kulcsok táblázatából kitűnik.

Az aranykoronára való átszámítás kulcsainak alkalmazásánál mérlegelés tárgyává kellett tennünk azt a körülményt, hogy körülbelül az 1923. június 1. és 1924. július 31. közti időszakban a magyar koronának a zürichi és más, pl. a bécsi és prágai piacokon jegyzett árfolyamai között egy meglehetősen állandó és nagy diszparitás mutatkozik. Tekintettel arra, hogy a magyar koronában kötött valutaüzletek nagy része Bécsben és Prágában bonyolítottak le, míg a zürichi jegyzés a tényleges forgalom szempontjából csak kisebb jelentőségű volt, a szóbanlevő időszakra vonatkozó átszámításoknál a zürichi paritás szerinti kulcsot a magyar korona bécsi jegyzésével szemben fennállott diszparitásnak megfelelően korrigáltuk.

Magyarország nemzetközi fizetési mérlegének alakulását a továbbiakban tételek szerint tárgyaljuk:

A) Az országba irányuló pénz-, illetve hitelforgalom. (Kivitel.)

I. Tőkeforgalom.

1. A külföld által kölcsönök törlesztésére fizetett összegek.

A világháború előtti Magyarország állami létéért kénytelen volt évszázadokon át küzdelmet folytatni és csak a háborút közvetlenül megelőző néhány évtized folyamán élvezte a nyugodt és intenzív gazdasági fejlődés korszakát, ezért a tőkeszegény és a külfölddel szemben adós országok sorába tartozott. A hazai befektetések mellett, hogy jelentékeny külföldi tőkéket vettek igénybe, a belső tőkepiacot úgyszólván teljesen lekötötték s a külföldi hitelgények kielégítésére fordított magyar tőke nem lehetett számottevő. A világháború előtt tehát a külföld által teljesített kölcsöntörlesztések tétele Magyarország fizetési

tési mérlegében nem játszott érdemleges szerepet. Jelentőséggel bír azonban ez a tétel a mai Magyarország nemzetközi fizetési mérlegének a megállapításánál. A községi és más közhasznú művek létesítésére, továbbá a földbirtokok beruházására és a házak építésére felhasznált hiteltőkék nagy részét a trianoni békeszerződés által idegen fenhatóság alá juttatott területeken is az ország hitelszervezetének központjában, Budapesten működő nagy pénzüzetek folyósították. Ezeknek a hosszúlejáratú kölcsönöknek még törlesztésre esedékes igen tekintélyes részleteit a háborús területi változások következtében mint nemzetközi fizetéseket kell figyelembevenni.

a) *Községi és közhasznú művekre adott kölcsönök törlesztése címén külföldi adósoktól visszafolyt összegek.*

A trianoni békeszerződés által elszakított területen lévő községeknek és városoknak túlnyomórésztben még a világháború előtt, tehát a koronának aranyparitásos értékében folyósított kölcsönökből az 1922. év végén 415 5 millió aranykorona követelés állott fenn a budapesti nagy pénzüzeteknél. E kölcsönálladékból 115 2 millió korona (27 8%) a csehszlovák, 111 5 millió korona (26 8%) a jugoszláv, 184 2 millió korona (44 3%) a román, 3 2 millió korona (0 8%) az osztrák és végül 1 4 millió korona (0 3%) az olasz államterületre átsatolt községek és városok kölcsöntartozására jutott. A községi és városi beruházásokon kívül más közhasznú célokra (vízszabályozásra és ármentesítésre, vasúti beruházásra, szőlőfelújításra, az állattenyésztés fejlesztésére) is rendszeresen folyósítottak egyes nagyobb budapesti pénzüzetek a háború előtt az elszakított területekre kölcsönöket, melyeknek álladéka az 1922. év végén körülbelül 50 millió korona volt. Abban az esetben, ha a kölcsönök törlesztése a felvett pénz eredeti értékében történnék, — évi törlesztés gyanánt 5%-ot véve — mintegy 23 millió aranykoronának kellett volna úgy az 1923., mint az 1924. év folyamán a külföldről a szóbanlévő budapesti pénzüzetekhez befolyjni.

A korona értékének hanyatlása a községi és közhasznú kölcsönöket folyósító budapesti nagyobb pénzüzetekre nézve igen súlyos helyzetet teremtett, amennyiben az annak idején túlnyomórészt aranyértékű koronában folyósított kölcsönök törlesztési és kamatjárulékait nem kapják meg a folyósított összeg eredeti értékében, hanem kénytelenek voltak a visszafizetésekre nézve olyan megállapodá-

sokat perfectuálni, amelyek szerint a tartozások az eredeti értéknek csak egy csekély hányadával egyenlítettnek ki. Olyan esetekben, amikor ilyen megállapodások nem jöttek létre, a törlesztések ezidőszert még szünetelnek. Az 1923. év folyamán Csehszlovákiából 333.156, Jugoszláviából 1792, Romániából 19.758, Olaszországból 799, összesen tehát 355.505 aranykoronaértékű különféle valutaösszegek folytak be a mai Magyarország területén lévő pénzüzetekhez a trianoni béke által elszakított területekre hitelezett községi, városi és közhasznú kölcsönök tökevisszarizetése címén. Ugyanezen a címen 1924-ben Csehszlovákiából 1.226.799, Jugoszláviából 9312, Romániából 15.126, végeredményben az összes elszakított területekről 1.251.237 aranykorona fizetés történt. Az itt kimutatott összegek nemcsak folyó annuitások, miután az egvezségek létrejötte után az adósoknak egy jelentékeny része a korábbi évekből hátralékban maradt, valamint a későbbi évekre esedékes annuitásokat is leróta. A pontos adatok, amelyeknek alapján a folyó annuitásokra eső rész kimutatható volna, nem állnak rendelkezésünkre, néhány pénzüzetnél azonban sikerült ilyen részletezést megállapítani, mely szerint a befolyt összegnek körülbelül egynegyedrésze képviselné a folyó annuitások törlesztését. Az egész befolyt összeg 1923-ban csak 1 5, 1924-ben 5 4%-a annak a bevételnek, melyet a folyósítás eredeti értékében visszafizetésre kerülő annuitásokkal kellett volna elérni. Országok szerint vizsgálva a kimutatott eredményeket, megállapítható, hogy a visszafizetések túlnyomórésztét és pedig 1923-ban 93 7, 1924-ben pedig 98 0%-át Csehszlovákiából kaptuk, míg a román és jugoszláv törlesztés, melyekre a folyósított összeg 1922. évvégi álladékanak 44 3, illetve 26 8%-a esik, egészen elenyésző volt. A csehszlovák területre jutott adósok ugyanis sokkal korábban igyekeztek tartozásaikat megállapodások útján rendezni és a magyar hitelezőkkel méltányosabb kulcs szerint létesítve megállapodást, a kérdéses adóságok rendezése végett 1923-ban és különösen 1924-ben már számottevő fizetéseket teljesítettek.

b) *A jelzálogos kölcsönök törlesztése címén külföldi adósoktól visszafolyt összegek.*

A megmaradt Magyarország területén lévő pénzüzetek által az országtól elszakított területeken lévő ingatlanokra (földbirtokokra, bérházakra és gyárakra) folyósított jelzálogos kölcsönök álladéka az 1921. év végén 612 0

millió koronát tett ki. Ebből 141·8 millió korona, vagyis 23·2% a Csehszlovákiához, 250·1 millió korona (40·9%) a Romániához, 210·7 millió korona (34·4%) a Jugoszláviához, 8·5 millió korona (1·4%) az Ausztriához, végül 0·9 millió korona (0·2%) az Olaszországhoz csatolt területen lévő ingatlanokra jutott. A külföldi jelzálogkövetelésnek fenti állományait az 1922. év folyamán történt törlesztések lényegesen nem érintették, miután az esedékes annuitások a háború utáni rendkívüli viszonyok folytán legnagyobb részben nem kerültek kifizetésre. Abban az esetben, ha a jelzálogkölcönöket az adósok a felvett pénz eredeti értékében rendszeresen törlesztették volna, évi átlagban az 1923. és 1924. évek folyamán az elszakított területekről törlesztésre befolyt összegnek — ezt a tőkeálladék 5%-ával számítva — 30·6 millió aranykoronának kellene lennie, s ebből 7·0 millió aranykorona volna a csehszlovák, 12·5 millió a román, 10·5 millió a jugoszláv és 0·4 millió aranykorona az osztrák államterületen fekvő ingatlanok után fizetendő.

A jelzálogüzlettel foglalkozó nagyobb budapesti pénzüzetek kimutatásai szerint 1923-ban jelzálogkölcönök törlesztése címén a külföldről összesen 1,154,989 aranykorona folyt be, ebből Csehszlovákia 877,296, Jugoszlávia 153,507, Románia 123,920 és Olaszország 266 aranykorona fizetést teljesített. Az 1924. év folyamán ugyanezen a címen az előbb említett pénzüzetek által bevételezett összeg 1,689,999 aranykorona volt. Ennek az összegnek túlnyomó részét, mint a megelőző évben befolyt összeg nagy részét is, és pedig 1,302,145 aranykoronát csehszlovák területen lévő ingatlanok után fizették. Jugoszláviából 239,241, Romániából 144,754, Olaszországból pedig 3,859 aranykorona került kifizetésre. Bár ezek az adatok, mint említettük, csak a nagyobb budapesti pénzüzetek kimutatásai alapján állítottak össze, elfogadhatók a külföldről történt jelzálogtörlesztések teljes eredménye gyanánt. A szóbanlevő pénzüzetek tárcájában volt ugyanis a magyar pénzüzeteknél fennálló jelzálogkölcönöknek mintegy $\frac{6}{7}$ része és kétségtelen, hogy mindazoknak az egyéb intézeteknek, amelyek a mai Magyarországon a domináló és számbavett intézeteken kívül még jelzálogüzleti tevékenységet fejtenek ki, az országtól elszakított területeken lévő ingatlanokra aránylag jelentéktelen jelzálogkövetelése van betáblázva.

Az országtól elszakított területekről befolyt összeg, mint a fenti adatok alapján megállapítható, 1923-ban 3·8, 1924-ben pedig 5·6%-a

volt annak az értéknek, mely az annak idején folyósított kölcsönök eredeti értékében történő törlesztés esetén fizetendő lett volna. Az egész bevételnek 1923-ban 76·0, 1924-ben 77·3%-át teszik a csehszlovák területen lévő ingatlanok kölcsönei után teljesített visszafizetések. Jugoszlávia 1923-ban 13·3, 1924-ben 14·1, Románia 1923-ban 10·7, 1924-ben 8·6%-os aránnyal szerepel a törlesztések összegében, jóllehet az 1921. év végén fennállott külföldi kölcsöntartozásokból Jugoszláviára 34·4, Romániára 40·9%-os részesedés jut. Itt is, mint a községi és közhasznú művekre adott kölcsönök után a külföldről befolyt törlesztések adatainál, megnyitvánul az a körülmény, hogy a csehszlovák területeken lévő adósokkal egyrészt méltányosabb kulcs alapján, másrészt sokkal több esetben letesültek megállapodások, mint a román és jugoszláv területeken lévő ingatlanok tulajdonosaival.

c) Az annuitásos kölcsönökön kívül más háború előtti követelésekre egyezségek alapján teljesített fizetések.

Magyarországnak, amint már említettük, a háború előtt a külföldi hitelügyek kielégítésére tőkefeleslegei nem voltak, a nagyobb budapesti pénzüzetek háború előtti nemzetközi kapcsolataiban azonban különféle, nagyrészt rövidlejáratú követelések keletkezését vonták maguk után. A háború kitörése folytán az ellenséges államokban lakó adósokkal szemben fennálló követelések évekig rendezetlenül maradtak. E követeléseknek a háború alatti kamatokkal felgyülemlett tőkeösszegei a trianoni békeszerződés 231. és 232. §-aiban megállapított rendelkezések szerint kerülnek kifizetésre. Az Angliával, Franciaországgal, Belgiummal és Görögországgal szemben fennálló követelések és tartozások a békeszerződés rendelkezése alapján felállított Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatalok útján nyernek rendezést. Miután e hivatalok mint clearingek működnek és Magyarország fizetési saldoja a clearinget létesítő összes államokkal szemben passzív, általában a kérdéses államokból esedékes követelésekre a magyar fizetési mérleg aktivumát érintő fizetés nem történt. Kivételt képeznek azok az esetek, amidőn a clearingszerinti kiegyenlítés a felek által létesített egyezségekkel és ezek alapján történő fizetésekkel helyettesíthető.

A nagyobb budapesti pénzüzetekhez a maguk és vállalataik háborús követeléseinek egyezség útján való rendezése címén a községi, jelzálogos és hasonló természetű kölcsönökre történt törlesztéseken kívül 1923-ban

1,675.122, 1924-ben 510.153 aranykorona folyt be. Ezeknek az összegeknek túlnyomó része mind a két évben főként Angliából, azután Franciaországból és Csehszlovákiából került kifizetésre. A nagyobb pénzüzetek és vállalataik követelésein kívül kétségtelenül mások követelése is nyertek még kielégítést közvetlen megállapodások alapján. Az utóbbiak után külföldről befolyt összegeket nincs módunkban kimutatni, kétségtelen azonban, hogy a nagy pénzüzetek által kimutatott összeghez képest ezek elenyészőek s így a rendelkezésünkre álló adatok kiegészítés nélkül állíthatók be a fizetési mérlegbe.

Az itt tárgyalt háborús követelések álladékaról csupán az angol viszonylatban vannak adataink. A brit clearing-hivatallal szemben a magyar alattvalók sequestrált vagyon és egyéb követelések fejében 628.304 angol font, 143.447 egyiptomi font, 164.298 rupia és 41.848 hongkongi dollár igényt érvényesítettek. Ezenkívül a brit clearing hivatalból is javunkra írta az oly sequestrált vagyon-tárgyak felszámolási hozadékát, melyeknek tulajdonosai igényüket nem jelentették be úgy, hogy végeredményben részben hivatalból, részben az igénybejelentések alapján 655.318 angol fontsterlinget írt a magyar clearing javára. A bejelentett magyar igények összegének közel a felét (300.000 fontsterlinget) teszik a pénzüzetek és biztosítók követelése, ezekre 1924. végéig 150.000 fontsterling jóváírás történt. A magyar malomipar 100.000 fontsterling igénnyel jelentkezett, míg a többi követelés magánszemélyekre vonatkozik. A brit clearing hivatal által jóváírt összegekből jelentékeny tételek (összesen mintegy 250.000 fontsterling) olyanokra vonatkoznak, akik valamely utódállam polgáraivá váltak. Ez a 250.000 fontsterling a magyar clearing javára írt egész összeg ma még vitás részének tekintendő. A francia viszonylatban a clearingbe a követeléseknek csak kisebb része került. Számos egyezség jött létre még a clearing megkezdése előtt. Bizonyos, hogy a magyar követelések a tartozásokhoz képest igen csekélyek. A belga és görög követelések szintén csak kisjelentőségűek.

d) *A háború után felvett kölcsönökre a külföld által teljesített visszafizetések.*

A világháború és az ezutáni forradalmak és ellenséges megszállások következtében felmerült károk, valamint a súlyos béketeltételek a tőkehiányt Magyarországon nagymértékben fokozták. A háború előtt szépen fej-

lődött hitelszervezet ereje megbénult. Az ország határain kívüli területeken létesített vállalataiktól a magyar pénzüzetek a háború után hosszabb ideig annyira el voltak zárva, hogy azok sorsáról sem tudtak mindig kellő tájékozódást szerezni; általában e vállalatoknak a magyar pénzüzetek részéről termelő tőkékkel való támogatása egyrészt e pénzüzetek tőkeerejének nagyfokú gyengülése, másrészt a többé-kevésbé állandóan érvényben lévő deviza- és egyéb forgalmi korlátozások miatt úgyszólván teljesen lehetetlenné vált. Így a háború után a magyar tőke az elszakított területeken lévő és az itteni érdekeltséghez tartozó vállalatoknak is csak mérsékelt és egészen rövid időn belül visszafolyó hitelek bocsátott rendelkezésére. Ezért a Magyarországról külföldre adott háború utáni hitelek törlesztésének tétele az 1923. és 1924. évi fizetési mérleg szempontjából tárgytalan.

2. *Értékpapírok eladása Magyarországból külföldre.*

A forgalomban lévő értékpapírok adás-vétele általában s ezen belül a külföldre történt eladások nem tartoznak a statisztikai megfigyelés alá vett gazdasági jelenségek körébe. Eltekintve azoktól a nehézségektől, amelyek a címletek belföldi és nemzetközi mozgalmának számbavételénél általánosan jelentkeznek, figyelembe kell venni, hogy Magyarországon a belföld és a külföld közötti viszonylatban való értékpapíreladások és vásárlások szempontjából felveendő értékeket nagymértékben növeli az úgynevezett értékpapírarbitrage, vagyis a budapesti és az egyes külföldi, leginkább a bécsi és részben a prágai értéktőzsdén egyaránt jegyzett értékpapírokban az árfolyamkülönbségek alapján kialakult adásvétel. Az arbitrageforgalomban történő vételek és eladások általában nem jelentik a címletek tartós elidegenítését s az adásvétel az említett tőzsdéken ugyanazon papírok árfolyamában mutatkozó különbségek szerint állandóan ide-oda hullámzik. Minthogy a jelzett körülmények folytán a forgalom teljes méreteit sem statisztikai megfigyelés, sem becslés tárgyává nem tehetjük, a nemzetközi viszonylatban lebonyolított értékpapírmozgalmak legfontosabb tényezőinek, a 16 legnagyobb budapesti pénzüzetnek a birtokából a külföldre került részvénytömegek értékét állapítottuk meg és ennek eredményét vesszük fel a fizetési mérlegbe. Az említett vezető pénzüzetek a maguk és vállalataik birtokában volt címletekből külföldre történt eladásokért

1923-ban 3,761.800, 1924-ben 6,299.405 aranykoronát vettek be és pedig külföldi címletek eladásáért 1923-ban 2,428.525, 1924-ben 4,021.756, belföldi címletek eladásáért 1923-ban 1,333.275, 1924-ben 2,277.649 aranykoronát. E címletpakettek átvételénél Ausztria, Anglia, Franciaország, Svájc és az Amerikai Egyesült-Államok játszanak érdemleges szerepet. A kimutatott eladásokon kívül figyelembe kellene venni az országba befolyt összegeket mindazon címletekért, amelyek tőzsdeügynöki, vagy más közvetítéssel jutottak magyar tulajdonból külföldiek birtokába. A forgalomnak ebben a részében is vannak esetenként számottevő tételek, kétségtelen azonban, hogy a mérvadó részt a pénzüzetek és vállalataik által eladott pakettek képviselik. Nem állanak rendelkezésünkre olyan megbízható támpontok, amelyeknek alapján a figyelmen kívül hagyott értéket ki lehetne mutatni. Ennek a hiánynak, nézetünk szerint, a címleteladások tételének eredménye szempontjából nincs olyan túlságos jelentősége, hogy egy kényszerűségből önkényesen történt becsléssel kikerekítést kellene eszközölni.

3. *A külföld részvétele a magyar vállalatok tőkeemeléseiben.*

Azon útvonalak között, amelyeken a kedvezőtlen gazdasági viszonyok dacára az utolsó két év alatt a külföldi tőke Magyarország felé szivárgott, nagyobb figyelmet érdemelnek a magyar részvénytársulatok tőkekibocsátásaiban történt külföldi részesedések. Főként a forgótőke hiánya arra kényszerítette a magyar részvénytársulatokat, hogy tetemes arányú új kibocsátásokkal egészítsék ki alaptőkéiket s ezek ily módon a pénz inflációjának korszakában elég tekintélyes részvényinflációt idéztek elő. Ezt az inflációt illusztrálja az a körülmény, hogy pl. 1923-ban a budapesti értéktőzsdén lajstromozott magyar részvények száma 29 millióról 67 millióra emelkedett, míg az új kibocsátásokból származott tőkebevitel mintegy 160 millió aranykorona volt. Az a kérdés már most, hogy ebben az alaptőkeemelésekre befizetett 1923. évi összegben a külföld mennyivel részesedett és hogy mennyi volt a külföldi tőke részesedése az 1924. évi magyar részvénykibocsátásoknál. A budapesti legnagyobb 14 pénzüzet és ezek vállalatai a beszolgáltatott kimutatások szerint külföldről újonnan kibocsátott részvények átvételi ára címén 1923-ban 16,406.292, 1924-ben 5,717.125 aranykoronát kaptak. Az inflációs konjunktúrák megszűnése folytán, amint ezekből az adatokból kitűnik, a tőke-

emelésekben az 1923. év folyamán tapasztalható nagy lendület 1924-re hirtelen alábbszállott és ennek tulajdonítható, hogy az 1924. évi eredmény jóval kisebb az 1923. évinél. Azok a befizetések, amelyek a 14 legnagyobb budapesti pénzüzeten és ezek vállalatain kívül még más részvénytársulatok tőkeemeléseire történtek, a külföldi részesedés szempontjából nem bírnak nagy jelentőséggel, ezért az előbb kimutatott összegeket állítjuk a fizetési mérleg aktív oldalára. A részvénytársulati tőkeemelésekre befolyt összegeken kívül a fizetési mérleget érintő tőkemozgalomnak tekintendők az 1924. év derekán megalkult jegybank, a Magyar Nemzeti Bank kibocsátott részvényeire történt külföldi jegyzések. A jegybank részvényeinek túlnyomó részét a belföldi tőke jegyezte. A külföld részéről összesen 5376 darab részvény jegyezett, amelyeknek darabonkénti ára 100 aranykorona volt, tehát a külföld által a jegyzett részvényekért befizetett egész összeg 537.600 aranykorona. Ennek az összegnek körülbelül a felét teszi az ausztriai részesedés, és pedig 269.500 aranykoronát, míg Svájc 150.000, Hollandia 102.000 aranykoronával részesedik, ezenkívül kisebb összegben történtek jegyzések Csehszlovákia és Románia területéről.

4. *Külföldiek által vásárolt belföldi és belföldiek által eladott külföldi ingatlanok.*

Az ingatlanforgalomban a külföldiek magyarországi ingatlanvásárlásai és a belföldiek részéről külföldön történt ingatlaneladások jelentenek az ország javára írható nemzetközi fizetést.

A külföldiek részéről Magyarországon eszközölt ingatlanvásárlások úgy 1923-ban, mint 1924-ben igen szerény keretek között mozogtak. A földbirtokreformra vonatkozó törvényes rendelkezések értelmében földbirtokok külföldieknek csak az Országos Földbirtokrendező Bíróság jóváhagyásával idegeníthetők el és ilyen elidegenítés az 1923. és 1924. évek folyamán nem történt. Külföldiek csak Budapest székesfőváros területén vásároltak érdemleges tételben a kérdéses időszak alatt magyarországi ingatlanokat, melyekért a m. kir. központi díj- és illetékkiszabási hivatal kimutatása szerint az 1923. év folyamán 48.402, az 1924. év folyamán 809.074 aranykoronával egyenértékű vételárat fizettek.

A külföldi ingatlantulajdon eladásából Magyarországra befolyt összegek megállapításánál elsősorban a magyar állampolgároknak az országtól elszakított területen lévő ingatlanait, illetőleg az azokban bekövetkezett változá-

sokat kell szemügyre vennünk. A kérdéses ingatlanok adásvételére vonatkozólag nincsenek adataink az ezekből Magyarországra került érték azonban alig lehet számottevő, miután a különböző földreformtörvények az eladásokat a magyar állampolgárokra nézve részint megnehezítették, részint lehetlenné tették.

A pénz inflációja a közelmúlt években időnkint elég erős ösztönzésül szolgált a magyar állampolgárok külföldi ingatlanvásárlásaira, miután a tőkék vagyonteszauráló, illetve értékőrző objektumokban kerestek elhelyezkedést. Az ilyen tőkék egy része kiszivárgott az országból oly helyekre, ahol a háború utáni rendkívüli viszonyok ingatlanok jutányos megszerzését tették lehetővé. A valuta rendkívüli árfolyamhanyatlásával kapcsolatosan Németországban átmenetileg igen alacsony ingatlanforgalmi értékek alakultak ki és az idegen tőke — egy bizonyos mértékben a magyar tőke is — ezt a konjunktúrális helyzetet az ottani ingatlanok, főként a berlini házak vásárlásával, elhelyezkedésre használta fel. Bizonyos gazdasági megrázkódtatások és a magyar gazdasági viszonyok stabilizálódása folytán azonban ezek a berlini ingatlanbefektetések részben újból mobilizálódtak. Az országba így visszakerült tőkék összegét az 1923. és 1924. évekre vonatkozólag, elég megbízható becslések alapján, módunkban van kimutatni. Ez a visszafolyt tőke 1923-ban 250.000, 1924-ben 1,5 millió aranykoronára becsülhető.

5. A külföld által Magyarországon elhelyezett hitel- és más hasonló tőkék.

A világháború előtt az államháztartás rendszerint külföldi hitelműveletek útján szerezte be a szükséges kölcsönöket. A háború után az 1924. év közepéig a magyar korona árfolyamának folytonos romlása lehetlenné tette az állami háztartás egyensúlyban tartását és mindaddig, amíg a korona árfolyamának stabilizálására és az államháztartás egyensúlyának biztosítására megoldást találni nem sikerült, nagyobb állami hitelműveletek nem is voltak lebonyolíthatók. Az 1923. évben csupán a korona árfolyamának fentartása érdekében vétetett fel Svájcban egy 10 millió svájci frankos kölcsön, amely átszámítva 8,906.333 aranykoronát tesz ki.

Az 1924. év közepén a Nemzetek Szövetségének közreműködésével indult meg a magyar állam pénzügyi újjáépítésének munkája. A szanálási művelet alapját az úgy-

nevezett újjáépítési kölcsön vetette meg, amelynek kötvényei a Nemzetek Szövetségének hozzájárulásával nagyrésztben külföldön kerültek kibocsátásra. A kibocsátott összes kölcsönkötvények névértéke a kibocsátás időpontjában, 1924. június 26-án jegyzett londoni ártolyamok és a dollár és az aranykorona érmeárfolyama szerint átszámítva 307,153.581 aranykorona; ebből a kölcsönkötvények átvétele után elért tiszta bevétel 253,804.131 aranykoronát tesz ki. A külföldön elhelyezett kölcsönkötvények tiszta bevétele 250.196.646 aranykorona értéket képvisel. Ebben az utóbbi összegben a legerősebben, 138,4 millió aranykoronával Nagybritannia van képviselve, míg Olaszország 31,4, az Amerikai Egyesült-Államok 36,1, Svájc 21,7, Csehszlovákia 10,0, Hollandia 7,7 és Svédország 4,9 millió aranykoronával részesedik.

Az újjáépítési kölcsön kibocsátásából befolyt összeg felett a Nemzetek Szövetségének magyarországi főbiztosa rendelkezik, aki ennek az összegnek bizonyos részleteit a szanálási tervben megállapított keretek között a szükséghez képest bocsátja a magyar kormány rendelkezésére. A Magyarország javára lebonyolított kölcsönforgalom címén tehát csak a népszövetségi főbiztos által felszabadított összegek veendőek tekintetbe. Az 1924. évi december hó 31-ig történt felszabadítások összege 148,445.640 aranykorona.

A korona nagyobb árfolyamzuhanásainak megakadályozása céljából 1923-ban és 1924. első felében kénytelen volt a pénzügyi kormány külföldön néhány ízben nagyobb valutakészleteket oly módon szerezni, hogy azokat a magyar malmok és cukorgyárak, mint campagnehiteleket vettek igénybe és bocsátották a kormány rendelkezésére. A malmok 1923-ban Hollandiában 2,100.000 hollandi forint (4,051.092 aranykorona), 1924-ben Angliában 750.000 fontsterling (16,329.915 aranykorona) kölcsönt vettek fel és előlegezték a kormánynak a magyar korona árfolyamromlásának megakadályozása érdekében. A cukorgyárak 1924-ben 929.500 fontsterling (20,238.208 aranykorona) campagnehitelt vettek fel külföldön a magyar devizaközpont részére. A cukor- és malomipar által lebonyolított valutáris célokat szolgáló kölcsönök összege együttesen tehát 1923-ban 4,051.092 aranykorona, 1924-ben 36,568.123 aranykorona volt.

A malmok és cukorgyárak közvetlenül saját campagne-termelésük céljaira is vettek hitelt a külföldön nagyobb tőkét. Az 1923. év folyamán a malmok Svájcban 600.924

svájci frank kölcsönt kaptak. — Jelentéke-
nyebbek voltak a malmok és cukorgyárak
által 1924-ben lebonyolított ilyen hitelműve-
letek. A malomipar 841.536 fontsterlinget,
2,545.757 dollárt és 297.666 svájci frankot,
a cukoripar 730.000 fontsterlinget, 975.000
dollárt és 700.000 svájci frankot vett fel a
külföldön.

A malmok és cukorgyárak részéről kizáró-
lag termelési célokra felvett külföldi hitelek
összege dollárparitáson a megfelelő zürichi
árfolyamok szerint 1923-ban 535.285, 1924-ben
52,487.915 aranykoronát tett.

A korona értékének ingadozása miatt
1923-ban és 1924. első felében a magyar-
országi hitelszervezeteknek külföldi kölcsönök
szerzésére irányuló tevékenysége úgyszólván
teljesen meg volt bénítva. A pénzüzetek a
külfölddel egyáltalán nem bonyolítottak le
komolyabb hitelműveleteket, tehát ebben a
viszonylatban követelések és tartozások csak
az azonnal esedékes, vagy egészen rövid
lejáratú átutalások és betétek számláján kelet-
keztek. Az ilyen külföldi számlák 1923. és
1924. évi alakulására nézve a nagyobb buda-
pesti pénzüzetektől beérkezett kimutatások
részben a bruttó rendszer szerint a forgalom
két irányát, részben a nettó rendszer szerint
a forgalom egyenlegét tüntetik fel. E kimuta-
tások szerint az 1923. évi forgalom Magyar-
ország tartozási számláját növelő csekély
egyenleggel zárult. Miután azonban a rendel-
kezésünkre álló adatok hézagosak, ezt a jelen-
téktelen egyenleget figyelmen kívül hagyjuk
s így az 1923. évre a nemzetközi magánhitel
terén a magyar fizetési mérleget érintő for-
galmat nem találtunk.

A korona értékének állandósulásával a
külföldi magántőkék elhelyezése szempont-
jából a magyar piac is számításba jöhetett.
A magyar jegybank felállításának időpontjától,
1924. június havától kezdve a külföldről
élvezett valutakölcsönök bejelentési kötele-
zettség alá estek. Az ilyen kölcsönökből az
1924. év végén a Magyar Nemzeti Bank
kimutatása szerint 19,461.058 aranykorona
tartozás állott fenn a külfölddel szemben,
melyet az 1924. év folyamán a külfölddel
lebonyolított magánhitelforgalom egyenlege
gyanánt veszünk figyelembe. E tartozási álla-
déknak több mint a fele dollárhitel (10,662.245
aranykorona), egy ötödöt meghaladó része
fontsterlingben (4,175.755 aranykorona) áll
fenn, ezeken kívül még a líra- és cseh korona-
tartozások állománya bir jelentőséggel, ameny-
nyiben az előbbi 3.0, az utóbbi pedig 1.0
millió aranykoronát tesz ki.

II. Áruk.

6. Árukivitel.

Magyarország árukivitelének értéke, bele-
értve az ezüstmétkivitel, 1923-ban 338.6,
1924-ben 575.0 millió aranykorona volt. Az
1923. évi kivitelnek 44.1%-a Ausztriába irá-
nyult, míg az 1924. évi kivitel értékében
36.4%-os az ausztriai részesedés, tehát mind
a két évben Ausztria foglalja el az első helyet
a magyar kivitelben érdekelt államok között.
Csehszlovákia 1923-ban 11.7, 1924-ben pedig
már 24.1%-át foglalja le a magyarországi
exportnak. A csehszlovákiai viszonylatban
tehát 1923-ról 1924-re nagy fejlődést tapasztal-
hatunk, úgy, hogy míg az 1923. évi kivi-
teli piacok között egészen feltűnően csak
Ausztria válik ki, az 1924. évi eredmény sze-
rint a vezető Ausztria mellett Csehszlovákia
jelentősége is kidomborodik. Mind a két tár-
gyalt évben említésre méltó jelentőséget mutat
még a magyar exportot felvevő államok kö-
zött Románia, Olaszország, Jugoszlávia és
Németország, melyek egyenkint 5—8%-kal
járultak az évi kivitelnek fent kimutatott érté-
kéhez s amelyek közül Németország válik ki
e részesedésnek 1923-ról 1924-re történt emel-
kedésével.

Magyarország fizetési mérlegének alakulá-
sában a külkereskedelmi mérleg úgy a kivi-
teli, mint a behozatali viszonylat szerint első-
rendű szerepet játszik s ebből a szempontból
a kivitel emelkedése vagy hanyatlása nagyon
fontos probléma. Már a kimutatott 1923. és
1924. évi végeredmények egybevetése is örven-
detes jelét adja az aktivitás irányában való
haladásnak s a korábbi évek eredményeivel
való összehasonlítás ebben a kérdésben a rend-
szeres fejlődés további bizonyosságát szolgál-
tatja. Az egész kivitel értéke 1920-ban 164.3,
1921-ben 253.9 és 1922-ben 330.1 millió
aranykorona volt. Bár a behozatal is fokoza-
tosan emelkedett, a kivitel növekedése jóval
nagyobb arányú; az 1920. évi értéket a be-
hozatalban 68, a kivitelben 250%-kal múlja
felül az 1924. évi érték. Az export további
fellendülésére annyival inkább számítani lehet,
mert ez a háború előtti években az 1924.
évinél is jóval nagyobb volt. Szabóky Ala-
jos államtitkárnak nagyrészt termelési ada-
tok alapján eszközölt becslése szerint az 1911—
1913. évi átlagos kivitelnek az akkori Magyar-
országra kimutatott összegéből a mai Magyar-
országra 777.4 millió aranykorona jut. A ki-
vitelnek ez az összege a külkereskedelmi
egységértékek változásának mértéke szerint az
1924. évvégi időponiban 929 millió arany-

koronának felel meg és ebbe nincs beszámítva a mai Magyarország területéről a trianoni békeszerződés folytán az országtól levált területekre kivitt áruk értéke. Kivitelünk értékének tehát az 1924. évit még mindenestre több száz millió koronával kell a jövőben fokozatosan meghaladnia, ha a magyarországi export legfőbb forrása, a mezőgazdasági termelés a háború előtti intenzitáshoz közeledni fog tovább, amint az elmúlt években közeledett s ezáltal a nemzetközi fizetések tekintetében nagyobb feleslegei révén az aktivitásnak erősebb tényezője lehet.

Az 1923. és 1924. évekre kimutatott kiviteli értékekben a jóvátételi áruszállítások is befoglaltatnak. Az 1923. év folyamán Magyarország Jugoszláviának 7.4, Olaszországnak 1.3, Görögországnak 0.1 millió aranykorona értékben teljesített jóvátételi áruszállítást a külkereskedelmi statisztika szerint, 1924-ben pedig Jugoszláviának szállított 5.7 millió aranykorona értékű áru a jóvátétel céljaira. A Jugoszláviának szóló jóvátételi küldemények kőszén, továbbá vágó- és igásállatok voltak, Olaszországba és Görögországba tisztán vágó- és igásállatok kerültek jóvátételi kivitelre.

A jóvátételi szállításoknak értéke, miután fizetésben megnyilvánuló ellenértéket nem vont maga után, vagy levonásba hozandó, vagy a mérleg másik oldalán beállított azonos összeggel közömbösítendő. Az adott esetben az utóbbi eljárás nyert alkalmazást.

7. Helyesbítések az „Árukivitel” tételéhez.

A fizetési mérleg adatainak nemzetközi összehasonlítása érdekében kívánatos volna, hogy a külfölddel való árucseré statisztikai adatainál bizonyos részletezések és helyesbítések történjenek. Erészletezéseknek, illetőleg helyesbítéseknek lehetősége a statisztikai feldolgozások rendszerétől függ. Magyarország a világháború előtt Ausztriával közös vámterületet alkotott. Az akkori viszonyokhoz alkalmazott egész különleges külforgalmi statisztikai adatgyűjtése a vámterületi önállóságnak a háború utáni megteremtésével gyökeres reformot igényelt. A megreformált adatgyűjtés a fizetési mérleg nemzetközi egyöntetűsége szempontjából fontos részletezésekre elég messzemenőleg módot nyújt. Az adatgyűjtés ebben a rendszerben azonban csak 1925. január 1-től indult meg, míg az 1923. és 1924. évre feldolgozott adatok a szóbanlevő részletezésekre csak kevéssé alkalmasak.

A külkereskedelmi statisztika 1923. és 1924. évi adatai az általános külkereskedelmi forgalomra (commerce général-ra) vonatkoznak és

csak az 1925. évtől kezdve terjed ki a feldolgozás rendszere a különleges kereskedelem (commerce special), vagyis azon áruk értékének a megállapítására, amelyeket belföldön termeltek, vagy amelyek belföldi fogyasztásra használtattak. A külfölddel való forgalomban Magyarországot átmenőleg érintő áruk értéke ugyan nem jelent a külfölddel szemben az ország javára vagy terhére történő értékmozgalmat, tehát a fizetési mérleg megállapításánál az ilyen áruk külkereskedelmi statisztikai adatait figyelmen kívül kellene hagyni, azonban az előjegyzési raktárak, vagyis a vámfizetési kötelezettség nélkül a belföldön beraktározott és később külföldre szállított áruk forgalmát az 1923. és 1924. évi magyar külkereskedelmi statisztika eredményeinél nem lehet különválasztani.

A legtöbb ország fizetési mérlegének legfontosabb elemét az árukivitel és az árubehozatal képezi, kétségtelenül fontos tehát az a szempont, hogy a külkereskedelmi statisztikában kimutatott áruforgalom a lehetőséghez képest helyesen van-e értékelve és nem kell-e a fizetési mérlegben ezzel az értékkel szemben bizonyos helyesbítéseket eszközölni. A magyar külkereskedelmi értékek kiszámításánál a behozott vagy kivitt áruk a magyar határon jelentkező értéke vétezik figyelembe. Az értékmegállapítás az 1923. és 1924. években becsléssel, a gyakorlati szakértőkből megalakított értékmegállapító bizottság útján történt; 1925-től kezdődőleg életbe lépett az értékevállás, melyet az értékmegállapító bizottság vizsgál felül.

Az 1923. évi külkereskedelmi forgalomban szereplő áruk értékét az értékmegállapító bizottság a törvényes valutában állapította meg. A magyar valuta 1923. évi nagy árfolyamingadozásai folytán ez az eljárás nem támaszkodhatott egységes és biztos értékalapra. Az eredetileg megállapított értékekben, valamint az átlagos árfolyamokkal ezekből hosszabb időszakonként átszámított aranykoronaértékekben ez alapon felfedezhető hibaforrás kiküszöbölése az egész értékelési eljárás megismétlését tenné szükségessé, amit azonban nincs módunkban eszközölni, ezért a kimutatott 1923. évi eredményeket az értékelés szempontjából való helyesbítés mellőzésével kell a mérlegbe beállítani. Az 1924. évi külkereskedelmi forgalom értékelése már tételenként aranykoronában történt, tehát a kérdéses hibaforrás szempontjából az 1924. évi hivatalos statisztikai adatok javítást nem igényelnek. Az az értékelés helyesbítése szempontjából még felvethető kérdés, hogy az

országból a tengeri kikötőbe kivitt, vagy a tengeri kikötőből az országba behozott áruk a tengeri szállítási, biztosítási és egyéb költségek beszámításával értékeltesse, vagyis az úgynevezett cif. és fob. határérték állapítsák meg Magyarországra nézve, amióta a trianoni békeszerződés az országot közvetlen tengeri összeköttetéseitől megfosztotta, nem bír jelentőséggel.

A külfölddel való áruforgalomnak egyes csoportjaira némely állam külkereskedelmi statisztikája nem terjeszkedik ki. A kérdéses árucsoportoknak legalább egy része a fizetési mérleg szempontjából többé-kevésbé számbaveendő értékforgalmat jelent. Ilyen természetű tételek gyanánt felemlíthetők a kivitel szempontjából a postai küldemények, az eladott hajók és uszályok, a hajófűtés céljára kivitt szén, az idegen hajókon kivitt élelmiszerkészletek, a hivatalos küldemények és bizonyos utaspodgyászforgalom, különösen a podgyásokban kiszállított drágakövek és igazgyöngyök. A magyar árukivitelről közzétett adatok a felsorolt árucsoportokat — a hivatalos küldemények, az idegen hajókon kivitt élelmiszerkészletek és az utaspodgyászforgalomban kiszállított drágakő és igazgyöngy kivételével — magukban foglalják; a hivatalos küldemények és az idegen hajókon kivitt élelmiszerkészletek exportjának kérdését Magyarországra nézve egészen jelentéktelennek tartjuk s így ebből a szempontból felesleges kiegészítéseket eszközölni. Fontosabb már a nagyrészt útipodgyásként kiszállított drágakövek és igazgyöngyök felvétele. Magyarországon ezeknek kivitele az 1923. és 1924. évek folyamán el volt tiltva, ezért az idevonatkozó forgalmat a csempészetnél fogjuk tárgyalni.

8. Csempészet.

Magyarországon 1923-ban és az 1924. év nagy részében a kötött gazdasági rendszer állott fenn, ezért a csempészet nagymértékben elharapózott. A határmenti lakosság igyekezett kihasználni a csempészéssel kínálkozó kereseti lehetőséget, amit kevesebb kockázattal és fáradsággal tehetett meg, mint a háború előtt, mert a békeszerződés által a természetes határoktól megfosztott ország, mely a kötött gazdálkodás kényszerű rendszere miatt kénytelen volt határait elzárni, nem volt abban a helyzetben, hogy megfelelő számú és gyakorlott személyzet alkalmazásával a korlátozó rendelkezéseket teljes mértékben hatályosakká tegye.

A kiviteli relációban az élelmiszerek, bor, tojás, baromfi és csekélyebb mértékben az

élő állatok voltak a csempészet tárgyai. Hogy a kicsempésztett áruk értékösszege mennyire becsülhető, erről a dolog természeténél fogva adatok nem állanak rendelkezésünkre. A felfedezett csempészeti esetekből csak a csempészet növekedése vagy csökkenése állapítható meg, ezek az esetek azonban nem szolgáltatnak megbízható támpontot arra, hogy az illegális forgalmat összecszerüleg értékelhessük. Kétségtelen, hogy azok az ösztönzést jelentő körülmények, amelyek az országból kifelé irányuló csempészetnél láthatók, megnyilvánulnak a külföldről Magyarországra történt csempészetnél is, amely a kifelé való csempésztést értékben nemcsak kiegyenlíti, hanem meg is haladja.

A drágakő- és igazgyöngykivitel túlnyomórésztben az utaspodgyászforgalomban kerül lebonyolításra s emiatt a magyar külkereskedelmi statisztika ennek megállapításánál mindig tisztán a becslésre volt utalva. Miután az 1923. és 1924. években a drágakő és igazgyöngy kivitele tiltva volt, erre vonatkozó becslésszerű adatok a megfelelő külkereskedelmi statisztikai eredményekben nem találhatóak, kétségtelen azonban, hogy bizonyos forgalom a csempészet alakjában megnyilvánult. E forgalom becslésénél más megbízható támpont hiányában a háború előtti adatokból kell kiindulni. Drágakő- és igazgyöngykivitelünk 1913-ban kis mértékben haladta meg az 1 millió koronát. A kínálatnak a középosztály elszegényedésével kapcsolatban történt kiszélesbedését és az arany vásárlóerejének csökkenését figyelembe véve, a kivitel emelkedésére kellene következtetnünk. Másrésztől azonban mérlegelni kell a kiviteli tilalom hatását és az ország területi állagában bekövetkezett változást, ezért a háború előtti értéket mégis lényegesen le kell szállítanunk, miért is azt a háború előttiinek csak felére, évenként 0.5 millió aranykoronára becsüljük.

III. Rudak, ércpénsek és pénzjegyek.

9. Kivitt aranyrudak és aranypénz, ezüst- és más fémpénz.

A Magyarországból külföldre kivitt nemesércek adatai benfoglaltatnak a magyar külkereskedelmi statisztikában, azonban az egyéb árucsoportoktól elkülönítve vannak kimutatva. Kivitelünk 1923-ban aranyrudakban és aranypénzben 5,910.000, ezüstben és egyéb ércpénzben 1,141.000 aranykorona volt. Az 1924. évi nemesérckivitel már lényegesen kisebb; aranyrudakból és aranypénzből 815.000, ezüstpénzből és egyéb ércpénzből 258.000 arany-

korona értéket szállítottunk ki az országból. Nemesérckivitelünket egyébként a tárgyalt évek és az azokat megelőző néhány év alatt egészen különleges tényezők szabályozták. A háború és a forradalmak alatt elrejtett készletek mobilizálása és külföldön való értékesítése a valuta javítása, illetve stabilizálása érdekében célszerűnek látszott. Ennek megfelelően olyan kormányintézkedések történtek, amelyeknek alapján a kivitel igen erős lendületet mutat, amennyiben 1921-ről 1922-re 4·2 millió aranykoronáról 27·0 millió aranykoronára emelkedett. A nagy kivitelnek jelentékeny részét tették a beltöldi arany- és ezüstpénzkészletek. Hozzájárult azonban a magyar kivitel emelkedéséhez a forgalmat tiltó szomszéd országokból átcsempésztett nemesérc is, amely innen legálisan volt továbbszállítható a nemzetközi kereslet és kínálat alakulása szerint legkedvezőbb piacokra. Az 1923. évtől a kivitel, amely mindig elsősorban Nagybritannia és Svájc felé irányult, lényeges visszaesést mutat. A visszaesésnek egyik legfőbb oka, hogy az új magyar vámtarifa életbe léptetése után a vámilleték lerovásánál az arannyal való fizetés bizonyult a legkedvezőbbnek s ez alapon az azelőtt külföldre szállított aranyak és aranypénznek tetemes része a vámhivatali pénztárakhoz került és így a beltöldön összegyűlve, megkönnyítette az 1924. év közepén megalakult Magyar Nemzeti Bank nemesérckészletének a megteremtését.

A nemesércforgalom értékadatainak összeállításánál a magyar külkereskedelmi statisztika az ezüstrudakra is kiterjeszkedik, itt azonban azok értékét figyelmen kívül hagytuk és a Nemzetközi Statisztikai Intézet által hozott határozatot szem előtt tartva, az árúk közé soroltuk. Az összes fémrudak és ércpénz valószínű kereskedelmi érték szerint vannak értékelve. Bankjegyek abban az értelemben, amely a fizetési mérleg szempontjából adatfelvételt igényel, Magyarországból a tárgyalt idő alatt nem kerültek kivitelre. E megjegyzések figyelembevételével mellett a nemesércforgalomra vonatkozó külkereskedelmi statisztikai adatok helyesbítést nem igényelnek.

IV. Kamatok és osztalékok.

10. Kamatok.

A külföldről Magyarország javára történt kamatfizetések tételénél mindenekelőtt azokról a kamatokról kell megemlékeznünk, amelyek a Nemzetek Szövetségének közreműködésével a magyar államháztartás szanálása érdekében

az 1924. év közepén felvett kölcsönnek a népszövetségi főbiztos rendelkezése alá utalt és külföldön elhelyezett tőkeösszegei után kifizetésre kerültek. Ezen a címen befolyt 1924-ben:

6.252— hollandi forint
12.979·26 svéd korona
722.195— olasz lira
517.181— cseh korona
6.673·62 dollár
36.857"9"3 fontsterling
10.277— svájci frank

Ha ezeket az összegeket a fenti valuták zürichi árfolyama, továbbá a magyar korona és a dollár érmeparitása alapján aranykoronára átszámítjuk, 1,104.739 aranykorona kamatbevételt állapíthatunk meg.

Magyarország háború előtti fizetési mérlegében a külföldi tőkeelhelyezések hozadékát számottevőbb összegben csupán a külföldi értékpapírok osztaléka képviselte, míg a tőkeelhelyezés egyéb alakjai nem gyakoroltak érdemleges befolyást az akkori fizetési mérleg alakulására. A háború előtt azonban az ország jelenlegi, vagyis a trianoni békeszerződés utáni határain belül fekvő pénzüintézetek nagyon jelentékeny kamatjövedelmet élveztek a trianoni határokon túl fekvő ingatlanokra folyósított jelzálogos kölcsönök, valamint a községeknek és a közhasznú intézmények részére szintén az említett határokon túl kiadott kölcsönök után. Miután a szóbanforgó kölcsönöknek egy jelentékeny hányada még ma sincs törlesztve, az ország 1923. és 1924. évi fizetési mérlegében a törlesztetlen álladékok kamatjövedelme címén még tekintélyes összegeknek kellene jelentkeznük. A mai Magyarország területén levő pénzüintézetknél az elszakított területekkel szemben fennálló követelések álladéka jelzálogos kölcsönökben az 1921. év végén 612·0 millió korona és községi, valamint közhasznú művekre adott kölcsönökben az 1922. év végén 415·5 millió korona volt. A kölcsönálladékok, amint említettük, csaknem egészen a háború előtt, a korona aranyparitásos értékében folyósított tőkéből származnak, évi kamatszolgáltatuk tehát, amennyiben a folyósított tőkék eredeti értékéhez alkalmaztatnák, a jelzálogos kölcsönöknél — átlagosan 5%-kal számítva — 30·6 millió, a községi kölcsönöknél — 4½%-os átlaggal számítva — 18·7 millió aranykorona volna. Ez a tekintélyes kamatbevétel azonban 1923-ban és 1924-ben csaknem teljesen hiányzik a külföld és Magyarország között lebonyolódott értékgörög figyelmet érdemlő tételeinek sorából a

községi és jelzálogos kölcsönök törlesztésének tárgyalásánál már vázolt okok, főként a korona értékének hanyatlása és részben a kamatfizetés szünetelése folytán. Az egészen jelentéktelen, mindössze néhány ezer aranykoronás összegben befolyt 1923. és 1924. évi kamat a törlesztésre kimutatott tétel összegében van elrejtve.

Ami a jelzálogos és községi kölcsönökön kívül a külföldön elhelyezett hiteltőkék kamatjövendelmét illeti, az idevonatkozó adatok az ország tőkeszegénységét tükröztetik vissza. Miután hosszabb lejáratú kölcsönöket a külföldnek nem nyujthattunk, Magyarország külföldi bevételeinek tárgyalásánál a hitelezésekből származó kamatok rendszerint figyelmen kívül hagytak. Tekintetbe véve azonban a pénzáttalások nemzetközi módozatait és a nagyobb pénzintézetek részéről a nemzetközi kamatdifferenciák konjunktúralis kihasználására irányuló tevékenységet, szükségesnek láttuk a különféle rövidlejáratú külföldi követelések kamatjövendelmének megállapítását és az eredménynek az 1923. és 1924. évi fizetési mérlegbe való beállítását.

A nagyobb budapesti pénzintézetek, a m. kir. központi statisztikai hivatalhoz beterjesztett kimutatásaik szerint, különféle rövidlejáratú (folyószámla-, report- stb. üzletből származó) követelések kamatai címén 1923-ban 3,610.199, 1924-ben pedig 3,722.418 aranykoronával egyenértékű külföldi bevételt könyveltek el. A kérdéses kamatbevételek túlnyomó részét kimerítik a nagyobb budapesti pénzintézetek bevételei, tehát ezeknek eredményét mutatjuk ki a fizetési mérleg aktívumot jelentő oldalán.

11. Osztalékok.

A tőkeelhelyezés különféle formái között a részvényekbe való befektetésnek Magyarországon már a háború előtt is megvolt a maga jelentősége. A kereslet túlnyomó részét ugyan belföldi papírok foglalták le, de az Ausztriával való szoros gazdasági kapcsolat következtében az érdeklődés bizonyos mértékben kiterjedt az osztrák részvényekre is, különösen azokra, amelyek a budapesti értéktőzsde forgalmába is be voltak vezetve. A háború következményei igen erősen megváltoztatták a magyar kezekben lévő részvényállományban a bel- és külföldi részvények arányát, miután az ország területének nagymérvű csökkenésével sok belföldi részvénytársaság külföldi részvénytársasággá vált. Ily módon Magyarország külföldi részvényekben való ér-

dekeltsége erősen fokozódott, dacára annak, hogy a háborús és valutáris károk folytán tőkékben megszorult magyar közgazdaság igen sok részvénytársaságban elfoglalt pozícióját külföldi tőkecsoportnak engedte át.

Úgyszólván teljesen megszűnt a magyar tőke érdekeltsége az országtól elszakított területeken lévő társasági fővasutak és helyi-érdekű vasutak elsőbbségi részvényeiben. E részvényekben már a világháború előtt túlnyomó volt a külföldi tőke érdekeltsége, amennyiben az összes Magyarországon kibocsátott ilyen részvények névértékének 74,8%-a volt külföldiek tulajdonában. Adataink szerint mégis 228,0 millió korona névértékű részvény volt magyar tulajdonosoké, melyből a vasútvonalak területi megoszlása szerint 38,5%-ot a román, 34,4%-ot a jugoszláv, 26,1%-ot a csehszlovák és 1,0%-ot az osztrák állam jelenlegi területén fennálló érdekeltség képviselt. A szóbanforgó részvénytőke mennyiség többnyire vasúti kötvényeket kibocsátó budapesti pénzintézetek tulajdonát képezte. Ezeket az intézeteket a forgalomban lévő vasúti kötvényeik esedékességeinél szenvedett árfolyamveszteségek fokozatosan arra kényszerítették, hogy vasúti elsőbbségi részvényeik nagy tömegeit külföldi pénzcsoportoknak eladják. A magyar tőke tehát ezt a háború előtti elhelyezkedését úgyszólván teljesen átengedte a nálánál erősebb külföldi tőkecsoportoknak. Ezen a címen tehát — a háború előtt főként a budapesti pénzintézetek javára eső mintegy 10 millió korona évi bevétellel szemben — 1923-ban és 1924-ben igen csekély jövedelem folyt be Magyarországra, és pedig 1923-ban 56.239, 1924-ben 62.284 aranykorona.

A nagyobb budapesti pénzintézetek és ezek vállalatai a külföldi részvénytársaságoknak tulajdonukban lévő részvényei után a m. kir. központi statisztikai hivatalhoz beterjesztett kimutatások szerint 1923-ban 2,356.764, 1924-ben 3,711.927 aranykorona osztalékot kaptak. A kisebb pénzintézetek, magánosok, alapok stb. tulajdonát képező külföldi részvények után befolyt osztalék statisztikai megállapítása nem állt módunkban, a nagy pénzintézeteknek és ezek vállalatainak ugyanilyen jövendelméhez viszonyítva azonban nem szabad ezt túlbecsülnünk. Magyarország jelenlegi külföldi részvénybirtokának a legnagyobb hányadát a trianoni békeszerződés által az országtól elszakított területeken lévő vállalatok részvényei képezik. E vállalatok helyzete az üzletmenet szempontjából nagyon különböző; egy jelentékeny részük a változott politikai

és gazdasági viszonyok folytán válságba került és alig tud osztalékot fizetni, egy másik kisebb részt a konjunktúrák nagy jövedelemhez juttatták. Ez utóbbi kategóriába tartozó néhány vállalat részvényeinek túlnyomó hányada a budapesti nagy pénzintézetek, vagy az ezek érdekköréhez tartozó magyar vállalatok tárcájában fekszik. Azt hisszük tehát, teljesen elegendő, ha a külföldi részvényjövedelem országos eredményének megállapítása végett a nagy pénzintézetek és vállalataik által kimutatott összeget 25%-kal emeljük s ez alapon a bevételt 1923-ra 2·9, 1924-re pedig 4·7 millió aranykoronában állapítjuk meg.

V. Különféle tételek.

12. Hajózási és vasúti forgalomból származó bevételek.

E tételnél a szállítások két csoportját kell megkülönböztetnünk és pedig a külföldön, vagy a tengeren teljesített áruszállítást és a külföldi árúknak Magyarországon való tranzitó átszállítását. A külföldön teljesített áruszállítás bevételével növelni kell a magyar fizetési mérleg aktívumát, miután a külkereskedelmi statisztikában az árúk határértékkel vannak felvéve.

a) Magyar hajózási vállalatok bevétele a külföldön és a tengeren folytatott szállításokból.

A magyar hajózási vállalatoknak a külföldi és a tengeri áruszállításból származó bevételei szerényeknek mondhatók. A Dunán rendszeres külföldi fuvarozást csak egy nagyobb hajósvállalatunk végez. A tengeri fuvarozásban a háború előtt kifejlődött magyar vállalatok idegen kezekbe kerültek és ma csupán egy magyar társaság bonyolít le kisebb tengeri forgalmat. A szóbanlévő vállalatoktól beszerzett adatok szerint a külföldi szállítások bruttó bevétele a dunai hajózásban az 1923. év folyamán 1,592.199, 1924-ben 2,146.982 aranykorona volt; a tengeri hajózásban az 1923. évi bevétel 4,425.723, az 1924. évi bevétel 3,104.056 aranykoronát tett ki.

b) Magyar kikötőben idegen hajók által fizetett kikötői-, rakhelydíjak és partbérek.

A külföldi hajók által magyar kikötőben fizetett különféle díjak és bérek szempontjából csupán a budapesti dunai kikötőnél lerótt ilyen összegek jöhetnek számításba. Budapest székesfőváros javadalmi intézőségének kimuta-

tása szerint a budapesti dunai kikötőnél külföldi hajók után 1923-ban kikötési díj címén 2428 aranykorona, rakhelydíjak címén 84 aranykorona és partbérek címén 5177 aranykorona, tehát összesen 7689 aranykorona folyt be, míg 1924-ben kikötési díjakra 6435 aranykoronát és partbérekre 97.511 aranykoronát, tehát együttesen 103.946 aranykoronát fizettek a külföldi hajók.

c) Külföldi árúk tranzitó szállítása fejében a vasúti és hajózási vállalatok által beszedett díjak.

A magyar vasútnak és hajózási vállalatoknak a háború előtt nagy jelentőségük volt a közép-európai közvetítő kereskedelemben. A keleti és nyugati országok termelési feleslegeinek kicseréléséhez Magyarország szolgáltatta a legrövidebb és leggyorsabb útvonalat. Az a fuvarbevétel tehát, amely a tranzitó szállítás révén a magyar fizetési mérleg javára esik, a háború előtt elég jelentékeny volt. Fellner Frigyes egyetemi tanár Magyarország fizetési mérlegének alakulásáról az 1908. évben kiadott munkájában a magyar vasutak tranzitóbevételei címén 4,655.278 koronát mutat ki. Az 1923. és 1924. években Magyarország szerepe a nemzetközi tranzitó szállítás terén már jóval kisebb. Csökkentőleg hatott e szállítás bevételi eredményeire a szállítási vonalaknak az országhatár változása folytán történt megrövidülése, valamint az a körülmény, hogy a legrövidebb magyar kapcsolatokat a nemzetközi árúforgalom egy része nem vette igénybe, főként azért, mert egyrészt a Magyar Királyi Államvasutak, másrészt pedig a külföldi vasutak és más fuvarozási vállalatok között közvetlen elszámolásra vonatkozó megállapodások még nem voltak érvényben.

A Magyar Királyi Államvasutak tranzitóbevételeinek 1923. és 1924. évi alakulásáról nincsenek statisztikai adatok. A vasút igazgatóságának becslése szerint a tranzitó szállításból származó bevétel az összes áruszállítási bevételeknek 1923-ban körülbelül 1%-a lehetett. Az áruszállításból származó bevételek 1923-ban összesen 183.306,436.300 magyar koronát tettek ki; ennek az összegnek 1%-át véve, a tranzitóbevételt 1·8 milliárd magyar koronára becsülhetjük. Miután ez az adat kisebb időszaki részletezéssel nem áll rendelkezésre, az egész becsült összeget a magyar korona zürichi évi átlagárfolyamával átszámítva, az 1923. évi bevételi eredményt 1·1 millió aranykoronában vesszük fel. Az 1924. évi összes bevétel az áruszállításból

1733.596,687.000 magyar koronát tett. A vasút igazgatósága a tranzitóbevételt erre az évre a kimutatott egész bevétel 2°/_o-ára becsüli. Ez a 2°/_o 34,7 milliárd magyar korona, amelyet ugyanúgy számítva át, mint az 1923. évre felbecsült összeget, a fizetési mérleg javára 2,3 millió aranykoronát kapunk.

A külföldi árúk tranzitó szállításában egyes magyar hajóstársaságoknak is van szerepe. Ennek megállapítására két hajózási vállalat adatait vesszük figyelembe, amely vállalatok a tranzitó forgalom túlnyomó részét bonyolították le. A beküldött kimutatásokban feltüntetett valutaösszegeket az egyes valuták zürichi évi átlagárfolyama alapján dollárparitáson és a dollár és az aranykorona érme-paritását jelző kulccsal átszámítva, a szóbanlevő címnél az 1923. évre 1,446.424, az 1924. évre pedig 2,844.242 aranykorona a Magyarország javára számításba veendő bevétel.

d) Vasúti kocsibérekéből származó bevételek.

A nemzetközi vasúti és hajózási forgalomban a külfölddel szemben Magyarország javára mutatkozó bevételek egyik további részét képezik még a vasúti kocsibérekéből kapott összegek. A M. K. r. Államvasutak kocsibérkövetelései a külföldi vasutakkal történt leszámolás szerint az 1923. évre 44.230, az 1924. évre 285.025 aranykoronát tettek ki. Az Államvasutak bevételein kívül vasúti kocsik bérbeadásából származó bevétel mutatkozik még Magyarország javára azon a réven, hogy egy magánvállalatunk üzletszerűen foglalkozik vasúti kocsik bérbeadásával és külföldre adott kocsikat bérbe. E vállalat a külföldi vasutaktól a bérbeadott kocsikért 1923-ban 198.920, 1924-ben 309.804 aranykorona értékű külföldi valutát kapott. Ezeket a tételeket a Máv. által kimutatott tételekkel összevonva, a vasúti kocsibérek címén Magyarország javára 243.150 aranykorona 1923. évi és 594.829 aranykorona 1924. évi értékösszeget állapíthatunk meg.

13. Bevándorlás és idegenforgalom.

a) A bevándorlók által behozott tőkék és az országba visszatérő kivándorlók pénze.

Azon változás folytán, amelyet a magyar államterület egy nagy részének más államokhoz való csatolása előidézett, az elszakított vidékekről a megmaradt országba igen jelentékeny vándormozgalmat indult meg. A magyar

nemzeti érdek ugyan a rendkívüli viszonyok miatt vándorlásra kényszerült elemek istápolását tenné szükségessé, a magyar kormány azonban az ország kedvezőtlen helyzete folytán kénytelen volt a szóbanlevő bevándorlást lehetőség szerint korlátozni. A menekültek többnyire az itteni megélhetéshez szükséges anyagi eszközök nélkül jöttek be és rövid idő alatt az ország befogadóképességét meghaladó létszámot értek el.

Arra nézve, hogy a beköltözők mennyiben hoznak és milyen összegű tőkét hoznak magukkal, statisztikai adatokkal nem rendelkezünk és olyan adatokkal sem rendelkezünk, amelyek alapján a tőkék összegére nézve megbízható becslést végezhetnénk. A menekültek foglalkozásáról összeállított 1924. évi statisztikai adatok azt mutatják, hogy a túlnyomó rész nem a rendszerint saját tőkékre támaszkodó foglalkozási csoportokhoz (földbirtokos, önálló iparos, kereskedő) tartozik, hanem munkakeresményre van utalva; az említett 1924. év folyamán beköltözési engedélyt nyert 741 egyén közül mindössze 125 tartozott olyan foglalkozási ághoz, amelynél bizonyos tőkebirtokot lehet feltételezni, azonban ezek is nagyrészt kisebb egzisztenciák voltak. Ha már most megbízható támpontok hiányában a menekültek által behozott tőkék becslését mellőzzük, egyúttal leszögezhetjük, hogy a ki nem mutatható összeg nemcsak a menekülések által a megmaradt országra zúduló teherrel nincsen arányban, de egyébként sem lehet jelentékeny.

Biztosabban felbecsülhető az Amerikából Magyarországra visszatérő kivándorlók által az országba hozott tőkék összege. A Magyar Kivándorlókat és Visszavándorlókat Védő Iroda a tengerentúlról hazaérkező magyaroktól nyilvántartást vezet, melyben a behozott tőkék összegéről tudakolt és bevallott adatok is feljegyeztetnek. A kellőképen nem ellenőrizhető bevallásokból megállapított összeg természetesen nem teljesen hiteles, hanem becslésszerű eredménynek tekintendő. Észak- és Délamerikából 1923-ban 401 visszavándorló érkezett az országba és az ezek által hozott pénzüsszeg 180.000, tehát fejenként átlag mintegy 450 dollárra tehető. Az 1924. év folyamán érkezett visszavándorlók száma 1325 és az általuk hazahozott összeg megközelítő számítás szerint 365.000, vagyis fejenként átlag 275 dollár. A korona és dollár érme-paritása alapján a fenti adatok ellenértéke gyanánt 1923-ra 888.309, 1924-re 1.801.275 aranykoronát állítunk be a fizetési mérlegbe.

b) *A kivándorlók által hazaküldött összegek és a külföldi származású készpénzadományok.*

Magyarország fizetési mérlegének igen fontos tételét teszik azok a pénzbeli adományok, amelyeket az Amerikai Egyesült-Államokba kivándorolt magyarok itthonmaradt hozzátartozóiknak küldenek. Ezek az összegek részben a Magyar Pénzügyi Szindikátus és az egyes pénzintézetek átutalási forgalma, részben a postautalványforgalom útján jutnak a magyar címzettek kezébe. Az átutalást lebonyolító intézmények, illetve a magyar királyi postavezérigazgatóság kimutatásai szerint érkezett:

	1923-ban	1924-ben
	aranykorona	
A Magyar Pénzügyi Szindikátus és az átutalással foglalkozó pénzintézetek útján .	17,911.163	18,998.171
A postautalványforgalomban .	532.279	337.288
Összesen . .	18,443.442	19,335.459

Az 1921-ben és 1922-ben Amerikából érkezett pénzküldemények megállapításánál a közönséges levelekben érkezett összegeknek felbecsült tétele is szerepel. E tételt ezúttal figyelmen kívül hagyjuk, miután a m. kir. postavezérigazgatóságtól nyert felvilágosítás szerint a becslés csak nagyon hozzávetőleges lehet és különben is a viszonyok változása folytán ez a forgalom most már egészen jelentéktelenné vált. A pénzküldeményeknek 1923-ra és 1924-re itt kimutatott összegei erősebb visszaesést jelentenek az 1921. és 1922. évi fizetési mérlegben kimutatott azonos természetű összegekhez viszonyítva. A visszaesés magyarázatául szolgálhat egyrészt az a körülmény, hogy az Amerikai Egyesült-Államokban lényegesen romlottak a kereseti viszonyok, amelyek a megelőző években a háborús konjunktúrák hatása alatt különösen kedvezőek voltak, másrészt a visszaesést indokolva láthatjuk azáltal is, hogy távolodunk közvetlenül a háború befejezését követő időszaktól, midőn a segítő tevékenység az összeköttetéseknek huzamosabb megszakítás után történt helyreállításával természetesen nagyobb lendületű volt.

Az Amerikai Egyesült-Államokba kivándorolt magyaroktól érkező pénzküldeményeken kívül még számításba vesszük azokat a pénzadományokat, melyekben a háborús és forradalmi károktól sújtott Magyarország a nemzetközi jótékony tevékenység folytán részesült. A Vöröskereszt Egylet nemzetközi szervezete bizonyos természetbeni adományokon kívül

készpénzadományokat juttatott Magyarországra és pedig a Magyar Vöröskereszt Egylet kimutatása szerint 1923-ban 17.741, 1924-ben pedig 17.427 aranykorona értékben. Ezek az adományok csaknem teljes egészükben az Amerikai Egyesült-Államokból származnak. Számbavehetőek még azok a pénzadományok, amelyekben Hollandia, Svájc és Belgium jótékony társadalma az üdültetés céljából magához vett magyar gyermekeket, illetve azok hozzátartozóit részesíti. Az üdültetési akciót irányító magyarországi szervezetnek, az Országos Gyermekvédő Liga igazgatóságának becslése szerint a gyermekek a kintlétük alatt kapott adományokból fejenként átlag 10 svájci frank értékű pénzösszeget küldenek haza. Figyelembevéve, hogy 1923-ban 6478, 1924-ben 7733 magyar gyermek tért haza külföldi üdültetésből, az ezek útján Magyarországnak jutott pénzadományok összegét 1923-ban 57.000, 1924-ben pedig 69.000 aranykoronára becsüljük. A Vöröskereszt Egylet segítőtevékenysége címén megállapított adományokkal együttesen a Magyarország javára eső külföldi készpénzadományoknak 74.741 aranykorona az 1923. évi és 86.427 aranykorona az 1924. évi összege.

c) *Magyarországon tartózkodó külföldiek külföldről származó jövedelmeiből a belföldön elköltött összegek.*

Magyarország ezidőszerinti idegenforgalmában csupán a budapesti forgalomnak van nagyobb jelentősége. Mindazok a magyar fürdőhelyek, amelyeket a háború előtt külföldiek nagyobb számban kerestek fel, a háború betegezése után úgyszólván kivétel nélkül idegenfenntartás alá kerültek, tehát a magyar fürdőhelyeken tartózkodó idegenektől származó jövedelem jelentéktelenné mondható. Nagyobb számban keresik fel a fővárost az üzleti és más ügyekben ideutazó külföldiek. Budapest székesfőváros statisztikai hivatalának adatai szerint a fővárosi szállodákban 1923-ban 71.350, 1924-ben 58.669 idegen szállott meg. A megszállott külföldiek átlagos tartózkodását fejenként négy napra számítva és átlagos napi kiadásukat mérsékelten 2 dollárban véve fel, az 1923. évre 570.800, az 1924. évre 469.352 dollárban állapíthatjuk meg a szóbanlévő külföldiek itteni költségeit. Az 1923. évi tétel 2.816.898, az 1924. évi tétel pedig 2.316.252 aranykorona; ezeket az összegeket, mint fizetési mérlegünk aktívumát vesszük fel.

A szállodákban tartózkodó külföldiek kiadásain kívül fel kell még vennünk azokat a kiadásokat, amelyeket a külföldről magyar

főiskolákra jött hallgatóknak külföldön lévő hozzátartozói küldenek. Igen nagy számban látogatják a magyar egyetemeket az országtól elszakított területekről való hallgatók, akik azokon az államterületeken, ahol lakóhelyük van, anyanyelvükön főiskolai oktatásban nem részesülhetnek. Az ilyen hallgatók száma 1923-ban 1655, 1924-ben 1639 volt. Ezeknek egy része a létfenntartási költségeknek az országban való megszerzésére van utalva, vagy pedig az országon kívül lakó hozzátartozóitól igen szerény támogatást kap. E körülményeket figyelembevéve, havonként és személyenként átlag 75 aranykoronában (mintegy 15 dollárban) állapítjuk meg azt az összeget, amely külföldről a szóbanlévő egyetemi hallgatók megélhetésére az országba érkezik. Évenként a tanulmányi idő tíz hónapját véve az itt tartózkodás idejének, Magyarország nemzetközi fizetési mérlegének aktív oldalán úgy 1923-ra, mint 1924-re, 1·2—1·2 millió aranykorona bevételt mutathatunk ki.

d) *A külföldi diplomáciai és konzuli szolgálat magyarországi kiadásai.*

A külföldi államok által a Magyarországon rendszeresített diplomáciai és konzuli szolgálat folytán kiadott összegeknek hiteles adatai nem állnak rendelkezésünkre, ennél fogva a Magyarország javára ezen a címen megnyilvánuló értékforgalmat csak hozzávetőleg becsülhetjük fel. A becslést a személyi és dologi kiadások szerint szétválasztva fogjuk eszközölni.

A Magyarországon működő diplomáciai és konzuli képviseltek személyzeti létszáma — eltekintve a magyar állampolgárokkal betöltött és díjazással nem járó tisztségektől — az 1923. és 1924. évek átlagában 92-re tehető. A követek és konzulok létszámába tartozó 92 személynek átlagos napi kiadását minimálisan 7 dollárra, tehát egész évi kiadását 235.060 dollárra becsüljük. A követsekhez és konzulátusokhoz beosztott segédszemélyzet létszáma a kiadott hivatalos névjegyzék szerint 184. Ezek napi kiadását egyenként 3 dollárban, vagyis évenként úgy 1923-ra, mint 1924-re, 201.480 dollárban vesszük fel. A személyi kiadások összegét tehát 436.540 dollárban állapítjuk meg; ezt az érmeparitással átszámítva, 2.154.325 aranykoronát kapunk. A követsek és konzuli hivatalok dologi kiadásainak becslésénél a Budapesten működő 24 követsegre és konzulátusra nézve átlag egyenként havi 150 dollár kiadást véve alapul, évente 43.200 dollár, vagyis 213.192 aranykorona kiadást állapítunk

meg. A személyi és dologi kiadások összehasonlása után úgy az 1923., mint az 1924. évre 2,367.517 aranykoronát állítunk, mint aktívumot, a fizetési mérlegbe.

e) *A magyar külképviseleti hatóságok (követsek és konzulátusok) által a külföldön bevételezett összegek.*

Azáltal, hogy a nemzetközi személyforgalom a világháború után fokozottabb ellenőrzés alá került és az útlevel- és vízumkényszer úgyszólván általános alkalmazást nyert, a külképviseleti hatóságok tevékenységéből származó állami bevételek lényeges emelkedést mutatnak. Konzuli illetekekből, melyeknek túlnyomó részét a vízumdíjak teszik, 1923-ban 1,275.574, 1924-ben 1.484.280 aranykorona volt a magyar állam bevétele. A kérdéses illetekeknek egy részét magyar állampolgárok magyarországi kereseti forrásaiból fizették. Ennek a résznek a megállapítására nincsenek adataink, azonban azt elhanyagolhatónak tartjuk s így az egész kimutatott összeget a külföld részéről az ország javára történt fizetésnek fogjuk tekinteni. Előrelátható, hogy a jövőben a nemzetközi érintkezés megkönnyítése érdekében az útlevel- és vízumkényszer terjedelme lényegesen szűkítettetni fog és így a kimutatott bevételi tételeknek a későbbi években bekövetkező csökkenésével kell számolnunk.

14. *Egyéb tételek.*

a) *Biztosítási, közvetítői és hasonló üzleti tevékenységgel a külföldről szerzett jövedelmek.*

A magyar biztosítótársaságok külföldi tevékenysége úgyszólván csak a trianoni békeszerződés folytán az országtól levált területekre szorítkozik. Néhány nagyobb magyar biztosítótársaság ezeken a területeken a háború előtt intenzív tevékenységet fejtett ki, e tevékenység azonban most egyre szűkebb térre szorul. Az utódállamokban foganatosított különféle rendszabályok egyrészt a biztosítók üzletkörének kiterjesztését gátolják, másrészt az üzletmenet, illetőleg az üzleti tevékenység eredményeinek áttekinthetőségét megnehezítik annyira, hogy jelenleg az érdekeltektől biztosítótársaságokra nézve az ottani üzletkötésekkel kapcsolatos jövedelmek és kiadások pontos megállapítása is körülményessé vált. Emiatt a kérdéses jövedelmek és kiadások megállapításánál csak egészen hézagosságot támaszkodhatunk, amelyek az ország fizetési mérlegének javára elszámolandó bevételeknek, vagyis az elszakított területeken

biztosításokért bevett díjakból a külföldi díjtartalékok képzésére kint maradt rész levonása után bevételezett összegnek megállapítására nem alkalmasak. A rendelkezésünkre álló hézagos adatok azonban bizonyos következtetést engednek a magyar biztosítótársaságok külföldi tevékenységével járó fizetések 1923. és 1924. évi egyenlegére vonatkozólag.

Az egyenlegről, amennyiben az önkényesnek látszó számszerű becslést kerülni akarjuk, egy-két nagyobb biztosítóintézetől kapott adatok alapján annyit állapíthatunk meg, hogy az néhány százezer koronával passzív volt. Figyelembevételével már most, hogy a Magyarországon működő külföldi biztosítótársaságok által az itteni biztosításokért kifizetett összeget szintén körülbelül néhány százezer aranykoronával többre lehet becsülni, mint a külföldi társaságoknak azt a nettó bevételét, amely mint passzívum érintené Magyarország fizetési mérlegét, a biztosítási üzlet alapján a bel- és külföld között kialakult értékcsera összegének pontosabb becslését és a fizetési mérleg aktív és passzív oldalán való felvételét szükségtelenné látjuk.

Jutalékok címén Magyarország külföldi bevétele aránylag jelentéktelen. Leginkább a nagy budapesti pénzintézetek által elért ilyen jövedelmeket lehet figyelemre méltatni; ezeknek összegét az intézetek kimutatásai alapján 1923-ra 164 698, 1924-re 154.581 aranykoronában állapítottuk meg.

b) *Posta-, távirda- és telefonszolgálatból külföldről származó bevételek.*

A posta, távirda és telefon használatából folyólag Magyarországnak a külfölddel szemben keletkezett követeléseik ugyan nem fontosak, de a háború utáni első évekhez viszonyítva lényegesen emelkedő bevételi tételt jelentenek. A nemzetközi kapcsolatok a háború utáni első években még nagyon korlátozottak voltak, a nagyobb forgalom csak újabban, a kapcsolatok teljes kiépítésével bontakozhatott ki.

A m. kir. posta- és távirdavezérgazgatóság kimutatása szerint a nemzetközi forgalomból származó külföldi díj követelések összege 1923-ban 1,887.493 aranykorona, 1924-ben 2,201.948 aranykorona volt. A külföldi díj követelések legnagyobb hányadát, 1923-ban 51,2, 1924-ben 41,8%-át a távirdadíjak teszik; jelentékeny a csomag- és levéltranszítforgalomból származó díj követelés is, amennyiben ez az összes követeléseknek 1923-ban 32,7, 1924-ben 35,6%-a volt. Ez után a távbeszélőforgalomból származó bevételek követ-

keznek 16,0, illetve 22,5%-os részesedéssel. A nemzetközi utalvány- és utánvételforgalomból származó követelések egészen jelentéktelenek. A távirdaforgalomban a jugoszláv, osztrák, román és cseh, a csomagforgalomban a cseh, osztrák és német, a távbeszélőforgalomban pedig az osztrák viszonylat adja a követelési tételek javát.

c) *A szabadalmak, áru minta és védjegyek jogosítványából származó bevételek.*

A szabadalmaknak biztosított jogok alapján, továbbá az áruvédelem és a mintaoltalom érdekében teljesített állami tevékenységért bélyegilletékek és díjak címén a külföld részéről Magyarországnak fizetett összegek csak becslés útján hozzávetőlegesen állapíthatók meg. A m. kir. Szabadalmi Biróság becslése szerint az 1923. évben szabadalmi díj, védjegy és lajstromozási díjak címén, valamint a berni irodától a lajstromozott védjegyek után összesen mintegy 90.000, 1924-ben pedig körülbelül 150.000 aranykoronát kaptunk a külföldtől.

Ezek a bevételek csaknem teljes egészükben a szabadalmi díjakból kerültek ki, míg a védjegy és mintalajstromozási díjak bevétele egészen jelentéktelen. (1923-ban kb. 1200, 1924-ben kb. 10.000 aranykorona.) Valószínű azonban, hogy az utóbbi díjak, amelyek még a békeévekben megállapított tarifa szerint, de már nagyon leromlott koronában fizettetnek, a korona érték változásához simuló szabályozás után tetemesen emelkedni fognak.

d) *A magyar filmek külföldi használatából származó jövedelmek.*

A magyar filmipar termékeinek külföldi használata ugyan még szerény, de a fejlődést ígérő kilátások folytán mégis örvendetes bevételt hozott 1923-ban és 1924-ben az országba. A filmkivitelből származó jövedelmünk növekedése fizetési mérlegünk alakulásának szempontjából annál is inkább jelentős, mivel a külföldi filmek használataért történő fizetéseink igen tekintélyesek s ezeknek a fizetési mérleg passzív oldalára gyakorolt hatása itt volna ellensúlyozható. A magyar készítésű filmek külföldi használatából származó jövedelmek megállapításánál nem elegendő a magyar áruforgalmi statisztikai értékekre támaszkodni, melyek csupán a filmek anyagértékét veszik tekintetbe s amelyek csak csekély töredékei a filmekért a külföldről kapott bevételnek. A külföldi használatból származó jövedelem megállapításánál az Országos

Mozgóképipari Egyesület becslésszerű adatait vettük figyelembe, melyek szerint e címen 1923-ra 27.879, 1924-re 185.228 aranykorona bevételt mutathatunk ki.

e) *Magyar vállalatok kereseti tevékenysége a külföldön.*

A külföldön folytatott kereseti tevékenység azon formái közül, amelyek az ország fizetési mérlege szempontjából nagyobb jelentőséggel bírnak s a megelőző tételeknél nincsenek számbavéve, a magyar állampolgárok külföldi ipartelepeiből származó kereset a legtekintélyesebb. Az ország határain kívül 23 magyar ipari vállalat 32 ipartelepét tartott üzemben. E vállalatok keresetének összegét illetőleg statisztikai adatok nem állanak rendelkezésünkre s így ennek megállapításánál nagyon hozzávetőleges becslésre vagyunk utalva. Magyarországon 12 külföldi iparvállalat folytat üzleti tevékenységet. E magyarországi fióktelepek üzleti eredményei azonban a vállalatoknak központilag vezetett számadásai miatt nem mutathatók ki. Legcélszerűbbnek tartottuk ezért a két irányú hozzávetőleges becslés alkalmazása helyett a magyar, illetőleg külföldi vállalatok kereseti tevékenységéből eredő kölcsönös nemzetközi fizetések egyenlegét vizsgálni. Az 1922. évi magyar hivatalos iparstatisztika szerint 23 magyar iparvállalatnak 32 fióktelepe van külföldön. Bár ezek száma nagyobb, mint a Magyarországon működő külföldi ipartelepeké, mégis valószínűnek tartjuk, hogy a túlnyomórészt elszakított területeken lévő magyar vállalatok kedvezőtlenebb viszonyok között (földreformtörvényekkel kapcsolatos rendszabályok folytáni kényszerűzemredukció, nacionalizálási törekvések miatti bizonytalanság) átlag kevesebbet jövedelmeztek, mint a Magyarországon levő külföldi vállalatok. Ezt az álláspontot elfogadva, feltehető, hogy a két ellentétes tétel összege közötti különbség jelentéktelen s a fizetési mérleg egyenlegét alig érintené, ezért mindkét tétel számszerű becslését mellőzhetjük.

B) Az országból a külföldre irányuló forgalom. (Tartozás, behozatal.)

I. Tőkeforgalom.

15. *Külföldre visszafizetett kölcsönök.*

a) *Háborús tartozásokra teljesített fizetések.*

A háború előtt keletkezett és a háború alatt lejárt, de ki nem egyenlített tartozásokat, valamint ezeknek a háború előtt, vagy a háború alatt esedékesekké vált és még hátralékban

évő kamatait Magyarország a trianoni békeszerződés szerint a győztes országoknak valorizálva tartozik megtéríteni, vagyis úgy az idegen valutában, valamint a magyar koronában keletkezett tartozásokat az illető ország pénznemében — és pedig a magyar koronában kontrahált tartozás esetén — a háború előtti valutaárfolyammal átszámítva kell leróni. A fizetési kötelezettséget a békeszerződés úgy a köz-, mint a magántartozásokra nézve a magyar államra hárítja.

A szóbanlévő háborús tartozások részben a rendezés céljából felállított clearinghivatalok (Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatalok) útján, részben az állam által, vagy pedig az egymás között egyezségeket létesítő magánfelek által közvetlen teljesített fizetések útján nyernek kiegyenlítést. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatalok ezidőszerint az angol, francia, belga és görög viszonylatban fennálló követelések és tartozások rendezésénél működnek közre.

A háborús tartozások és követelések tekintetében mindazokkal a győztes államokkal szemben, amelyek a békeszerződés által biztosított jogaiknál fogva a clearingeljárást választották, Magyarországnak tartozási egyenlege van. Az egyenleget csupán az angol követelésekre és tartozásokra nézve van módunkban elég pontosan megállapítani.

A m. kir. Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal nyilvántartásai szerint Nagybritanniával szemben 1924. évi december hó 31-ig elismertett összesen 4,510.874 fontsterling tőke és 888.457 fontsterling kamat, tehát együttesen 5,399.331 fontsterling tartozás. Az elismert tőketartozásokból 2,057.073 fontsterling a magyar államkinestár, 659.433 fontsterling Budapest székesfőváros, 1,374.302 fontsterling a magyar pénzügyintézetek és 420.066 fontsterling a magánosok ellen bejelentett követelésekből származott. E magyar tartozásokkal szemben a brit clearinghivatal 1924. év végéig jóváírt 655.318 fontsterling, 143.447 egyiptomi font, 164.298 rupia és 41.848 hongkongi dollár magyar követelést és sequestrált magyar vagyonértéket. E jóváírt összegnek csaknem a fele, mintegy 300.000 fontsterling a magyar pénzügyintézetek és biztosítók igényét képviseli. Megjegyzendő még, hogy az egész elismert magyar követelésből jelentékeny tételek, mintegy 250.000 fontsterling, végösszegben olyanokra vonatkoznak, akik valamely utódállam polgáraivá váltak úgy, hogy ez a rész az elszámolás szempontjából még vitásnak tekintendő. Szembeállítva már most a magyar követelések és tartozások elismert összegeit, Nagybritanniával szemben

Magyarországnak mintegy 4·5 millió fontsterling tartozási egyenlege mutatkozik.

A francia viszonylatban a követelések és tartozások pontos egyenlegét megállapítani nem tudjuk, miután eddig csak kisebb rész került a clearingben igénybejelentésre és elismerésre. Hozzávetőleges adatok szerint e viszonylatban az 1924. év végén az államkincstár háborús tőke- és kamathátralékai 90 millió francia frankot, a székesfőváros ily hátralékai 35 millió francia frankot, egyéb adósoknak hátralékai 85 millió francia frankot, az összes háborús hátralékok 210 millió francia frankot tettek ki. A clearingeljárás szempontjából még figyelembe veendő belga és görög relációban a háborús tartozások pontos adatai szintén nem állnak rendelkezésünkre. E viszonylatban azonban, a sequestrált magyar javak hozadékára való figyelemmel, csak kisebb jelentőségű egyenlegekről lehet szó. Nincs módunkban megállapítani továbbá a más államokkal szemben fennálló háborús tartozások összegét, kétségtelen azonban, hogy az utóbbi tartozások nem jelentékenyek és azokat a követelések nagyrészt megfelelően ellensúlyozzák, vagy meg is haladják.

A fent vázolt háborús tartozásokra Magyarország az 1923. év kezdetét megelőzőleg csak mérsékelt fizetéseket teljesíthetett. A magyar államkincstár 1923-ban csupán az egyik pénzügyintézet kötvényeiért vállalt kezesség címén és pedig Franciaországnak 398.743 aranykoronát, továbbá a clearingben háború előtti tartozás kiegyenlítésére 61.337 aranykoronát fizetett. Ezenkívül egyezségek folytán a magyar pénzügyintézetek angol hitelezőknek 1,462.612, francia hitelezőknek 5,612.824, belga hitelezőknek 2675 és olasz hitelezőknek 48.022 aranykoronát fizettek, míg magánosok az angol hitelezőkkel szemben 1,407.446, a francia hitelezőkkel szemben 143.955 és a belga hitelezőkkel szemben 12.806 aranykorona értékben teljesítettek fizetést. A trianoni békeszerződés folytán különleges elbírálás alá eső háborús tartozások címén tehát 1923-ban összesen 9,150.420 aranykorona ment Magyarországból a külföldre. Az 1924. év folyamán az államkincstár a clearingben lévő tartozásokra Nagybritanniának és Franciaországnak együttesen 5,773.787 aranykoronát, egyéb tartozásokra Franciaországnak 2,871.296 aranykoronát fizetett. Ezen kívül részben a Magyar Felülvizsgáló és Kiegyenlítő Hivatal kimutatása, részben a pénzügyintézetek bejelentései szerint magyar adósok a külföldi hitelezőkkel létrejött egyezségek alapján 6,504.163 arany-

koronát fizettek ki; ennek az összegnek mintegy 90%-át a pénzügyintézetek egyenlítették ki s a legnagyobb rész, és pedig 72·6% angol, azután 27·3% francia tartozásokra fordított. A fentiek alapján az 1924-ben kiegyenlített háborús tartozások értékösszege 15,149.246 aranykorona.

A fent kimutatott összegekhez kell még csatolnunk azokat a fizetéseket, amelyeket a nagyobb magyar pénzügyintézetek a háborús viszonyok miatt Csehszlovákiával, Romániával és Jugoszláviával szemben keletkezett tőke- és kamathátralékok lerovása címén még kimutatnak s amelyekre összesen 1923-ban 633.253, 1924-ben 236.645 aranykorona értékű kiadást tüntetnek ki. Az 1923. évi összeg csaknem $\frac{5}{6}$ része Csehszlovákiába történt fizetés, az 1924. évi összegből $\frac{2}{3}$ rész Csehszlovákiára, $\frac{1}{3}$ rész Romániára jut.

Végül megemlítendő, hogy a háború kezdete és a békeszerződés közötti időszakban keletkezett külföldi kölcsönök közül egy nagyrészt bécsi bankokból álló bankcsoporttól felvett 600 millió koronás váltókölcsön törlesztésére az 1923. évben 213.078 aranykorona egyenértéke fizettetett ki Ausztriába. E kölcsönből még fenmaradt az 1924. év végén a bécsi Union-bankkal szemben összesen 25,296.000 korona hátralék.

Ezek után a háborús tartozások tételének végeredménye gyanánt Magyarországot a külfölddel szemben kereken 100 millió aranykorona 1923. évi és 15·4 millió aranykorona 1924. évi passzívum terheli.

b) *Az állam által felvett kölcsönök háborús tartozást nem képező esedékességeire történt fizetések.*

A magyar korona nagy árfolyamingadozása 1923-ban lehetetlenné tette az államháztartás egyensúlyban tartását és emiatt — amint erre már az államadóság háborús hátralékainak tárgyalásánál utaltunk — az államnak külföldön felvett kölcsöneire törlesztések ennek az évnek a folyamán nem történtek. Az államháztartás szanálásának megkezdésével a magyar államkincstár még az 1924. év vége előtt kiegyenlítette néhány külföldi tőketartozását. A kiegyenlített tartozások a következők:

1. A Magyar Nemzeti Bank működésének megkezdésére szükséges valutakölcsön céljaira az Angol Banktól felvett 4,000.000 fontsterling tartozásból visszafizetett összeg 3,420.000 fontsterling.

2. A budapesti vámmentes kikötő építésére felvett francia kölcsön törlesztése 15,000.000 francia frank.

3. Svájcban felvett valutakölcsön teljes tőkeösszege 10,000.000 svájci frank.

A fenti összegeket az egyes valuták zürichi évi átlagárfolyamával és a dollárral való érmeparitás alapján átszámítva a magyar államháztartás által külföldre történt tőkevisszafizetések 1924. évi összege gyanánt 87,298.543 aranykoronát veszünk fel.

Számbaveendő még e tételnél a népszövetségi kölcsön biztosítására a kölcsönszerződés értelmében lekötött félévi annuitás 16,231.421 aranykoronát kitevő összege, amellyel a külföldre történt állami tőkefizetések 1924. évi főösszege 103,529.964 aranykoronára emelkedik.

c) *A malmok és cukorgyárak által a felvett campagne-hitelekre visszafizetett tőkék.*

A magyar malmok és cukorgyárak külföldi campagnehiteleire 1923-ban és különösen 1924-ben jelentékeny visszafizetések történtek.

A magyar korona árfolyamának fentartása érdekében lebonyolított valutáris műveletekkel kapcsolatosan felvett ilyen hitelekből visszafizetésre került:

a) 1923-ban a malomipar részéről 2,100.000 hollandi forint.

b) 1924-ben a malomipar részéről 750.000 fontsterling; a cukoripar részéről 929.500 fontsterling.

E visszafizetések címén a megfelelő zürichi árfolyamok mellett dolláralapon tehát 1923-ra 4,051.092, 1924-re 36.568.123 aranykorona összeget állapíthatunk meg.

A malmok és cukorgyárak által közvetlenül termelési célokra felvett hitelekből a külföldre visszafizetett összegek a következők:

a) 1923-ban a malmok részéről 100.216 svájci frank.

b) 1924-ben a malmok részéről 457.220 fontsterling, 1,394.527 dollár, 798.374 svájci frank; a cukorgyárak részéről 200.000 dollár, 400.000 svájci frank.

E visszafizetések összege az illető valuták zürichi évi átlagos árfolyama alapján, továbbá a dollár és a magyar korona érmeparitásával átszámítva, 1923-ban 89.254, 1924-ben 17,541.685 aranykorona.

d) *A pénzüintézetek által az igénybevett külföldi hitelekre teljesített törlesztések.*

Két nagy élelmezési iparágunk campagne-hiteleitől eltekintve, részben a tőkepiac nem-

zetközi helyzete, de főként a koronárfolyam változásaival járó kockázat miatt 1923-ban a magyar közgazdaság külföldről csak azonnal esedékes, vagy egészen rövidlejáratú hiteleket kapott. E rövidlejáratú hitelek számlája, mint már említettük, a külföldi viszonylatban számottevő pénzüintézetekre vonatkozólag sem volt pontosan megállapítható, de mindenesetre Magyarország tartozását növelő csekély egyenleggel zárult, amelyet, tekintettel arra, hogy a kimutatható kisebbjelentőségű eredmény hézagossá alakulna, figyelmen kívül hagyunk. Az 1924. évi magánhitelforgalomra vonatkozólag a felvett és visszafizetett valutakölcsönöknek egyenlege a Magyar Nemzeti Banknál történt bejelentések szerint áll rendelkezésünkre; ezt a fizetési mérleg másik oldalán kimutattuk s így a visszafizetett magánhiteleket a mérlegnek ezen az oldalán már nem kell számbavenni.

16. *Értékpapírok vétele külföldről.*

A külfölddel címletek eladása alakjában lebonyolított értékforgalomra vonatkozó adataink ugyanúgy, mint a külföldről vásárolt címletek értékére nézve a mérleg másik oldalán kimutatott adatok, a 16 legnagyobb budapesti pénzüintézetnek és ezek vállalatainak a tárcáját érintő pakettforgalmat jelentik. A nagy pénzüintézetek és azok vállalatai a m. kir. központi statisztikai hivatalhoz beterjesztett kimutatásaikban a külföldről tárcájuk részére vásárolt értékpapírok címén 6,747.993 aranykorona 1923. évi és 3,776.347 aranykorona 1924. évi kiadást tüntetnek fel; ebből a belföldi értékpapíroknak a külföldről való visszavásárlására kiadott összeg 1923-ban 3,553.115, 1924-ben 899.736 aranykorona volt, míg az újonnan vett külföldi címletekért 1923-ban 3,194.878, 1924-ben 2,876.611 aranykorona kiadás mutatkozik.

Az értékpapíroknak a belföld és külföld közötti adásvételével kialakuló tőkemozgalom a nagy pénzüintézetek tárcájának forgalmával természetesen még nincs kimerítve. Miután azonban a Magyarországból külföldre történt értékpapíreladások tárgyalása alkalmával már kifejtett okokból szélesebb alapokon való megfigyelés megbízható módon nem volt eszközölhető, ezért e kérdés megvilágításánál a fent kimutatott adatokkal kínálkozó keretekre támaszkodunk. Ezekből a keretekből ugyan nem tudunk az egész bruttó forgalom becslés-szerű megállapításához jutni, de nem túlságos redukáltan látjuk itt reprezentálva az ország egész nemzetközi értékpapírforgalmának egyen-

egét, melyet a nemzetközi fizetési mérlegben mint eredményt keresünk. Az értékpapírvásárlások és eladások nagy tömegében ugyanis egy jelentékeny rész nem okoz tartós eltolódásokat. A változásoknak feltétlenül legkormányabb elemeit képezik a nagyobb pénzüzeteknek és érdekeltségeiknek tárcájában történt adásvételek. Ezeknek a külföldi viszonylatra összeállított mérlege az 1923. évre 3·0 millió aranykorona vásárlási, az 1924. évre pedig 2·5 millió aranykorona eladási többletet jelez. Miután a belföldi értékpiacon kialakult konjunktúrák 1923-ban a kereslet, 1924-ben a kínálat túlnyomó szerepére vezettek, ezáltal mindenesetre lényegesen toródhatott 1923-ban aktív, 1924-ben passzív irányba az értékpapírok adásvételében a külfölddel kötött ügyletek egyenlege.

17. Magyarország részvétele a külföldi tőkeemelésekben.

A magyar gazdasági életnek elég jelentékeny külföldi részvényérdekeltségénél fogva az új kibocsátásokban való részesedés címén időnként figyelemreméltó összegek mennek ki az országból.

Érdekeltségünk részben már a háború előtti időből származik, amidőn főképen osztrák részvényekbe fektettünk be tőkéket. A magyar pénzüzetek tulajdonában lévő külföldi részvények értéke 1913. év végén 37 millió korona volt, a magyar biztosítóintézetek tárcájában lévő külföldi részvények értéke pedig a háború előtti állapot szerint mintegy 10 millió koronára becsülhető. Szakértők véleménye szerint a különféle alapok és magánosok kezén lévő részvények értéke körülbelül ugyanazt az összeget tette, mint amelyet a pénz- és biztosítóintézetek tárcájában lévő külföldi részvények együttes értéke képviselt. Valószínű, hogy ezeknek a részvényeknek legalább fele ma is magyar részvényesek kezében van s így nem lehet jelentéktelennek tekintenünk azt az összeget, amely az elővételi jogoknak az ausztriai és egyéb külföldi új tőkekibocsátásoknál való időnkénti gyakorlása végett Magyarországból kimegy.

Külföldi részvényekben való érdekeltségünknek egy másik forrása az a csökkenés, amely az ország területében a háború után bekövetkezett s amelynek következtében a magyar vállalatoknak egy tekintélyes része idegen vállalattá alakult át. A forgalomban lévő magyar értékpapíroknak 1915. évvégi állományából 74·9% volt a mai Magyarország

területén, 25·1% pedig az országtól elszakított területen tekvő vállalatoké.

Az elővételi jog gyakorlása alapján, vagy más címen a külföldi tőkekibocsátásokra eszközölt magyar befizetések teljes felvétele nem állott módunkban; csupán a nagyobb pénzüzetek és az érdekkörükbe tartozó vállalatok ilyen befektetéseinek a megállapítására terjeszkedhattünk ki. A beérkezett adatok szerint 1923-ban 3·7, 1924-ben 2·8 millió aranykoronát adtak ki ezek a vállalatok a külföldi tőkekibocsátásokban elfoglalt részesedésükre. Szembeállítva ezeket az adatokat a külföldi tőkének a magyar kibocsátásokban való részesedéséről kimutatott adatainkkal, azt látjuk, hogy a külföldi tőkének a tárgyalt címen való beszivárgása jóval erősebb volt, amennyiben 1923-ban 16·4, 1924-ben 5·7 millió aranykoronára rugott. A különbség a kétirányú tőkemozgalom között 1923-ban feltűnően nagyobb, mint 1924-ben és okvetlenül meghaladja azt az arányt, amely a két irányban fennállott részvényérdekeltségnek megfelelne. Ez a különbség főként azzal magyarázható, hogy Magyarországon az 1923. évi pénzinflációs konjunktúrák idején a vállalatok jóval nagyobb mérvű részvénykibocsátásokkal igyekeztek tőkeszükségeiket kielégíteni, mint azok a külföldi vállalatok, melyeknek részvénybirtokában a magyar tőke érdekelve van.

18. Belföldiek által vásárolt külföldi és külföldiek által eladott belföldi ingatlanok.

Magyarország tőkeit úgyszólván teljes mértékben az itt jelentkező szükségletek kielégítésére fordítja s a külföldi ingatlanokban való elhelyezkedés csak a német márka árfolyamzuhanása idején történt németországi ingatlanvásárlások és különösen berlini házásvételek eseteinél öltött átmenetileg számbavehető méreteket. A szóbanforgó konjunktúrális ingatlanforgalom az 1922. évben érte el tetőpontját s a fizetési mérleg alakulása szempontjából most tárgyalt 1923. és 1924. évek folyamán már csak kisebb tőkeösszegek kerültek ki ilyen befektetésekre az országból. Az érdekelt ingatlantulajdonosok köréből beszerzett becslés szerint 1923-ban körülbelül 200.000, 1924-ben mintegy 50.000 aranykoronával egyenértékű összeg fordított magyar vásárlók részéről berlini házak megszerzésére.

A külföldieknek belföldi ingatlaneladásaira vonatkozólag nem rendelkezünk adatokkal, feltehető azonban, hogy a jelenlegi alacsony

ingatlanárak mellett a kényszerhelyezettől nagyrészt távolálló külföldi tulajdonosok arra a kilátásra való tekintettel is, hogy a lakbérek fokozatos felszabadulása a bérházakba fektetett tőkék jövedelmezőségét emelni fogja, az eladások terén tartózkodó magatartást tanúsítottak. Így valószínű, hogy a külföldi tulajdonosok részéről jelentősebb tételben belföldi ingatlaneladások az 1923. és 1924. évek folyamán nem történtek, tehát csak egészen jelentéktelen összegek maradhatnak figyelmen kívül ennél a tételnél.

19. Magyarországból a külföldre elhelyezett hitel- és egyéb hasonló tőkék.

A magyar gazdasági élet rendelkezésére álló tőkekészleteket az országban jelentkező tőkeszükséglet mindig teljesen lekötötte s így a külföldi hitelnnyújtás üzletköre általában nem játszott szerepet. A háború utáni gazdasági válság folytán ez az üzletág még kevésbé jöhet számításba. A magyar tőkések által létesített és az elszakított területeken lévő vállalatok részben a tőkeerő hiánya, részben a deviza- és egyéb forgalmi korlátozások miatt csak egészen átmeneti jellegű, vagyis egészen rövid idő alatt kiegyenlített tételekkel szerepeltek az ország külföldi adósainak számláján. Ezért a hitelügyletekből származó tőkekivitelre vonatkozólag a fizetési mérleget érintő eredményt nem mutathatunk ki.

II. Árúk.

20. Árúk behozatala.

Az 1923. év folyamán 423·0, az 1924. évben 702·8 millió aranykorona értékű árút hozott be Magyarország a külföldről. A behozatal irányait tekintve mind a két évben az osztrák és csehszlovák viszonylat dominorodik ki, míg azonban 1923-ban Ausztria áll az első helyen 25·4%-os részesedéssel s utána Cseh-Szlovákia 24·1%-kal következik, addig 1924-ben a csehszlovák részesedés a legnagyobb, tudniillik 25·2%-os és Ausztriának 23·2%-os részesedése ez után következik. A magyar importot fedező országok sorában mind a két évben kiemelkedik még bizonyos fokig Németország, Románia, Lengyelország, Olaszország, Svájc, Jugoszlávia és az Amerikai Egyesült Államok.

Behozatalunk értéke a háború befejezése utáni évekre visszatekintve, emelkedést mutat ugyan, de amint azt már a kivitel tárgyalásánál kimutattuk, ez az emelkedés jóval kisebb

arányú, mint amilyen a kivitelnél jelentkezik. Ilymódon a külkereskedelmi forgalomban a fizetési mérleg aktivitása irányában való fejlődés érvényesül.

21. Helyesbítések az „Árúbehozatal” tételéhez.

Az 1923. és 1924. évi magyar külkereskedelmi statisztika rendszere folytán e munkában az árú kivitel hivatalos statisztikai adatai sem a terjedelem, sem az értékelés szempontjából nem voltak helyesbíthetők. Nagyjában ugyanazon okokból, amelyek a kiviteli adatok helyesbítésének kérdésénél mérvadóak voltak, mellőzendőnek és jórésztben szükségtelennek látszik a hivatalos behozatali statisztikai adatok helyesbítése. Csupán a drágakő- és igazgyöngybehozatal adataival fogjuk a külkereskedelmi statisztika adatait egészíteni, miután azonban a behozatal éppúgy, mint a kivitel 1923-ban és 1924-ben tiltva volt, erre a csempészet tárgyalásánál fogunk kiterjeszkedni.

E kérdéshez kapcsolódik az árú kivitel hivatalos statisztikai adataiban foglalt jóvátételi értékeknek a fizetési mérleg szempontjából szükséges közömbösítése. A jóvátételre kivitt árúk értéke 1923-ban 8·8, 1924-ben 5·7 millió aranykorona volt. Ezeket az összegeket, miután az árú kivitel értékéből nem hoztattak levonásba, a fizetési mérlegnek ezen az oldalán felvesszük.

22. Csempészet.

A külkereskedelmi korlátozások rendszere folytán 1923-ban és 1924-ben igen sok cikk importja engedélyhez volt kötve. A behozatali engedélyek csak korlátozott számban és a megállapított kontingensek kereteiben adtak ki, ezért a kereskedelem egy része, mely egyébként a valutáris helyzet ingadozásának kihasználásával nagy haszonnal tudott külföldön vett árút a belföldön értékesíteni, a külföldről csempészet útján importált árúkat hozott forgalomba. Az utaspodgyászforgalom az ellenőrzés dacára egyik számottevő tényezője volt a csempészet szamba menő árúbehozatalnak.

Azok között az árúk között, amelyek a tilalmak és a vámellenőrzés kijátszásával nagyobb értékű tételekben kerültek az országba, főként a selymek és a pamutfélék említhetők, továbbá, leginkább utaspodgyászforgalom révén, a konfekcionált és diszmuárúk, valamint az illatszerek emelhetők ki. Mindezeket a cikkeket főként az országtól nyugatra fekvő iparijellegű országokból csempészték be. Annak az értéknek a becslésénél, amelyet az országba 1923-ban és 1924-ben becsempé-

szett árúk képviselnek, csak nagyon általános támpontokat lehet találni. Kétségtelen, hogy a csempészet a behozatali irányban jóval nagyobb értéket mozgatott, mint a kivitelben, mert bár mind a két vonatkozásban fennállottak tilalmak, a szabadforgalomhoz viszonyítva ezek az import szempontjából sokkal nagyobb korlátozást jelentettek. Nyilvánvaló tehát, hogy az ország nemzetközi fizetési mérlegének passzív oldalán kell a csempészet egyenlegező szerepét keresni. Kétségtelennek tartjuk azt is, hogy 1923-ban a becsempészett árúk nagyobb értéket képviseltek, mint 1924-ben, amidőn a csempészetet leginkább mozgató tényezők, a valutáris ingadozások és behozatali tilalmak, fokozatosan megszűntek szerepet játszani. Mindezeket figyelembe véve, most az export- és import-természetű csempészet értékegyenlegére vezető becslést fogunk megkísérteni, melynél, miután a dolog természete folytán más szilárd pontra nem támaszkodhatunk, az utaspodgyászforgalomból, illetőleg az ezt lebonyolító nemzetközi személyforgalomnak a nagyságára vonatkozó adatokból indulunk ki. Az áruimport szempontjából a Csehszlovákia és Ausztria területéről érkezett személyek száma mérvadó, amely beszerzett adatok szerint 1923-ban körülbelül 250.000 volt. Feltehető, hogy ezeknek az utasoknak egy elég jelentékeny része kisebb-nagyobb mértékben olyan külföldön vásárolt árut hozott magával, amely sem vámellenőrzés, sem külkereskedelmi statisztikai bevallás alá nem került. Azt hisszük, hogyha nagy átlagban minden egyes utasnál 8 aranykorona értékű ilyen árut tételezünk fel — figyelembe véve, hogy egészen elhanyagoltuk az egyéb országok felőli forgalmat — ezzel minden túlzástól távol állunk s akkor már 2 millió aranykorona értékösszeget kapunk, melyet az utaspodgyásoknak nem tekinthető csempészküldemények címén meg lehet kétszerezni. Ha az országból kifelé irányuló csempészetet ehhez akarjuk viszonyítani, gondolni kell arra, hogy a kivitelre érdemes cikkek köre sokkal szűkebb s az utaspodgyások által felhasznált terjedelemben e cikkeket (főként állatokat, bort, élelmiszereket) alig volt érdemes kiszállítani, ezért e címen, mint maximális hányadot, 25%-ot vonunk le s így 3 millió aranykoronával vesszük fel a csempészetnek az országra nézve passzív értékegyenlegét. Miután 1924-ben a forgalmi korlátozások fokozatosan megszűntek és másrésről a magyarországi és külföldi árnívó közti különbség is jórésben kiegyenlítődést

nyert, a csempészetnek tekinthető árúbehozatali többlet okvetlenül tetemesen kisebb értéket képviselt ebben az évben, mint 1923-ban. Az 1923. évre vonatkozólag becsült 3 millió aranykorona értékösszeget tehát egyharmadával leszállítva, 2 millió aranykoronával vesszük fel ezért az 1924. évi mérlegbe.

A fenti becslésszerű eredménybe nincs beleértve a drágakő- és igazgyöngybehozatal értéke. Ez a behozatal a fennállott behozatali tilalom folytán teljes egészében csempészetnek tekintendő. A mérleg másik oldalán a drágakő- és igazgyöngykivitel értékét felbecsültük és számbavettük, most tehát nem a forgalom egyenlegét, hanem a behozatali forgalmat kell megállapítani. Ebben a tekintetben ugyancsak becslésre vagyunk utalva, melynél csak a háború előtti behozatal hozzávetőleges értékének és a változott viszonyoknak a figyelembevételére szorítkozhatunk. A háború előtt a drágakő és igazgyöngy évi importját a magyar külkereskedelmi statisztika 19 millió koronára értékelte; ez az összeg a behozatal összértékének körülbelül 1%-át teszi. Figyelembe véve, hogy 1923-ban és 1924-ben az import tiltva volt és számolva azzal a körülménnyel, hogy a jelentékeny értékingadozásokon alapuló konjunktúrák folytán gazdagodó rétegek, legalább részben, a társadalom szegényedő elemeinek kínálatából szerezték be szükségleteiket, a behozott drágakövek és igazgyöngyök értékét az áruimport hivatalos statisztikai összértékének 0,5%-ára tesszük s ezzel az 1923. évi behozatal címén 2,1, az 1924. évi behozatal címén pedig 3,5 millió aranykorona eredményt kapunk. Az 1923. évre megállapított értéket, melyet az összes árúbehozatalhoz való viszonyítással becsültünk fel, az 1924. évre is elfogadjuk, miután a pénz értékének állandósulása és ezzel kapcsolatban a könnyebb kereseti lehetőségek visszaesése miatt nem lehet a vagyonoknak ékszerekben való teaurálásánál olyan emelkedésre következtetnünk, mint amelyet az árúbehozatal mutat.

III. Rudak, ércpénsek és pénzjegvek.

23. Behozott aranyrudak és aranypénz, ezüst- és más ércpénz.

A nemesfémek és ércek nemzetközi forgalma szempontjából Magyarország 1923-ban és 1924-ben úgyszólván kizárólag export-állam volt. A behozatal értéke egészen jelentéktelen. A magyar külkereskedelmi statisztikai adatok szerint 1923-ban 80.000 arany-

korona értékű aranyrudat és aranypénzt, 1924-ben pedig 299.000 aranykorona értékű aranyrudat és aranypénzt, továbbá 1000 aranykorona értékű ezüstöt és egyéb ércpénzt hoztunk be.

IV. Kamatok és osztalékok.

24. Kamatok.

a) Államadóssági kamatfizetés.

A magyar állam az ország gazdasági és kulturális fejlődésének előmozdítása érdekében a háború előtti utolsó évtizedek folyamán jelentékeny adósságterheket vállalt magára. Adósságainak tőkeálladéka 1914. július 28 án 8.124,145.680 korona volt és ennek az összegnek csaknem a fele (49·05 %-a) volt az olyan teher, melyről határozottan meg lehet állapítani, hogy ellenértéke új vagyontárgyak létesítésére, vagy vagyontárgyaknak az állam tulajdonába való átvételére, tehát beruházásokra fordított. A kölcsönök elhelyezésénél nagymértékben kellett a tőkeerősebb külföldi hitelforrásait igénybe venni. Az államhitel 8·1 milliárd koronás egész tőkeösszegéből 63·8 %, vagyis 5·2 milliárd korona volt a külföldi tartozás, és pedig az Ausztriára eső rész 35·4 %, a Németbirodalomra eső hányad 22·8 %, míg Franciaországra, Angliára és Belgiumra, tehát a későbbi ellenes és győztes államokra 5·1, végül a későbbi semleges külföldre, nevezetesen Hollandiára és Svájcra 0·5 % jutott. A fenmaradó 36·2 % erejéig, aránylag tekintélyes összeggel, 2·9 milliárd koronával belföldi tőkeforrások vettek részt a magyar állam hiteligenyeinek kielégítésében. Leginkább a külföldi hitelezőkre való tekintettel a háború előtti magyar államadósságnak igen jelentékeny hányada, és pedig 30·4 %-a, vagyis 2·5 milliárd korona névértékű címlet aranyra és gyakorlatilag külföldi valutára szolt.

Az államadósságoknak itt kimutatott álladéka alapján a háború előtt igen jelentékeny volt a külföldre évenként kifizetett államadóssági kamatok összege. Az 1913 évi költségvetés külföldi államadóssági kamatszolgálatra 171 millió aranykoronát vesz fel. A trianoni békeszerződés 186. §-a értelmében a háború előtti Magyarország államadósságai megosztásra kerültek a mai Magyarország és az utódállamok között. A megosztás kulcsa a beruházásokra fordított, vagyis a zálogtárgyakkal biztosított államadósságoknál az az arány, ahogy a zálogul szolgáló javak a békeszerződés rendelkezései szerint az egyes államoknak jutottak, míg a többi államadósságnál — a kivételes

elbánás alá eső néhány címlet leszámításával — 45·733 %-ban állapított meg. Csupán az említett határozmányok alapján Magyarország háború előtti adóssága és az ebből folyó kamatszolgálat még nem csökkenék olyan mértékben, amilyen a megmaradt népesség 36·0 %-os, a megmaradt terület 28·1 %-os és megejtett számítások szerint megmaradt nemzeti vagyon és nemzeti jövedelem átlagosan 38·7 %-os arányának megfelelően. A tényleges csökkenés azonban úgy a tőkeálladék, mint a kamatszolgálat tekintetében nagyobb a koronaárfolyam romlásából származó értékvesztés folytán. Az értékvesztés a külföldi tőkeálladékot és ennek kamatszolgálatát is kétségtelenül erősen érinti, de mégsem olyan mértékben, mint a belföldi részt, miután az aranyra és gyakorlatilag külföldi valutára szoló címletek, melyeknek kibocsátása a külföldi hitelforrásokra való tekintettel történt, a külföldi hitelezőknél nagyobb arányt képviselnek.

A háború előtti adósságok megosztására irányuló munkálatok az 1924. év végéig még nem nyertek befejezést. Ezen átmeneti helyzet folytán s másrésről azért, mert az államháztartás egyensúlya nem volt biztosítható, a háború előtti államadósságok külföldi kamatai az 1923 naptári évben egyáltalán nem kerültek kifizetésre, 1924-ben pedig csak az Osztrák Magyar Államvasút Társaság magyarországi vonalainak megváltása folytán elvállalt adósság címén fizetett a magyar állam külföldre, és pedig Ausztriába kamatokat, illetőleg járadékot. E fizetések összege 161.404 aranykorona.

A háború kezdetétől a békeszerződés életbeléptéig felvett államadósságok külföldi kamatfizetését illetőleg mindenekelőtt a hadikölcsönökre teljesített fizetések veendőik figyelembe. A hadikölcsönöknek a mai Magyarországra eső 9.402,880.000 korona névértékű címlet jut, melynek egyenértéke az 1924/25. évi állami költségvetésnél alapul vett átszámítási kulccsal 37.435 aranykorona. E külföldön elhelyezett hadikölcsönkötvények kamatai fejében 1923-ban 28.536, 1924-ben 595 aranykorona értékű kifizetés történt. A háború kezdetétől a békeszerződés életbeléptéig keletkezett külföldi tartozások álladékat képezik még: egy 64·5 millió koronás ukrán pénztárjegykölcsön, három, együttesen 1.445.806.500 német márka névértékű váltókölcsön, valamint egy bankcsoporttól felvett 600 millió koronás váltókölcsönből a bécsi Union-bankkal szemben fennálló

25,296.000 korona hátralék. E kölcsönök után az 1923. és 1924. naptári években kamatfizetés nem történt. Ide sorozandó végül a hadifoglyok hazaszállításának céljaira hét külföldi államtól felvett és összesen 1,616.810 aranykoronával egyenértékű kölcsön, továbbá a lisztbehozatal céljaira az Északamerikai Egyesült Államoktól felvett kölcsönnek 1,939.000 dollár és az Angliától ugyane célra felvett kölcsönnek 79.998 fontsterling tőkeösszege, melyekre 1924-ben 588.523 aranykoronás kamatfizetés történt. A háború kezdetétől a békeszerződésig felvett kölcsönökre teljesített külföldi kamatfizetések címén tehát 1923-ra 28.536, 1924-re 589.118 aranykorona értékű összeg mutatható ki.

A trianoni békeszerződés életbelépte után néhány kisebb kölcsönügylet és az ország pénzügyi újjáépítésére szolgáló kölcsön kontrahálta a külföldön. A kisebb tartozások csoportját egy 10 millió svájci frankos valutaelőlegkölcsön, a Magyar Nemzeti Bank részére az Angol Banktól felvett 4 millió fontsterlinges, továbbá a budapesti vámmentes kikötő építésére igénybevett 15 millió francia frank tőkeösszegű kölcsön képezik, amelyek az utóbbi kivételével egészen rövidlejáratú hitelek. A kölcsönöknek ebbe a csoportjába sorozható meg a Duna—Száva—Adria-vasútra vonatkozó nemzetközi egyezmény értelmében az 1968 évig vállalt évi 3,125.000 aranyfrankos kamatgarancia. A fenti tartozások után esedékes kamatok közül 1923-ban a 10 millió svájci frankos valutaelőlegkölcsönnek 325.083 aranykoronával egyenértékű kamatai kerültek kifizetésre, míg 1924-ben ugyanezen kölcsön kamatain kívül az Angol Banktól a Magyar Nemzeti Bank részére felvett 4 millió fontsterling előleg, a budapesti vámmentes kikötő építésére szolgáló kölcsön után és a Duna—Száva—Adria vasútert vállalt kamatgarancia címén összesen 6,228.202 aranykorona értéknek megfelelő összegben fizetett a magyar állam a külföldre kamatokat.

Az 1924. év folyamán a külföldre folyósításra került az ország pénzügyi újjáépítésére felvett kölcsön 1925. február 1-én esedékes kamatainak biztosítása címén 11,236.459 aranykorona. A háború után felvett államadósságok külföldi kamatszolgálatának eredménye gyanánt tehát összesen fizetési mérlegünket 1923-ban 325.083, 1924-ben 17,789.744 aranykorona értékű passzívum terheli.

A fentiek alapján végeredményben a külföldi államadóssági kamatszolgálat főösszegét 1923-ra 353.619, 1924-ben 18,540.266 aranykoronában állapítjuk meg.

b) *Kötvénykamatok.*

A háború előtt igen jelentékeny volt a külföldön elhelyezett különféle kötvények (vasúti, községi, egyéb kötvények és záloglevelek) tőkeálladéka és évi kamat áruléka. Feller Frigyesnek a háború előtti fizetési mérleg alakulására vonatkozó munkálatában közzétett adatok szerint a külföldön elhelyezett ilyen kötvények álladéka 1853 millió korona volt s ezek után 72 millió korona kamat ment ki évenként a külföldre. A különféle kötvények alapján fennálló tőke- és kamattartozás a trianoni békeszerződés után túlnyomó részben a megmaradt ország terhe maradt, miután a címletek, aránylag csekély kivétellel, budapesti pénzügyintézetek kibocsátványai. Az évi kamatfizetés mindennek dacára a háború előttinek csak kicsiny hányada, amit a korona árfolyamhanyatlása folytán bekövetkezett értékdevalvációval magyarázhatunk. Ezidő szerint a fixkamatozású kötvények kamattétele oly jelentéktelen értéket képvisel, hogy a kötvénybirtokosok a kifizetésre esedékessé vált tételeknek egy nagy hányadát fel sem veszik. Egyik nagyobb kötvénykibocsátóintézetünk mérlegében például a folyóvá tett kamatok összege 1913-ban 65.474, 1922-ben pedig már 28,407.382 koronával van kimutatva. Érthető ezek után, hogy a pénzügyintézetek által teljesített kötvénykamattartozás ellenértéke gyanánt a hegyüjtött adatok alapján 1923-ra 92.728, 1924-re 136.843 aranykoronát kapunk.

c) *Egyéb kamatfizetés.*

A külföldi kamatfizetések sorában az államadósságok és a kötvények után történt kamatfizetés-eken kívül még egyéb kamattételek is szerepet játszanak. Számottevőbb tételt jelentenek ezek között a malmok és cukorgyárak által felvett campagnehitelekre, továbbá a pénzügyintézetek által különféle külföldi tartozásokra fizetett kamatok.

Az igénybevett külföldi campagnehitelek után 1923-ban a malomipar 60 073 svájci frank, 1924-ben a malomipar 20.311 fontsterling, 75.243 dollár és 37.177 svájci frank, a cukoripar 12 000 dollár és 2500 angol font kamatfizetést teljesített. Ezeket a tételeket a svájci frankkal fennálló érmeárfolyamával és az egyes valuták zürichi évi átlagárfolyamával dolláralapon átszámítva, 53 500 aranykoronát tesz ki az 1923. évben és 960.696 aranykoronát az 1924. évben lerótt kamatok összege.

A nagyobb budapesti pénzügyintézetek a különféle, nagyrészt rövidlejáratú, náluk el-

helyezett hitelek után az 1923. évben kifizetett kamatok címén 1.355.521, az 1924. évi kamatok címén 2.751.080 aranykoronával egyenértékű kiadást mutatnak ki. A pénzintézeteken kívül az ország egyéb gazdasági tényezői közül a malom- és cukoripar külföldi kamatfizetéseit vettük tekintetbe. Más tényezők hasonló teljesítményeiről nincsenek adataink, ezek azonban viszonylagosan mindenestre csak kisebb jelentőségűek, ezért a nagyobb pénzintézetekre megállapított eredményt kiegészítés nélkül vesszük számba.

25. Osztalékok.

A külföldre menő részvényosztalék értékösszegét azon kimutatások alapján állapítjuk meg, melyeket a nagyobb budapesti pénzintézetek a maguk és a vállalataik részvényei után történt osztalékfizetésekre nézve összeállítottak. E kimutatásoknak különféle valutákban feltüntetett összegeit a zürichi jegyzés évi átlagával dolláralapon átszámítva, a kérdéses osztalékfizetés 1923. évi eredményeként 317.543 aranykoronát, 1924. évi eredményül pedig 919.020 aranykoronát kapunk.

A háború előtt Fellner Frigyes számításai szerint évenként mintegy 27 millió aranykorona részvényosztalék ment ki Magyarországból a külföldre. A részvények osztalékjövödelme a háború előtti állapothoz képest általában igen nagy mértékben csökkent, a külföld tehát magyarországi részvénytulajdona után még abban az esetben is, ha háború előtti részvénytulajdonát megtartotta, sőt növelte, aránytalanul kisebb jövedelmet élvezett a közelmúlt években, mint a háború előtt. Az osztalék összegének csekélysége folytán igen sok részvénytulajdonos és különösen a külföldi részvénytulajdonosok, esedékesekké vált részvényeiket be sem váltották. A külföldi részvényeknek egy tekintélyes hányadáról fel kell tételeznünk, hogy egyáltalán nem került kifizetésre. A magyar részvények külföldi tulajdonosainak zöme a budapesti nagy pénzintézeteknek és ezek vállalatainak a részvényeiben van érdekelve, feltételezhető ennél fogva, hogy a szóbanlévő intézeteknél került kifizetésre annak az osztalékösszegnek nagy része, amit külföldiek magyarországi részvényekért kaptak. Bármennyire alacsonynak látszik is a háború előtti tételhez viszonyítva a nagyobb pénzintézetek által ilyen címen kifizetett összeg, ezt, miután a más utakon lebonyolított külföldi osztalékfizetés nem lehet jelentékeny, az országos eredményt reprezentáló tételnek tartjuk. A pénzintézeteknek fenti adatai szerint az 1924. évben külföldre fize-

tett osztalék csaknem háromszorosa volt az 1923. évben kifizetett osztaléknak. Az emelkedés ugyan mindössze körülbelül csak 600 ezer aranykoronás különbözetet jelent, de jelzi egyrészt a részvények jövedelmezősége szempontjából a háború előtt fennállott kedvezőbb helyzet irányában való megindulást, másrészt a külföldi részvényeseknek magyarországi részvényvagyonuk hozadékáért való tömegesebb jelentkezését.

V. Különféle tételek.

26. Hajózási és vasúti forgalomból származó kiadások.

a) Külföldi hajózási vállalatok bevétele a Magyarországon folytatott szállításokból.

A tranzitó szállítást figyelmen kívül hagyva, a Magyarországon teljesített hajófuvarozás szempontjából három külföldi hajóvállalat bír jelentőséggel. E vállalatok magyarországi üzleti eredményeire vonatkozólag nem sikerült megbízható adatokat szereznünk, megjegyzendő azonban, hogy az 1923. és 1924. évi hajózási üzlet eredménye általában és a külföldi vállalatok magyarországi szállításaira vonatkoztatva is kedvezőtlennek mondható, úgy, hogy a kérdéses vállalatok a tárgyalt időszak alatti hajózási szolgáltról összeállított számadataikban veszteséget mutatnak ki. E veszteség mellett azonban figyelembe kell venni az egyik nagy külföldi hajóstársaság által fentartott vasúti és bányauzemben felmerült kiadások és bevételek egyenlegét, amely a hajózásról feltüntetett veszteségeket ellensúlyozó tétel gyanánt jelentkezik. Ennek alapján megállapíthatjuk, hogy a végeredmény az ország fizetési mérlegének aktív, vagy passzív oldalán érdemleges eltolódást nem okoz.

b) Magyar hajózási vállalatoknak a külföldi és tengeri szállítások kapcsán felmerült kiadásai.

Külföldi folyami útvonalon egy magyar vállalat végez jelentékenyebb fuvarozást, amelynek idevonatkozó bevételeit a mérleg másik oldalán kimutattuk. E bevételekkel szemben itt most a megfelelő kiadásokat kell számításba venni. A vállalatot beszerzett kimutatás a tranzitó- és a külföldi szállításból származó bevételeknek, továbbá az ezekre együttesen fordított kiadásoknak az adatait tartalmazza. Az említett kiadási tételt megsztva abban az arányban, ahogy a tranzitó- és a külföldi szállítási bevételi tételek megsztlanak és a feltüntetett különféle valuták zürichi évi átlagárfolyamával ezt átszámítva,

1,200.828 aranykorona a kiadások 1923. évi és 1,268.097 aranykorona azoknak az 1924. évi összege.

A tengeri hajózásban ezidőszerint szintén csak egy magyar vállalat játszik szerepet, amelynek üzemfentartási kiadásai 1923-ra 4,346.447, 1924-re 3,660.707 aranykoronában mutathatók ki.

A magyar hajósvállalatoknak a külföldi szállításokkal kapcsolatos kiadásait ezek után az 1923. évre 5,547.275, az 1924. évre vonatkozólag 4,328.804 aranykoronában állapíthatjuk meg.

c) *Vasúti kocsibérekől származó kiadások.*

A vasúti kocsibérek címén a M. Kir. Államvasutaknak a külföldi vasutakkal szemben felmerült számlája alapján jelentkező kiadásokat kell tekintetbe venni. E kiadásoknak havonként részletezett adatai állanak rendelkezésünkre az 1923. és 1924. évekről. A kimutatott valutaösszegeket a megfelelő havi átlagárfolyamokkal a zürichi jegyzés szerint dolláralapon átszámítva, a kocsibértartozások összege 1923. évre 125.457, 1924. évre 168.703 aranykorona.

27. *A kivándorlással és magyarok külföldi tartózkodásával kapcsolatos kiadások.*

a) *A kivándorlók által elvitt összegek.*
A vándormozgalomból származó tőkekivittelt illetőleg a mai Magyarországra nézve csupán az amerikai kivándorlás bír fontossággal. Idevonatkozólag a magyar Kivándorlókat és Visszavándorlókat Védő Iroda által összeállított adatok alapján állapítjuk meg a kivitt tőkék összegét. Az 1923. évben Északamerikába 4905, Délamerikába 162 kivándorló ment ki az országból. Az ezek által kivitt összeg kiszámításánál mindenekelőtt a hajójegy árát kell figyelembe venni, amely 1923-ban — általánosan harmadosztályú utazást véve alapul — Északamerikába 102.5 dollár, Délamerikába 14 angol font, vagyis keréken 64 dollár volt. A tapasztalat szerint az Északamerikába kivándorlóknak körülbelül a fele amerikai hozzártartozóiktól kapja a jegyet, tehát a hajójegy árát mint az ország fizetési mérlegét érintő tételt csak az utasok felére lehet tekintetbe venni. Az útiköltség fedezésére kivitt összeg ennél fogva az Északamerikába kivándorlóknál 251.330, a Délamerikába kivándorlóknál 10.368 dollárra tehető. A Magyar Kivándorlókat és Visszavándorlókat Védő Iroda kimutatása szerint az 1923. évi kivándorlók

magukkal vittek még 113.677 dollár és 396 angol font készpénzt. E tételek végeredményeképpen összesen 1,861.398 aranykoronában állapítjuk meg az amerikai kivándorlás folytán az országból kivitt 1923. évi összeget.

Az 1924. év folyamán 2107 kivándorló hagyta el az országot és ezek közül 2015 Északamerikába, 92 pedig Délamerikába ment. A hajójegy áráként Északamerikába, mint az előző évben 102.5 dollárt és Délamerikába 14 angol fontot számítva és ezt az északamerikai kivándorlóknál ugyancsak az utasok felére véve tekintetbe, az útiköltség fedezésére fordított belföldi tőke 108.972 dollárt tesz ki. A Kivándorlókat és Visszavándorlókat Védő Iroda szerint a távozók magukkal vittek 43.943 dollár és 573 angol font készpénzt. A kivándorlás folytán az országból az 1924-ben elvitt összeg ennek alapján 767.116 aranykoronára tehető.

b) *Külföldön tartózkodó magyar állampolgárok Magyarországból származó jövedelmeiből a külföldön elköltött összegek.*

Ezen a címen Magyarországra nézve nagyobb kiadási tételt jelent egyrészt a szórakozás és üdülés céljából külföldre utazó magyarok által kiadott pénz, másrészt a külföldi főiskolák magyar hallgatói által elköltött összeg. A szórakozás, üdülés céljából, vagy más okból külföldön utazó magyarok számát nem ismerjük. Magyarországnak fürdőhelyei nincsenek s a nemzetközi érintkezésben a háború által okozott hosszas megszakítás a külföldi utazások utáni vágyat és eziránti áldozatkészséget okvetlenül nagymértékben fokozta, a magyarok által idegen országokban megtett utazások terén ennél fogva elég nagy költségek merülhettek fel.

A külföldi utazásokhoz szükséges valuták legnagyobb részét 1923-ban és 1924-ben a fennállott korlátozások miatt az igénylők nem a szabadforgalomban, hanem az állami jegyintézetnél, illetőleg a Magyar Nemzeti Banknál, vagy pedig a kiutalásra feljogosított pénzintézeteknél szerezték be. Az utazási célokra kiadott valuták értékére vonatkozólag a jegyintézet, illetőleg a jegybank, továbbá a nagyobb budapesti pénzintézetek kimutatásai rendelkezésünkre állanak, amelyek végeredményben 6,913.358 aranykorona 1923. évi és 4,948.477 aranykorona 1924. évi értékösszeget tüntetnek fel. Figyelembe kell vennünk, hogy a kiutazók egy része nem a jelzett helyeken, hanem illegálisan szerezte be, vagy saját készleteiből fedezte a kérdéses valutaszükségletet. Miután az 1924. év folya-

mán a valutaforgalmat korlátozó rendeletekben lényeges enyhítések történtek és alaposan feltételezhető, hogy ebben az évben az utazási célokra igényelt valuták fedezésénél a jegybank és a nagy pénzintézetek szerepe erősen csökkent, erre való tekintettel az 1923. évi összegnek 20, az 1924. évinek 100%-al való emelését látjuk indokoltnak, úgy hogy az

országnak ezt a kiadását hozzávetőleg 1923-ra 8·3, 1924-re 9·9 millió aranykoronára tesszük.

A külföldi főiskolákat látogató magyar hallgatók száma a m. kir. központi statisztikai hivatal által a külföldi egyetemektől közvetlenül beszerzett adatok szerint 1923-ban 1.114, 1924-ben 926 volt. Ezeknek ellátási költségeire az országból kimenő összeget

1. sz. táblázat. — *Tableau 1.*

Magyarország 1923. és 1924. évi nemzetközi fizetési mérlegének összeállításánál használt valuta-átszámítási kulcsok.

Taux de calcul de change employés lors de la confection de la balance internationale des paiements de la Hongrie pour 1923 et 1924.

1 dollár = 4.935 aranykorona

1 dollar = 4.935 couronnes-or

C o n t r e - v a l u t e	1 holland forint ellenértéke 1923-ban <i>1 florin hollandais</i> en 1923	} 0·3909	dollár, 1924-ben <i>dollar, en 1924</i>	} 0·3820	dollár <i>dollar</i>
	1 svájci frank ellenértéke 1923-ban <i>1 franc suisse</i> en 1923	} 0·1805	" " "	} 0·1819	"
	1 fontsterling <i>1 livre sterling</i> " 1923-ban en 1923	} 4·565	" " "	} 4·412	"
	1 francia frank <i>1 franc français</i> " 1923-ban en 1923	} 0·06061	" " "	} 0·05219	"
	1 lira <i>1 lire</i> " 1923-ban en 1923	} 0·0459	" " "	} 0·04357	"
	1 belga frank <i>1 franc belge</i> " 1923-ban en 1923	} 0·05215	" " "	} 0·04549	"
	1 dán korona <i>1 couronne danoise</i> " 1923-ban en 1923	} 0·18307	" " "	} 0·16404	"
	1 svéd korona <i>1 couronne suédoise</i> " 1923-ban en 1923	} 0·2655	" " "	} 0·2672	"
	1 norvég korona <i>1 cour. norvégienne</i> " 1923-ban en 1923	} 0·1681	" " "	} 0·139	"
	1 spanyol peseta <i>1 peseta espagnole</i> " 1923-ban en 1923	} 0·14418	" " "	} 0·13344	"
	1 cseh korona <i>1 couronne tchéco-slovaque</i> " 1923-ban en 1923	} 0·02952	" " "	} 0·02952	"
	1 lei <i>1 leu</i> " 1923-ban en 1923	} 0·00486	" " "	} 0·004985	"
	1 lengyel márka <i>1 mark polonais</i> " 1923-ban en 1923	} 0·000012624	" " "	} —	"
	1 lengyel zloty <i>1 zloty polonais</i> " 1923-ban en 1923	} —	" " "	} 0·1843	"
	1 osztrák korona <i>1 couronne autrichienne</i> " 1923-ban en 1923	} 0·00001396	" " "	} 0·00001409	"
	1 leva <i>1 leva</i> " 1923-ban en 1923	} 0·008239	" " "	} 0·0072651	"
	1 dinár <i>1 dinar</i> " 1923-ban en 1923	} 0·01062	" " "	} 0·01278	"
	1 aranykorona <i>1 couronne or</i> " 1923-ban en 1923	} 0·20263	" " "	} 0·20263	"
	1 aranymárka <i>1 mark-or</i> " 1923-ban en 1923	} 0·238209	" " "	} 0·238209	"
	1 aranyfrank <i>1 franc-or</i> " 1923-ban en 1923	} 0·19295	" " "	} 0·19295	"

1 magyar korona a korona bécsi átlagos havi árfolyamán keresztül a zürichi havi átlagos árfolyam alapján számítva

Valeur de la couronne hongroise (calculée sur la base des cotes mensuelles moyennes de la couronne à Vienne et à Zurich)

1923.	\ január } janvier	hóban	0·0003437	dollár	1924.	\ január } janvier	hóban	0·000028085	dollár
"	\ február } février	"	0·00029609	"	"	\ február } février	"	0·00001797	"
"	\ március } mars	"	0·00022697	"	"	\ március } mars	"	0·000013143	"
"	\ április } avril	"	0·00017799	"	"	\ április } avril	"	0·000011333	"
"	\ május } mai	"	0·00015349	"	"	\ május } mai	"	0·000009843	"
"	\ június } juin	"	0·00011154	"	"	\ június } juin	"	0·000009902	"
"	\ július } juillet	"	0·000056023	"	"	\ július } juillet	"	0·000011144	"
"	\ augusztus } août	"	0·000034031	"	"	\ augusztus } août	"	0·000011851	"
"	\ szeptember } septembre	"	0·000032508	"	"	\ szeptember } septembre	"	0·000011965	"
"	\ október } octobre	"	0·000033428	"	"	\ október } octobre	"	0·00001229	"
"	\ november } novembre	"	0·000033069	"	"	\ november } novembre	"	0·000012732	"
"	\ december } décembre	"	0·000031354	"	"	\ december } décembre	"	0·00001302	"
évi átlagban <i>en moyenne annuelle</i>		"	0·0001251	"	évi átlagban <i>en moyenne annuelle</i>		"	0·0000136818	"

egyénekenként átlag magasabbra kell becsülnünk, mint azt az értéket, amely a magyar egyetemek külföldi hallgatóinak támogatására az országba érkezik. A tapasztalat szerint ugyanis az utóbbiak sokkal kevésbé támaszkodhatnak az országon kívüli hozzátartozók vagyoni, vagy jövedelmi feleslegeire és sokkal inkább vannak a tartozódásuk helyén igénybevehető kereseti forrásokra és jótékonyságra utalva, mint a Magyarországból külföldi egyetemekre távozók. Erre való tekintettel a külföldi főiskolák magyarországi hallgatói részére az országból küldött támogatás címen személyenként és havonként átlag 20 dollárt veszünk számításba s ezen az alapon évenként tizhónapi tanulmányi időt számítva, 1923-ban 1114 hallgató után 222.800 dollár, 1924-ben 926 főiskolai hallgató után 185.200 dollár volna az országból a külföldre menő értékösszeg. — Az 1923. évi dollártétel ellenértéke ugyanánt kerekszámában 1·1, az 1924. évre kimutatott dollártétel ellenértéké pedig 0·9 millió aranykoronában vehetjük fel a fizetési mérlegbe állítandó eredményt.

c) A magyar diplomáciai és konzuli szolgálat külföldi kiadásai.

A magyar diplomáciai és konzuli szolgálatnak az 1923. és 1924. évi naptári évekre vonatkozó adatai nem egyezhetnek pontosan az állami költségvetési adatokkal, miután ez utóbbiak nem naptári év szerint, hanem az év közepétől és pedig június 1 től a következő év közepéig, június 30-ig terjedő időszaknak megfelelően állítatnak össze. A naptári év szerinti kimutatáshoz egészen pontos számadások nem állnak rendelkezésünkre, az eredmény azonban, melyet a naptári évre vonatkozólag itt feltüntetünk, a teljesen precíz eredménnyel szemben csak csekély eltérést jelenthet. A külföldi külügyi szolgálat 1923. évi és 1924. első félévi költségeiről vezetett számadások magyar koronaértéket mutatnak ki. Ezeket a korona megfelelő időszaki átlagárfolyamaival a zürichi, illetőleg a zürichi—bécsi jegyzés szerint és a dollárparitás figyelembevételével átszámítva, az 1923. évre személyi járandóságok címén 1,934.980, dologi és átmeneti kiadások címén 738.794, tehát összesen 2,673.774 aranykoronát kapunk.

2. sz. Táblázat. — Tableau 2.

A mai Magyarország területén lévő pénzintézetek által a trianoni békeszerződés folytán idegen fenhatóság alá került területeken lévő községi, közhasznú művekre és jelzálogilag lekötött ingatlanokra folyósított kölcsönök állománya.

Effect f des prêts versés, par les établissements de crédit situés sur le territoire de la Hongrie actuelle, sur des exploitations communales d'intérêt public et sur des immeubles gagés par hypothèque se trouvant dans les territoires hongrois transférés, en vertu du traité de Trianon, aux Etats successeurs.

A terület megnevezése, amelyre a községi és közhasznú művekre, illetőleg jelzálogos biztosítás mellett ingatlanokra a kölcsönök kiadattak <i>Désignation du territoire où se trouvaient les exploitations communales d'intérêt public, respectivement les immeubles hypothéqués</i>	A községi és közhasznú művekre folyósított kölcsönök álladéka az 1922. év végén <i>Effectif, à la fin de 1922, des prêts versés sur les exploitations communales d'intérêt public</i>		A jelzálogos biztosítás mellett ingatlanokra folyósított kölcsönök álladéka az 1921. év végén <i>Effectif, à la fin de 1921, des prêts versés sur des immeubles hypothéqués</i>	
	ezer kor. milliers de cour.	%	ezer kor. milliers de cour.	%
Cseh-Szlovákia — Tchéco-Slovaquie . . .	115.269	27.8	141.839	23.2
Jugoszlávia — Roy. Serbe-Croate-Slovène . .	111.553	26.8	250.085	40.9
Románia — Roumanie . . .	184.173	44.3	210.719	34.4
Ausztria — Autriche . . .	3.165	0.8	8.463	1.3
Olaszország — Italie . . .	1.378	0.3	941	0.2
A békeszerződés által Magyarországtól elszakított terület összesen — Dans tous les territoires hongrois transférés aux Etats successeurs	415.538	100.0	612.047	100.0

Ugyanilyen számítással az 1924. évre a személyi járandóságok összegét 2.285.700, a dologi és egyéb kiadások összegét 682.969, vagyis az összes kiadásokat 2.968.669 aranykoronában kell felvennünk.

d) *Az idegen államok külképviseleti hatóságai által Magyarországon elért bevételek.*

A nemzetközi személyi forgalomnak az útlevélnépszerűséggel való megkötése folytán a háború után a külképviseleti hatóságoknak fokozottabb ezirányú tevékenységével párhuzamosan növekedtek a konzuli illetékek és főként a vízumdíjak címén a magyarok részéről külföldi számlára lerótt fizetések. A kérdéses címen befolyt díjak összege a m. kir. központi statisztikai hivatal által a Budapesten

működő külföldi konzulátusoktól beszerzett hozzávetőleges adatok szerint úgy 1923-ban, mint 1924-ben körülbelül 1.6 millió aranykorona volt.

28. *Egyéb tételek.*

a) *A biztosítási, közvetítői és hasonló üzleti tevékenység fejében a külföldre fizetett összegek.*

A külföldi biztosítótársaságok tevékenysége Magyarországon a háború előtt elég nagyarányú volt és elég jelentékeny volt az az összeg, amellyel a külföldi intézetek az itteni biztosítások révén kereseti számlájukat növelték. Fellner Frigyes egyetemi tanárnak az ország fizetési mérlegének alakulására vonatkozólag a háború előtt végzett számításai szerint hozzávetőleg 3.3 millió korona volt a külföldi biztosítóintézetek magyarországi díjbevételeinél a kifizetett kárösszegek, továbbá a díjtartalékok képzésére, tisztí fizetésekre, szervezési és igazgatási költségekre fordított összegek levonása után mutatkozó felesleg, amely mint tiszta passzívum a külföldde szemben az országot terhelte.

A háború után a biztosításüggyel kapcsolatban a külfölddel szemben lebonyolított fizetések tekintetében a helyzet lényegesen megváltozott. A külföldi biztosítótársaságok egy része kivonult az országból. Miután a biztosítási üzlet a valutáris eltolódások következtében általában megbénult, az ittmaradt külföldi intézetek jórésze nem fejtett ki rendszeres üzleti tevékenységet. A rendkívüli viszonyok folytán a szóbanforgó külföldi intézetek működésének eredményéről nem volt módunkban pontos adatokat összeállítani. Néhány jelentékenyebb külföldi intézetnek az 1923. és 1924. évi üzletek itteni eredményeiről közzétett számadásai a beszedett díjakkal szemben kiadási többletet mutatnak ki, amelyet az említett számadások adatai alapján az összes itt működő külföldi intézetekre nézve néhány százezer aranykoronára lehet becsülni. Ugyanennyire volt becsülhető a magyar biztosítótársaságok külföldi üzletei után az ország terhére az 1923. és 1924. évre mutatkozó passzívum, úgy hogy ezáltal az aktív és passzív oldalt kiegyenlítettnek találjuk.

A jutalékokra vonatkozólag, megbízható adatok híján, nem áll módunkban pontosabb becslést eszközölni, valószínű azonban, hogy végeredményben az országgal szemben mutatkozó külföldi jutalékszámra nem tesz ki érdemleges összeget. Pozitív adataink csupán a pénzintézetek által fizetett jutalékokra nézve vannak, melyek az 1923. évre 15.000, az

3. számú táblázat. — Tableau 3.

A külföldi adósoktól a háború előtti követelésekre a nagyobb budapesti pénzintézetekhez befolyt törlesztések összege 1923-ban és 1924-ben.

Montant des amortissements payés, en 1923 et en 1924, par les débiteurs étrangers, sur les dettes d'avant-guerre, aux principaux établissements de crédit de Budapest.

A fizetés teljesítése szempontjából mérvadó külföldi állam megnevezése <i>Désignation de l'Etat ayant effectué des payements</i>	1923-ban — En 1923				1924-ben — En 1924			
	<i>Montant des amortissements payés en couronnes-or</i>							
	Közégségi és közkölcsönökre — sur d'emprunts communaux et publics	Jelzálogos kölcsönökre — sur d'emprunts hypothécaires	Más háború előtti követelések — sur d'autres dettes d'avant-guerre	Az összes <i>Total</i>	Közégségi és közkölcsönökre — sur d'emprunts communaux et publics	Jelzálogos kölcsönökre — sur d'emprunts hypothécaires	Más háború előtti követelésekre — sur d'autres dettes d'avant-guerre	Az összes <i>Total</i>
	<i>befolyt törlesztések össz. aranykoronákban.</i>							
Cseh-Szlovákia — Tchéco-Slovaquie . .	333.156	877.296	379.795	1,590.247	1,226.799	1,302.145	133.024	2,661.968
Jugoszlávia — Royaume des Serb. Croat. et Slovènes	1.792	153.507	30.128	185.427	9.312	239.241	15.790	264.343
Románia — Roumanie	19.758	123.920	11.779	155.457	15.126	144.754	18.273	178.153
Olaszország — Italie	799	266	52	1.117	—	3.859	230	4.089
Anglia — Angleterre	—	—	960 236	960.236	—	—	201.082	201.082
Franciaorsz. — France	—	—	293.132	293.132	—	—	141.754	141.754
Összesen — Total	355.505	1,154.989	1,675.122	3,185.616	1,251.237	1,689.999	510.153	3,451.389

1924. évre 16.000 aranykorona fizetést tüntetnek fel. Jelentékenyebb jutalékfizetésekről lehetne szó a külföldi viszonylatban az értékpapírarbitrage-üzletből kifolyólag, ennek megállapítása azonban még becslésszerűleg sem lehetséges. Az értékforgalom két iránya egyébként itt is jórészen kiegyenlítést nyers a fizetési mérleget érintő egyenleg összege nem lehet tetemes.

b) Posta-, távirda- és telefonszolgálatból kifolyólag a külföldnek fizetett összegek.

A posta, távirda és telefon nemzetközi használata fejében a külfölddel szemben felmerült 1923. és 1924. évi tartozások éppen úgy, mint a követelések, az előző évekhez képest tetemes emelkedést mutatnak. A tartozások végszámlája 1923-ra 2,040.037, 1924-re 2,416.412 aranykorona összegű eredményt mutat. Mindkét évben a tartozásoknak körülbelül a fele a távirdaforgalomból származott, míg a távbeszélő- és csomagforgalom nagyjából egy-egy negyedrésszel van a tartozási főösszegben képviselve, ellenben az utalvány- és utánvételi forgalom tétele jelentéktelennek mondható. A tartozások 1924. évi végösszegében az 1923. évi végösszeghez képest mutatkozó emelkedést a távbeszélőforgalom élénkülése idézte elő, melynek következtében itt a tartozási összeg több mint kétszeresre emel-

kedett. A tartozási tételek országszerinti megoszlását feltüntető adatok nagyjában a forgalomnak ugyanazon irányait jelzik, mint a követelési tétel hasonló adatai; a cseh, osztrák és német csomagforgalom mellett azonban előtérbe kerül az amerikai, a távbeszélőforgalomban pedig az osztrákon kívül jelentékenyebb tényező még a cseh és német viszonylat.

c) A szabadalmak, áruminta és védjegyek jogosítványai után a külföldnek fizetett összegek.

A szabadalmi jog gyakorlásából eredő, továbbá a védjegy- és mintalajstromozási díjak címén külföldre történő fizetések összege pontos adatok híján csak becslésszerűleg állapítható meg. A becslésnél alapul vesszük, hogy a m. kir. Szabadalmi Bíróságnál történt bejelentéseknek körülbelül csupán 20%-a belföldi, melyeknek hozzávetőleg felére adnak csak szabadalmat, úgy hogy legfeljebb 10% kerül a külföldön is bejelentésre. Így a külföldre fizetett szabadalmi díjak címén Magyarországot terhelő összeget 1923-ra 1450, 1924-re 870 aranykoronában állapíthatjuk meg.

A védjegylajstromozás folytán külföldre kiadott összeg nagysága tekintetében a berni irodánál lajstromozott védjegyek után fizetett díjakat illetőleg pozitív adatokkal rendelkezünk, melyek szerint 1923-ban ilyen címen 2675, 1924-ben pedig 2339 aranykoronát fizettünk külföldre.

4. sz. táblázat. — Tableau 4.

A nagyobb budapesti pénzintézetek által külföldre eladott és külföldről vásárolt címletpakettek értéke 1923-ban és 1924-ben.*Valeur, en 1923 et en 1924, des paquets de titres vendus et achetés à l'étranger par les principaux établissements de crédit de Budapest.*

A forgalom iránya <i>Direction du mouvement</i>	1923-ban — <i>En 1923</i>			1924-ben — <i>En 1924</i>			
	<i>Valeur des paquets de titres</i>			<i>Valeur des paquets de titres</i>			
	Belföldi <i>intérieurs</i>	Külföldi <i>étrangers</i>	Az összes <i>Total</i>	Belföldi <i>intérieurs</i>	Külföldi <i>étrangers</i>	Az összes <i>Total</i>	
<i>címletpakettek értéke aranykorona — en couronnes-or</i>							
Cseh-Szlovákia <i>Tchéco-Slovaquie</i>	eladás — <i>vente (+)</i>	51294	253979	305273	209487	554515	764002
	vétel — <i>achat (-)</i>	994279	1468759	2463038	210634	974919	1185553
	egyenleg — <i>solde</i>	-942985	-1214780	-2157765	-1147	-420404	-421551
Jugoszlávia <i>Royaume des Serbes-Croat.-Slov.</i>	eladás — <i>vente (+)</i>	—	44821	44821	—	142869	142869
	vétel — <i>achat (-)</i>	409605	200134	609739	96889	132973	229862
	egyenleg — <i>solde</i>	-409605	-155313	-564918	-96889	+9896	-86993
Románia <i>Roumanie</i>	eladás — <i>vente (+)</i>	13916	60935	74851	—	30401	30401
	vétel — <i>achat (-)</i>	440562	—	440562	104887	35399	140286
	egyenleg — <i>solde</i>	-426646	+60935	-365711	-104887	-4998	-109885
Ausztria <i>Autriche</i>	eladás — <i>vente (+)</i>	846914	688868	1535782	514964	885463	1400427
	vétel — <i>achat (-)</i>	1025867	473424	1499291	329877	555079	884956
	egyenleg — <i>solde</i>	-178953	+215444	-36491	-185087	+330384	+515471
Olaszország <i>Italie</i>	eladás — <i>vente (+)</i>	—	—	—	—	151134	151134
	vétel — <i>achat (-)</i>	79	—	79	69	—	69
	egyenleg — <i>solde</i>	-79	—	-79	-69	+151134	+151065
Németország <i>Allemagne</i>	eladás — <i>vente (+)</i>	2822	167321	170143	5705	12041	17746
	vétel — <i>achat (-)</i>	646540	87118	733658	37165	111990	149155
	egyenleg — <i>solde</i>	-643718	+80203	-563515	-31460	-99949	-131409
Franciaország <i>France</i>	eladás — <i>vente (+)</i>	171832	79937	251769	507008	2199065	2706073
	vétel — <i>achat (-)</i>	5	512899	512904	5018	—	58018
	egyenleg — <i>solde</i>	-171827	-432962	-261135	-448990	+2199065	+2648055
Anglia <i>Angleterre</i>	eladás — <i>vente (+)</i>	—	773734	773734	64436	1416	65852
	vétel — <i>achat (-)</i>	—	—	—	18638	18161	36799
	egyenleg — <i>solde</i>	—	+773734	+773734	+45798	-16745	+29053
Svájc <i>Suisse</i>	eladás — <i>vente (+)</i>	234890	293860	528750	353879	8814	362693
	vétel — <i>achat (-)</i>	10	203450	203460	36258	357916	394174
	egyenleg — <i>solde</i>	+234880	+90410	+325290	+317621	-349102	-31481
Hollandia <i>Pays-Bas</i>	eladás — <i>vente (+)</i>	—	14188	14188	—	—	—
	vétel — <i>achat (-)</i>	—	—	—	1994	—	1994
	egyenleg — <i>solde</i>	—	+14188	+14188	-1994	—	-1994
Bulgária <i>Bulgarie</i>	eladás — <i>vente (+)</i>	—	50882	50882	—	—	—
	vétel — <i>achat (-)</i>	—	—	—	—	—	—
	egyenleg — <i>solde</i>	—	+50882	+50882	—	—	—
Északamerikai Egy. Államok <i>Etats-Unis d'Am.</i>	eladás — <i>vente (+)</i>	11607	—	11607	622170	36038	658208
	vétel — <i>achat (-)</i>	—	249094	249094	—	610706	610706
	egyenleg — <i>solde</i>	+11607	-249094	-237487	+622170	-574668	+47502
Egyéb államok <i>Autres Etats</i>	eladás — <i>vente (+)</i>	—	—	—	—	—	—
	vétel — <i>achat (-)</i>	36168	—	36168	5307	79468	84775
	egyenleg — <i>solde</i>	-36168	—	-36168	-5307	-79468	-84775
Összesen : <i>Total :</i>	eladás — <i>vente (+)</i>	1333275	2428525	3461800	2277649	4021756	6299405
	vétel — <i>achat (-)</i>	3553115	3194878	6747993	899736	2876611	3776347
	egyenleg — <i>solde</i>	-2219840	-766353	-2986193	+1377913	+1145145	+2523058

5. sz. táblázat. — Tableau 5.

A magyar állam pénzügyi újjáépítésére az 1924. évben felvett kölcsön.*Emprunt contracté en 1924 pour la reconstruction financière de l'Etat hongrois.*

Kibocsátási ország <i>Etats où l'emprunt a été émis</i>	Összes névérték <i>Value nominale totale</i>		Tiszta bevétel <i>Produit net</i>	Felszabadítások 1924. dec. 31-ig <i>Sommes libérées jusqu'au 31. dec. 1924.</i>
	az eredeti pénz- nemben <i>en devises des pays en question</i>	aranykoronában <i>en couronnes-or</i>		
Nagybritannia <i>Grande Bretagne</i>	1) 7902700	168722645	138352569	67958845
Ész. Am. Egyesült- Allamok ³⁾ <i>Etats-Unis d'Amérique</i>	2) 7500000	37012488	29610000	18476551
Olaszország <i>Italie</i>	3) 170000000	36228046	31445944	17040508
Svájc <i>Suisse</i>	4) 30000000	26196364	21742983	15757648
Svédország <i>Suède</i>	5) 4585000	5994482	4945448	3962147
Hollandia <i>Pays-Bas</i>	6) 5000000	9257466	7683697	5111043
Csehszlovákia <i>Tchéco Slovaquie</i>	7) 83620000	12144840	10049855	10175263
Magyarország ⁸⁾ <i>Hongrie</i>	2) 2350000	11597250	9973635	9973635
Összesen: <i>Total:</i>	—	307153581	253804131	148455640

1) Fontsterl. — *livres sterl.* 2) Dollár — *dollars.*3) Lira — *lires.* 4) Svájci frank — *francs suisses.*5) Svéd korona — *cour. suéd.* 6) Holland forint — *florins holland.* 7) Cseh korona — *cour. tchéco-sl.* 8) Az eredetileg 75 millió dollárban megállapított amerikai kibocsátás az eredetileg 235 millió dollárt kitevő magyar kibocsátásból átvett 15 millió dollárral 90 millió dollárra emelkedett — *Les Etats-Unis d'Amérique s'étaient chargés de 15 millions de dollars de la tranche hongroise représentant primitivement 235 millions de dollars, la tranche des E. U. A., établie primitivement en 75 millions de dollars, s'est élevée à 90 millions de dollars.*d) *Külföldi filmek használatából származó kiadások.*

Magyarország a filmek használatáért igen jelentékeny összegeket juttat a külföldnek a magyar külkereskedelmi statisztikában filmek behozatala címén feltüntetett összegeken felül. A behozott filmek jórészt előjegyzési raktárakba kerülve, használat után újból kiszállítatnak az országból, ezért az áruforgalmi statisztika nem tüntet fel ezzel kapcsolatban a külföld javára írható értékeket. A filmhasználat külföldre menő költségeinek megállapításánál a Mozgóképipari Egyesület adatait vettük figyelembe, melyek alapján a külföldi filmekért kiadott használati díj 1923-ra 923.723, 1924-re 1,135.279 aranykorona értékben állapítható meg.

6. sz. táblázat. — Tableau 6.

Az 1924. december 31-én Magyarországon fennálló külföldi valutatartozások a Magyar Nemzeti Bank kimutatása szerint.*Dettes de devises étrangères subsistant en Hongrie, au 31 décembre 1924, d'après le relevé de la Banque Nationale de Hongrie.*

A tartozást képező valuta-összegek <i>Montant des devises constituant la dette</i>	A valutaösszegek aranykorona értéke <i>En couronnes-or</i>
32.477 holland forint <i>florins hollandais</i>	45.638
179.752 font sterling <i>livres sterlings</i>	4,175.755
14,653.000 lira <i>lires</i>	3,096.505
2 166.258 dollár <i>dollars</i>	10.662.245
6,892.500 cseh korona <i>couronnes tchéco-slovaques</i>	1,032.264
3,900.000 dinár <i>dinars</i>	290.879
579 100.000 osztrák korona <i>couronnes autrichiennes</i>	40.146
3,515.000 lei <i>leus</i>	89.072
107.320 francia frank <i>francs français</i>	28.554
Összesen:	
<i>Total:</i>	19,461.058

e) *Külföldi vállalatok kereseti tevékenysége Magyarországon.*

A Magyarországon működő külföldi vállalatoknak abba a csoportjába, mely a fizetési mérleget érintő érdemleges kereseti tevékenységet fejt ki, s melyről az eddigi tételek során még nem emlékeztünk meg, 12 vállalat tartozik. A vállalatok üzleti eredményeire vonatkozólag, miként a magyar iparvállalatok külföldi kereseti tevékenységének tárgyalásánál már említettük, nem állnak adatok rendelkezésünkre. Az ott kifejtett okok alapján a Magyarországon működő külföldi vállalatok bevételeit a külföldön levő magyar vállalatok bevételeivel kiegyenlítettnek tekintjük s így a fizetési mérlegbe állítandó számszerű összeg megállapítását itt is mellőzzük.

*

Magyarország 1923. és 1924. évi nemzetközi fizetési mérlegének főeredményei az ország és a külföld között lebonyolított gazdasági forgalomnak sajátos méreteit és e méretek különleges eltolódásait mutatják.

Az aktívumot és passzívumot képező nemzetközi fizetések azonos módszerrel megállapíthatóak.

7. számú táblázat. — Tableau 7.

Magyarország külkereskedelmi forgalmának megoszlása országok szerint az 1923. és 1924. években.

Répartition par pays du mouvement du commerce extérieur de la Hongrie en 1923 et en 1924.

Származási, illetőleg rendeltetési országok <i>Pays de provenance, respectivement de destination</i>	1923-ban — En 1923				1924-ben — En 1924			
	Áruforgalom — <i>Mouvement des marchandises</i>	Jóvátételi szállítások — <i>Livraisons à titre de réparations</i>	<i>Mouvement</i>		Áruforgalom — <i>des marchandises</i>	Jóvátételi szállítások — <i>Livraisons à titre de réparations</i>	<i>Mouvement</i>	
			Aranyrúd és arany-pé- náz — <i>de lingots d'or et de monnaies d'or</i>	Ezüst- és egyéb ércpénz — <i>de monnaies en argent et en autre métal</i>			Aranyrúd és arany-pé- náz — <i>de lingots d'or et de monnaies d'or</i>	Ezüst- és egyéb ércpénz — <i>de monnaies en argent et en autre métal</i>
forgalom értéke ezer aranykoronákban — <i>Valeur en milliers de couronnes-or</i>								
I. Kivitel. — I. Exportation.								
Ausztria — <i>Autriche</i>	147509	—	—	156	209611	—	—	150
Csehszlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	39340	—	—	—	138334	—	—	—
Románia — <i>Roumanie</i>	29442	—	—	—	30322	—	—	—
Jugoszlávia — <i>Royaume S. C. S.</i>	16149	7469	—	—	27774	5711	—	—
Németország — <i>Allemagne</i>	20891	—	13	306	45425	—	—	2
Svájc — <i>Suisse</i>	18887	—	3642	342	11676	—	815	105
Olaszország — <i>Italie</i>	26450	1289	—	—	34770	—	—	—
Franciaország — <i>France</i>	1841	—	—	—	2180	—	—	—
Hollandia — <i>Pays-Bas</i>	999	—	—	42	3872	—	—	1
Nagybritannia — <i>Grande-Bretagne</i>	8956	—	1534	295	9431	—	—	—
Lengyelország — <i>Pologne</i>	5796	—	721	—	11861	—	—	—
Északamerikai Egyesült-Áll. <i>Etats-Unis d'Amérique</i>	2083	—	—	—	3034	—	—	—
Egyéb országok — <i>Autres pays</i>	11484	50*)	—	—	38070	—	—	—
Kivitel összesen: <i>Exportation totale:</i>	329827	8808	5910	1141	569360	5711	815	258
II. Behozatal. — II. Importation.								
Ausztria — <i>Autriche</i>	109355	—	85	—	163001	—	127	—
Csehszlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	101888	—	—	—	176805	—	—	—
Románia — <i>Roumanie</i>	43375	—	—	—	55024	—	—	—
Jugoszlávia — <i>Royaume S. C. S.</i>	13337	—	—	—	28341	—	—	—
Németország — <i>Allemagne</i>	60460	—	3	—	88071	—	—	1
Svájc — <i>Suisse</i>	9662	—	—	—	26502	—	100	—
Olaszország — <i>Italie</i>	12816	—	—	—	29474	—	—	—
Franciaország — <i>France</i>	3244	—	—	—	11338	—	—	—
Hollandia — <i>Pays-Bas</i>	6128	—	—	—	8019	—	72	—
Nagybritannia — <i>Grande-Bretagne</i>	6591	—	—	—	15306	—	—	—
Lengyelország — <i>Pologne</i>	27182	—	—	—	38856	—	—	—
Északamerikai Egyesült-Áll. <i>Etats-Unis d'Amérique</i>	15924	—	—	—	17735	—	—	—
Egyéb országok — <i>Autres pays</i>	13055	—	—	—	44356	—	—	—
Behozatal összesen: <i>Importation totale:</i>	423016	—	88	—	702828	—	299	1

*) Görögországba szállított vágó- és igásállatok. — *Animaux de boucherie et de trait exportés en Grèce.*

8. számú táblázat. — Tableau 8.

A m. kir. posta, távirda és telefon külföldi díjkövetelése és tartozásai az 1923. és 1924. években.
Créances et dettes envers l'étranger, à titre de taxes postales etc., de l'Administration royale hongroise des Postes, Télégraphes et Téléphones en 1923 et en 1924.

A külföldi viszonylat megnevezése <i>Désignation de la relation étrangère</i>	1923-ban — <i>En 1923</i>					1924-ben — <i>En 1924</i>				
	<i>Créances et dettes</i>									
	Utárvány-és utárvány- teli — pour mandats- poste et envois contre remboursement	Távbeszélő — pour taxes télé- phoniques	Távirda — pour taxes télé- graphiques	Csomag-és levél- transzit — pour transit de colis et de lettres	Az összes <i>Total</i>	Utárvány-és utárvány- teli — pour mandats- poste et envois contre remboursement	Távbeszélő — pour taxes télé- phoniques	Távirda — pour taxes télé- graphiques	Csomag-és levél- transzit — pour transit de colis et de lettres	Az összes <i>Total</i>
forgalomból származó követelés arany frank — <i>en francs-or</i>										
I. Követelés. — I. Créance.										
Nagybritannia — <i>Grande-Bretagne</i>	—	—	14893	5899	20792	—	—	8085	4839	12924
Németország — <i>Allemagne</i>	—	5630	31333	125163	162126	—	16359	27447	189498	233304
Északamerikai Egyesült Áll. <i>Etats-Unis d'Amérique</i>	—	—	—	89235	89235	—	—	—	55803	55803
Ausztria — <i>Autriche</i>	—	296135	209482	127526	633143	—	398675	272432	213774	884881
Csehszlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	—	16280	199086	133960	349326	—	67582	219177	325089	611848
Jugoszlavia — <i>Royaume S. C. S.</i>	—	—	303853	4441	308294	—	37376	233049	9676	280101
Románia — <i>Roumanie</i>	—	—	230569	2181	232750	—	—	166495	22640	189135
Franciaország — <i>France</i>	—	—	7361	—	7361	—	—	29945	—	29945
Olaszország — <i>Italie</i>	—	—	2441	—	2441	—	—	3164	—	3164
Spanyolország — <i>Espagne</i>	—	—	856	—	856	—	—	1121	—	1121
Lengyelország — <i>Pologne</i>	—	—	—	—	—	—	—	27	—	27
Bulgária — <i>Bulgarie</i>	—	—	13918	—	13918	—	—	5469	—	5469
Egyéb és országonkint meg nem állapítható viszonylat <i>Autres relations et relations ne pouvant être établies par pays</i>	1370	—	—	160257	161627	1296	—	—	3029	4325
Összesen — <i>Total</i> :	1370	318045	1013792	648662	1981869	1296	519992	966411	824348	2312047
II. Tartozás. — II. Dette.										
Nagybritannia — <i>Grande-Bretagne</i>	—	—	11684	—	11684	—	—	33517	—	33517
Németország — <i>Allemagne</i>	—	54493	107525	54071	216089	—	166052	144114	75091	385257
Északamerikai Egyesült Áll. <i>Etats-Unis d'Amérique</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Ausztria — <i>Autriche</i>	—	277185	147594	—	424779	—	366928	179464	—	546392
Csehszlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	—	77307	491416	31637	600360	—	249360	324533	46857	620750
Jugoszlavia — <i>Royaume S. C. S.</i>	—	—	219153	90461	309614	—	50249	251323	156884	458456
Románia — <i>Roumanie</i>	—	—	82453	164767	247220	—	—	119738	190304	310042
Franciaország — <i>France</i>	—	—	103625	—	103625	—	—	110721	—	110721
Olaszország — <i>Italie</i>	—	—	496	—	496	—	—	4829	—	4829
Spanyolország — <i>Espagne</i>	—	—	1775	—	1775	—	—	1559	—	1559
Lengyelország — <i>Pologne</i>	—	—	—	—	—	—	—	1106	—	1106
Bulgária — <i>Bulgarie</i>	—	—	1215	—	1215	—	—	1961	—	1961
Egyéb és országonként meg nem állapítható viszonylat <i>Autres relations et relations ne pouvant être établies par pays</i>	1) 4487	—	—	209373	1) 213860	2) 1270	—	—	18063	2) 19333
Összesen — <i>Total</i> :	1) 4487	408985	1166936	550309	1) 2130717	2) 1270	832589	1172865	487199	2) 2493923

1) Ezenkívül 8.750 aranymárka. — *En plus 8.750 marks-or.*2) Ezenkívül 30.000 aranymárka és 203.625 cseh korona. — *En plus 30.000 marks-or et 203.625 couronnes tchéco-slovaques.*

9. sz. táblázat. — Tableau 9.

Budapest székesfőváros idegenforgalma az 1923. és 1924. években.*Mouvement des étrangers à Budapest en 1923 et en 1924.*

Az idegenek lakhelye <i>Etat où ils avaient leur domicile fixe</i>	1923-ban <i>En 1923</i>	1924-ben <i>En 1924</i>
Ausztria <i>Autriche</i>	16.536	15.431
Csehszlovákia <i>Tchéco-Slovaquie</i>	20.382	13.415
Németország <i>Allemagne</i>	4.959	5.779
Olaszország <i>Italie</i>	1.560	1.417
Franciaország <i>France</i>	1.165	1.022
Nagybritannia <i>Grande-Bretagne</i>	1.805	1.593
Románia <i>Roumanie</i>	12.495	8.870
Jugoszlávia <i>Roy Serbe-Croate-Slovene</i>	4.482	4.371
Északamerikai Egyesült- Államok <i>Etats-Unis d'Amérique</i>	1.987	2.089
Egyéb államok <i>Autres Etats</i>	5.579	4.682
Összesen: — <i>Total</i> :	71.350	58.669

pított tételeinek együttes értéke 1923-ban mindössze 912·3 millió aranykorona volt, míg 1924-ben 1.807·3 millió aranykoronát tett ki. A külföldi fizetési forgalom 1923. évi keretei tehát körülbelül félakkorák, mint az 1924. évek s általában igen szerényeknek mondhatók, sőt úgyszólván jelentékteleneknek, ha leszámítjuk az árúcsere alapján kimutatott értékeket, melyek az aktívum végösszegének 79·3, a passzívum végösszegének 90·2%-át teszik. A tőkebehozatal mindössze 37·1, a tőke kivétel pedig csak 20·8 millió aranykorona értékösszeggel jelentkezik s ha a láthatatlan értéke export és értékimport teljesebb megállapítása esetén e két ellentétes összeg emelkednék is, az eredmény még mindig odamutatna, hogy Magyarország az 1923. év nemzetközi tőkemozgalmában alig játszott szerepet.

A háború előtt, Fellner Frigyes megállapítása szerint, évenként mintegy 350 millió korona kamatot és osztalékot fizetett ki Magyarország külföldi hitelezőinek. A nemzetközi fizetési mérleg 1923. évi alakulására vonatkozó adataink szerint a lerótt külföldi kamatok és osztalékok összege mindössze 2·4 millió aranykorona. A kamatfizetésnek ez a nagyarányú csökkenése azonkívül, hogy a háború utáni területváltozással kapcsolatban, bár annál

10 sz. táblázat. — Tableau 10.

Magyarország által a békeszerződésből kifolyólag haborús tartozásokra teljesített fizetések 1923-ban és 1924-ben.*Payements effectués, en 1923 et en 1924, en vertu du traité de paix par la Hongrie sur des dettes de guerre.*

A fizetések megjelölése <i>Désignation du payement</i>	1923-ban <i>en 1923</i>	1924-ben <i>en 1924</i>
	aranykorona <i>en couronnes-or</i>	
1. Az állam által teljesített fizetések: — 1. <i>Payements effectués par l'Etat</i> :		
a) a békeszerződés alapján létesített clearingben levő tartozásokra — a) <i>sur les dettes constituées en clearing en vertu du traité de paix</i>		
1. Nagy-Britanniának — 1. <i>A la Grande-Bretagne</i>	61.337	4.354.644
2. Franciaországnak — 2. <i>A la France</i>	—	1.419.143
b) Franciaországnak más úton — b) <i>Al. France par d'autres voies</i>		
1. 6 % os konsolidált pénztárjegyek hátralékára — 1. <i>Sur les arrérages des bons consolidés du Trésor à 6 %</i>	—	2.472.553
2. Pesti Hazai Első Takarékpénztár kötvényeiért vállalt kezeségre — 2. <i>Sur la garantie assumée par l'Etat pour les obligations de la Première Caisse d'Epargne Nationale de Pest</i>	398.743	398.743
Az állam által teljesített fizetések összesen: — <i>Payements totaux effectués par l'Etat</i> :	460.080	8.645.083
2. Pénzüntézetek és magánosok által egyesség alapján teljesített fizetések: — 2. <i>Payements effectués, sur la base de conventions, par des établissements de crédit et par des particuliers</i>		
a) Pénzüntézetek fizetései: — a) <i>Payements d'établissements de crédit</i> :		
Nagy-Britanniának — <i>A la Grande-Bretagne</i>	1.462.612	4.157.346
Franciaországnak — <i>A la France</i>	5.612.824	1.699.465
Belgiumnak — <i>A la Belgique</i>	2675	4535
Olaszországnak — <i>A l'Italie</i>	48.022	—
Pénzüntézetek fizetései összesen: — <i>Payements totaux d'établissements de crédit</i>	7.126.133	5.861.346
b) Magánosok fizetései: — b) <i>Payements de particuliers</i>		
Nagy-Britanniának — <i>A la Grande-Bretagne</i>	1.407.446	568.314
Franciaországnak — <i>A la France</i>	143.955	73.309
Belgiumnak — <i>A la Belgique</i>	12.806	1194
Magánosok fizetései összesen: — <i>Payements totaux de particuliers</i>	1.564.207	642.817
A Magyarország által teljesített fizetések összesen: — <i>Payements totaux effectués par la Hongrie</i>	9.150.420	15.149.246

11. sz. táblázat. — Tableau 11.

Az állami tartozások után külföldre fizetett kamatok 1923-ban és 1924-ben.

Intérêts payés, en 1923 et en 1924, à l'étranger pour des dettes d'Etat:

Az államadóssági címlet megnevezése, amelyre a kamatfizetés történt <i>Designation du titre de dette d'Etat sur lequel le paiement d'intérêts a été effectué</i>	Az országok megnevezése, ahová a kamatfizetés történt s a kifizetett kamatösszegek eredeti valutaértékben — <i>Désignation des pays où les intérêts en question ont été payés; devise dans laquelle ils ont été payés.</i>										
	Amerika <i>Amérique</i>	Anglia <i>Angleterre</i>	Ausztria <i>Autriche</i>	Dánia <i>Danemark</i>	Franciaország <i>France</i>	Hollandia <i>Pays-Bas</i>	Németország <i>Allemagne</i>	Olaszország <i>Italie</i>	Norvégia <i>Norvège</i>	Svájc <i>Suisse</i>	Svédország <i>Suède</i>
I. 1923-ban. — I. En 1923.											
6% ¹⁾ -os magyar járadékkölcsön <i>Rente hongroise à 6%</i>	—	—	—	—	—	—	3) 31784925	—	—	3) 124915	—
5½% ²⁾ -os magyar járadékkölcsön <i>Rente hongroise à 5½% et ½</i>	—	—	—	—	—	—	3) 8460483	—	—	3) 5134	—
5½% ²⁾ -os törlesztéses kölcsön <i>Emprunt d'amortissement à 5½% et ½</i>	—	—	—	—	—	—	3) 931670	—	—	3) 610	—
5½% ²⁾ -os pénztárjegy <i>Bons du Trésor à 5½% et ½</i>	—	—	—	—	—	—	3) 4876900	—	—	3) 3462	—
5% ²⁾ -os pénztárjegy <i>Bons du Trésor à 5%</i>	—	—	—	—	—	—	3) 239105	—	—	—	—
10 millió svájci frankos valuta-előlegkölcsön <i>Emprunt d'avance de devise de 10,000,000 de francs suisses</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10) 365000	—
II. 1924-ben. — II. En 1924.											
6% ¹⁾ -os magyar járadékkölcsön <i>Rente hongroise à 6%</i>	—	—	—	—	—	—	3) 3158747	—	—	3) 640020	—
5½% ²⁾ -os magyar járadékkölcsön <i>Rente hongroise à 5½% et ½</i>	—	—	—	—	—	—	3) 2477731	—	—	3) 59791	—
5½% ²⁾ -os törlesztéses kölcsön <i>Emprunt d'amortissement à 5½% et ½</i>	—	—	—	—	—	—	3) 121645	—	—	—	—
5½% ²⁾ -os pénztárjegy <i>Bons du Trésor à 5½% et ½</i>	—	—	—	—	—	—	3) 2130872	—	—	3) 135200	—
5% ²⁾ -os pénztárjegy <i>Bons du Trésor à 5%</i>	—	—	—	—	—	—	3) 70650	—	—	—	—
Osztrák magyar államvasút magyar vonalainak megváltása folytán vállalt adósság <i>Dette assumée par suite du rachat des lignes hongroises des Chemins de fer austro-hongrois</i>	—	—	4) 626679	—	—	—	—	—	—	—	—
Budapesti vámmentes kikötő építésére felvett kölcsön <i>Emprunt pour la construction du port franc de Budapest</i>	—	—	—	—	4) 1176547	—	—	—	—	—	—
10 millió svájci frankos valuta-előlegkölcsön <i>Emprunt d'avance de devise de 10,000,000 de francs suisses</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10) 525000	—
Relief-kölcsönök <i>Emprunts-reliefs</i>	1) 38794	2) 11589	—	3) 25019	4) 9292	7) 14297	—	—	9) 11437 2) 500	10) 28593	11) 17514
Az Angol Banktól a Magyar Nemzeti Bank részére felvett 4 millió font sterlinges előlegkölcsön <i>Prêt d'avance de 4 millions de livres sterl. accordé par la Banque Anglaise à la Banque Nationale de Hongrie</i>	—	2) 56247	—	—	—	—	—	—	—	—	—
A Duna-Száva-Adria vasúttal kapcsolatban vállalt kamatgarancia <i>Garantie d'intérêts assumée conjointement avec le chemin de fer Danube-Save-Adriatique</i>	—	—	1) 602979	—	—	—	—	—	—	—	—
Újjáépítési kölcsön <i>Emprunt de la reconstruction</i>	1) 339187	2) 29.833	—	—	—	7) 188437	—	5) 6872250	—	10) 1130625	11) 172797

1) dollár = dollars. — 2) font sterling = livres sterl. — 3) magy. kor. = cour. hongr. — 4) fr. frank = francs franç. — 5) dán kor. = cour. danoises. — 6) aranyfrank = francs-or. — 7) holl. forint = florins holl. — 8) lira = lives. — 9) norv. kor. = cour. norv. — 10) svájci frank = francs suisses. — 11) svéd kor. = cour. suéd.

12. számú táblázat. — Tableau 12.

A mai Magyarország területén levő részvénytársaságok (a pénzügyi részvénytársaságok nélkül) részvényállományának névértéke az 1922. év végén a részvények területi elhelyezése szerint a fontosabb vállalati kategóriák feltüntetésével.

Valeur nominale, à la fin de 1922, de l'effectif d'actions des Sociétés par actions*) situées dans le territoire de la Hongrie actuelle, suivant le placement, par territoire, des actions, avec indication des principales catégories d'entreprises.

Az összes kibocsátott részvényekből az 1922. év végén elhelyezve volt De toutes les actions émises, étaient placées à la fin de 1922:	Valeur nominale des actions de Sociétés par actions											Valeur nominale des actions de toutes les sociétés p. act. Az összes rt.-gok Total	
	Östermelő rt.-ok — de production du sol	Bányászati és kohászati rt.-ok — d'extraction minière et de fonderie	Ipari rt.-ok industrielles	Kereskedelmi rt.-ok commerciales	Szállítványozási és utazási rt.-ok — de transports et de voyage	Raktárházak és közm.-t fenntartó rt.-gok — de dépôts et d'exploitation, publ.	Könyv- és lapkiadó rt.-ok d'édition de livres et de journal	Hirdetési vállalkozók de publicité	Bérházak fenntartó rt.-ok de maison de rapport	Színházai fenntartó rt.-ok de théâtre	Egyéb rt.-ok Autres sociétés par act.		Közlekedési rt.-ok de communications
részvényei névértékben 1000 koronákban — en milliers de couronnes													
A mai Magyarország területén — Dans le territoire de la Hongr. act.	299132	654302	7115265	2410743	69345	10852	115188	9200	115541	81728	114150	187768	11183214
(A Cseh-Szlovákiához à la Tchéco-Slovaquie	1229	—	104737	6175	—	—	17	—	46	—	—	—	112204
A Romániához — à la Roumanie . . .	5	—	15223	6370	—	476	25	—	55	140	—	10000	32294
A Jugoszláviához au Royaume S. C. S.	—	—	120035	16709	—	20	186	—	—	—	—	—	136950
Az Ausztriához — à l'Autriche . . .	—	3300	215777	11594	510	—	—	—	21	—	—	—	231202
Az Olaszországhoz à l'Italie . . .	—	1263	353	850	—	—	—	—	—	—	—	—	2466
Cseh-Szlovákiában — En Tchéco-Slovaquie . . .	—	—	23535	11792	—	—	—	—	—	—	—	—	35327
Romániában — En Roumanie . . .	—	—	30	80	—	—	—	—	—	—	—	—	110
Jugoszláviában Dans le Royaume S. C. S.) az elszakított magyar terület nélkül — sans les territoires hongrois y transférés	—	—	5116	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5116
Ausztria megmaradt területén — Dans le territoire laissé à l'Autriche	10000	118749	247386	64910	1575	12	580	1250	5700	2	108	—	450272
Németországban — En Allemagne . . .	36200	66660	46466	12048	365	—	—	1600	500	325	8783	—	172947
Angliában — En Angleterre . . .	—	—	20048	46800	—	—	—	—	—	—	1333	29597	97778
Olaszországban — En Italie . . .	2000	336	26635	30050	—	—	—	—	—	—	—	—	59021
Franciaországban — En France . . .	—	34679	13733	980	—	—	—	—	—	—	—	—	49392
Belgiumban — En Belgique . . .	—	1245	13978	—	—	—	—	—	—	—	—	—	15223
Hollandiában — Aux Pays-Bas . . .	—	—	8960	6500	—	—	—	—	—	—	1000	—	16460
Svájcban — En Suisse	84	13500	52026	21270	—	—	—	—	—	—	—	—	86880
Bulgáriában — En Bulg.	299	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	299
Az É.-A.-Egy.-Áll.-ban Aux E.-U. d'Amérique	—	—	21747	996	—	—	—	—	—	650	—	5000	28393
Egyéb államokban — En d'autres Etats . . .	200	100000	2435	9640	—	—	—	—	—	326	—	—	112601
Ismeretlen helyen — En des lieux inconnus . .	3800	—	611065	37360	—	—	8504	—	—	—	225	10000	670954
Összesen — Total . . .	352949	994034	8664550	2694867	71795	11360	124500	12050	121863	83171	125599	242365	13499103

*, Sans les Sociétés par actions d'établissement de crédit.

13. sz. táblázat. — Tableau 13.

A Nagybritanniával szemben fennálló a clearingben 1922. február 6-tól 1924. december 31-ig bejelentett, visszavont és elismert igények szerint részletezett háborús tartozások.

Dettes de guerre subsistant envers la Grande-Bretagne, déclarées en clearing du 6 février 1922 au 31 décembre 1924, et spécifiées selon les prétentions retirées et reconnues.

Megnevezés <i>Désignation</i>	Montant des prétentions		
	A be- jelentett déclarées	Vissza- vont retirées	Elismert ¹⁾ recon- nues ¹⁾
	igények összege font ster- lingben <i>en livres sterling</i>		
Magyar államkincstár — <i>Trésor de l'Etat hongrois</i>	2099407	17030	2057073
Budapest székesfőváros — <i>Ville de Budapest</i>	665664	4959	659433
Pénzüintézetek — <i>Etab- lissements de crédit</i>	1886111	171986	1374302
Biztosítók — <i>Sociétés d'as- surance</i>	119270	12155	99290
Közlekedési vállalatok — <i>Entreprises de commu- nications</i>	270505	13858	4 ^o 017
Magánosok — <i>Particuliers</i>	553580	43410	272759
Összesen — <i>Total</i>	5594537	263278	4510874

¹⁾ 888.457 fontsterlinget kitevő kamatok nélkül.
Non compris les intérêts représentant 888.457 livres sterl.

jóval kisebb arányban, a tőketartozásoknak és az adóssági kamatoknak egy bizonyos hányada más államokra hárítódott át, egyrészt a korona értékromlására, másrészt — mint a valorizálható háborús tartozások kamatainál — a fizetőképesség megromlására vezethető vissza. Ebben az évben — mint adataink úgyszólván tételről tételre bizonyítják — Magyarország a gazdasági élet nemzetközi vérkeringésében nem tudta az életképes szerv funkcióit teljesíteni.

Az 1924. évi eredmény az egész értéktorgalom és különösen a tőkemozgalmak szempontjából már lényegesen megváltozott helyzetet tár fel. A tőkebehozatal tétele főként az ország pénzügyi újjáépítésére felvett kölcsön révén, kisebb mértékben más kölcsönök folytán, már az árúk tételei mellett is figyelmet érdemel és nagyobb értékösszeggel jelentkezik a tőkekivitel, miután a népszövetségi kölcsön egy része függő adósságok rendezésére használtatott fel s a gazdasági élet az igénybevett külföldi hitelek után rövidesen esedékesekké vált visszafizetési kötelezettségeit teljesítette. A külföldi kamatszolgálat 1924. évi összege ugyan más országok hasonló tételeihez viszonyítva nem nagy, de csaknem tízszerese az 1923. évinek.

Magyarországot egyrészt agrár jellege, másrészt a többtermeléshez szükséges tőkék

14. sz. táblázat. — Tableau 14.

A mai Magyarország területén levő részvénytársulatipénzüintézetek részvényállománya darabszám és névérték szerint az 1921. év végén a részvényeknek az alakulásnál és a tőkefelelések alkalmával történt területi elhelyezése szerint.

Effectif d'actions, à la fin de 1921, par pièces et suivant la valeur nominale, des établissements de crédit de Société par actions se trouvant dans le territoire de la Hongrie actuelle, suivant le placement, par territoire, des actions lors de la fondation et des augmentations de capital.

Az összes kibocsátott részvényekből az 1921. év végén elhelyezve volt	Darab részvény	Névértékben ezer koronaában
<i>De toutes les actions émises, étaient placées à la fin de 1921:</i>	<i>Actions indiquées en pièces</i>	<i>Valeur nominale en milliers de couronnes</i>
a mai Magyarország területén — <i>dans le territoire de la Hongrie actuelle</i>	13155316	3430288
a Cseh-Szlovákiához csatolt területen — <i>dans le territoire transféré à la Tchéco-Slovaquie</i>	416635	96579
a Jugoszláviához csatolt területen — <i>dans le territoire transféré au Roy. S. C. S.</i>	72960	20624
az Ausztriához csatolt területen — <i>dans le territoire transféré à l'Autriche</i>	46211	18888
egyéb külföldi államokban — <i>dans les autres Etats étrangers</i>	1502397	479844
Összesen: Total:	15193519	4046223

hiánya igen erős szálakkal fűzi az értéktorgalom nemzetközi irányaihoz. A nemzetközi fizetési mérleg 1923. évi adatai csak az árucserénél mutatnak a külföldi gazdasági tényezővel intenzívebb kapcsolatot, mely azonban a háború előttinek jóval alatta áll és egyelőre az országra nézve passzív eredménnyel zárult. Az 1924. évi fizetési mérleg a tőkék és a kamatok nemzetközi forgalmának intenzívebb kialakulását mutatja. Ez közeledést jelent a háború előtti állapothoz, midőn az ország a külföld tőkefeleslegeit sokkal jelentékenyebb összegekben igen jól tudta úgy a maga, mint a külföldi hitelezők javára gyümölcsöztetni. Az árukivitel fejlődése és a további fejlődésére való kilátások, továbbá a fizetési mérleg háború előtti eredményeivel való egybevetés valószínűvé teszik, hogy a külföldi feleslegekből kellő óvatossággal igénybevitelre kerülő további tőkék gyümölcsözőleg lesznek felhasználhatók és nagyobb tőketörlesztések és kamatfizetések teljesítése nem fog nehézségekbe ütközni.

Magyarország 1923. és 1924. évi nemzetközi fizetési mérlege tételenként.
Balance internationale des paiements de la Hongrie, par postes, pour 1923 et 1924.

C i m — T i t r e	1923-ban — En 1923		1924-ben — En 1924	
	aranykorona — en couronnes-or			
	Tételek összegei <i>Montants des postes</i>	Csoport- és főösszegek <i>Montants totaux et total général</i>	Tételek összegei <i>Montants des postes</i>	Csoport- és főösszegek <i>Montants totaux et total général</i>
A) Az országba irányuló pénz-, illetve hitelforgalom (Kivitel). <i>Mouvement de l'argent, respectivement du crédit, à destination de la Hongrie (exportations).</i>				
I. Tőkeforgalom — <i>Mouvement des capitaux.</i>				
1. A külföld által kölcsönök törlesztésére fizetett összegek <i>Versements effectués pour l'amortissement de dettes contractées par l'étranger :</i>				
a) Községi és közhasznú művekre adott kölcsönök tör- lesztése — <i>Amortissement des prêts donnés sur des exploitations communales d'intérêt public</i>	355505	—	1251237	—
b) Jelzálogos kölcsönök törlesztése — <i>Amortissement de dettes hypothécaires</i>	1154989	—	1689999	—
c) Az annuitásos kölcsönökön kívül más háború előtti követelésekre teljesített külföldi fizetések — <i>Verse- ments étrangers effectués pour des dettes d'avant-guerre autres que celles à amortir par annuités</i>	1675122	—	510153	—
d) A háború után külföldön elhelyezett kölcsönökre történt visszafizetések — <i>Remboursements effectués pour des emprunts émis, depuis la guerre, à l'étranger</i>	—	—	—	—
1. a) — d) összesen — <i>Total :</i>	—	3185616	—	3451389
2. Értékpapírok eladása a külföldre — <i>Vente de valeurs à l'étranger :</i>				
a) A külföldön eladott már létező belföldi címletek — <i>Titres intérieurs déjà existants vendus à l'étranger</i>	1333275	—	2277649	—
b) A külföldön újra eladott külföldi címletek — <i>Titres étrangers revendus à l'étranger</i>	2428525	—	4021756	—
2. a) — b) összesen — <i>Total :</i>	—	3761800	—	6299405
3. A külföld részvétele magyar vállalatok tőkeemelésében — <i>Participation de l'étranger à l'augmentation de capital d'entreprises hongroises :</i>				
a) A magyar részvénytársulati vállalatok tőkeemelésében való részvétel — <i>Participation à l'augmentation de capital de Sociétés par act. hongroises</i>	16406292	—	5717125	—
b) A Magyar Nemzeti Bank részvényeire történt külföldi jegyzések — <i>Souscriptions étrangères aux actions de la Banque Nationale de Hongrie</i>	—	—	537600	—
3. a) — b) összesen — <i>Total :</i>	—	16406292	—	6254725
4. Külföldiek által vásárolt belföldi és belföldiek által eladott külföldi ingatlanok — <i>Immeubles intérieurs achetés par des étrangers, immeubles étrangers vendus par des ressortissants hongrois :</i>				
a) Külföldiek által vásárolt belföldi ingatlanok — <i>Immeubles intérieurs achetés par des étrangers</i>	48402	—	809074	—
b) Belföldiek által eladott külföldi ingatlanok — <i>Immeubles étrangers vendus par des ressortissants hongrois</i>	250000	—	1500000	—
4. a) — b) összesen — <i>Total :</i>	—	298402	—	2309074

C i m — T i t r e	1923-ban — <i>En 1923</i>		1924-ben — <i>En 1924</i>	
	aranykorona — <i>en couronnes-or</i>			
	Tételek összegei <i>Montants des postes</i>	Csoport- és főösszegek <i>Montants totaux et total général</i>	Tételek összegei <i>Montants des postes</i>	Csoport- és főösszegek <i>Montants totaux et total général</i>
5. A külföld által Magyarországon elhelyezett hitel- és más hasonló tőkék — <i>Crédit fait par l'étranger à la Hongrie et autres capitaux étrangers analogues placés en Hongrie :</i>				
a) Az újjáépítési kölcsönből az országba befolyt összegek <i>Versements effectués à la Hongrie pour l'emprunt de la reconstruction</i>	—	—	148455640	—
b) Az állam által felvett valutáris kölcsön — <i>Emprunt de devises contracté par l'Etat</i>	8906333	—	—	—
c) A malmok és cukorgyárak által valutáris műveletekkel kapcsolatosan felvett kölcsönök — <i>Emprunts contractés par les moulins et les raffineries de sucre conjointement avec des opérations de devises</i>	4051092	—	36568123	—
d) A malmok és cukorgyárak campagnehitelei — <i>Crédits de campagne de moulins et de raffineries de sucre</i>	535285	—	52487915	—
e) A magánhitelforgalom egyenlege — <i>Solde du mouvement du crédit privé</i>	—	—	19461058	—
5. a) — e) összesen — <i>Total :</i>	—	13492710	—	256972736
I. Összesen — <i>Total :</i>	—	37144820	—	275287329
II. Árúk — <i>Marchandises.</i>				
6. Árukivitel — <i>Exportations de marchandises</i>	—	338635000	—	575071000
7. Helyesbitések az „Árukivitel“ tételéhez — <i>Différence destinée à corriger le chiffre indiqué sous le poste „Exportations de marchandises“</i>	—	—	—	—
8. Csempészet — <i>Contrebande</i>	—	500000	—	500000
II. Összesen — <i>Total :</i>	—	339135000	—	575571000
III. Rudak, ércpénzek és pénzjegyek. — <i>Lingots, espèces et billets.</i>				
9. Kivitt aranyrudak és aranypénz, ezüst- és más ércpénz — <i>Lingots et espèces or exportés, espèces argent et autres :</i>				
a) Kivitt aranyrudak és aranypénz — <i>Lingots et espèces or exportés</i>	5910000	—	815000	—
b) Kivitt ezüst és más ércpénzek — <i>Espèces argent et autres exportées</i>	1141000	—	258000	—
9. a) — b) összesen — <i>Total :</i>	—	7051000	—	1073000
III. Összesen — <i>Total :</i>	—	7051000	—	1073000
IV. Kamatok és osztalékok — <i>Intérêts et dividendes.</i>				
10. Kamatok — <i>Intérêts</i>	—	3610199	—	4827157
11. Osztalékok — <i>Dividendes</i>	—	2956239	—	4662284
IV. Összesen — <i>Total :</i>	—	6566438	—	9489441
V. Különféle tételek — <i>Divers.</i>				
12. Hajózási és vasúti forgalomból származó bevételek — <i>Recettes provenant du mouvement de la navigation et des chemins de fer :</i>				
a) Magyar hajózási vállalatok bevétele a külföldön folytatott szállításokból — <i>Recettes de compagnies hongroises de navigation provenant de transports effectués à l'étranger</i>	6017922	—	5251038	—
b) Magyar kikötőkben idegen hajók által fizetett kikötői-, rakhelydíjak és partbérek — <i>Droits de port, de quai et de rivage payés par des navires étrangers dans des ports hongrois</i>	7689	—	103946	—

C i m — T i t r e	1923-ban — En 1923		1924-ben — En 1924	
	aranykorona — en couronnes-or			
	Tételek összegei Montants des postes	Csoport- és főösszegek Montants totaux et total général	Tételek összegei Montants des postes	Csoport- és főösszegek Montants totaux et total général
c) Külföldi árúk tranzitó szállítása fejében a vasúti és hajózási vállalatok által beszedett díjak — <i>Frais de transport perçus par des entreprises de chemins de fer et de navigation, pour le transport en transit de marchandises étrangères</i>	2546424	—	5144242	—
d) Vasúti kocsibérekéből származó jövedelmek — <i>Revenus provenant de louages de voitures de chemins de fer</i>	243150	—	294829	—
12. a)–d) összesen — <i>Total</i> :	—	8815185	—	11094055
13. Bevándorlás és idegenforgalom — <i>Immigration et mouvement des étrangers</i> :				
a) A bevándorlók és az országba visszatérő kivándorlók által behozott tőkék — <i>Fonds importés par des immigrants et par des émigrants retournant dans le pays</i>	888300	—	1801275	—
b) Kivándorlók által hazaküldött összegek és külföldi származású készpénzadományok — <i>Sommes envoyées en Hongrie par des émigrés et dons en espèces provenant de l'étranger</i>	18518183	—	19421886	—
c) Magyarországon tartózkodó külföldiek külföldről származó jövedelmeiből a belföldön elköltött összegek — <i>Sommes dépensées en Hongrie par les étrangers y séjournant et provenant de leurs revenus étrangers</i>	4016898	—	3516252	—
d) A külföldi diplomáciai és konzuli szolgálat magyarországi kiadásai — <i>Dépenses des agents diplomatiques et consulaires étrangers en Hongrie</i>	2367517	—	2367517	—
e) A magyar külképviseleti hatóságok által a külföldön bevételezett összegek — <i>Sommes perçues par les agents hongrois des Affaires étrangères à l'étranger</i>	1275574	—	1484280	—
13. a)–e) összesen — <i>Total</i> :	—	27066472	—	28591210
14. Egyéb tételek — <i>Autres postes</i> :				
a) Biztosítási, közvetítői és hasonló üzleti tevékenységgel a külföldről szerzett jövedelmek — <i>Primes d'assurance, commissions et payements similaires provenant de l'étranger</i>	164698	—	154581	—
b) Posta-, távirat- és telefonszolgálatból a külföldről származó bevételek — <i>Taxes postales, télégraphiques et téléphoniques provenant de l'étranger</i>	1887493	—	2201948	—
c) A szabadalmak, árúminta és védjegyek jogosítványaiából származó bevételek — <i>Recettes provenant de brevets, d'échantillons d'articles et de marques de fabrique</i>	90000	—	150000	—
d) A magyar filmek külföldi használatából származó jövedelmek — <i>Sommes provenant de l'usage, à l'étranger, de films hongrois</i>	27879	—	185228	—
e) Magyar vállalatok kereseti tevékenysége a külföldön — <i>Sommes gagnées, à l'étranger, par d'entreprises hongroises</i>	—	—	—	—
14. a)–e) összesen — <i>Total</i> :	—	2170070	—	2691757
V. Összesen — <i>Total</i> :	—	38051727	—	42377022
I. Tőkeforgalom — <i>Mouvement des capitaux</i>	37144820	—	275287329	—
II. Áruk — <i>Marchandises</i>	339135000	—	575571000	—
III. Rudak, ércpénzek és pénzjegyek — <i>Lingots, espèces métalliques et billets</i>	7051000	—	1073000	—
IV. Kamatok és osztalékok — <i>Intérêts et dividendes</i>	6566438	—	9489441	—
V. Különféle tételek — <i>Divers</i>	38051727	—	42377022	—
I–V. Összesen — <i>Total</i> :	—	427948985	—	903797792

C i m — T i t r e	1923-ban — En 1923		1924-ben — En 1924	
	aranykorona — en couronnes-or			
	Tételek összegei Montants des postes	Csoport- és főösszegek Montants totaux et total général	Tételek összegei Montants des postes	Csoport- és főösszegek Montants totaux et total général
B) Az országból a külföldre irányuló forgalom. (Tartozás, behozatal).				
<i>Mouvement à destination de l'étranger (Dettes, importations).</i>				
<i>I. Tőkeforgalom. — Mouvements des capitaux.</i>				
15. Külföldre visszafizetett kölcsönök. — <i>Emprunts remboursés à l'étranger</i>				
a) Háborús tartozásokra teljesített fizetések — <i>Payements effectués sur dettes de guerre</i>	10016751	—	15385891	—
b) Az állam által felvett kölcsönök háborús tartozást nem képező esedékességeire történt fizetések — <i>Payements effectués sur les échéances des emprunts contractés par l'Etat, lesquels ne constituaient pas une dette de guerre</i>	—	—	103529964	—
c) A malmok és cukorgyárak által a felvett campagne-hitelekre visszafizetett tőkék — <i>Capitaux remboursés, pour des crédits de campagne, par des moulins et raffineries de sucre</i>	89254	—	17541685	—
d) A pénzügyintézetek által igénybevett külföldi hitelekre teljesített fizetések — <i>Versements effectués, par des établissements de crédits, sur des crédits étrangers</i>	—	—	—	—
15. a) — d) összesen — <i>Total:</i>	—	10106005	—	136457540
16. Értékpapírok vétele külföldről — <i>Achat de valeurs à l'étranger:</i>				
a) Belföldi címletek visszavásárlása külföldről — <i>Rachat de titres intérieurs à l'étranger</i>	3553115	—	899736	—
b) Külföldi címletek vásárlása külföldről — <i>Achat de titres étrangers à l'étranger</i>	3194878	—	2876611	—
16. a) — b) összesen — <i>Total:</i>	—	6747993	—	3776347
17. Magyarország részvétele külföldi vállalatok tőkeemelésében — <i>Participation de la Hongrie à l'augmentation de capital d'entreprises étrangères</i>	—	3700000	—	2800000
18. Belföldiek által vásárolt külföldi és külföldiek által eladott belföldi ingatlanok — <i>Immeubles étrangers achetés par des ressortissants hongrois et immeubles intérieurs vendus par des étrangers</i>	—	200000	—	50000
19. Magyarország által a külföldön elhelyezett hitel- és más hasonló tőkék — <i>Crédit et autres capitaux pareils placés par la Hongrie à l'étranger</i>	—	—	—	—
I. Összesen — <i>Total:</i>	—	20753998	—	143083887
<i>II. Áruforgalom. — Mouvements des marchandises.</i>				
20. Áruk behozatala — <i>Importation de marchandises</i>	—	423017000	—	702828000
21. Helyesbítések az „Árúbehozatal” tételéhez — <i>Corrections au poste „Importation de marchandises”</i>	—	8808000	—	5711000
22. Csempészet — <i>Contrebande</i>	—	5100000	—	4100000
II. Összesen — <i>Total:</i>	—	436925000	—	712639000
<i>III. Rudak, ércpénzek és pénzjegyek — Lingots, espèces et billets.</i>				
23. Behozott aranyrudak és aranypénz, ezüst- és más ércpénz — <i>Lingots d'or et espèces d'or importés, espèces d'argent et autres:</i>				
a) Behozott aranyrudak és aranypénz — <i>Lingots d'or et espèces d'or importés</i>	88000	—	299000	—
b) Behozott ezüst- és más ércpénzek — <i>Espèces d'argent et autres importés</i>	—	—	1000	—
23. a) — b) összesen — <i>Total:</i>	—	88000	—	300000
III. Összesen — <i>Total:</i>	—	88000	—	300000

C i m — T i t r e	1923-ban — <i>En 1923</i>		1924-ben — <i>En 1924</i>	
	aranykorona — <i>en couronnes-or</i>			
	Tételek összegei <i>Montants des postes</i>	Csoport-és főösszegek <i>Montants totaux et total général</i>	Tételek összegei <i>Montants des postes</i>	Csoport-és főösszegek <i>Montants totaux et total général</i>
IV. Kamatok és osztalékok — <i>Intérêts et dividendes.</i>				
24. Kamatok — <i>Intérêts:</i>				
a) Államadóssági kamatfizetés — <i>Payements d'intérêts de dettes d'Etat</i>	566697	—	18540266	—
b) Kötvénykamatfizetés — <i>Payements d'intérêts d'obligations</i>	92728	—	136843	—
c) Egyéb kamatfizetés — <i>Autres payements d'intérêts</i>	1409021	—	3711776	—
24. a)–c) összesen — <i>Total:</i>	—	2068446	—	22388885
25. Osztalékok — <i>Dividendes</i>	—	317543	—	919020
IV. Összesen — <i>Total:</i>	—	2385989	—	23307905
V. Különféle tételek — <i>Postes divers.</i>				
26. Hajózási és vasúti forgalomból származó kiadások — <i>Dépenses résultant du mouvement de la navigation et des chemins de fer:</i>				
a) Külföldi hajózási vállalatok bevétele a Magyarországon folytatott szállításokból — <i>Recette des compagnies de navigation étrangères provenant de transports effectués en Hongrie</i>	—	—	—	—
b) Magyar hajózási vállalatoknak a külföldi szállítások kapcsán felmerült kiadásai — <i>Dépenses de compagnies de navigation hongroises provenant de transports effectués à l'étranger</i>	5547275	—	4328804	—
c) Vasúti kocsibérekéből származó kiadások — <i>Dépenses provenant de louages de voitures de chemins de fer</i>	125457	—	168703	—
26. a)–c) összesen — <i>Total:</i>	—	5672732	—	4497507
27. A kivándorlással és magyarok külföldi tartózkodásával kapcsolatos kiadások — <i>Dépenses afférentes à l'émigration et au séjour à l'étranger de Hongrois:</i>				
a) A kivándorlók által elvitt összegek — <i>Sommes exportées par des émigrants</i>	1861398	—	767116	—
b) A külföldön tartózkodó magyar állampolgárok Magyarországból származó jövedelmeiből a külföldön elköltött összegek — <i>Sommes dépensées à l'étranger et provenant de revenus de Hongrie de ressortissants hongrois séjournant à l'étranger</i>	9400000	—	10800000	—
c) A magyar diplomáciai és konzuli szolgálat külföldi kiadásai — <i>Dépenses effectuées à l'étranger par les services diplomatiques et consulaires hongrois</i>	2673774	—	2968669	—
d) Az idegen államok külképviseleti hatóságai által Magyarországon bevételezett összegek — <i>Sommes perçues en Hongrie par les services diplomatiques et consulaires étrangers</i>	1600000	—	1600000	—
27. a)–d) összesen — <i>Total:</i>	—	15535172	—	16135785
28. Egyéb tételek — <i>Autres postes:</i>				
a) Biztosítási, közvetítői és hasonló üzleti tevékenység fejében a külföldre fizetett összegek — <i>Primes d'assurance, commissions, courtage et payements similaires versés à l'étranger</i>	15000	—	16000	—
b) Posta-, távirtda- és telefonszolgálatból kifolyólag a külföldre fizetett összegek — <i>Redevances postales, télégraphiques et téléphoniques payées à l'étranger</i>	2040037	—	2416412	—

C i m — T i t r e	1923-ban — <i>En 1923</i>		1924-ben — <i>En 1924</i>	
	aranykorona — <i>en couronnes-or</i>			
	Tételek összegei <i>Montants des postes</i>	Csoport-és főösszegek <i>Montants totaux et total général</i>	Tételek összegei <i>Montants des postes</i>	Csoport-és főösszegek <i>Montants totaux et total général</i>
c) A szabadalmak, áruminta és védjegyek jogositványai után a külföldnek fizetett összegek — <i>Sommes payées à l'étranger pour des brevets, échantillons d'articles et marques de fabrique</i>	4125	—	3209	—
d) Külföldi filmek használatából származó kiadások — <i>Dépenses résultant de l'usage de films étrangers</i>	923723	—	113 279	—
e) Külföldi vállalatok magyarországi kereseti tevékenysége — <i>Sommes gagnées en Hongrie par des entreprises étrangères</i>	—	—	—	—
28. a) — e) összesen — <i>Total</i> :	—	2982885	—	3570900
V. Összesen — <i>Total</i> :	—	24190789	—	24204192
I. Tőkeforgalom — <i>Mouvement des capitaux</i>	20753998	—	143083887	—
II. Árúk — <i>Marchandises</i>	436925000	—	712639000	—
III. Rudak, ércpénzek és pénzjegyek — <i>Lingots, espèces et billets</i>	88000	—	300000	—
IV. Kamatok és osztalékok — <i>Intérêts et dividendes</i> :	2385989	—	23307905	—
V. Különféle tételek — <i>Divers postes</i>	24190789	—	24204192	—
I—V. Összesen — <i>Total</i> :	—	484343776	—	903534984

A fizetési mérleg aktívumának és passzívumának egybevetése.

Comparaison de l'actif et du passif de la balance des paiements.

Az értékgörög neme <i>Genre du mouvement des valeurs</i>	1923-ban — <i>En 1923</i>			1924-ben — <i>En 1924</i>		
	Aktívum (+) <i>Actif (+)</i>	Passzívum (—) <i>Passif (—)</i>	Egvenleg <i>Solde</i>	Aktívum (+) <i>Actif (+)</i>	Passzívum (—) <i>Passif (—)</i>	Egvenleg <i>Solde</i>
	aranykorona — <i>en couronnes-or</i>					
Tőkeforgalom — <i>Mouvement des capitaux</i>	37,144 820	20,753.998	+ 16,390.822	275,287.329	143,083 887	+ 132,203.442
Árúk — <i>Marchandises</i>	339.135.000	436,925.000	— 97,790.000	575,571.000	712,639.000	— 137,068.000
Rudak, ércpénzek és pénzjegyek — <i>Lingots, espèces et billets</i>	7,051.000	88.000	+ 6,963.000	1,073.000	300.000	+ 773.000
Kamatok és osztalékok — <i>Intérêts et dividendes</i>	6,566.438	2,385.989	+ 4,180.449	9,489.441	23,307.905	— 13,818.464
Különféle tételek — <i>Divers postes</i>	38,051.727	24,190.789	+ 13,860.938	42,377.022	24,204.192	+ 18,172 830
Összesen — <i>Total</i>	427,948.985	484,343.776	— 56,394.791	903,797.792	903,534.984	+ 262.808

Szigeti Gyula dr.

A magyar nagykereskedelmi árak és a létfenntartási költségek indexszámai 1925 november hó végén

Nombres-indices des prix de gros et du coût de la vie en Hongrie à la fin du mois de novembre 1925.

Résumé. En novembre dernier, l'indice des prix de gros a continué à diminuer en Hongrie, mais cette diminution a été bien inférieure à celle enregistrée au mois précédent. Le 31 octobre, l'indice des prix de gros était de 18.924, et le 30 novembre, de 18.611, ce qui correspondait à un décroissement de 1.7%. La tendance de la formation de prix fut beaucoup moins harmonieuse en novembre qu'en octobre où la baisse s'était étendue sur presque toutes les catégories des articles de consommation courante. Certains articles ont augmenté au cours de novembre, et, principalement, le froment et les farines, dont la hausse a cependant été contrebalancée par la diminution des prix d'autres articles. Quant à l'indice du coût de la vie, il a diminué de 14.330 à 14.274, soit de 0.4%. Cette légère baisse était due au décroissement des prix de vivres, qui a contrebalancé l'augmentation des loyers de novembre.

Calculé en couronne or, le nombre-indice des prix de gros de novembre est de 1.29, et celui du coût de la vie, calculé avec le loyer, de 0.99. Si l'on ne compte pas le loyer, l'indice du coût de la vie de novembre est 1.15.

November hó folyamán úgy a nagykereskedelmi, mint a létfenntartási index-számok tovább csökkentek, bár korántsem oly mértékben, mint az előző hónapban. November 30-án a nagykereskedelmi index-szám 18.611-re süllyedt az október 31-i 18.924-el szemben, ami 1.7%-os csökkenésnek felel meg. A nagykereskedelmi árak alakulása nem mutatott oly egyöntetű irányzatú fejlődést, mint októberben, mikor az áresés a közszükségleti cikkeknek csaknem összes kategóriájára kiterjedt és az árúknak egész sorát találjuk, melyeknek ára november végén érezhetően magasabb volt, mint egy hónappal azelőtt. Idetartoznak mindenekelőtt a kenyérmagvak és a liszt. A búza métermázsáukint kerek 20.000 K-val drágult, a liszt ára pedig 300—450 K-val emelkedett kilogrammonként, minőség szerint. A rozs drágulása kisebb arányú volt. A többi gabonafélék ára novemberben is lanyhuló volt. Számottevő eltolódás következett be a tengeri áránál, melyből november végén már kizárólag a jelentékenyen olcsóbban piacra kerülő új termésű árút jegyezték a tőzsdén. Egyéb élelmezési célokra szolgáló cikkek közül meg-

drágult még a cukor, a vaj, a tojás és az élőmarha. Ezzel szemben jelentékenyen olcsóbb lett a burgonya, borjú, a sertés, a juh és úgy a csarnoki, mint a vágóhídi nagy forgalomban piacra kerülő marhahús.

Az ipari anyagoknál és termékeknél nagymértvű eltolódások az áralakulásnál nem mutatkoztak. Így teljesen változatlanok maradtak a szénárak, a vasárak stb. Inkább lefelé irányuló tendencia nyilvánult a bőráraknál, különösen a cipőfelsőbőrnél (borjú box), mely 2000 koronával olcsóbbodott kvadrátonként. A textilipari nyersanyagok közül a nyerspamut ára alig változott, a len ára esett, míg a gyapjú valamivel drágult. A készárú ára változatlan. Figyelemreméltó az építkezési anyagoknak (tégla, mész, épületfa) áresése.

A nagykereskedelmi árak összefoglaló index-számaikat részletesen az alábbi táblázat foglalja magában.

A magyar nagykereskedelmi árak index-számai (1913. évi átlagos árak = 1)

Nombres-indices des prix de gros en Hongrie (Prix moyens de 1913 = 1)

Időpont Date	Élelmezési cikkek Produits alimentaires	Ipari anyagok — Műanyagok résztvevők az iparban	Belföldi árú Articles de Hongrie	Külföldi árú Articles étrangers	Nyersanyagok Matières premières	Gyártmányok Produits fabriqués	Összes árú Ensemble des produits
a) Papirkorona alapon (en couronnes-papier)							
1924 december 31 31 décembre 1924	22940	23883	23002	24420	24381	22550	23466
1925 augusztus 31 31 août 1925	17518	20772	17826	22436	18848	19818	19333
1925 szeptember 30 30 sept. 1925	17899	20898	18077	22494	19525	19518	19521
1925 október 31 31 oct. 1925	16992	20457	17389	22087	18640	19209	18924
1925 november 30 30 nov. 1925	16687	20136	16960	22809	18140	19082	18611
b) aranykorona alapon (en couronnes-or)							
1924 december 31 31 décembre 1924	1.56	1.63	1.57	1.66	1.66	1.54	1.60
1925 augusztus 31 31 août 1925	1.21	1.44	1.24	1.56	1.31	1.37	1.34
1925 szeptember 30 30 sept. 1925	1.24	1.44	1.25	1.55	1.35	1.35	1.35
1925 október 31 31 oct. 1925	1.18	1.42	1.20	1.53	1.29	1.33	1.31
1925 november 30 30 nov. 1925	1.15	1.39	1.17	1.52	1.25	1.32	1.29

Áralakulás Budapesten 1925 szeptember—október havában.

Formation des prix à Budapest aux mois de septembre et d'octobre 1925.

M e g n e v e z é s <i>D é s i g n a t i o n</i>	Mennyi- ségi egy- ség <i>Unité</i>	Á r a k k o r o n á k b a n <i>Prix en couronnes</i>			Indexszámok 1925 november 30-án (1913 évi árák = 1) <i>Nombres-indices au 30 novembre 1925 (Prix de 1913 = 1)</i>
		1913	1 9 2 5		
		évi átlagár <i>prix moyens de l'année</i>	okt. 31-en <i>au 31 octobre</i>	nov. 30-án <i>au 30 novembre</i>	
1. A nagykereskedelem árai.					
<i>1. Prix du commerce en gros.</i>					
a) Élelmezési cikkek és mezőgazdasági termékek.					
<i>a) Denrées alimentaires et produits agricoles.</i>					
Búza, tiszavidéki 76 kg-os — <i>Froment de la région de la Tisza</i>	q	22.04	352.500	372.500	16.901
Rozs — <i>Seigle</i>	"	17.83	232.500	238.750	13.390
Takarmányárpa — <i>Orge à fourrages</i>	"	16.11	255.000	235.000	14.587
Zab — <i>Avoine</i>	"	19.04	250.000	247.500	12.999
Tengeri — <i>Maïs</i>	"	15.11	277.500	185.000	12.244
Bab, fehér — <i>Haricots blancs</i>	kg	0.24	3.500	3.500	14.583
Burgonya, fehér — <i>Pommes de terre à chair blanche</i>	q	5.61	67.500	57.500	10.250
Búzaliszt 0-ás — <i>Farine de froment N° 0</i>	kg	0.34	6.150	6.600	19.412
Búzaliszt 2-es — <i>Farine de froment N° 2</i>	"	0.33	5.650	6.050	18.333
Búzaliszt 6-os — <i>Farine de froment N° 6</i>	"	0.30	4.300	4.600	15.333
Maláta — <i>Malt</i>	q	31.—	595.000	550.000	17.742
Kristálycukor, zsákban — <i>Sucre en cristaux, en sacs</i>	kg	0.81	14.100	14.300	17.654
Ökör, jobb minőségű — <i>Boeufs de qual. supérieure</i>	élősúly kg	1.02	14.000	14.250	13.971
Borjú — <i>Veaux</i>	"	1.14	19.250	16.500	14.474
Sertés, fiatal, nehéz — <i>Porcs, jeunes et gras</i>	"	1.36	20.350	19.250	14.154
Juh — <i>Moutons</i>	"	0.64	6.400	6.000	9.375
Zsír — <i>Saindoux</i>	kg	1.51	25.500	25.500	16.887
Marhahús la helybeli, hátulja — <i>Viande de bœuf, 1ère qualité</i>	"	1.73	28.500	26.000	15.029
Vaj — <i>Beurre</i>	"	2.68	46.000	53.000	19.776
Tojás — <i>Oeufs</i>	1440 drb	97.53	3.204.000	3.312.000	33.959
Rizs (Burmah II.) — <i>Riz (Burmah II.)</i>	kg	0.34	8.000	8.000	23.529
Kávész (Santos) — <i>Café (Santos)</i>	"	2.65	62.000	62.000	23.396
Tea (Souchong) — <i>Thé (Souchong)</i>	"	6.00	95.000	95.000	15.833
Korpa — <i>Son</i>	q	11.15	158.750	163.750	14.686
b) Ipari anyagok és termékek.					
<i>b) Matières et produits de l'industrie.</i>					
Rúdvas — <i>Fer en barres</i>	q	18.90	370.000	370.000	19.577
Vaslemez, 1 mm-es — <i>Tôles de fer de 1 mm</i>	"	29.00	490.000	490.000	16.897
Vörösréz (elektrolyt) — <i>Cuivre (Electrolyte)</i>	kg	1.72	24.000	23.200	13.488
Ólom (huta) — <i>Plomb (de fonderie)</i>	"	0.52	14.700	13.650	26.250
Ón (Banka vagy Billiton) — <i>Etain (Banka ou Billiton)</i>	"	4.95	105.000	110.000	22.222
Horgany (huta) — <i>Zinc (de fonderie)</i>	"	0.64	14.800	15.000	23.438
Szén, hazai barnaszén — <i>Charbon, lignite indigène</i>	q	1.16	35.000	35.000	30.172
Szén, porosz, felsősziléziai — <i>Charbon de Prusse, de Haute-Silésie</i>	"	3.50	80.000	80.000	22.857
Petroleum (világító) — <i>Pétrole (à éclairage)</i>	kg	0.34	4.250	4.250	12.500
Benzin, nehéz motorbenzin 0.765/775° — <i>Benzine, benzine à moteur 0.765/775°</i>	"	0.30	6.000	6.000	20.000
Nyers pamut, amerikai — <i>Coton brut, américain</i>	"	1.45	37.200	37.910	26.145
Pamutfonál, 20-as számú — <i>Fils de coton, N° 20</i>	"	2.30	62.200	60.690	26.387
Pamutszövet, középszálú, fehérített — <i>Tissus de coton blanchis, de fils moyens</i>	m	0.60	17.500	17.500	29.167
Nyers gyapjú, középfinom szövetgyapjú, szennyben nyírott — <i>Laine brute, laine pour tissus, mi-fine</i>	kg	1.47	36.000	37.000	25.170
Gyapjuszövet, férfi, téli, tiszta gyapjúból — <i>Tissus de laine pure et chaude, (tissus d'hiver), pour hommes</i>	m	6.00	170.000	170.000	28.333
Kender, gyári, tilolt — <i>Chanvre de fabrique écangué</i>	kg	0.80	21.000	21.000	26.250
Len, nyers — <i>Lin brut</i>	"	1.20	25.330	23.260	19.383

M e g n e v e z é s D é s i g n a t i o n	Mennyi- ségi egy- ség Unité	Á r a k k o r o n á k b a n P r i x e n c o u r o n n e s			Indexszámok 1925 november 30-án (1913. évi árak=1) Nombres-indices au 30 novembre 1925 (Prix de 1913=1)
		1913	1 9 2 5	1 9 2 5	
		évi átlagár prix moyens de l'année	okt. 31-én au 31 octobre	nov. 30-án au 30 novembre	
Marhabőr, nyers, zöldsúlyú, vágóhídi — <i>Peaux de boeuf d'abattoir, brutes et vertes</i>	kg	1.30	18.500	18.500	14.231
Borjúbőr, nyers, zöldsúlyú, hosszúlábú, fejés — <i>Peaux de veau brutes, avec pieds et tête</i>	"	2.05	29.000	28.000	13.659
Talpbőr, Vache-croupon — <i>Cuir à semelles, vache-croupon</i>	"	5.85	69.000	68.000	11.624
Felsőbőr, box-calf, fekete — <i>Cuir à empeigne, box calf noir</i>	□-láb	1.45	23.000	21.000	14.483
Újságpapíros, rotációs — <i>Papier à journaux, rotatif</i>	kg	0.25	6.350	6.350	25.400
Tégla, 25×12×6 cm méretű — <i>Briques de 25×12×6 cm</i>	1000 db pièces	31.—	544.000	480.000	15.000
Mész, darabos, égetett — <i>Chaux, grossière et cuite</i>	q	2.20	52.500	46.500	21.136
Épületfa, ácsolt, fenyőfából — <i>Bois de sapin de construction, charpenté</i>	m ³	45.—	700.000	675.000	15.484
Kénsav, 66° Bé — <i>Acide sulfurique</i>	q	10.—	170.000	170.000	17.000
Szuperfoszfát — <i>Superphosphate</i>	kg%	0.50	7.400	7.400	14.800
Tűzifa — <i>Bois de chauffage</i>	q	2.28	41.500	41.500	18.202
2. A kiskereskedelem árai.					
<i>Prix du commerce en détail.</i>					
Marhahús, levesnek való — <i>Viande de boeuf, pour soupe</i>	kg	1.93	26.000	26.000	13.472
Sertéshús, comb — <i>Viande de porc, cuisse</i>	"	1.98	32.000	29.000	14.646
Disznózsír — <i>Saindoux</i>	"	1.77	32.000	30.000	16.949
Tej — <i>Lait</i>	liter	0.31	4.800	4.600	14.839
Tojás — <i>Oeufs</i>	db	0.074	2.000	2.000	27.027
Liptói túró — <i>Fromageon de Lipto</i>	kg	1.95	38.000	38.000	19.487
Kenyér, félbarna, gyári — <i>Pain demi-brun, fait en fabrique</i>	"	0.30	5.800	5.750	19.167
Búzaliszt, 2-es — <i>Farine de froment, No 2</i>	"	0.34	6.300	6.250	18.382
Burgonya, fehér — <i>Pommes de terre à chair blanche</i>	"	0.08	1.000	950	11.875
Savanyúkaposzta — <i>Choucroute</i>	"	0.27	4.500	4.500	16.667
Bab, fehér, apró — <i>Haricots secs, blancs, à petits grains</i>	"	0.41	5.000	4.250	10.366
Cukor, finomított, kristály — <i>Sucre raffiné, en cristaux</i>	"	0.88	15.600	15.800	17.955
Férfiruha, II. rendű, gyári — <i>Vêtements pour hommes, de IIe qual., manufacturés</i>	db	40.—	700.000	700.000	17.500
Női ruha, II. rendű, gyári — <i>Vêtements pour femmes, de IIe qual., manufacturés</i>	"	50.—	875.000	875.000	17.500
Gyermekruha, II. rendű, gyári — <i>Vêtements pour enfants, IIe qual., manufacturés</i>	"	20.—	400.000	400.000	20.000
Férfiing (munkásing) — <i>Chemises pour hommes (chemises d'ouvrier)</i>	"	2.90	65.000	65.000	22.414
Férfialónadrág — <i>Caleçons pour hommes</i>	"	3.—	69.000	69.000	23.000
Női ing — <i>Chemises pour femmes</i>	"	3.10	58.000	58.000	18.710
Férfiharisnya, rövid — <i>Chaussettes pour hommes</i>	pár	0.52	15.000	15.000	28.846
Női harisnya — <i>Bas pour femmes</i>	"	0.90	28.000	28.000	31.111
Gyermekharisnya — <i>Bas pour enfants</i>	"	0.50	17.000	17.000	34.000
Férficipő, gépszeges, fekete box — <i>Chaussures pour hommes, clouées à la machine, box noir</i>	"	15.—	285.000	285.000	19.000
Női cipő, fekete box, magasszárú, fűzős — <i>Chaussures pour femmes, box noir, hautes, à lacets</i>	"	16.—	290.000	290.000	18.125
Gyermekcipő, 33—35. sz. — <i>Chaussures pour enfants, No 33 à 35</i>	"	10.—	185.000	185.000	18.500
Fűtőszén, porosz — <i>Charbon de chauffage, de Prusse</i>	q	3.80	88.000	88.000	23.158
Tűzifa, aprított — <i>Bois de chauffage, fendu</i>	"	2.96	58.000	57.000	19.257

Különböző államok deviza- és ár-indexszámai.

Nombres-indices de prix et de cours de devises en différents pays.

Év, hó Année, mois	Anglia Angleterre	Ausztria Autriche	Belgium Belgique	Finnország Finlande	Franciaország France	Hollandia Pays-Bas	Németország Allemagne	Norvégia Norvège	Olaszország Italie	Svájc Suisse	Svédország Suède	Magyarország Hongrie	Ész.-Am. Egy.-All. — Et. Un. d'Amérique
	K i i n d u l á s i i d ő p o n t — B a s e d e d a t e												
	1913	1914 I. fél- év — 1er semestre	1914 április avril	1 9 1 3				1914	1914 július juillet	1 9 1 3			
a) Váltóárfolyamok diszparitásának indexszámai (new-yorki paritás = 1) — Nombres-indices de la disparité des cours de devises (Parité de New-York = 1)													
1925 VI	1.00	14.373	4.10	7.66	4.05	1.00	1.00	1.58	5.04	0.99	1.00	14.369	1.00
VII	1.00	14.373	4.18	7.66	4.07	1.00	1.00	1.50	5.26	0.99	1.00	14.365	1.00
VIII	1.00	14.373	4.25	7.66	4.07	1.00	1.00	1.44	5.26	0.99	1.00	14.426	1.00
IX	1.00	14.347	4.38	7.65	4.09	1.00	1.00	—	4.74	1.00	1.00	14.488	1.00
X	1.01	—	4.26	7.66	4.35	1.00	1.00	—	4.84	1.00	1.00	14.447	1.00
b) Nagykereskedelmi árak indexszámai — Nombres-indices des prix de gros													
1925 VI	1.58	20.360	5.52	11.29	5.43	1.53	1.34	2.60	7.11	1.62	1.61	20.326	1.57
VII	1.57	19.680	5.59	11.18	5.58	1.55	1.35	2.54	7.36	1.61	1.61	19.591	1.60
VIII	1.57	18.820	5.67	11.42	5.59	1.55	1.32	2.49	7.61	1.60	1.59	19.333	1.60
IX	1.56	18.340	5.77	11.33	5.56	1.55	1.26	2.37	7.51	1.59	1.57	19.521	1.60
X	1.55	18.300	5.75	—	5.73	1.54	1.24	2.23	7.46	1.59	1.54	18.924	1.58
c) Aranyértékben számított nagykereskedelmi indexszámok — Nombres-indices des prix de gros calculés en or													
1925 VI	1.58	1.42	1.35	1.48	1.34	1.53	1.34	1.65	1.41	1.64	1.61	1.41	1.57
VII	1.57	1.37	1.34	1.47	1.37	1.55	1.35	1.69	1.40	1.63	1.61	1.36	1.60
VIII	1.57	1.31	1.33	1.49	1.37	1.55	1.32	1.73	1.45	1.62	1.59	1.34	1.60
IX	1.56	1.28	1.32	1.48	1.36	1.55	1.26	—	1.58	1.59	1.57	1.35	1.60
X	1.53	—	1.35	—	1.32	1.54	1.24	—	1.54	1.59	1.54	1.31	1.58
d) Megélhetési indexszámok — Nombres-indices du coût de la vie													
1925 VI	1.72	—	*) 1.35	11.91	3.90	1.79	1.38	2.59	5.96	1.69	—	16.165	1.55
VII	1.73	—	1.36	12.18	4.01	—	1.43	—	5.98	1.69	1.76	16.126	—
VIII	1.73	—	1.38	12.66		—	1.45	—	6.10	1.67	—	15.354	—
IX	1.74	—	1.40	12.42		1.79	1.45	2.48	6.24	1.67	—	15.253	—
X	1.76	—	—	—	—	—	1.44	—	6.43	1.65	1.75	14.330	—
e) Aranyértékben számított megélhetési indexszámok — Nombres-indices du coût de la vie, en valeur-or													
1925 VI	1.72	—	—	1.56	0.96	1.79	1.38	1.73	1.18	1.71	—	1.12	1.55
VII	1.73	—	—	1.60	0.98	—	1.43	—	1.14	1.71	1.76	1.12	—
VIII	1.73	—	—	1.65		—	1.45	—	1.16	1.69	—	1.06	—
IX	1.74	—	—	1.62		1.79	1.45	—	1.32	1.67	—	1.05	—
X	1.74	—	—	—	—	—	1.44	—	1.33	1.65	1.75	0.99	—

*) 1921 = 1.

A csökkenő irányzat alól októberben kivétel a francia nagykereskedelmi index, mely 5.56-ról 5.73-ra emelkedett. Az áremelkedés

azonban nem tartott lépést a frank romlásával s így az aranyfrankban számított index 1.36-ról 1.32-re csökkent.

A létfenntartási költségek változása egy 4-tagú munkáscsalád heti szükségletei alapján.

(1913. évi költség = 1.)

Changements du coût de la vie sur la base des besoins hebdomadaires d'une famille ouvrière de quatre membres

(Frais de l'année 1913 = 1.)

Időpont Epoque	Élelmezés Alimentation	Ruházat Habillement	Fűtés és világítás Chauffage, éclairage	Lakás Logement	Összes hetiköltség, Frais hebdomadaires totaux	Összes hetiköltség a lakásbér nélkül Frais hebdomadaires totaux sans le loyer
a) Papírkoronaalapon En couronnes-papier						
1924 december 31 31 décembre 1924	21322	24435	17998	3637	17103	21834
1925 augusztus 31 31 août 1925	17956	20922	17758	5619	15354	18417
1925 szeptember 30 30 sept. 1925	17870	20543	17674	5619	15253	18284
1925 október 31 31 oct. 1925	13445	19024	17758	5619	14330	17072
1925 november 30 30 nov. 1925	15904	19024	17674	6597	14274	16690
b) aranykoronaalapon En couronnes-or						
1924 december 31 31 décembre 1924	1.45	1.66	1.23	0.25	1.16	1.49
1925 augusztus 31 31 août 1925	1.24	1.45	1.23	0.39	1.06	1.28
1925 szeptember 30 30 sept. 1925	1.23	1.42	1.22	0.39	1.05	1.26
1925 október 31 31 oct. 1925	1.14	1.32	1.23	0.39	0.99	1.18
1925 november 30 30 nov. 1925	1.10	1.31	1.22	0.46	0.99	1.15

Az aranykoronában számított nagykereskedelmi index 2 ponttal esett 1.31-ről 1.29-re.

A magyar megélhetési indexszámok alakulása 1925 I—XI. hónapokban.

Formation des nombres-indices du coût de la vie en Hongrie aux mois de janvier — novembre 1925.

Megnevezés Désignation	Január Janvier	Február Février	Március Mars	Április Avril	Május Mai	Június Juin	Július Juillet	Augusztus Août	Szeptember Septembre	Október Octobre	November Novembre
Hivatalos indexszám (M. kir. Közp. Stat. Hivatal) — Nombres-indices officiels (Office central de statistique)	16784	16556	16134	15823	16440	16165	16126	15354	15253	14330	14274
Közgazdasági Figyelő (Dálnoki Kováts Jenő) — „Közgazdasági Figyelő” (Eugène Dálnoki Kováts)	16691	16586	16227	16100	16811	16644	16037	16202	16205	15843	15527
Szakszervezeti Értesítő (Gál Benő) — „Szakszervezeti Értesítő” (B. Gál)	20800	20813	20150	19997	20167	20186	19530	19093	19073	18888	18668
Pester Lloyd (Vágó József) — „Pester Lloyd” (Joseph Vágó)	20503	19740	19282	18805	18854	18830	18142	18344	—	17982	—

A létfenntartási költségek index-számának változása november folyamán csak jelentéktelen arányokat mutatott. Az élelmezés költségei csökkentek (a búzadrágulás hatása a detailárakban még nem mutatkozott), a lakásbér emelkedett, a ruházkodás ára teljesen változatlan maradt és teljesen jelentéktelen változás mutatkozott a fűtés költségeinél. Az élelmezési költségek csökkenése a lakbéremelkedést teljesen kiegyenlítette, úgyhogy végeredményben 0.4%-os csökkenés mutatkozott az összefoglaló index-nél.

Az index-szám magassága lakásbérrel együtt 14.274 volt, egy hónappal ezelőtt 14.330. Lakásbér nélkül az index 16.690 volt, míg október 31-én 17.072.

Az aranykoronákban számított létfenntartási index november 30-án változatlanul 0.99, ha a lakásbért is figyelembe vesszük, míg a lakásbér figyelmen kívül hagyásával számított index-szám 1.18-ról 1.15-re esett. Az aranykoronában számított index-számokat november végén némileg az is befolyásolta, hogy a dollárárfolyam néhány ponttal magasabban állt, mint október 31-én.

+

Az index-számok nemzetközi alakulására vonatkozó adatok októberben kevés kivétellel további áreséseket mutatnak. Az 502. oldalon levő táblázat magában foglalja egyes fontosabb államoknak úgy nagykereskedelmi, mint létfenntartási index-számait aranypénzegységekre átszámítva is.

A pénzügyi betétek.

Les Dépôts en banque.

Résumé. En novembre dernier, l'effectif des dépôts en banque s'est accru de 2·1%. Cet accroissement était considérablement inférieur à celui d'octobre, lorsque l'effectif des dépôts en banque a augmenté de 12·4%. Tandis que les dépôts de caisse d'épargne se sont accrus de 11·1% en novembre, ceux sur compte-courants ont légèrement diminué. L'accroissement total des dépôts n'a fait que 8·9 millions de couronnes-or, contre 46·7 millions de couronnes-or en octobre dernier. Le 30 novembre, l'effectif de tous les dépôts a atteint 27% de celui de 1913.

A pénzügyi betétek november havi emelkedése jelentékenyen elmaradt azok október havi emelkedési aránya mögött. Októberben a betétek együttes álladéka (folyószámla- és takarékbetétek) 12·4%-kal növekedett, míg november folyamán csak 2·1%-kal. Hogy egyáltalán mutatkozott emelkedés, azt is csak

a takarékbetéteknek erőteljes növekedése okozta, mert a folyószámlabetétek novemberben csökkenést mutattak. A takarékbetétek november hóban 108·3 millió aranykoronáról 120·3 millió aranykoronára, tehát 12 millió aranykoronával, vagyis 11·1%-kal emelkedtek, ami, ha el is maradt előző havi 19·5%-os növekedésük mögött, mégis számottevő eredmény. A folyószámlabetétek álladéka azonban 315·9 millió aranykoronáról 312·7 millió aranykoronára, vagyis 3·2 millióval csökkent. A postatakarékpénztárnál úgy a takarékbetétek, mint a folyószámlabetétek álladéka növekedett, s a folyószámlabetétek csökkenése kizárólag a többi pénzügyetnél jelentkezik.

A takarékbetéteknek november 30-án kimutatott összege elérte az 1913 december 31-iki állományának 13·9%-át (októberben 12·5%). A folyószámlabetéteknél ez az arányszám 42·3% (42·8%), az együttes álladéknál pedig 27·0% (26·5%) volt.

Megnevezés — Désignation	Takarékbetétek álladéka — Effectif des dépôts de caisses d'épargne		Folyószámlabetétek álladéka — Effectif des dépôts sur comptes-courants		Betétek összesen — Dépôts totaux	
	okt. - oct.	nov. - nov.	okt. - oct.	nov. - nov.	okt. - oct.	nov. - nov.
	hó végén aranykoronákban — à la fin du mois, en couronnes-or					
Magyar koronaértékben elhelyezett betétek — Dépôts placés en valeur de couronne hongroise.						
Postatakarékpénztár — Caisse d'épargne postale roy. hongroise	11,301.061	14,240.101	80,767.280	84.971.533	92,008.341	99,211.634
13 legnagyobb budapesti pénzügyet — 13 établissements de crédit les plus importants de Budapest	94,390.782	102,854.900	167,399.935	162,914.150	261,790.717	265,769.050
Magyar koronaértékű betétek összesen — Total des dépôts placés en couronnes hongroises	105,691.843	117,095.001	248,107.215	247,885.683	353,799.058	364,980.684
Külföldi értékben elhelyezett betétek — Dépôts placés en valeurs étrangères	2,559.112	3,241.286	67,792.174	64,847.444	70,351.286	68,088.730
Betétek összesen — Dépôts totaux	108,250.955	120,336.287	315,899.389	312,733.127	424,150.344	433,069.414
Index-számok — Nombres-indices						
Belföldi értékben elhelyezett betétek alakulása az 1913. XII/31-i betétállományhoz viszonyítva — Formation des dépôts placés en valeurs indigènes par rapport à l'effectif de dépôts du 31 déc. 1913.	12·2	13·5	33·6	33·5	22·1	22·8
Az összes betétek alakulása az 1913. XII/31-i betétállományhoz viszonyítva — Formation des dépôts totaux par rapport à l'effectif de dépôts au 31 déc. 1913	12·5	13·9	42·8	42·3	26·5	27·0

A részvények értéke.

Valeur des actions.

Résumé. En tenant compte des priorités de droit d'achat affectant l'effectif d'actions de 1913, le nombre-indice marquant la fluctuation de la valeur des actions cotées à la Bourse de Budapest était, à la fin de novembre dernier, de 10·3. Ce chiffre était de 8% inférieur à celui enregistré en octobre. A l'exception des banques, la baisse des cours s'est étendue sur toutes les catégories des actions. Si qu'il prend en considération tous les changements de capitaux, on voit, en calculent le nombre-indice, on le 30 novembre dernier, 14·3, contre 15·6 au 31 octobre.

November hó folyamán a budapesti tőzsdén általános jellegű árfolyamcsökkenés következett be. Az árfolyamhullámozást jelző s az 1913. évi részvényállományt érintő elővételi jogok figyelembevételével svájci frank alapon kiszámított index november hó utolsó tőzsdei napján 10·3 volt, holott ugyanez az arányszám október végén még 11·2-ön állott. Ez azt jelenti, hogy az 1913 december 31-i állapothoz képest a részvényeseknek az elővételi jogok teljes kihasználása mellett 100 svájci frank befektetéssel szerzett részvényei ez év november hó utolsó tőzsdei napján 10·3 svájci frankot érnek. A novemberi csökkenés 8%. A részvények egyes kategóriáinál az árfolyamesés igen jelentékeny volt. Így a cukorgyáraknál (20·5%), a gáz- és villamossági vállalatoknál (19·5%) és a vegyészeti vállalatoknál (17·6%). Tíz százaléknál nagyobb árfolyamcsökkenés mutatkozott általában a részvényes csoportok többségénél s csak a bankrészvények változatlan árfolyama idézte elő, hogy a főindex-szám csökkenése 10%-on alul maradt. A bankrészvényektől eltekintve legkisebb arányú volt az árfolyamesés a közlekedési vállalatoknál, a takarékpénztáraknál és a textilipari vállalatoknál.

Ha a részvényindexet úgy állapítjuk meg, hogy a részvénygyarapodást nemcsak az elővételi jogon elért határig, hanem teljes egészében vesszük számba, az ily módon számított index november hó utolsó tőzsdei napján 14·3 volt (október végén 15·6).

A részvénycsoport megnevezése Désignation des groupes d'actions.	Indexszám		Nomb.-indices.	
	az 1913. évi részvényállományt érintő tőkeváltozások számbavételével — en tenant compte des changements de capitaux affectant l'effectif d'actions de 1913.			
	okt. oct.	nov. nov.	okt. oct.	nov. nov.
	hó végén — à la fin du mois			
I. Bankok — Banques .	6·5	6·5	9·6	9·3
II. Takarékpénztárak — Caisses d'épargne .	3·7	3·5	7·3	6·9
III. Biztosító-társaságok — Sociétés d'assurances	4·0	3·5	4·1	3·6
IV. Gőzmalmok — Mino- teries	33·0	30·0	41·5	37·8
V. Bányák és téglagyárak — Mines et brique- teries	26·0	23·2	30·6	28·5
VI. Könyvnyomdák — Im- primeries	9·7	8·7	25·0	21·6
VII. Vasművek és gépgyá- rak — Forges et ate- liers de construct. mécanique	21·3	19·0	23·7	20·8
VIII. Közlekedési vállalatok — Communications et transports	5·3	5·2	7·6	7·2
IX. Cukorgyárak — Suc- reries	55·0	43·7	64·1	50·3
X. Gáz- és villamossági vállalatok — Gaz et électricité	31·3	25·2	61·5	49·1
XI. Sörgyárak és szesz- ipari vállalatok — Brasseries et distil- leries	39·6	37·1	73·0	71·3
XII. Szállodák és gyógyfür- dők — Hôtels et étab- lissem. d'eaux miné- rales	23·3	21·6	40·5	37·6
XIII. Textilipari vállalatok — Entreprises textiles	24·1	22·6	28·7	26·4
XIV. Vegyészeti vállalatok — Entreprises chi- miques	17·6	14·5	19·6	15·5
XV. Különböző vállalatok — Entreprises diverses	23·8	20·8	38·0	33·2
Az összes részvények in- dex — Nombre ind. des actions totales	11·2	10·3	15·6	14·3

© KONZULI JELENTÉSEK ©

Sz. H. Sz. állam.

Royaume S. C. S.

Kivonat a belgrádi m. kir. követség 1925 első félévére vonatkozó gazdasági jelentéséből.

Az ország gazdasági helyzetében körülbelül 2 év óta észlelhető lassú javulási folyamat az elmúlt félévben is tovább folytatódott. Bár a dinár árfolyamának állandó oszcillációja és a deflációs pénzügyi politikával kapcsolatban fennálló pénz- és hitelválság a gazdasági élet minden ágában továbbra is erősen érezteti hatását, a gazdasági helyzet összképe az előző évekhez viszonyítva kétségtelenül kedvezőbb.

Mindenekelőtt állampénzügyi téren mutatkozik szemmel látható javulás. Az infláció, amely a múlt évben minimális keretek között még mindig tartott, ma már teljesen megszűntnek tekinthető. A bankjegyforgalom a félév folyamán fokozatosan csökkent, s az 1925. jan. 1.-i 6001 millió dinárral szemben július elsején csak 5648 millió dinárt tett ki.

A különböző állami bevételek viszont az előző évhez viszonyítva ismét lényegesen emelkedtek, úgy hogy az államháztartás hitelkereteinek tekintélyes bővülése dacára a budget egyensúlya a rendes állami bevételekből nagyjából biztosítottak látszik.

Kedvezően alakult a kereskedelmi mérleg is. A múlt év gazdag terméseredményeiből ugyanis nagy rezervák maradtak vissza. Az ez évi export ennek következtében állandóan igen élénk volt s noha a behozatal lényegesen nagyobb keretek között mozgott mint az előző évben, a kereskedelmi mérleg mintegy 100—150 millió dinárral aktív maradt.

A mezőgazdaság helyzete szintén kielégítő. A megművelt terület nagysága valamivel növekedett, az időjárási viszonyok kedvezők voltak, úgy hogy amennyiben a fejlődés továbbra is normális marad, ebben az évben is gazdag eredményekre lehet számítani.

Az általános gazdasági helyzet ezen javulásának megfelelőleg a dinár az elmúlt félév folyamán állandóan szilárd volt, s 1924 decemberben 7.50-ről 1925 januárban 7.93, februárban 8.37, majd májusban 9.05 centimes-ra emelkedett.

A dinár árfolyamának ezen állandó változása viszont természetesen nem maradhatott az általános gazdasági élet szempont-

jából hátrányos következmények nélkül. A kereskedelmi élet bizonyos rezerváltságra volt kényszerítve. E mellett a belföldi árakban, dacára a pénzügyi politika stabilizálásának, s az állandó árfolyamjavulásnak, egyelőre olcsóbbodás nem következett be, a termelés külföldi viszonylatban egyre drágult, ami az itteni árú exportképességét lényegesen csökkentette, s ezzel az ország kivitelében érezhető zavarokat okozott.

A pénzügyi kormány gyakori tőzsdeintervencióival igyekezett ugyan az árfolyam nagyobb kilengéseit időről-időre kiküszöbölni, azonban tekintve azt, hogy stabil kurzust csak igen rövid időközökre sikerült biztosítani, lényegesebb enyhülés nem következett be.

Igen nyomasztó volt ezenkívül még főként az ipar helyzete; teljes munkabeszüntetések ugyan ritkábban fordultak elő, a gyárak nagy része azonban ismét kénytelen volt üzemét erősen redukálni, úgy hogy becslés szerint az elmúlt év folyamán átlag kapacitásuknak csak 35—40%-ával dolgoztak. A kapacitás ily kisfokú kihasználása természetesen fokozta a termelési költségeket, emellett az üzemi megszorítás következtében a munkanélküliség továbbra is növekedett, ami nagyon súlyosan jutott kifejezésre, minthogy az építkezések teljesen szüneteltek, s így szesz munkánál sem volt elhelyezkedési lehetőség.

Az iparélet ezen stagnációja főleg a pénz- és hitelválságra vezethető vissza.

A Nemzeti Bank hitelei változatlanul igen kis keretek közt mozogtak, minthogy a bank hitelrezervái állami tartozásokkal és az előző években engedélyezett hosszú lejáratú kölcsönökkel úgyszólván teljesen ki vannak merítve. Változás e tekintetben csak abban az esetben várható, ha az állam tartozásait nagyobb tételekben kezdi törleszteni.

Az ipari életben fennálló hitelválságon ilyen módon a közeljövőben egyedül nagyobb külföldi kölcsön segíthetne. Ily kölcsön megszerzésére ugyan a múltban is történtek kísérletek, mindezek azonban eredmény nélkül. Úgy látszik azonban, hogy a helyzet e tekintetben valamivel javult. Nevezetesen, elte-

kintve a gazdasági helyzet konszolidáltabb voltától, a kormány is igyekezett több intézkedéssel a külföldi tőke elhelyezkedését elősegíteni, s az ezévi költségvetési törvénnyel több fontos könnyítést léptetett e téren életbe. Így a vonatkozó rendelet szerint a jövőben minden ipari vállalat vagy vállalatcsoport, mely legalább 10 millió dinár befizetett alap-tőkével rendelkezik, jogosult közvetlenül, vagy az állami Jelzálog Bank útján külföldi kölcsönre szóló obligációkat kibocsátani, mely obligációk teljes illeték- és adómentességet élveznek. Emellett a kölcsönadók mindazon előjogokban részesülnek, a melyeket a vonatkozó törvények az állami Jelzálog Banknak biztosítanak. Ily módon a kölcsönadó részére nagyobb biztonság mellett még mintegy 7%-os megtakarítás is lehetővé válik.

Ugyancsak fenti törvénnyel megszűnik a csődönkívüli kényszeregyesség intézménye, mely az utóbbi időkben sok visszaélésre adott alkalmat, s a külföldi tőke biztonságát hátrányosan befolyásolta.

Az ipari érdekeltségek újabban amerikai és angol pénzesportokkal folytattak közvetlen tárgyalásokat egy nagyobb kollektív kölcsön megszerzésére.

A kormány a válság enyhítése céljából új vámtarifát léptetett sürgősen életbe, mely hivatva volna magasabb vámtételeivel a külföldi konkurrenca káros megnyilvánulását a lehetőség szerint kiküszöbölni. Tagadhatatlan ugyanis, hogy az Sz. H. Sz. államban a vámvédelem a legutóbbi időkig igen csekély volt. Az 1920—21. évi pénzügyi törvény, mely az új királyságban első ízben rendezte ezt a kérdést, az 1904. márc. 31. óta érvényben álló szerb vámtarifa tételeit átlag 10—20%-kal, a luxuscikkek vámját pedig 10%-kal emelte; ez az emelés azonban egyelőre nem jelentett nagyobb védelmet, miután az aranyvámok első ízben csak az ázsiónak 1925 elején érvénybeléptetett 1100%-os emelésével jutottak teljes mértékben kifejezésre. Ettől az időtől fogva a vámtételek, az ázsio esetről-esetre történt megfelelő módosításával átlag az aranyparitás körül mozogtak, a luxuscikkek vámtételei azonban a legújabb időkig sem érték el az aranyparitást.

Az új vámtarifában, mely 1925 június 20. óta van érvényben, a pénzügyi kormány az összes vámtételeket kivétel nélkül igen lényegesen emelte. Ezzel a belföldi ipar mindenesetre sok esetben hatásos védelemben részesül a külföldi készárúk konkurrenciája ellen, tekintve azonban, hogy a vámtételek általános emelésénél igen kevés esetben tet-

tek kivételt, így a szükséges nyersanyagok és félgyártmányok, továbbá az országban megfelelő mennyiségben elő nem állítható kész cikkek is fokozott vámokkal vannak sújtva, az új vámtarifa az ipari termelésnek legtöbb esetben tehát újabb lényeges megterhelését, s egyben a fogyasztás érezhető megdrágulását fogja maga után vonni.

Az ipari körök részéről éppen ezért az új vámtarifa állandó támadásoknak van kitéve, s utóbbi időkben mind több oldalról sürgetik a vámtételek mielőbbi megfelelő revízióját. A vámtételek emelkedése kétségtelenül lényegesen meghaladja azt a mértéket, mely iparvédelmi szempontból megokolt volna; ez a körülmény csak azzal magyarázható, hogy a pénzügyi kormányt az új vámtarifa életbeléptetésével, eltekintve a kétségtelenül szintén fontos szerepet játszó fiskális érdekektől, főleg az a szempont vezette, hogy a külföldi gazdasági tárgyalásokra megfelelő alku-objektumot teremtsen. A kereskedelmi szerződésekben tehát, miként az a vámtarifával egyidejűleg érvénybeléptetett olasz tarifális szerződésben is megtörtént, minden bizonnyal a vámtételek lényegesen redukálva lesznek.

Ami a közlekedés helyzetét illeti, az általános vasútépítési programban az utóbbi időben ismét előtérben állott az Adria-vasút kiépítésének terve. E mellett az évek óta folyamatban lévő vasútvonalépítések az elmúlt félévben is jól haladtak előre; ez év júniusában a következő vonalak adták át a forgalomnak: a Velestipi, Vrsac-batini s Bjeline-ugljeviki vonalak. Különösen utóbbi bír nagyobb fontossággal, miután tehermentesíti az ügyis túlterhelt Dobolj-tuzlai vonalat, s lehetővé teszi emellett az igen gazdag ugljeviki szénbányák kihasználását.

A járműpark helyzete az előző évhez viszonyítva szintén kedvezőbben alakult, mindamellett az ország vasúti forgalmához szükséges járműállomány távolról sincs elérve.

A vasúti díjszabási politika terén az utóbbi idők legfontosabb eseménye az új egységtarifa kidolgozása. Az új tarifa az egész ország vasúti hálózatában az egyszerű töretlen viteldijszámítást vezeti be. Emellett lényegesen kedvezményeket állapít meg a kiviteli szállításoknál, továbbá a passzív vidékek és a belföldi kikötők felé irányuló forgalomban, s általában az összes eddigi díjtételeket is valamivel redukálja. Főjelentősége az új tarifának, hogy végre egységesíti az eddig érvényben lévő különböző tarifákat s ezzel véget vet annak az anomáliának, amely a különböző, sokszor egymásnak ellentmondó díjszabások alkalmazásával eddig felmerült.

Olaszország.

Italie.

Csehország külkereskedelme a trieszti kikötőn keresztül.

Az osztrák-magyar monarchia utódállamai közül Csehország képezi Trieszt számára a legfontosabb hátországot. Ausztriának volt tartományai, melyekből a mai cseh-szlovák köztársaság alakult, különösen Cseh-Morvaország és Szilézia az 1913. évben a trieszti kikötő vasúti forgalmában 22%-kal szerepeltek. A kikötő 26,975.452 mm.-át kitevő vasúti forgalmából 5,934.182 mm. esett az említett tartományokkal lebonyolított vasúti forgalomra; ebből megállapítható, hogy az említett tartományok kereskedelme Trieszten át meghaladta a kikötő vasúti összforgalmának egyötödét.

Triesztnak Olaszországhoz való csatolása után úgy a helyi érdekeltségeknek, mint az olasz kormányoknak igyekezete arra irányult, hogy az új cseh köztársaságot képező volt osztrák tartományok külkereskedelme ismét Triesztnak vegye útját. Az ezen cél elérésére tett lépések és megállapodások nem maradtak eredmény nélkül és 1924-ben sikerült a háború előtti utolsó év forgalmát nemcsak elérni, hanem azt jóval túlhaladni, amint az az alábbi kimutatásból kitűnik.

Az 1920-ban erősen visszaesett cseh forgalom 1921-ben és 1922-ben csak nagyon lassan emelkedik; 1923-ban az olasz és cseh kormányok között Trieszt érdekében létrejött egyezmény következtében azonban a cseh forgalom hatalmasan növekedett és az 1922. évi 1,162.793 mm.-ről 1923-ban rögtön 3,184.852 mm.-ra emelkedett, 1924-ben pedig felülmúlja a várakozásokat, amennyiben a háború előtti forgalmat erősen túlhaladja és 8,077.351 mm.-át (1913. 5,934.182 mm.) ért el. A cseh köztársaság így módon a trieszti kikötő vasúti forgalmában 27%-kal vett részt és Trieszt hátországai közül az első helyre került.

A behozatalban első helyen állanak a következő cikkek: 1,929.234 mm. cukor (1913-ban 766.308 mm.), 313.316 mm. vas és vasárú (1913-ban 54.970 mm.),

Trieszt vasúti árúforgalma.

É V	Behozatal	Kivitel	Összesen
	m é t e r m á z s á k b a n		
	a) Ö s s z e s e n		
1912	14122067	12185748	26307815
1913	14882096	12093356	26975452
1920	7325967	8997184	16323151
1921	6650697	7370344	14021041
1922	7218667	6974295	14192962
1923	9661764	10542819	20204583
1924	14059584	15785294	29844878
1925. I. I.-VIII. 31-ig	8884728	8528602	17413330
	b) C s e h o r s z á g g a l		
1912	3269989	1793978	5063967
1913	4031762	1902420	5934182
1920	540737	469157	973894
1921	670805	323744	994549
1922	755141	407652	1162793
1923	1659637	1525215	3184852
1924	3711789	4365562	8077351
1925. I. I.-VIII. 31-ig	2400720	1445177	3845897

297.965 mm. fa (1913-ban 99.940 mm.), 223.795 mm. papír (1913-ban 78.794 mm.), 161.882 mm. üveg és kristály (1913-ban 95.224 mm.). A kivitel fontosabb áruja a következők: 1,150.795 mm. ásványok (1913-ban 314.546 mm.), 783.256 mm. foszfátok (1913-ban 290.462 mm.), 422.172 mm. gabona (1913-ban 52.526 mm.), 304.054 mm. nyersgyapot (1913-ban 183.445 mm.), 258.902 mm. déligyümölcs (1913-ban 110.926 mm.), 251.758 mm. liszt (1913-ban 53.026 mm.), 216.726 mm. bor (1913-ban 23.256 mm.).

Az 1925. évi januártól augusztus végéig terjedő időszakban a cseh árúforgalom Trieszten át kissé visszaesett, aminek oka abban rejlik, hogy bizonyos kedvező körülmények, amelyek még 1924-ben fennforogtak, ma már nem állnak fenn, és hogy a konkurens kikötők mindinkább erősítik a propagandát, hogy saját tevékenységi szférájukat kibővítsék, különösen Csehországgal szemben, mely úgy Trieszt, mint Hamburg felé gravitálhat.

A Nemzetközi Statisztikai Intézet római kongresszusa.

Le congrès de Rome de l'Institut International de Statistique.

(II. közlemény.) — (II partie.)

Résumé. 1. La classification des industries. Les classifications d'industrie usitées dans les différentes branches de la statistique — recensement de la population, statistique sociale, commerciale et de la production industrielle — servent à des buts particuliers en partie distincts, et envisagent des côtés différents de l'activité industrielle. Aussi la mise en harmonie de ces classifications se heurte-t-elle à des difficultés dans un même Etat déjà; elle constitue une tâche encore plus ardue pour la statistique internationale. Ce sont ces difficultés qui avaient causé que la proposition relative au rapprochement des statistiques du commerce extérieur et de la production industrielle fut accueillie d'une manière sceptique, et rejetée, par la session de Bruxelles de l'Institut.

Après avoir esquissé l'histoire la plus récente de la classification internationale des industries, l'article fait connaître la proposition soumise à la session de Rome, partant du point de vue de la production industrielle, ainsi que la résolution adoptée à ce sujet. Il traite et de la question de la distinction à faire entre l'industrie et la profession, et du problème de l'exact établissement de l'industrie principale parmi les industries connexes. Quant à ce problème, il expose que c'est la valeur de la production industrielle que la statistique hongroise considère comme point de vue principal, mais elle tient aussi compte de la force mécanique et du nombre des ouvriers employés, qui peuvent, dans certains cas, être décisifs pour la classification. D'ailleurs la statistique hongroise dépouille, suivant un même groupement d'industries, les données du recensement de la population et de la statistique sociale. Les essais entrepris récemment par elle pour le rapprochement des résultats des statistiques de la production et du commerce, ont également eu, jusqu'ici, un résultat digne d'intérêt.

2. L'annuaire statistique des grandes villes. La ville de Budapest avait toujours un rôle important pour la question de l'an-

nuaire statistique des grandes villes. D'abord en vertu de résolutions des congrès internationaux de statistique, ensuite sous la protection de l'Institut, elle a publié plusieurs travaux statistiques rédigés par M. Joseph Körösi. Le premier volume de la *Statistique Internationale des grandes villes*, paru en 1876, contenait des documents de mouvement de la population, et le deuxième, édité en 1877, des données relatives à la statistique financière. De 1878 à 1895, parurent les 18 années du *Bulletin Hebdomadaire de Statistique internationale*; et de 1879 à 1890, les 10 volumes du *Bulletin Annuel des finances des grandes villes*, après quoi, par suite d'événements survenus, la publication des travaux s'interrompit pour 12 ans. A la session de l'Institut tenue en 1907, à Copenhague, M. Gustave Thirring annonçait que la ville de Budapest était disposée à couvrir tous les frais de l'annuaire destiné à faire connaître la statistique internationale des grandes villes. Cette déclaration fut accueillie par une joie vive et unanime, et l'Institut assura de son appui moral le plus large, l'entreprise annoncée par M. Thirring. Sous la forme d'imprimés en guise de manuscrit, les premiers chapitres de l'annuaire furent présentés, en 1913, à la session de Vienne, laquelle constitua une commission spéciale pour mettre plus en relief le caractère international de l'oeuvre, et pour appuyer les travaux commencés d'une façon plus efficace. Après l'interruption causée par la guerre, on renouvela, en 1923, le mandat de cette commission permanente, en la chargeant de l'élaboration du plan définitif de l'annuaire. (Hélas, par suite des circonstances économiques changées, la ville de Budapest n'est plus en mesure d'en couvrir les frais.) Dans son rapport soumis à la session de Rome de cette année, M. Gustave Thirring exposa le plan adopté par la commission, rendant compte des résultats acquis jusque-là.

Considérant tant les travaux antérieurs que les expériences récentes, et attendu qu'on

ne peut arriver, quant aux collections statistiques des grandes villes, à une plénitude qui d'ailleurs n'y est pas trop importante, l'auteur de l'article se demande si, au lieu de tâcher de recueillir, dans toutes les villes, des documents limités à des cadres uniformément modestes, il ne serait pas plus utile de grouper les villes selon le degré de développement de leur statistique. Dans ce but, on devrait envoyer aux grandes villes ayant, pour la plupart, un même niveau de civilisation et des statistiques plus développées, — donc, aux villes les plus intéressantes au point de vue de la comparaison, — un questionnaire plus détaillé. Ainsi serait évité l'inconvénient d'abaisser sur toute la ligne, trop et uniformément, le niveau des recherches statistiques. On pourrait objecter que les statistiques des villes ne possédant, en général, que des données primitives pourraient offrir, dans telle ou telle direction, des documents bien détaillés, qu'il ne serait pas peut-être possible de prendre assez en considération dans le cadre du système proposé. Cependant il ne faut pas perdre de vue que, selon l'expérience, une des importantes conditions d'un efficace relèvement statistique, c'est que les personnes tenues de déclarer les données soient capables de répondre aux questions posées. Dans plusieurs branches de la statistique, (par exemple en Hongrie dans la statistique industrielle et sociale), on voit des catégories motivées justement par ces points de vue. Quoique, ici même, dans de nombreux cas, les personnes appartenant à de moindres catégories puissent offrir, sur certaines questions, des données plus détaillées, toutefois, pour assurer le bon vouloir de faire une déclaration exacte des masses et pour le faciliter, nous renonçons à leur poser de telles questions, auxquelles nous ne recevions que rarement des réponses satisfaisantes.

1. Az iparok csoportosítása.

1. La classification des industries.

Az iparok osztályozásának kérdésével a statisztika több nagyfontosságú ágában találkozunk. Felmerül e probléma a népszámlálás eredményeinek foglalkozások szerinti csoportosításánál, a munkás szociális viszonyok vizsgálatánál, az ipari termelés megfigyelésénél s végül a kereskedelmi forgalom árulajstromának kategorizálásánál.

Mindegyik ágazatban más és más szempontból nézzük az ipari tevékenységet. A nép-

számlálásnál és a szociális statisztikában a munkásember áll előtérben, az előbbiben demográfiai ismerveivel, az utóbbiban szociális elhelyezkedési törekvéseiben, egészsége s életbiztonsága veszélyeztetett voltában, megélhetési küzdelmeiben stb. Az ipari termelési statisztikánál a termelés eredménye, technikai folyamata és üzemi szervezete érdekelnek elsősorban. A kereskedelmi statisztikánál végül az ipartermék kereskedelmi, forgalmi és vámpolitikai jellege lép a csoportosításnál előtérbe.

Az eltérő szempontokból a különböző iparoknak más és más célszerű csoportosításai adódnak. A gazdasági és társadalmi élet összefüggő egész strukturájának megfigyelése azonban mindinkább kívánatosá teszi ezeknek a statisztikai adminisztráció tekintetében különálló adatgyűjtéseknek összehasonlításra alkalmas csoportosítását. Ez a törekvés egyre eredményesebben érvényesül újabban a különböző államok adatgyűjtéseinél s mind nyomatékosabbá válik e kívánság a nemzetközi statisztikában is. Bizonyos, hogy valamennyi szempontot egyformán kielégítő csoportosítás a legapróbb részletekig menve, nem lesz elérhető.

Az eredmények azonban azt mutatják, hogy a statisztika említett ágai külön érdekeinek sérülme nélkül mégis lehetséges oly kategóriák megállapítása, melyek valamennyi adatgyűjtés közötti összefüggés megfigyelésére s új törvényszerűségek megállapítására alkalmasak.

A nemzetközi statisztika hivatott szervei több mint egy emberöltő óta foglalkoznak az iparok kategorizálása egységesítésének kérdésével. Újabb lökést e probléma a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal kezdeményezésére nyert. A munkanélküliség megfigyelésével kapcsolatban fordult e hivatal a kormányokhoz azzal a kéréssel, hogy az általa szerkesztett csoportosításról nyilatkozzanak. A beérkezett válaszok alapján nyilvánvaló lett, hogy ily incidentaliter való elintézése e nagyfontosságú s a statisztika széles mezejét érdeklő problémának nem lehetséges. Mindenekelőtt kézenfekvő a népszámlálás és a szociálistatisztika terrénumának szoros összefüggése. Nevezetesen éppen a munkanélküliség kérdését, az összlakossággal való egybevetése nélkül teljesen megismerni s statisztikai vizsgálat tárgyává tenni nem lehet.

A Nemzetközi Munkaügyi Hivatal azért két kongresszusán 1923-ban és 1925-ben tárgyalta az iparok csoportosításának kérdését. Teljes eredményt, egy közös lista elfogadását

azonban nem tudta elérni. E tárgyalások mindazonáltal nem mondhatók meddőknél s bizonyos alapvető kérdések tisztázására vezettek.

A Nemzetközi Statisztikai Intézet októberi kongresszusa a Nemzetek Szövetsége gazdasági osztálya, a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal és a Nemzetközi Statisztikai Intézet tagjaiból alakított vegyesbizottság referátuma alapján tárgyalta az iparok csoportosításának kérdését. A jelentés előadója Lucien March a francia statisztikai hivatal nagynevű ny. igazgatója volt. E javaslat az ipari termelést választotta a csoportosítás fő szempontjául, tekintettel van azonban a statisztika egyéb ágaira is.

Az egyes államok ipari csoportosításainak összehasonlításánál zavarólag hatott mindenekelőtt az a körülmény, hogy az *ipar* és *foglalkozás* két különböző fogalma nincs minden esetben szétválasztva. Az *ipar* (industria, Gewerbe, illetve Erwerbszweig) az emberi tevékenységet, illetve termelési folyamatot a gazdasági szervezetben elfoglalt helye és jellege szempontjából nézi, statisztikai egysége az üzemtechnikai egység (unité technique). A *foglalkozás* ezzel szemben az ember egyéni tevékenységét határozza meg; variációja sokkal dúsabb és az egyes üzemeken belül a végzett munka jellege szerint a foglalkozások, illetőleg továbbmenve a foglalkozási árnyalatok gyakran igen hosszú sorát különböztethetjük meg. Így pl. a német foglalkozási lajstrom 10 ezer, az angol meg éppen 35 ezer foglalkozást különböztet meg Kovács Norbert dr. a m. kir. központi statisztikai hivatal szociálstatisztikai osztályának vezetője, egyedül a magyar vas- és gépiparban 218 oly foglalkozási árnyalatot disztingvált, melyeknek a munkabérstatisztika szempontjából jellegzetes fontossága van.

A statisztikai feldolgozásoknál tehát az ipar és a foglalkozás fogalma szigorúan megkülönböztetendő s az adatok csoportosítása először iparok s másodsorban azon belül foglalkozások szerint eszközözendő.

Az iparok csoportosításának másik problémája a *kapcsolatos iparok* kérdése. Az ipari koncentráció fejlődésével, különböző iparoknak egy üzemben való egyre gyakoribb összevonásával e probléma mind nagyobb jelentőséget nyer. A statisztikai feldolgozás akként segít magán, hogy ott, hol a személyzet vagy üzemi berendezés a különböző iparok között szét nem osztható, az illető üzemet teljességében az üzemben végzett legjelentékenyebb ú. n. főiparhoz csatolja. Ez eljárás már magában véve is nagyon aggályos s tisztán csak

a kényszerűséggel, jobb megoldás híjával igazolható. Fokozódik azonban a statisztikának a tényleges állapotoktól való eltérése. ha a főipar meghatározása nem történik kellő gondnal és körültekintéssel. Az intézet elé terjesztett javaslat szerint főiparnak az tekintendő, mely a személyzet nagyobb részét foglalkoztatja. Koncedálja azonban, hogy néha a géperő nagyobb jelentőséggel bírhat a munkáslétszámmal. A magyar iparstatisztika ezzel szemben a termelés értékét veszi a csoportosításnál elsősorban irányadóul. Figyelemmel van azonban egyéb körülményekre is. Így pl. egy elektromos áramfejlesztőberendezéssel bíró nagyobb malomvállalat, melynél átmeneti jellegű üzemszünetelés folytán az őrlési termékek értékét a malom által szolgáltatott elektromos-áram értéke meghaladja, személyzete és gépi berendezése alapján tovább is a malomiparhoz soroztatik. Mily óvatossággal kell eljárni a főipar helyes megállapításánál, arra egy jellemző példát találunk a Statisztikai Havi Közlemények e napokban megjelent számában. Az ipari termelés értékének kimutatásánál pl. a kovácsolt árúk gyártása 1923-ban 6·8, 1924-ben pedig 34·7 millió aranykoronával szerepel. Ezzel szemben a termelt nemes és nem nemes fémekből való félgyártmányok értéke e két esztendőben 25·9 millióról 5·6 millió aranykoronára csökkent. E hatalmas eltolódást a háborús termelésről a békeszükségletek kielégítésére átalakított egyik mammutvállalatunk okozta, s ez átalakulás jelentőségét, a vállalatban üzött rendkívül változatos ipari tevékenység között egy új jellegzetes főipar kialakulását, a statisztikai anyag óriási tömege között a feldolgozó talán kissé elkésve vette észre.

A kapcsolatos iparok szétválasztásának kérdése valóban a statisztikának egy megoldhatatlannak látszó problémája, mely úgy az egyes nemzetek statisztikájának a pontosságát, visszamenőleg való összehasonlíthatóságát, mint még inkább a statisztikai adatok nemzetközi egybevetését igen károsan befolyásolja.

Áttérve az iparok csoportosításának *sémájára*, mindenekelőtt konstatálnunk kell, hogy elméleti alapon, tudományos rendszeren épülő csoportosítás, mely a gyakorlati élet követelményeinek megfelelne, nem lehetséges. Ilyen volna pl. amelyik az iparokat a természet három országának megfelelően ásványi-, növény- és állatvilág *termékeit* feldolgozó három főcsoportra osztja. A textilipar két fontos csoportja a pamut- és gyapjúipar e csoportosításban teljesen különválnak. Egy másik fölosztási alap az ipartermék *rendeltetése*, mely a kereske-

delmi statisztikában az élelmiszerek, ipari nyersanyagok és készgyártmányok hármass csoportosításához vezet. Klasszikus példája itt a csoportosítás tökéletlenségeinek, hogy a forgalomban számbavett lovak teljesen más főcsoportba kerülnek aszerint, hogy levágásra kerülnek, vagy közlekedésnél használatnak. A magyar külkereskedelmi statisztika a rendeltetés szerinti kétségkívül érdekes csoportosításnak e gyakorlati nehézségét úgy oldja meg, hogy egy külön főcsoportban mutatja ki az élőállatokat, vagyis lemond a logikus és szisztematikus csoportosításról. Különösen a nemzetközi statisztikai összehasonlítás szempontjából kerülendő volna az az ugyancsak a kereskedelmi statisztikában szokásos felosztás, mely az ipari *termelés fokozatai* szerint nyersanyagot, félgyártmányt és készgyártmányt különböztet meg. Ennél a felosztásnál az egyéni fölfogásnak túlságos nagy hely adatik.

Általában megállapítható tehát, hogy az iparnak a való életben látható formái és szervezete az elméleti fölosztás lehetőségét kizárják és hogy éppen azért a felosztásnak a gyakorlati élet által diktált csoportosításban a termelés egész folyamatának s az azt befolyásoló tényezőknek figyelembevételével kell történnie. Minthogy pedig az ipari termelés országok között más-más jellegű, az *államok saját céljaikra egy nemzetközi sémát nem alkalmazhatnak*. A Nemzetközi Intézet által ajánlott lista, mely 17 főcsoportra osztja az iparokat, csak arra szolgálhat, hogy az egyes államokat csoportosításaik lehető összehangolására ösztönözze s egyes országok között s egyes csoportokban az összehasonlításra módot nyújtson.

A szóban lévő nemzetközi listát, mely a nálunk szokásos csoportosítástól több pontban lényegesen eltér, egyébként részletes bírálat tárgyává nem tehettem, mivel a főcímeik megértéséhez szükséges alcsoportok nem közöltek. A kongresszus határozatának negyedik pontja egyébként kimondja, hogy az egy foglalkozást űzők nem, családi állapot, kor és nemzetiség szerint csoportosítandók. Az egyes üzemek pedig az általuk foglalkoztatott személyek száma szerint.

Az iparcsoportok teljes sémájának egységes alkalmazása elé tornyosuló nehézségek bírták az intézetet arra, hogy egy oly *lista* összeállítását határozza el, melyben az ipari termelési csoportok teljes fölsorolása helyett csupán egyes kiválasztott iparok foglalnak helyet, amelyekre nézve összehasonlításra alkalmas adatok a különböző államoktól már most is begyűjthetők.

Ezt a célt szolgálná a Nemzetközi Statisztikai Intézet állandó irodája által szerkesztendő technikai repertórium, mely az összes iparok és foglalkozások pontos fölsorolását és definícióját tartalmazná, mindenütt megjegyezvén, hogy a különböző államok statisztikájában mely csoport vagy csoportok felelnek meg mind az ipari, mind a kereskedelmi, mind pedig a szociális statisztikában a repertórium illető számának.

A különböző statisztikai ágazatokban használatos ipari csoportosítások összefüggő áttekinthetősége szempontjából figyelmet érdemel még nálunk az a javaslat, hogy az egyes iparcsoportokhoz kapcsolódó foglalkozások a következő négy főcsoportra osztandók: igazgatás, irodai személyzet, általános foglalkozások (oly foglalkozások, melyek más csoportokban is föltalálhatók), különleges foglalkozások (olyanok, melyek csak az illető iparban találhatók). E csoportosítás mellett az azonos foglalkozások összevonása és áttekintése rendkívül megkönnyítenék.

Az ipari termelési statisztikai csoportosításnak a külkereskedelmi árulajstrommal való összeegyeztetése a római kongresszuson sem haladt előbbre. S érdekes, hogy éppen Lucien March, ki két évvel ezelőtt a brüsszeli kongresszuson a legmelegebben pártolta, sőt konkrét javaslattal is kiegészítette Olivettinek, az olasz országos iparszövetség főtitkárának e két statisztikai ágazat közelebbrehozatala tárgyában tett indítványát, a római kongresszuson előterjesztett jelentésében ez irányban belátható időn belül nem remél fejlődést.

Figyelmet érdemel Lucien Marchnak ezzel kapcsolatban tett egyik megjegyzése, mellyel egy, a magyar statisztikában is talán túlságosan elharapódzott pongyolaságot ostoroz. „Minden csoportosításban — úgymond — számkell az egyéb rovatot. Ez a rovat okozza a legtöbb konfúziót, mert arra segíti a lustát, hogy kétes esetekben lemondjon az analógia alapján a legmegfelelőbb rovat kereséséről, vagy esetleg egy új alrovat beiktatásáról.“

A magyar statisztikára vonatkozólag a római kongresszus határozatai majd azt a kötelezettséget róják, hogy a nemzetközi csoportosítás fő- és alcímeinek megismerése és áttanulmányozása után a külföldnek szánt közleményeinél a nemzetközi csoportszámokat is közölje.

Ami a különböző statisztikai ágazatokban használt ipari csoportosítás lehetőleg minél tökéletesebb egybehangolását illeti, büszkén állapíthatjuk meg, hogy e tekintetben a fejlettség igen magas fokán áll statisztikánk

s hogy központi statisztikai hivatalunk már hosszú évek óta oda törekszik, hogy a társadalmi élet összefüggéseinek kutatására e téren is minél teljesebb adatokat nyújtson.

Újnanan megindult szociálistatisztikánk felosztása azonos a népszámlálásival. S legközelebb módunkban lesz már az ipari termelés eredményeit is a külkereskedelmi forgalom adataival sok irányban összehasonlítani.

2. A nagyvárosok statisztikai évkönyve.

2. *L'annuaire statistique des grandes villes.*

A nagyvárosok statisztikai adatainak összehasonlítására irányuló törekvés története a múlt század közepéig nyúlik vissza. A kultúrának, a technikának kiegyenlítő hatása a nagyvárosok gyors fejlődésével kapcsolatosan az azonos feladatok hosszú sora elé állította a városi adminisztrációt, melyek egymás tapasztalataiból okulni, berendezéseiket tökéletesíteni kívánták. Az a kiváló szerep, amelyet Magyarország s nevezetesen székesfővárosunk a városstatisztikai adatok egységesítésének történetében játszik, indokolja, hogy a kérdés fejlődésével kissé bővebben foglalkozzunk.

A nemzetközi statisztikai élet szinte első megmozdulásakor átérezte e kérdés fontosságát s már az első nemzetközi statisztikai kongresszusok hoznak határozatokat a városi statisztikák s különösen a város háztartási és pénzügyi természetű adatok egyöntetű összeállítására és publikálására érdekében.

Az 1872-ben tartott kongresszuson Engel Ernő porosz statisztikus indítványozta, hogy a városok adatai egy külön kiadványban tétessenek közzé. Ennek a munkának elvégzésével Kőrösi József bízott meg. Az ő szerkesztésében, Budapest székesfőváros kiadásában jelent meg 1876-ban a nagyvárosok statisztikájának első összefoglaló gyűjteménye, mely 38 város népmozgalmi adatait tartalmazta. Követte ezt 1877-ben a városok pénzügyi adatait ismertető második kötet. E munkálatok nem tartalmazzak statisztikai összehasonlító táblázatokat, hanem elkülönítve, városonként ismertetik magyarázó szöveg kíséretében a beérkezett adatokat.

A nemzetközi statisztikai kongresszus megbízásából két évvel később egy kiadványsorozatot indít meg Kőrösi a *Bulletin annuel des finances des grandes villes* címen. Ez a közlemény már összehasonlító táblázatokban adja a nagyvárosok pénzügyeinek főbb adatait. Sajnos, kezdetben a közreműködésre felhívott 52 európai városból csak 14 szolgáltatott adatot. Ez a szám az évi Bulletin-

nek 1890-ben megjelent utolsó évfolyamáig is csak 27-re emelkedett.

A nemzetközi városstatisztika kiépítésén páratlan buzgósággal munkálkodó Kőrösi, aki ez utóbb említett kiadványsorozattal egyidejűleg, eleget téve a nemzetközi statisztikai kongresszus Budapesten tartott ülésén kifejezett kívánságnak, egy nemzetközi népességi adatokat tartalmazó kiadványsorozatot is indított meg, mely hetenkint, bár igen szerény tartalommal mindössze kezdetben egy, később két oldal terjedelemben közölt népmozgalmi adatokat. A *Bulletin hebdomadaire de statistique internationale* nemzetközi jellegét eleinte csak az osztrák városok és Bucarest adatai adták. Magyarországról a húszezernél népesebb városok adatai közöltettek. A kiadvány azonban úgy terjedelemben (városok számát tekintve), mint tartalomban, szinte évről évre bővült s utolsó számai már Délkelet-Európa majd minden nevezetesebb városának népmozgalmát ismertette s különösen a halál-okokra és az elhaltak életkorára vonatkozó értékes adatok közlésére is kiterjeszkedett. A heti füzetek eredményei negyedévenként megjelenő összefoglalásban is publikáltattak. A heti füzetek utolsó száma 1895-ben jelent meg.

Közbejött nehézségek miatt azonban a füzetek kiadását is, — melyek a fentebb említett nemzetközi kiadványokkal együtt, gyakorlati értékük mellett bizonyára nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy Magyarország a nemzetközi statisztikai életben oly általános elismeréshez jutott — be kellett szüntetni.

A magyar főváros tradicionális áldozatkészségének és a statisztikai hivatal akkoriban kinevezett új igazgatója Thirring Gusztáv agilitásának — ki Kőrösi fentebb említett úttörő munkálataiban is már tevékeny részt vett — köszönhető, hogy a kezdeményező szerep a Nemzetközi Statisztikai Intézet 1907. évi kopenhágai ülésén újból Magyarországnak jutott. A statisztikusok e nemzetközi összefüvetele egyhangú nagy örömmel üdvözölte, s az Intézet legmesszebbmenő erkölcsi támogatásáról biztosította Thirring Gusztáv bejelentését, mely szerint Magyarország fővárosa hajlandó a nagyvárosok nemzetközi statisztikáját ismertető évkönyv szerkesztésének és előállításának összes terheit vállalni. Sajnos, e meleg fogadtatás dacára a tervezett munka nem részesült kezdetben a nagyvárosok részéről a remélt általános támogatásban. Az 1909. évi párisi kongresszuson az évkönyv szerkesztője ugyan már 127 város közreműködéséről számolhatott be, de számos állam

városai részéről nem érkezett válasz s épp azért az általános érdeklődés s a munkálat nemzetközi közös jellegének nagyobb kidom- borítása érdekében egy szerkesztő-bizottság kiküldetését javasolta. Az intézet az utóbbi javaslatot nem tartotta célszerűnek. Ily körülmények között az évkönyv munkálatai csak igen lassan haladtak előre s az 1913. évi bécsi kongresszuson az évkönyvnek még csak első része kerülhetett kézirat jellegű nyomtatvány formájában bemutatásra. E gyűjtemény 89, kb. 100.000 lakosú város adatait közli három fejezetben, az éghajlati viszonyok, az álló népesség és a népmozgalom szerint csoportosítva. Az álló népességnél 1800-ig, a népmozgalomnál pedig 10 évre visszamenőleg. E csonka munkálat is annyira fölkelte az általános érdeklődést, hogy az intézet végre hajlandó volt tevékenyebb támogatást adni s egy szerkesztő-bizottságot küldött ki. E bizottság működését azonban a világháború kitörése lehetetlenné tette.

A háború után első ízben 1923-ban gyűltek össze a világ statisztikusai az Intézet brüsszeli kongresszusán, amikor is ismét Thirring Gusztávot, a Magyar Statisztikai Társaság jelenlegi elnökét látjuk e kérdés tárgyalásánál az előadói székben. A kongresszus az 1913-ban kiküldött ú. n. állandó bizottság mandátumát megújítja s felhívja az évkönyv végleges tervezetének megállapítására. Ily előzmények után került a kérdés a f. é. október havában tartott római ülészek napi-rendjére. Thirring Gusztáv előadói jelentéséből megtudjuk, hogy a bizottságban két felfogás alakult ki az évkönyv terjedelmére vonatkozólag. Az egyik fölfogás egy rendkívül részletes, a városok gazdasági és szociális viszonyaira kiterjeszkedő tervezet elfogadását javasolta, míg a másik oldalon kezdetben egy aránylag szerény keretek között mozgó adat-kompilálást ajánlottak.

Aki ismeri a nagyvárosi élet jelenségeinek azt a végtelen gazdag sorát, melyek megismeréséhez a statisztika adatai szinte nélkülözhetetlenek s aki másrészt tudatában van azoknak a veszélyeknek, melyek különösen a nemzetközi statisztika terén egy túlmerész, az adatszolgáltatók által csak töredékesen teljesíthető terv erőszakolásával járnak, az bizonyára kellően méltányolni fogja az évkönyv szerkesztésére kiküldött bizottság bölcs mérsékletét, mellyel az ideális, de sok városnál leküzdhetetlen nehézségekbe ütköző programot elvetve, egyelőre igen szerény, de gyakorlati eredménnyel kecsegtető tervet fogadott el.

Az egyes városok által kitöltendő kérdőívek pontjai a következő fejezetekre oszthatók:

1. Földrajzi és meteorológiai adatok.
2. Épületek, lakások.
3. Álló népesség.
4. Népmozgalom.

Az évkönyv a háború által okozott nagy változások megvilágításának különös figyelmet óhajt szentelni. A kérdések azért általában a háború előtti s az 1924. évi adatokat is tudakolják. Ott, ahol az adat természete megengedi, (építkezés, népmozgalom stb.) az egész említett időszak évenkénti adatai közlendők.

Az adatok időpontját tekintve kiemelkedik a népesség számára vonatkozó kérdés, melynél a kérdőív az 1800-tól 1924-ig terjedő egész idő folyamán megállapított lélekszám-adatokat tudakolja és pedig úgy a mindenkori, mint a jelenlegi területre vonatkozólag. A nagyvárosokba való tömörülés folyamatának megismerésére igen nagybecsű fölvilágosítást kapunk ez adatokból, bár nézetünk szerint a jelenlegi területen élt népesség megállapítása 1800-ig visszamenőleg némi nehézségekbe fog ütközni.

Az évkönyvben a világ 250 ezernél nagyobb lélekszámmal bíró városain kívül mindazon országok fővárosai is helyet foglalnak, melyeknek legalább 100 ezer lakosa van. Az utóbbiak közé soroztatnak a svájci kantonok fővárosai is. Az évkönyv munkálatainál való közreműködésre, ehhez képest a világ 160 kettőszázötvenezer lakosnál népesebb városa s 27 ennél kisebb, de 100 ezernél nagyobb lélekszámú fővárosa nyer meghívást.

Az előadói javaslatot, melyet a kongresszus általános helyesléssel fogadott, érdekesen egészítette ki az adatgyűjtés eddigi ménetéről szóló jelentés. Sajnálattal látjuk ebből, hogy a 184 nagy városhoz intézett felhívásra mindössze 59 küldötte be adatait, s a távolabbi földrészekről még kilátásba helyezett válaszok figyelembevételével mellett sem becsülhető az évkönyv munkálataiban résztvenni szándékozó városok száma nagyobbra a 80-nál. De azoknak a városoknak az anyaga is, amelyek a legnagyobb készséggel óhajtják adataikkal az évkönyvet gazdagítani, meglepően hiányos. Különösen az oly fontos épületstatisztika és lakásstatisztika terén mutatkozik sok helyütt a városi statisztika fejletlensége, de vannak oly nagyvárosok is, melyek még a lakosság nemzetiségi, felekezeti, sőt legegységibb műveltségi (írni-olvasni tudás) viszonyairól sem képesek fölvilágosítást adni.

Ha visszaemlékezünk azokra az igazán szép eredményekre, melyeket Kőrösinek egy félszázaddal ezelőtt, igaz ugyan, hogy csak a városok igen korlátolt számára vonatkozólag sikerült elérnie, ha tekintetbe vesszük az 1913-ban bemutatott s ugyancsak aránylag szűk területre szorítkozó csonkaévkönyv dús adattömegét s ezzel szembeállítjuk a jelenlegi eredményeket, úgy önkénytelenül fölvetődik az a gondolat, vajjon nem lenne-e célszerű a nagyvárosok adatgyűjtésébe bizonyos kategorizálást belevinni. A minden tekintetben teljességre való törekvés ugyanis szükségképen az igények túlságos leszállítására vezet. Miként a tapasztalat mutatja, a teljesség még a nekünk legegyszerűbbeknek látszó kérdésekben is bajosan érhető el, s talán a nagyvárosok statisztikájában nem is bír abszolút értékkel.

Az igények leszállításának előnytelen voltát látjuk, hogy csak egy példát említsek, a népesség műveltségi fokát tudakoló kérdésnél, mely megelégszik az írni-olvasni tudók számával. Ez adat egyes exotikus államokban talán szolgálni fog kuriózumokkal, de a nagyvárosok jelentékeny s a nemzetközi összehasonlítás szempontjából fontos része, a műveltség e minimális fokát tekintve, bizonyára már csaknem telítettnek mondható. Amint hogy számos államban sem bír e kérdés kutatása ma már jelentőséggel s a kultúra haladásával előreláthatólag fokozatosan lekerül a napirendről. A tanrendszerek különbözősége dacára is talán lehetséges lenne a nagyvárosok egy oly számottevő csoportjáról, melyek kultúrájának összehasonlítása tanulságos és gyakorlatilag is fontos, a magasabb műveltség fokára vonatkozó, vagy akár iskolastatisztikai adatokat összegyűjteni.

Célszerűnek látnám azért, ha az összes adatgyűjtésbe bevont városok aszerint, hogy az adatszolgáltatás kisebb vagy nagyobb fokának tudnak megfelelni, bizonyos kategóriákba osztatnának s mindegyik kategória

részére fokozatosan bővülő kérdőív állapítatnák meg. Felvethető ezzel szemben, hogy a bizonyos irányban csak kezdetleges adatokkal rendelkező városok statisztikája más téren igen részletes adatokkal tudna szolgálni, mely utóbbi adatok a javasolt rendszer mellett nem volnának figyelembe vehetők. Ezzel szemben áll azonban a statisztikának az a tapasztalata, hogy az eredményes adatgyűjtés egyik fontos kelléke, hogy az adatszolgáltató a hozzáintézett kérdésekre válaszolni tudjon. A statisztika számos ágában (mint pl. nálunk az iparstatisztikában, szociális statisztikában) találkozunk éppen ily szempontok által indokolt kategorizálással. Itt is számos esetben felmerül annak a lehetősége, hogy a kezdetlegesebb kategóriába osztott adatszolgáltató részletesebb adatokkal szolgálhatna egyik vagy másik irányban, mégis az adatszolgáltatók egész tömege készségének biztosítása és könnyebbége kedvéért lemondunk a szórva-nyos sikerrel kecsegtető, túlrészletes kérdések fölvetéséről.

A Nemzetközi Statisztikai Intézet egyébként, mely vita nélkül hagyta jóvá a bizottság által bemutatott tervezetet, szokatlanul hosszú időt szentelt az évkönyv kiadási költségei fedezésének megbeszélésére. Végül is a bizottságra és a Nemzetközi Intézet állandó irodájának igazgatójára bízta, hogy közösen állapodjanak meg azokban a módzatokban, amelyek mellett az egyes városok a költségekhez való hozzájárulásra fölhivatnának. Reméljük, hogy ez a nagy óvatosság, amelylyel az Intézet a városok anyagi hozzájárulásának kényes kérdését kezeli, nem fogja befolyásolni a nagyszabású munka sikerét.

A nagyvárosok évkönyvének szerkesztési munkálatait egyébként továbbra is Thirring Gusztáv végzi, akinek e megbízatása révén a magyar főváros a nemzetközi statisztika egy fontos gócpontjává vált.

Dobrovits Sándor dr.

(Folyt. köv. — *A suivre.*)

A Magyar Statisztikai Társaság működése.

Activité de la Société Hongroise de Statistique.

Résumé. A la séance de lecture tenue, le 28 novembre 1925, sous la présidence de M. Gustave **Thirring**, M. André **Balogh**, membre ordinaire, a prononcé, sous le titre de *La question des domestiques*, son discours d'inauguration.

Il exposait que le nombre des domestiques qui avait diminué dès entre 1890 et 1910 en Hongrie, décrivit encore davantage à partir de 1911 et surtout pendant la guerre, de sorte qu'un manque sensible de domestiques s'est produit. En 1890, il y avait, en Hongrie, 358 000 domestiques; et tandis que jusqu'en 1910, le nombre de la population s'est accru de 19·7%, celui des domestiques n'a augmenté que de 2·3%. Dans le territoire actuel de la Hongrie, le nombre des domestiques était en 1910, 192.000; dès 1920, il y avait 18·9% de moins de domestiques. Ce décroissement était dû à l'émigration, à la baisse du train de vie de la classe moyenne, ainsi qu'au fait qu'une partie des bonnes s'était engagée dans d'autres branches de profession, et principalement, dans des usines. Cependant, d'après les données du bureau de placement de l'Etat, le nombre des femmes se livrant à des travaux de ménage s'est accru en 1924 et en 1925, quoique la proportion qu'elles avaient dans l'ensemble de la population, soit 1·1%, soit restée au dessous de celle de 1910 et de 1900 (2·2%, respectivement 2·4.)

Le conférencier a ensuite mis en lumière le côté social de la question, c'est-à-dire, les relations entre les employeurs et les domestiques, en faisant plusieurs propositions pratiques susceptibles de rétablir les intimes relations qui existèrent jadis entre les patrons et les domestiques. Pour cela, il faudrait établir un cadastre de domestiques; limiter, au point de vue de l'hygiène et de la morale publiques, le droit à avoir des domestiques; établir la catégorie des personnes pouvant être employées. On devrait, en outre, faire préalablement examiner, par un médecin assermenté, l'état de santé des domestiques; créer des écoles et des homes de domestiques et régler les jours de sortie. Avant tout, il faudrait supprimer les bureaux de placements privés établis dans un but lucratif. Le placement de domestiques devrait se faire par les autorités; à cet effet, il faudrait augmenter dûment le nombre des bureaux publics de placement.

A la séance, tenue le 15 décembre, sous la présidence de M. Gustave **Thirring**, M. le conseiller de section ministériel Alexandre

de **Dobrovits**, secrétaire de la Société Hongroise de Statistique, a prononcé son discours de réception, traitant des *Problèmes de la statistique internationale*

Il a fait ressortir que, dans la statistique internationale, les différences de nature et de culture existant entre les Etats mettent des obstacles insurmontables à la rigoureuse unification des données. Toutefois, par les méthodes de l'Institut International de Statistique, la possibilité de faire des comparaisons peut, même sans une entière unification, être assurée dans une grande mesure. D'après le conférencier, pour arriver plus facilement à ce but, il serait souhaitable qu'après chaque session, l'Institut priât, par un questionnaire circulaire, les Etats de se prononcer au sujet de l'application des résolutions, et qu'il communiquât ensuite à chaque Etat, les réponses ainsi recueillies, et élaborées d'une façon systématique. Il paraît désirable, en outre, que le bureau permanent de l'Institut soit — surtout à chaque réforme de recouvrement de données — régulièrement informé par les Etats, dans quelle mesure les points de vue de la statistique internationale se firent valoir dans les relevements de documents effectués par eux. Quelque limité que soit le temps de travail des sessions de l'Institut, on ne le perdrait pas en vain si l'on revisait, sur la base des matériaux ainsi réunis, et à la lumière d'un rapport offrant un résumé et une vue d'ensemble appropriés, les résolutions antérieures de l'Institut.

Des nombreux problèmes traités à la session de Rome, tenue en octobre dernier, de l'Institut International de Statistique, le conférencier a fait connaître ceux relatifs au classement des industries et à l'annuaire statistique des grandes villes. Nous publions, in extenso, dans ce numéro, ce passage de sa conférence,

MM. Théodore **Saile**, membre ordinaire, et Aloyse **Kovács**, président de la section de démographie, ont pris ensuite la parole, présentant leurs observations. M. Aloyse **Kovács** a fait ressortir que, pour tous les deux problèmes traités dans le discours de réception qu'on venait d'entendre, la statistique hongroise est à la hauteur de sa tâche, et qu'elle dispose, pour chaque commune même, de la plupart des documents réunis pour l'annuaire statistique des grandes villes. M. le président Gustave **Thirring**, rappelant l'expérience qu'il fit lors de la rédaction de cet

annuaire, approuvait pleinement l'observation faite par le conférencier au sujet du classement des grandes villes. Il a annoncé que depuis la session de Rome, 11 grandes villes ont communiqué leurs données, de sorte qu'on en possède actuellement sur 70 grandes villes. Ainsi, quoique, lors de l'établissement du plan de l'annuaire, on ne pût guère compter à recevoir les documents statistiques de toutes les principales villes du monde, on peut espérer néanmoins qu'il contiendra des données sur la grande majorité des grandes villes possédant un service statistique développé.

Az 1925. évi november hó 28 án *Thirring* Gusztáv elnöklete alatt tartott előadó-ülésem *Balogh* Andor r. tag tartotta meg széktogaláló előadását „A cselédkérdés” címen.

A magyar törvényhozás a cselédügyet az 1876. évi XIII. t.-c.-kel szabályozta, mely cseléd alatt olyan egyént ért, aki magát szerződésileg bizonyos háztartási vagy gazdasági személyes és folytonos szolgálatnak legalább 1 hónapi időtartamon át bérért való teljesítésre kötelezi. E meghatározás szerint a cselédek két csoportja különböztethető meg: a külső (gazdasági) és a belső (háztartási) cseléd. Az életben azonban e két fogalom nem választható el teljesen.

Magyarországon a cselédek száma már az 1890—1910. évek között sem tartott lépést a népesség szaporodásával. Míg ugyanis a népesség e 20 év alatt 19.7%-kal növekedett, addig a házicselédék száma, mely 1890-ben 358.000 volt, csak 2.3%-kal.

A 80-as és 90-es években a gyárpar terjeszkedésével egyre kezd csökkenni a cselédek száma, amit nagymértékben növelt a 90-es években meginduló építkezés. Ehhez járult még a kivándorlás. Míg az 1899—1913. évek átlaga szerint a nők a kivándorlóknak csak 33.9%-át tették, addig az 1908—1913. évek adatai már 45%-os arányról szólnak, sőt 1913-ban a nők kivándorlása felülmulta a férfiakét. S tudnunk kell, hogy a női kivándorlók jelentékeny része éppen házicseléd.

1911-től a cselédhiány igen érezhető mérvet ölt. Az ország mai területén 1910-ben 192.000 házicseléd volt, 1920-ban már 18.9%-kal kevesebb.

A világháború még gyökeresebben változtatta meg a helyzetet. A hadbavonult férfiak helyét nőkkel kellett pótolni, a gyárak felszívták a női munkaerőt, a katonai kórházak is sok női kezét foglaltak le s ennek következtése volt, hogy a háború első éveiben nagy nehézségek következtek be a háztartásoknak cseléddel való ellátásában.

De ezekben a nehéz években s az utánuk következőkben nemcsak hogy cselédanyag nem volt, hanem a helyzet a cselédtartás szempontjából is nehezeze vált, mert a köz- és magántisztviselők helyzete fokról fokra súlyodt. Ez a társadalmi osztály kénytelen volt megszorítani igényeit, majd jórészeben teljesen megszüntetni a cselédtartást.

Mikor áttértünk a békés termelésre, a gyárakban megindult a női munkaerők elbocsátása. A háztartási alkalmazottak munkapiacán ebben az időszakban a munkát keresők száma megnövekszik. 1918-ban hatósági munkaközvetítőknél Budapesten és a vidéken 6366 háztartási alkalmazott keresett helyet, ellenben 1924-ben már 20.248. Az emelkedés 218%. Megjegyzendő, hogy e 20.248-ból 7432 csak kiegészítő jellegű háztartási munkát vállalt. Az állami munkaközvetítő hivatal megfigyelés e szerint a két legutóbbi évben, vagyis 1924-ben és 1925-ben, a háztartási munkát teljesítő nők száma emelkedőben van, bár az összes népességben elfoglalt mostani 1.1%-os arányuk még mindig alatta marad az 1910. és 1900. évek 2.2, illetőleg 2.4%-os arányának. Vagyis a cselédek száma még mindig nem éri el a békebeli nívót.

Az előadás második része a cselédkérdés szociális oldalát, vagyis a gazda és az alkalmazott közötti viszony kérdését világította meg.

A cseléd kifejezés, értelmét és etimológiai eredetét tekintve, a család szóhoz áll legközelebb. A tősgyökeres magyar cselédnek nevezi kislányát. A cselédi minőség régebben nem volt olyan alárendelt foglalkozás, mint napjainkban. Ma a gazda, illetve cselédtartó a cselédben nem lát családtagot, kevéssé törődik annak testi, szellemi és erkölcsi jólétével. De a cseléd sem tekinti magát a család tagjának, hanem háztartási alkalmazottnak. Az 1876. évi XIII. t.-c. ama kijelentése hogy a cseléd a háznépének tagjává válik, a gyakorlati életben elvesztette jelentőségét. Ez annak a helyzetnek tulajdonítható, amely az ipari munkaviszonyok terén, a kapitalista termelésre való áttérés után a multban bekövetkezett. A cseléd a bérösszeg nagyságát nézi elsősorban s mihelyt jobb szerződés kínálkozik, elhagyja szolgálatát.

A cselédügy fontos kérdése a munkafeltételek megállapítása: ki fogadhat fel cselédet és kit lehet alkalmazni cselédnek. Az 1876. évi törvény mellőzte ennek szabályozását, minthogy a törvény meghozatalakor e kérdés szociális jelentősége nem domborodott ki annyira. Ma az erkölcsök súlyodése égetővé teszi rendezését. Olyan emberek, akik erköl-

csileg vagy testileg veszélyesek lehetnek a család számára, nem volnának elláthatók cselédkönyvvel, valamint meg kellene tiltani a cseléd tartást azoknak, akik erkölcsileg vagy más okból veszélyesek lehetnek a cseléd testi vagy erkölcsi épségére. Cselédkataszterre van szükség és a cselédek szolgálati helyükön való ellenőrzésére. Meg kellene továbbá állapítani a korhatárt, amelyen alul háztartási szolgálatot nem szabad vállalni. Az 1922. évi XII. t.-c. kimondja, hogy az elemi iskola látogatására kötelezettek nem állhatnak munkába ipari üzemekben. Ezt a korlátozást a cseléd szolgálatra is ki kell terjeszteni.

Belekapcsolódik a cselédügybe a háztartási alkalmazottak kötelező orvosi vizsgálatnak kérdése is. Míg az ipartörvény-novella rendkívüli gondot fordít a gyermekekre és a serdülőkre, a cseléd törvény ebben a tekintetben nem intézkedik, noha a család egészségi szempontjából is nagyon kívánatos volna, hogy a cselédkönyv kiszolgáltatását előzetes hatósági orvosi vizsgálathoz kössék. A kötelező orvosi vizsgálat egyben nagymértékben csökkentené a népbetegségek terjedését.

Nem szabad figyelmen kívül hagyni a cselédek iskoláztatását sem. Oktatóiskolákat kell részükre felállítani s ezeket az élet iskoláivá kell megszervezni. Az iskolákban a különböző ismeretek terjesztése kapcsán a nő hivatására is elő lehetne készíteni, valamint meg lehetne ismertetni a cselédekkel a szociálpolitika alapismereteit, amelyek hatatos védgátul szolgálnának a szélsőséges eszmék terjedése ellen.

A cselédleányok szabadidejének, a kimezőnek szabályozása is a fontosabb erkölcs-politikai feladatok egyike. Hatóságilag ezt a kérdést megfelelőleg megoldani nem lehet. Itt elsősorban a társadalmi szervezetek kintartó munkájára van szükség. Ezek gondoskodhatnak cselédotthonok létesítéséről is.

A kérdés legfontosabb fejezetét teszi a munkaközvetítés kérdése. A családszerzői ipart, mely üzleti alapon állva, csak a minél nagyobb forgalmat nézi, be kellene szüntetni, a közvetítésnek ezt az ágát kizárólag hatósági kézbe kell venni s országos munkaközvetítő hálózatot kell kiépíteni.

A *Magyar Statisztikai Társaság* folyó évi december hó 15-én *Thirring Gusztáv* dr. elnöklete alatt megtartott ülésén *Dobrovits Sándor* dr., a Társaság titkára, min. osztálytanácsos, ismertette székfoglaló előadásában a *nemzetközi statisztika problémáit*.

Reámutatott arra, hogy a nemzetközi statisztikában az egyes államok között fennálló

természeti és kulturális különbségek az adatok szigorúan vett egységesítésének leküzdhetetlen akadályait képezik. Megemlékezett a Nemzetközi Statisztikai Intézetnek módszereiről, melyekkel az összehasonlítás lehetősége teljes unifikáció nélkül is nagymértékben biztosítható. E cél könnyebb elérése érdekében előadó kívánatosnak tartja, hogy a Nemzetközi Intézet kongresszusai után körkérdéssel kérje fel az államokat az egyes rezolúciók alkalmazására, illetve végrehajtására vonatkozó nyilatkozattételre s az így begyűjtött anyagot is rendszeres feldolgozásban valamennyi állammal közölje. Kívánatosnak látszik továbbá, hogy az egyes államok állandóan, s különösen az adatgyűjtések minden reformjával kapcsolatban közöljék az Intézet állandó irodájával, hogy a nemzetközi statisztika szempontjai adatgyűjtéseiknél mily mértékben érvényesülnek. Bármily szűkreszabott is az Intézet kongresszusainak munkaideje, nem volna meddő időpocsékolás, ha az Intézetnek korábban hozott határozatai az ilymódon begyűjtött anyag alapján az Intézet ülésszakain kellő összefoglalást és áttekintést nyújtó jelentés kapcsán felülvizsgálat alá vétetnének. A Nemzetközi Statisztikai Intézet október havában lezajlott római kongresszusa számos problémával foglalkozott, amelyek közül előadó az *iparok csoportosításának problémáját* és a *nagyvárosok statisztikai évkönyvének* kérdését tárgyalta. Az előadás e részét Szemlénk más helyén teljes terjedelemben hozzuk.

Az előadáshoz *Saile Tivadar* dr. r. tag, valamint *Kovács Alajos*, a demográfiai szakosztály elnöke szólott hozzá, aki kimutatta, hogy Magyarország statisztikája mind a két tárgyalt problémával kapcsolatban a fejlettség igen magas fokát mutatja, s különösen a nagyvárosok statisztikai évkönyvéhez gyűjtött adatok nagy része az ország minden egyes községére nézve is rendelkezésre áll. *Thirring Gusztáv* dr. elnök utalva a nagyvárosok évkönyvének szerkesztésénél szerzett tapasztalataira, célszerűnek találta előadónak a nagyvárosok kategorizálására vonatkozó észrevételét. Közölte továbbá, hogy a római kongresszus óta ismét 11 — eddig tehát összesen 70 — nagyváros küldötte be adatait, ennél fogva remélhető, hogy az évkönyv — melynek tervezésénél a földkerekség összes nagyobb városának adatszolgáltatására kezdetben komolyan amúgy sem számíthattak, — a számbajövő s fejlett statisztikai szolgálattal bíró nagyvárosok túlnyomó nagy részéről fog tartalmazni anyagot.

A világstatisztika egyes adatainak eltolódása a háború előtti állapothoz képest.¹⁾

Changements survenus dans les données de la statistique mondiale (par rapport à la situation d'avant-guerre).¹⁾

1. Terület. — Territoire.

O r s z á g <i>Pays</i>	Háború előtti adat <i>Données d'avant-guerre</i>		Legújabb adat <i>Données les plus récentes</i>	
	mill km ² -ben — <i>en millions de mètres carrés</i>			
		%		%
Oroszország <i>Russie</i>	21·8	14·9	20·9	14·3
Kína <i>Chine</i>	11·1	7·6	11·1	7·6
Amer. Egy.-Áll. <i>États-U. d'Am.</i>	9·3	6·4	9·4	6·4
Brazília <i>Brésil</i>	8·5	5·8	8·5	5·8
Magyarország Hongrie	0·3	0·2	0·09	0·06
Összes szárazföld <i>Superficies tot.</i>	146·0	100·0	146·0	100·0

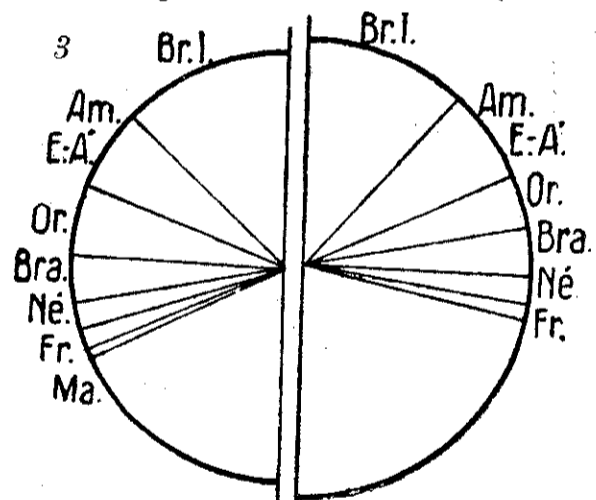
2. Néesség. — Population.

O r s z á g <i>Pays</i>	Háború előtti adat <i>Données d'avant-guerre</i>		Legújabb adat <i>Données les plus récentes</i>	
	millióban — <i>en millions</i>			
		%		%
Kína <i>Chine</i>	438	26·4	428	23·8
Brit-India <i>Inde Anglaise</i> .	315	19·0	319	17·7
Oroszország <i>Russie</i>	129	7·8	126	7·0
Amer. Egy.-Áll. <i>États-U. d'Am.</i>	94	5·7	106	5·9
Magyarország Hongrie	21	1·3	8	0·4
A világ népessége <i>Population du monde entier</i> .	1.657	100·0	1.800	100·0

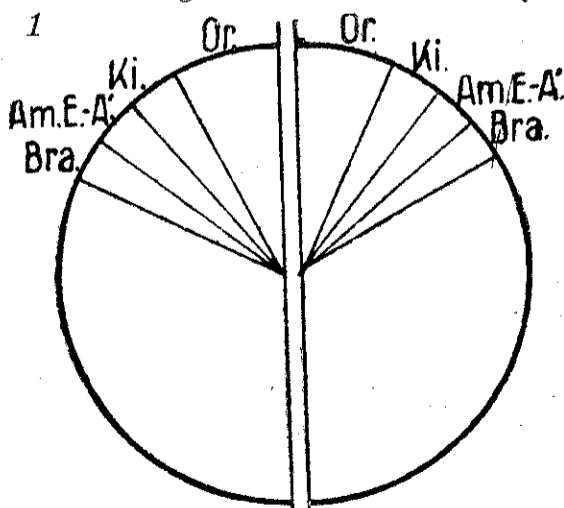
3. Szarvasmarhaállomány. — Effectif de la race bovine.

O r s z á g <i>Pays</i>	Háború előtti adat <i>Données d'avant-guerre</i>		Legújabb adat <i>Données les plus récentes</i>	
	milliókban — <i>en millions de têtes</i>			
		%		%
Brit-India <i>Inde Anglaise</i>	120·4	26·1	116·7	22·8
Amer. Egy.-Áll. <i>États-U. d'Am.</i>	56·5	12·2	67·2	13·1
Oroszország <i>Russie</i>	50·1	10·8	38·6	7·5
Brazília <i>Brésil</i>	30·7	6·6	34·3	6·7
Németország <i>Allemagne</i> . . .	18·5	4·0	16·7	3·3
Franciaország <i>France</i>	15·3	3·3	13·7	2·7
Magyarország Hongrie	6·2	1·3	1·9	0·4
Világállomány <i>Effectif mondial de la race bovine</i>	461·9	100·0	511·5	100·0

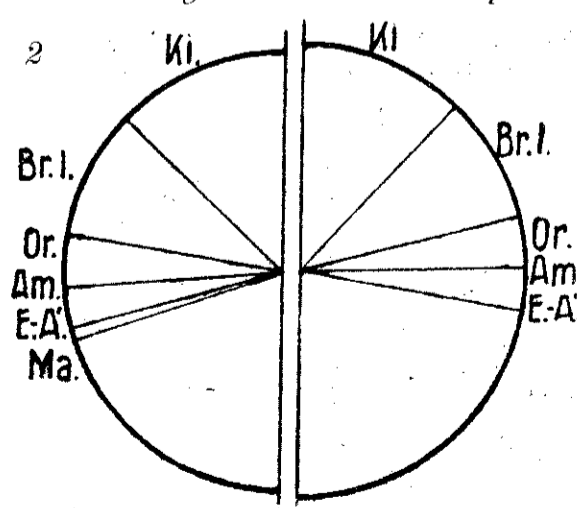
Háború előtti adat
Données d'avant-guerre Legújabb adat
Données les plus récentes

Háború előtti adat
Données d'avant-guerre Legújabb adat
Données les plus réc.

Háború előtti adat
Données d'avant-guerre Legújabb adat
Don. les plus réc.

¹⁾ A mezőgazdasági adatokat l. M. St. Szemle 1925. 7. sz., az ipari (bányászati) adatokat l. M. St. Szemle 1925. 8. és 9. sz., a kereskedelem és közlekedés adatait l. 1925. 10. sz. A háború előtti adatok az egyes országok akkori (háború előtti) területére vonatkoznak. — *Pour les données agricoles, voir le numéro 7 de 1925 de cette revue, et pour les données de l'industrie et de l'extraction minière, les numéros 8 et 9 de 1925. Les données d'avant-guerre se rapportent au territoire d'alors des différents pays.*

4. Lóállomány. — Effectif de la race chevaline.

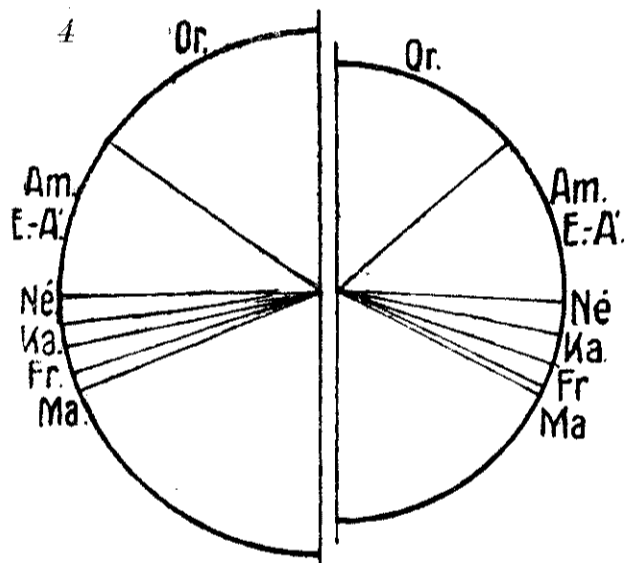
Ország Pays	Háború előtti adat Données d'avant-guerre		Legújabb adat Données les plus récentes	
	milliókban — en millions de têtes			
		%		%
Oroszország Russie	31.4	30.5	21.5	27.6
Amer. Egy.-Áll. États-U. d'Am.	20.6	20.0	18.6	23.8
Németország Allemagne	3.8	3.7	3.7	4.7
Kanada Canada	2.9	2.8	3.5	4.5
Franciaország France	3.3	3.2	2.8	3.6
Magyarország Hongrie	2.0	1.9	0.8	1.0
Világállomány Effectif mondial de la race chevaline	103.0	100.0	78.0	100.0

5. Sertésállomány. — Effectif de la race porcine.

Ország Pays	Háború előtti adat Données d'avant-guerre		Legújabb adat Données les plus récentes	
	milliókban — en millions de têtes			
		%		%
Amer. Egy.-Áll. États-U. d'Am.	61.2	34.0	68.2	37.6
Németország Allemagne	22.5	12.5	17.2	9.5
Brazília Brésil	18.4	10.2	16.2	8.9
Oroszország Russie	19.4	10.8	9.1	5.0
Franciaország France	7.5	4.2	5.4	3.0
Magyarország Hongrie	6.4	3.6	2.5	1.4
A világ sertés- állománya — Effectif mondial de la race porcine	180.0	100.0	181.3	100.0

Háború előtti adat
Données d'avant-guerre

Legújabb adat
Données les plus récentes

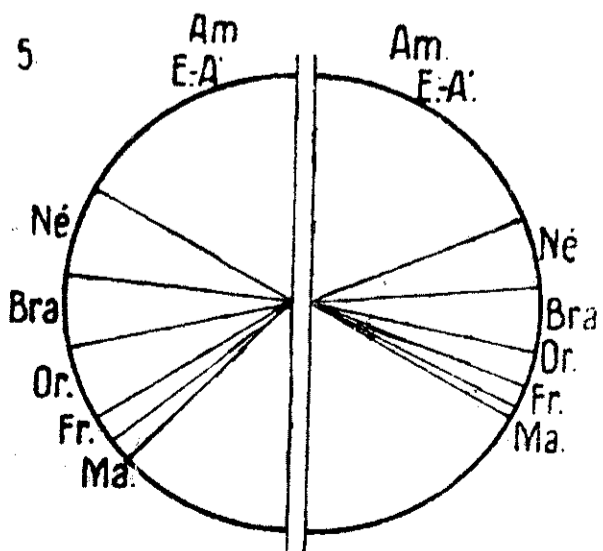

6. Juhállomány. — Effectif de la race ovine.

Ország Pays	Háború előtti adat Données d'avant-guerre		Legújabb adat Données les plus récentes	
	milliókban — en millions de têtes			
		%		%
Ausztrália Australie	85.1	15.3	78.8	15.8
Oroszország Russie	82.9	14.9	58.6	11.8
Amer. Egy.-Áll. États.-U. d'Am.	51.5	9.2	37.2	7.5
Argentína Argentine	43.2	7.8	36.2	7.3
Délafrikai Unió Union sud-afric.	35.8	6.4	28.5	5.7
Magyarország Hongrie	7.7	1.4	1.8	0.4
A világ juhállo- mánya - Effectif mondial des moutons	557.3	100.0	497.3	100.0

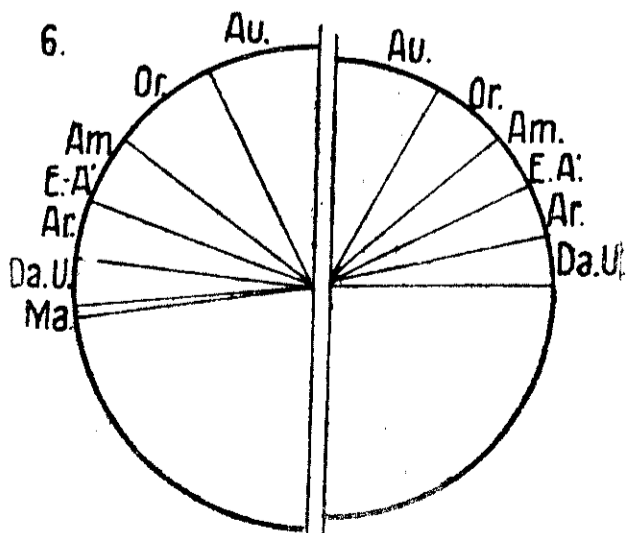
Háború előtti adat
Donn. d'avant-guerre

Legújabb adat
Données les plus réc.

Háború előtti adat
Données d'avant-guerre

Legújabb adat
Données les plus réc.

A m. kir. közp. statisztikai hiv. könyvtárába újabban érkezett fontosabb munkák jegyzéke.
Liste des principaux ouvrages récemment arrivés a la bibliothèque de l'Office central royal de statistique de Hongrie.

Nemzetközi vonatkozású művek.
Publications d'intérêt international.

Mémorandum sur les balances des paiements et sur les balances du commerce extérieur, 1910/1924. I. Société des Nations. Genève.

Mémorandum sur les monnaies et les banques centrales, 1913/1924. I., II. Société des Nations. Genève.

Annuaire internationale de législation agricole, 1924. Inst. intern. d'agriculture. Rome.

Stat. Minderheitenrundschaу 1. Mit Beiträgen über die Minderheitenfrage im Allgemeinen, in der Tschecho-Slovakei, Polen, Rumänien, Italien, Österreich und vielen anderen Staaten. Minderheiteninstitute der Universität. Wien.

Magyarország. — Hongrie.

Gratz—Bokor: *Ungarisches Wirtschafts-Jahrbuch 1925.* 272 l. Budapest.

Kereskedelmünk és iparunk az 1924. évben. A budapesti kereskedelmi és iparkamara kiadása. (Német, francia, angol nyelven is.) 440 l. Bpest. 1925.

Jászai S.: *A magyar szakszervezetek története.* 332 l. Bpest. 1925.

Laky Dezső dr.: *A gümőkórhalandóság Magyarországon a XIX. század elején.* Bpest. 1925. (Különlenyomat a M. Stat. Közl. 62. k.-éből.)

Pleidell Ambrus: *A nyugatra irányuló magyar külkereskedelem a középkorban.* 85 l. Bpest. 1925.

Barcza Imre: *Valuta és ártáblázatok.* 49 l. Budapest. 1925.

Wirtschafts-Bericht der Geldinstituts-Zentrale, Juli, 1925. Bpest. (Francia és angol nyelven is.)

Ausztria. — Autriche.

Lázár Andor dr.: *Ausztria pénzügyei a XIX. sz. elején.* 22 l. Bpest. 1925.

La situation économique de l'Autriche. Société des Nations, Genève. 1925.

Bericht über die Industrie, den Handel und die Verkehrsverhältnisse in Wien und Niederösterreich. 1924. Kammer f. Handel, Gewerbe und Industrie. Wien.

Cseh-Szlovákia. — Tchéco-Slovaquie.

Über die Industrie der Slovakei. Jahresbericht der Landesgruppe für die Slovakei des Zentralverbandes der čechoslovakischen Industriellen in Bratislava. 1923.

Németország. — Allemagne.

Die Wahlen zum Reichstag. 1924. Stat. Reichsamt. Berlin. (Stat. des Deutschen Reichs. 315, II., IV.)

Der Auswärtige Handel Deutschlands 1923/1924 verglichen mit 1913 und 1922. Heft. III., V., VII., VIII. Stat. Reichsamt. Berlin. (Stat. des Deutschen Reichs. 319.)

Stat. der Landesuniversitäten und Hochschulen, Sommerhalbjahr 1925 Preussisches stat. Landesamt. Berlin. (Preuss. Stat. 281.)

Die Bevölkerung der Stadt Hamburg vor und nach dem Kriege nach Geschlecht, Alter und Familienstand. Stat. Landesamt. Hamburg. (Stat. Mitteilungen über den Hamburgischen Staat. No. 18.)

Die Entwicklung Altonas, 1923/1924. Stat. Amt der Stadt Altona.

Danzig. — Dantzig.

Die Land- und Forstwirtschaft der freien Stadt Danzig in Schaubildern. Stat. Landesamt. Danzig.

Olaszország. — Italie.

Censimento della popolazione del regno d'Italia, 1921. I. Umbria. Dir. gen. della stat. Roma.

Il commercio all'ingrosso delle frutta e verdure in Milano. Camera di commercio e industria. Ufficio di stat. Milano. 1925.

Franciaország. — France.

Stat. annuelle des institutions d'assistance, 1922. Stat. gén. de la France. Paris.

Spanyolország. — Espagne.

Anuario estadístico de España X. ívf. (1923—1924.) Jefatura superior de estadística. Madrid.

Nagybritannia és Írország. — Grande-Bretagne et Irlande.

Workplaces. Gen. register office. London. (Census of England and Wales. 1921.)

Dependency orphanhood and fertility. Gen. register office. London. (Census of England and Wales. 1921.)

General Tables. Comprising: Population, housing, institutions, ages and marital conditions, education, birthplace and nationality, welsh language. Gen. register office. London. (Census of England and Wales. 1921.)

Dánia. — Danemark.

Denmark. 1925. Danish stat. department Copenhagen.

Importation et exportation du Danemark, 1924. Département de stat. Copenhague. (Stat. Tabelvaerk. Raekke 5. Litre D. Nr. 45.)

5-te Beretning an Landbrugsraadets Virksomhed. 1924. Raadets Sekretariat. Copenhague.

Comptes de ménage en 1922. Département de stat. Copenhague. (Communications stat. 4. Série 69/5.)

Usines électriques en Danemark, 1923 4. Département de stat. Copenhague. (Communications stat. 4. Série 72/5.)

Norvégia. — Norvège.

Assurance-maladie, 1924, Riksforsikrings anstalten. Oslo. (Norges off. stat. VII. 180.)

Svédország. — Suède.

Riksgäldskontoret, 1924/5. Riksgäldskontorets-kameralbyrå. Stockholm.

Statens järnvägar, 1924. Kungl. järnvägsstyrelsen. Stockholm.

Lantmäteri, 1924. Kungl. lantmäteristyrelsen. Stockholm.

Riksdagsmannavalen, 1922/1924. Kungl. stat. centralbyrå. Stockholm.

Post verket, 1924. Kungl. generalpoststyrelsen. Stockholm.

Heberle, Dr. Rudolf: *Zur Geschichte der Arbeiterbewegung in Schweden.* 121 l. Jena. 1925. (Schriften des Instituts für Weltwirtschaft und Seeverkehr an der Universität Kiel.)

Finnország. — Finlande.

Vankeinhoito, 1923. Közp. stat. hiv. Helsinki.

Észtország. — Esthonie.

Album statistique. I. Territoire et population. Bureau central de stat. de l'Esthonie. Tallinn.

Lengyelország. — Pologne.

Fonctionnaires de l'état du service civil. Résultats du recensement de 1923. L'office central de stat. de la république Polonaise. Varsovie. (Stat. de la Pologne, VI.)

Oroszország. — Russie.

Ukrajna stat. értesítője, 1925. Közp. stat. hiv. Kharkoff. (Ukránnyelví.)

Résultats de l'enquête printanière de l'industrie agricole de l'Ukraine, 1924. Recensement représen-

tatif des exploitations paysannes. Dir. centrale de la stat. Kharkoff.

Le travail dans les établissements industriels de l'Ukraine, 1922. Dir. centrale de la stat. Kharkoff.

Les finances de l'Ukraine, 1922/3. Dir. centrale de la stat. Kharkoff.

Bulgária. — Bulgarie.

Annuaire stat. du royaume de Bulgarie. 1923—1924. Direction générale de la stat. Sofia.

Enquête sur la grande industrie et l'industrie encouragée dans le royaume de Bulgarie. 1921. Livre II. Personnel ouvrier. Dir. gén. de la stat. Sofia.

Le mouvement du commerce extérieur de la Bulgarie, 1925. I. félev. Importation et exportation. Dir. gén. de la stat. Sofia.

Résultats sommaires du recensement de la population dans le royaume de Bulgarie, 1920. Par arrondissements, départements et pour le royaume en général. Dir. gén. de la stat. Sofia.

Északamerikai Egyesült-Államok. — Etats-Unis d'Amérique.

Assessed valuation and tax levies. Bureau of the census (Wealth public debt and taxation: 1922.)

Estimated national wealth. Bureau of the census. (Wealth public debt and taxation: 1922.)

Taxes collected. Bureau of the census. (Wealth public debt, and taxation: 1922.)

Public debt. Bureau of the census. (Wealth, public debt, and taxation: 1922.)

Report of the city auditor of the receipts and expenditures of the city of Boston and the county of Suffolk, Commonwealth of Massachusetts. 1924/5. Boston.

Argentina. — Argentine.

Anuario del comercio exterior de la República Argentina, 1921/1923. I., II. köt. Dir. gen. de estad. de la nacion. Buenos-Aires.

El comercio exterior argentino en los primeros semestres de 1925 y 1924 y estad. economicas retrospectivas. Dir. gen. de estad. de la nacion. Buenos-Aires.

Anuario estadístico de la ciudad de Buenos-Aires. 1915/1923. Dir. gen. de estad. municipal. Buenos-Aires.

Magyarország gazdasági jelzőtáblája. — Tableau économique de la Hongrie.

Megnevezés <i>Désignation</i>	Egység <i>Unité</i>	Háború előtti adatok ¹⁾ <i>Données d'avant-guerre¹⁾</i>	1923	1924	1 9 2 5		
					január—szeptember <i>janvier—septembre</i>	október <i>octobre</i>	november <i>novembre</i>
1. Népmozgalom. — Mouvement de la population.							
Házasságkötések — <i>Mariages</i>	száma <i>nombre</i>	1909—1912. évi átlag <i>moyenne de 1909—1912.</i>	78.706	75.453	46.177	8.178	—
1000 lél. jut — <i>Propor. pour 1000 âmes</i>	"	9.1	9.6	9.0	7.5	11.6	—
Élve szülöttek — <i>Nés-vivants</i>	"	263.000	238.971	214.918	175.822	19.269	—
1000 lél. jut — <i>Prop. pour 1000 âmes</i>	"	35.2	29.2	26.3	28.4	27.4	—
Halálozás — <i>Décès</i>	"	174.000	159.287	164.371	108.414	10.457	—
1000 lél. jut — <i>Prop. pour 1000 âmes</i>	"	23.3	19.5	20.1	17.5	14.9	—
Egy éven aluli elhaltak — <i>Décédés au-dessous d'un an</i>	"	55.000	43.943	41.852	29.961	3.096	—
100 elveszülöttre esik — <i>Proportion pour 100 nés-vivants</i>	"	20.9	18.4	19.5	17.0	16.1	—
Gümőkórban elhaltak — <i>Décès causés par la tuberculose</i>	"	27.000	25.215	25.758	16.063	1.214	—
1000 lél. esik — <i>Prop. pour 1000 âmes</i>	"	3.5	3.1	3.2	2.6	1.7	—
Szaporodás — <i>Accroissement</i>	"	89.000	79.684	50.547	67.408	8.812	—
1000 lél. jut — <i>Prop. pour 1000 âmes</i>	"	11.9	9.7	6.2	10.9	12.5	—
Kivándorolt — <i>Émigrés</i>	"	—	2.951	2.025	2.516	178	—
Visszavándorolt — <i>Rémigrés</i>	"	—	287	474	314	22	—
2. Munkapiac. — Marché du travail.							
Hatósági munkaközvetítők:							
<i>Offices publics de placement:</i>							
Munkahelyek — <i>Offres d'emploi</i>	száma <i>nombre</i>	—	80.331	100.094	49.013	8.089	5.162
Munkakeresők — <i>Demandes d'emploi</i>	"	—	104.579	149.294	115.161	14.004	13.843
100 munkahelyre esett munkakereső <i>Proportion des demandes d'emploi pour 100 offres d'emploi</i>	"	—	130.2	149.1	235	173	268
Munkaközvetítés — <i>Placements</i>	"	—	51.888	49.493	29.186	4.559	3.117
100 munkahelyre esett közvetítés — <i>Proportion des placements pour 100 offres d'emploi</i>	"	—	64.2	49.4	59.5	56.4	60.4
Munkanélk. száma Nomb. des chômeurs:							
Keresztényszocialista szakszervezetek <i>Syndicats socialistes-chrétiens</i>		—	—	³⁾ 1.734	¹⁾ 1.277	⁸⁾ 1.192	⁸⁾ 1.242
Szociáldemokrata szakszervezetek — <i>Syndicats socialistes-démocrates</i>		—	—	³⁾ 27.437	³⁾ 33.484	⁸⁾ 22.579	⁸⁾ 26.246
Együtt		—	—	³⁾ 29.171	³⁾ 34.761	⁸⁾ 23.771	⁸⁾ 27.488
Munkabérek — Salaires: ⁴⁾							
Bádogos — <i>Ferblantiers</i>		—	—	7.721	9.316	8.769	9.218
Asztalos — <i>Menuisiers</i>	"	—	—	6.812	8.180	8.696	8.318
Szabó — <i>Tailleurs</i>	"	—	—	8.581	9.671	9.440	9.136
Kőműves — <i>Maçons</i>	"	—	—	8.459	9.925	9.992	10.333
Napszámos — <i>Journaliers</i>	"	—	—	4.853	6.335	6.356	6.074
Gyári munkásnő — <i>Ouvrières de fabr.</i>	"	—	—	2.964	3.905	4.274	3.721
Napszámosnő — <i>Journalières</i>	"	—	—	3.715	5.506	5.477	4.889
3. Termelés. — Production.							
Búza — <i>Froment</i>	q	1911/13. évi átl. <i>moyenne de 1911—1913</i>	22,206.183	18,426.572	14,034.771	—	⁵⁾ 18,942.014
Rozs — <i>Seigle</i>	"	8,248.424	7,944.139	5,614.498	—	⁵⁾ 7,742.259	—
Árpa — <i>Orge</i>	"	7,869.244	5,937.613	3,203.123	—	⁵⁾ 5,224.057	—
Zab — <i>Avoine</i>	"	4,449.918	3,985.575	2,280.718	—	⁵⁾ 3,560.879	—
Tengeri — <i>Mais</i>	"	15,024.289	12,509.418	18,828.066	—	⁶⁾ 23,488.383	—
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	"	19,507.196	13,342.276	15,351.479	—	⁶⁾ 23,054.775	—
Cukorrépa — <i>Betteraves à sucre</i>	"	15,867.212	8,635.888	12,742.032	—	⁶⁾ 15,252.572	—
Bor (mustterm.) — <i>Vin (production de moût)</i>	hl	1,997.622	4,696.560	1,363.172	—	—	⁷⁾ 3866724
Kőszén — <i>Houille</i>	q	8,060.857	6,786.436	6,886.750	5,576.216	610.722	—
Barnaszén — <i>Lignite</i>	"	54,525.932	62,246.767	57,416.547	34,354.682	5,304.735	—
Szesz ²⁾ — <i>Alcool²⁾</i>	hl	—	238.856	225.144	⁷⁾ 278.665	30.570	—
Cukor (nyerscukorértékben) ²⁾ — <i>Sucre (en valeur de sucre brut)²⁾</i>	q	2,758.927	818.820	1,234.450	⁷⁾ 2021570	592.560	—

¹⁾ Az adatok Magyarország mai területére vonatkoznak. — *Les données se rapportent au territoire actuel de la Hongrie.* —
²⁾ A feltüntetett évvel végződő gazdasági év adatai. — *Données de la campagne finissant à l'année indiquée.* — ³⁾ Átlag — *Moyenne.* — ⁴⁾ A munkaközvetítés alkalmával felajánlott munkabérek mérlegelt átlaga. Csak budapesti adatok. — *Moyenne pondérée des salaires offerts par les bureaux de placement de Budapest. Ces données ne se rapportent qu'à Budapest.* — ⁵⁾ A cséplési statisztikai összefoglalás ideiglenes adatai. — *Données provisoires de la statistique du battage.* — ⁶⁾ A m. kir. földművelésügyi miniszter szeptember hó 30-án kiadott vetésjelentése szerint. — *D'après le rapport du 30 septembre du ministre royal hongrois de l'Agriculture.* — ⁷⁾ Az 1924—25. gazdasági év adatai. — *Données de la campagne de 1924—25.* — ⁸⁾ A hó utolsó napján megállapított adatok. — *Données établies au dernier jour du mois.* — ⁹⁾ Az 1925 évre vonatkozó ideiglenes adat. — *Données provisoires relatives à 1925.*